

دۇنياۋى مەشھۇر ئەسەر

كەپسز ئېمىل

ئاستىرد لىندگېن (شۋېتسىيە)

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئاستىرد لىندگېن (شۋېتسىيە)

كەپسز ئېمىل

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

كەپسز ئېمىل

ISBN 978-7-228-19173-4

9 787228 191734 >
定价: 32.00元

ئاسترىد لىندىگىرىن (شۋېتسىيە)

كەپسىز ئېمىل

تەرجىمە قىلغۇچىلار: گۈلنار غوجەش ، قەلىبنۇر ئابلىز

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

淘气包埃米尔: 维吾尔文 / (瑞典) 林格伦著; 古丽娜尔·胡吉西, 卡力比努尔·阿不力孜译. — 乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2015. 12
ISBN 978-7-228-19173-4

I. ①淘… II. ①林… ②古… ③卡… III. ①儿童文学 — 长篇小说 — 瑞典 — 现代 — 维吾尔语(中国少数民族语言) IV. ①I532.84

中国版本图书馆CIP数据核字(2016)第014416号

涉外合同登记新权图字 29 — 2015 — 24

责任编辑	穆纳尔江·托合塔洪
责任校对	赛娜瓦尔·依布拉音
封面设计	买买提·诺比提
出版发行	新疆人民出版社 新疆人民出版社
电 话	0991-2827472
地 址	乌鲁木齐市解放南路348号
邮 编	830001
印 刷	北京顺诚彩色印刷有限公司
经 销	新疆维吾尔自治区新华书店
开 本	880×1230毫米 32开本
印 张	11.375
版 次	2016年3月第1版
印 次	2016年3月第1次印刷
印 数	1-3000
定 价	32.00 元

مۇندەرىجە

- 1 بىرىنچى قىسىم لۇئىئىيەلىك ئېمىل
- 22 - ماي، سەيشەنبە ئېمىل بېشىنى شورپا قاچىسىغا
 10 تىقۇالدى
- 10 - ئىيۇن، يەكشەنبە ئېمىل كىچىك ئىدانى دۆلەت بايرىقى
 29 قىلىپ خادىغا چىقاردى
- 8 - ئىيۇل، يەكشەنبە ئېمىلنىڭ خېرىتىرىدە يەكشەنبە بازىرىغا
 52 بېرىشى
- 79 ئىككىنچى قىسىم لۇئىئىيەلىك ئېمىل يەنە بالا تېرىدى
- 28 - ئىيۇل، شەنبە ئېمىل چوشقىنىڭ قېنىنى دادىسىنىڭ
 بېشىغا تۆكۈۋېتىپ، يۈزىنچى ياغاچ بوۋاينى ئويۇشقا
 88 مەجبۇر بولدى

- 31 - ئۆكتەبىر، چارشەنبە ئېمىل ئۇتۇۋالغان ياغاچ ئات بىلەن
 دېرىزىدىن بۆسۈپ كىرىپ، پېتىر خانىم ۋە پۈتۈن
 ۋىمورىيىنى قورقۇتۇۋەتتى 114
- 26 - دېكابىر، دۈشەنبە ئېمىل كارتخولدا ھەممىنى يەپ
 تۈگىتىش زىياپىتى ئۆتكۈزدى، بۆرىگە قۇرغان قاپقاندا
 ئايال باشلىقنى تىرىك تۇتۇۋالدى 151
- ئۈچىنچى قىسىم ئېمىل يەنىلا لۇنئابىيەدە ياشىماقتا 197
- 12 - ئىيۇن، شەنبە ئېمىل باكخۇۋا كىمئارتۇق سودىسىدا
 ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويدى 204
- 13 - ئىيۇن، يەكشەنبە ئېمىل لىنانىڭ ئېزىق چىشىنى
 تارتىۋېتىش ئۈچۈن ئۈچ قېتىم دادىللىق بىلەن سىناپ
 كۆردى، ئىدانىڭ يۈزىنى توق كۆك رەڭدە بويىپ قويدى ... 235
- 10 - ئاۋغۇست، سەيشەنبە ئېمىل پاقىنى قەھۋە سېۋىتىگە
 سېلىپ قويۇپ، ئارقىدىن ئېغىزغا ئالغۇسىز بالا
 تېرىدى 258
- ئادەتتىكى كۈنلەردە ئېمىلنىڭ كەپسىزلىكلىرىمۇ ئادەتتىكىچە
 بولدى، ئارىدا ياخشىلىقلىرىمۇ بار 296

STORA EMILBOKEN

- 14 - نوياير، يەكشەنبە كارتخۇلد قورۇقىدا ئائىلە دىنىي
ئەقىدىسىدىن ئىمتىھان ئېلىنىۋاتقاندا، ئېمىل دادىسىنى
309 ھاجەتخانىغا سولاپ قويدى
- 18 - دېكابىر، شەنبە ئېمىل ئۆزىنىڭ ئۇلۇغۋار ھەرىكىتى
ئارقىلىق پۈتكۈل لۇنابىيەلىكلەرنىڭ ماختىشىغا
ئېرىشتى، ئۇنىڭ بارلىق كەپسىزلىكلىرىنى كىشىلەر
326 كەچۈردى ھەم ئۇنتۇدى

برونچی قسم

لُونَابِيه لَك ئېمىل

ئېمىل لۇنئابىيەلىك بىر كىچىك ئوغۇل بالا. ئۇ بىر ياۋايى، جاھىل شۈمەتكە، سىزدەك گەپ ئاڭلايدىغانلاردىن ئەمەس. غەلۋە قىلمىسىغۇ خېلى ئوماق كۆرۈنىدۇ، ئۇنىڭ بىر جۈپ يۇمىلاق كۆك كۆزى، ئاناردەك قىپقىزىل مەڭزى، سۇس بۇدۇر چاچلىرى كىشىگە گەپ ئاڭلايدىغاندەك تەسىر بېرەتتى، كىشىلەر ئۇنى ھەقىقەتەن ئوماق پەرىشتە ئىكەن، دەپ ئويلايتتى. ئېمىل بەش ياشقا كىرگەندە خېلى كۈچكە تولدى، ئۇ شىۋېتسىيەنىڭ سمالاند ئۆلكىسىگە تەۋە لۇنئابىيە كەنتىدىكى كارتخۇلد قورۇقىدا تۇراتتى. ئۇ شۇ يەرنىڭ يەرلىك شېۋىسىدە سۆزلەيتتى، ئامال يوق، سمالاندتا تۇرىدىغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسى شۇنداق. ئېمىل شەپكىسىنى كىيمەكچى بولسا، سىزدەك: «شەپكەمنى ئېلىپ بەر» دېمەي، بەلكى يەرلىك شېۋىدە: «تەپكەمنى ئېلىپ بەر» دەيدۇ. ئۇنىڭ «تەپكىسى» مودىدىن قالغان، جىپىكى قارا، ئۈستى كۆك شەپكە، بۇ شەپكىنى دادىسى بىر قېتىم شەھەرگە كىرگەندە ئالغاچ كەلگەنىدى. ئېمىل بۇ شەپكىسىنى شۇ قەدەر ياخشى كۆرەتتىكى، كەچتە ئۇخلاشتىن بۇرۇن:

— ئاپا، تەپكەمنى كىيىپ ئۇخلايمەن، — دەيتتى. ئاپىسى ئۇخلىغاندا شەپكە كىيىشنىڭ ھاجىتى يوقلۇقىنى ئېيتىپ، ئۇنى دالان ئۆيىدىكى كىيىم ئاستۇچقا ئېسىپ قويماقچى بولسا، ئېمىل شۇ ھامان پۈتۈن كەنتتىكىلەر ئاڭلىغۇدەك ئاۋازدا:

STORA EMILBOKEN

— تەپكەمنى ئەكەل ! — دەپ ۋارقىرايتتى.
ئەمىل ئۇدا ئۈچ ھەپتە شەپكەسنى كىيىپ ياتتى. ئاپىسى
ئامالسىز: «بويۇتۇ، كىيسە كىيسۇن» دەپ ئويلاپ كارى بولمىدى.
ھالبۇكى، ئەڭ ئەڭ يامان يېرى، ئۇنىڭ قىلغىنى قىلغان،
ئەتكىنى ئەتكەندى، بولۇپمۇ ئاپىسىنىڭ گېپىنى پەقەت
ئاڭلىمايتتى. بىر قېتىم مىلاد بايرىمىدا ئاپىسى ئۇنىڭغا:
«بېسىمۇق يېگىن» دەپ شۇنچە زورلاپمۇ يېگۈزەلمىدى. كۆكتات
دېگەن سالامەتلىككە پايدىلىققۇ.

— بالام، ئويلاپ باق، كۆكتات بەدەنگە شۇنداق پايدىلىق
تۇرسا، نېمىشقا كۆكتات يىمەيسەن؟ — دەپ سورىدى ئاپىسى
ئۇنىڭدىن.

— نەدە ئۇنداق، — دېدى ئەمىل، — مەن دائىم كۆكتات
يەيمەنغۇ.

ئۇ مىلاد دەرىخىنىڭ
كەينىدە جىمىدە زوڭزىيىپ
ئولتۇرۇپ شەمشاد دەرىخى -
نىڭ يوپۇرمىقىنى چايناشقا
باشلىدى. لېكىن، بىردەمدىلا
زېرىكتى، چۈنكى دەرىخ يىو -
پۇرمىقىنىڭ تىكەنلىرى
ئېغىزغا سانجىلىپ كەت -
كەندى.

ئېمىل مۇشۇنداق
جاھىل. ئۇ ئاتا - ئانىسى،

كارتخۇلد قورۇقى، ھەتتا پۈتۈن لۇنابىيە كەنتىدىكىلەرنىڭ
ھەممىنى مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلىسىكەن، دەيدۇ، ئەمما بۇنداق
ئىش نەدە بار.

— ھەي ئىسىت، — دەيتتى مەھەللىدىكىلەر، — كارتخۇلد
قورۇقىدىكى سۈپىسون ئائىلىسىدىن بىر قۇلاق كەستى چىقىپ
قالدى، ئۇ چوڭ بولسىمۇ بىر يارامسىز ئادەم بولغۇدەك.

لۇنابىيەلىكلەرنىڭ ھەممىسى ھەقىقەتەن مۇشۇنداق قاراشتا
ئىدى. ئەگەر ئۇلار ئېمىلنىڭ كېيىن قانداق ئادەم
بولدىغانلىقىنى بىلگەن بولسا ئىدى، ئۇنداق گەپنى ھەرگىز
ئېغىزىدىن چىقارمىغان بولاتتى! ئۇلار ئېمىلنىڭ چوڭ بولغاندا
مەھەللە كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولىدىغانلىقىنى نەدىن بىلسۇن!
بەلكىم سىز مەھەللە كومىتېت رەئىسىنىڭ نېمە ئىش
قىلىدىغانلىقىنى بىلمەيسىز. جەزم قىلالايمەنكى، رەئىس بولۇش
ياخشى ئىش، ئېمىل كەلگۈسىدە شۇ خىزمەتنى قىلىدۇ.

ئەمما، بىزنىڭ ھازىر كۆڭۈل بۆلىدىغىنىمىز، ئېمىلنىڭ

شۋېتسىيەنىڭ سمالاند ئۆلكىسىگە تەۋە لۇنناپىيە كەنتىدىكى كارتخۇلد قوروقىدا تۇرغان چاغلىرىدىكى بالىلىق مەزگىللىرىدىكى ئىشلار. ئېمىل دادىسى ئانتون سۋېنسۇن، ئاپىسى ئارما سۋېنسۇن، سىڭلىسى ئىدا بىلەن بىللە ياشايتتى. ئۇلارنىڭ ئۆيىدە يەنە ئارقىلىق ئىسىملىك بىر يىللىقچى، لىنا ئىسىملىك بىر مالايمۇ بار ئىدى. ئېمىل كىچىك چاغلاردا لۇنناپىيە ۋە باشقا نۇرغۇن جايلاردا مالا ي ۋە يىللىقچىلار بولاتتى. يىللىقچىلار تېرىقچىلىق، ئات - كالا بېقىش، ئوت - چۆپ ئورۇش، بەرەڭگى تېرىش قاتارلىق ئىشلارنى قىلسا، مالايلار كالا سېغىش، قاچا يۇيۇش، ئۆي تازىلاش، بالىغا ناخشا ئېيتىپ بېرىش دېگەندەك ئىشلارنى قىلاتتى.

سىز ھازىر كارتخۇلد قوروقىدا كىملىرى تۇرىدىغانلىقىنى بىلىۋالدىڭىز: دادىسى ئانتون، ئاپىسى ئارما، سىڭلىسى ئىدا، ئارقىلىق ۋە لىنا تۇرىدۇ. قورۇقتا يەنە ئىككى ئات، بىرنەچچە بۇقا، سەككىز سېغىن كالا، ئۈچ چوشقا، ئون قوي، ئون بەش مېكىيان، بىر خوراز، بىر مۈشۈك ۋە بىر ئىت بار. ئەلۋەتتە، يەنە ئېمىلمۇ بار.

كارتخۇلد ناھايىتى چىرايلىق قورۇق. سېرىنگۈل ۋە ھەر خىل مۆپلىك دەرەخلەر بىلەن قورشالغان قىزىل رەڭلىك ئۆي دۆڭگە جايلاشقان، ئەتراپىدا تىرىلغۇ يەرلەر، ئوتلاق ۋە كۆل، يەنە كەڭ بىر ئورمانمۇ بار ئىدى. ئەگەر ئېمىل بولمىغان بولسا، كارتخۇلد قورۇقى ناھايىتى تىنچ، جىمجىت بولغان بولاتتى.

— نېمىدېگەن كەپسىز بالا بۇ، — دەيتتى لىنا، — ئۇنىڭ كەپسىزلىكىنى ھېسابقا ئالمىغاندىمۇ، نۇرغۇن ئىشلار ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەتلىك، ئەزەلدىن بۇنداق بالىنى كۆرۈپ باقمىغانىكەنمەن.

لېكىن ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئۇنىڭغا دائىم چاپان ياپاتتى.
— ئېمىل ئۇنچىۋالا كەپسىز ئەمەسقۇ، — دەيتتى ئۇ، — ئۇ

بۈگۈن ئىدانى پەقەت بىرلا قېتىم چىمدىدى، قەھۋەگە قوشىدىغان
ئاق ماينىمۇ كىچىككىنە تۆكۈۋەتتى، خالاس، شۇنچىلىك
ئىشقۇ... ھە، يەنە مۈشۈكنى قوغلىغانلىقتىن، مۈشۈك كاتەكنى
ئايلىنىپ جېنىنىڭ بارىچە قاچتى. بۇلارنىڭ ھەممىسى راست!
شۇنداقتىمۇ، مېنىڭچە ئۇ خېلى گەپ ئاڭلايدىغان بولۇپ قالدى.
ئېمىل ئادەمنى بىزار قىلمايتتى، ھېچكىم ئۇنىڭدىن بىزار
بولدۇم دېيەلمەيتتى. مەيلى ئىدا بولسۇن ياكى مۈشۈك بولسۇن،

STORA EMILBOKEN

ئېمىل ئىككىلىسىنى ياخشى
كۆرەتتى. ئىدا ھەسەل سۈركەلگەن
بولكىسىدىن ئۇنىڭغا ئازراق
بولسىمۇ بەرمىگەنلىكتىن، ئۇ
ئىدانى چىمداپ قويغان؛ ئۇ
مۈشۈكىنىمۇ يامان نىيەتتە
قوغلىغىنى يوق، ئۇ پەقەت
ئۆزىنىڭ مۈشۈك بىلەن تەڭ

يۈگۈرەلەيدىغان - يۈگۈرەلمەيدىغانلىقىنى بىلىپ باقماقچىدى،
ئەمما مۈشۈك بۇنى چۈشەنمىدى.

7 - مارت كۈنى ئېمىل خېلى گەپ ئاڭلىدى، ئۇ ئىدانى پەقەت
بىرلا قېتىم چىمداپ قويدى، قەھۋەگە قوشىدىغان ئاق مايدىن
كىچىككىنە تۆكۈۋەتتى، مۈشۈكىنى قوغلاپ قويدى. ئەمدى سىز
ئېمىلنىڭ بىرنەچچە كۈندىن بېرى قىلغان باشقا ئىشلىرىنى
ئاڭلاپ بېقىڭ. لىنا دېگەندەك، يا ئېمىل ئۆزى كەپسىزلىك
قىلىدۇ، يا ئۆزى بىۋاسىتە كەپسىزلىك قىلىسىمۇ، ئىشلار
ئاخىر ئۇنىڭغا دۆڭگىلىپ قالىدۇ. چۈنكى، ئاشۇ ئىشلار ھەمىشە
ئېمىل بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك. ئەمدى بىز شۇ ئىشلارنى ئاڭلاپ
باقايلى.

22 - ماي، سەيشەنبە

ئېمىل بېشىنى شورپا قاچىسىغا تىقمۇالدى

بۈگۈن كارتخۇلد قورۇقىدا كەچلىك تاماققا شورپا تەييارلانغانىدى. لىنا شورپىنى بىر گۈللۈك قاچىغا ئۇسقانىدى، كۆپچىلىك شىرەنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپ شورپا ئىچىۋاتاتتى، بولۇپمۇ ئېمىل ناھايىتى ئىشتىھا بىلەن ئىچىۋاتاتتى. ئۇ شورپىغا ئامراق ئىدى، ئۇنىڭ شورپا ئىچكەن ئاۋازىدىنلا بۇنى بىلىۋالغىلى بولاتتى.

— ئاۋاز چىقىرىپ ئىچمىسەڭ كۆڭلۈڭ ئۈنمەمدۇ؟ — دېدى ئاپىسى.

— ئاۋاز چىقىرىپ ئىچمىسە قانداقمۇ شورپا ئىچىۋاتقانلىقىنى بىلگىلى بولسۇن، — دېدى ئېمىل سىمالاند شېۋىسى بىلەن جاۋاب بېرىپ.

كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى شورپىنى ئىشتىھا بىلەن ئىچكەچكە، شورپا تۈگەپ قالدى، پەقەت قاچىنىڭ تېگىدە ئازراقلا قېلىپ قالغانىدى. ئېمىل شۇنىمۇ ئىچىۋەتمەكچى بولدى، بۇنىڭ بىردىنبىر چارىسى بېشىنى قاچىغا تىقىپ سۈمۈرۈپ ئىچىش ئىدى. ئېمىل دەل شۇنداق قىلدى. باشقىلار ئۇنىڭ شالاپىشتىپ ئىچىۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. شورپىنى ئىچىپ بولغاندىن كېيىن ئۇ بېشىنى قاچىدىن چىقىرىۋېلىشى كېرەك ئىدى،

لېكىن بېشىنى چىقىرىۋالدى، ئۇنىڭ بېشى قاچىغا كەپلىشىپ قالغانىدى. ئېمىل قاتتىق قورقتى. ئۇ شىرەنىڭ يېنىدىن سەكرەپ قويۇپ كەتتى، بېشىغا كەپلىشىپ قالغان قاچا ئۇنى خۇددى پولات قالپاق كىيىۋالغان جەڭچىدەك كۆرسىتىپ قويغانىدى. قاچىنى پەسكە تارتقاندا ئۇنىڭ كۆز - قۇلاقلىرى قاچىغا قاپلىشىپ قالدى. ئۇ قاچىنى كۈچەپ تارتقىنىچە ۋارقىرايتتى. لىنامۇ ئەنسىرەپ كەتتى.

— بىزنىڭ بىر ئوبدان شورپا قاچىمىز ئىدى، — دېدى ئۇ، —

ئەمدى شورپىنى نېمىگە ئالىمىز؟

لىنا ئانچە ئىش ئۇقۇپ كەتمەيتتى، ئۇ پەقەت ئېمىلنىڭ بېشى قاچىغا كەپلىشىپ قالغاندىكىن، ئەمدى شورپا ئۈسىدىغانغا قاچا يوقلۇقىنى ئويلىغانىدى. ئەمما، ئاپىسى ئېمىلنى ئويلاپ يۈرىكى سەدىپارە بولدى.

— ۋاي ئىست، بالىنىڭ بېشىنى قانداقمۇ چىقىرىۋالارمىز؟

ئوت چۇخچىلىغۇچ بىلەن قاچىنى چاقىلى !
— ساراڭ بولىڭىزمۇ؟ — دېدى دادىسى، — بۇ قاچا تۆت
كرونغا يارايدىغان تۇرسا.

— مەن سىناپ باقاي — دېدى ئارفىلىد. ئۇ قاۋۇل، ئىشچان
يىللىقچى ئىدى. ئۇ ئىككى قولى بىلەن قاچىنى چىڭ تۇتۇپ
ئۈستىگە كۈچەپ تارتتى. دەپ بېقىڭ، قانداق بولغاندۇ؟ ئېمىل
قاچا بىلەن تەڭ كۆتۈرۈلدى، ئۇنىڭ بېشى شۇنداق چىڭ
كەپلىشىپ قالغانىدى. ئۇ ئېسىلىپ قېلىپ، پۇتلىرىنى
پۇلاڭلىتىپ، يەرگە چۈشمەكچى بولۇپ تېپىرلىدى.
— بولدى... مېنى قويۇۋەت... بولدى... — دەپ ۋارقىرىدى
ئېمىل. ئارفىلىد ئامالسىز بولدى قىلدى.

كۆپچىلىكنى غەم باستى. ئۇلار ئاشخانىدا ئېمىلنى چۆرىدەپ
تۇرۇپ، ياخشىراق ئامال - چارە ئىزدىدى. ئېمىلنىڭ ئاتا -
ئانىسى، ئىدا، ئارفىلىد ۋە لىنلار چارىسىز قالدى، ھېچكىم
قاچىنى ئېمىلنىڭ بېشىدىن چىقىرالايدىغان بىرەر ياخشى ئامال
تاپالمىدى.

— قاراڭلا، ئېمىل يىغلاۋاتىدۇ، —
دېدى ئىدا شورپا قاچىسىدىن ئېقىپ
چۈشۈۋاتقان بىرنەچچە تامچە ياشنى
كۆرسىتىپ، ئۇ ئېمىلنىڭ
مەڭزىدىن سىرغىپ چۈشۈۋاتاتتى.
— ئۇ مېنىڭ يېشىم ئەمەس، —
دېدى ئېمىل، — ئۇ دېگەن شورپا.
ئۇ يەنىلا ئادەتتىكىدەك ئاغزى
قاتتىقلىق قىلدى - يۇ، ئەمما
بېشىغا قاچا كەپلىشىپ

قالغانلىقىدىن جىلە بولدى. بۇ ۋاقىتتا ئۇ بۇ قاچىنى بېشىمىدىن مەڭگۈ ئالغىلى بولمىسا قانداق قىلارمەن، دەپ ئويلىدى ! بىچارە ئېمىل، «تەپكىسىنى» كىيگۈسى كەلسە ئەمدى قانداقمۇ قىلار؟ ئاپىسىنىڭ ئېمىلغا بەكمۇ ئىچى ئاغرىدى. ئۇ يەنە ئوت چۈچىلىغۇچى ئېمىل قاچىنى چاقماقچى بولدى.

— ھەرگىز ئۇنداق قىلماڭ ! — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى، — ئۇ قاچا تۆت كروناغا يارايدۇ جۇمۇ. بىز ئەڭ ياخشىسى ماريئاننالوند دوختۇرخانىسىغا ئاپىرىپ دوختۇرغا كۆرسىتىپ باقايلى. ئۇ بۇ قاچىنى ئېلىۋېتەلشى مۈمكىن، بۇنىڭ ئۈچۈن كۆپ بولغاندا ئۈچ كرونا ئالار، شۇنداق بولغاندا بىز بىر كرونا تېجەپ قالالايمىز.

ئېمىلنىڭ ئاپىسىمۇ بۇنى خوپ كۆردى، چۈنكى، بىر كرونا پايدا ئالغىلى بولىدىغان ئىش كۈندە ئۇچراپ تۇرمايدۇ - دە. ئېمىلنى دوختۇرغا ئېلىپ بارغاندا، تېجىلىپ قالغان پۇلغا ئۆيدە قېلىپ قالغان ئىمداغا بىرنەرسە ئالغىچ كەلسە ياخشى ئەمەسمۇ. كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر ئالدىراش بولۇپ كەتتى. ئېمىلنى

يۇيۇندۇرۇپ، ئەڭ ياخشى كىيىملىرىنى كىيىدۇرۇپ، چىرايلىق ياساندۇرۇش كېرەك ئىدى. ئامال يوق، ئۇنىڭ چېچىنى تارىغىلى، قولاقلىرىنى يۇغىلى بولمايتتى. ئەمما، ئاپىسى بىر ئامال قىلىپ، بىر تال بىگىز بارمىقىنى كىرگۈزۈپ، ئېمىلىنىڭ قۇلقىنىڭ ئىچىدىكى كىرنى تازىلىۋەتمەكچى بولدى. ئاقىۋەتتە، ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپمەك دېگەندەك، ئۇنىڭ بارمىقىمۇ قىسىلىپ قالدى.

— ئاپلا، يامان بولدى! — دېدى ئىدا. ئېمىلىنىڭ دادىسى ئانتون ئادەتتە مىجەزى بەك ئېسىل ئادەم بولسىمۇ، بۇ قېتىم ئۇنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلدى.

— يەنە قاچىغا قىسىلىپ قالغۇدەك نەرسە بارمۇ؟ — دەپ ۋارقىرىدى ئۇ، — بولسا ئەكەللىكلەر، ئوت - چۆپ توشۇيدىغان ھارۋا بىلەن كارتخۇلدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى مارتىئانالوندىكى دوختۇرنىڭ يېنىغا ئاپىراي.

ئېمىلىنىڭ ئاپىسى شۇنداق چۆچۈپ كەتتىكى، بارمىقى قاچىدىن چىقىپ كەتتى.

— ئېمىل، قۇلقىڭنى تازىلىمايلا قويمايلى، — دېگەچ قىسىلىپ قالغان بارمىقىنى پۇۋلىدى ئېمىلىنىڭ ئاپىسى.

— بۇ بېشىمغا قاچا كەپلىشىپ قالغىنىنىڭ ئەڭ چوڭ پايدىسى بولدى - دە، — دېدى ئېمىل بۇ چاغدا رازى بولغاندەك كۈلۈپ تۇرۇپ.

بۇ ۋاقىتتا ئارقىلىق ھارۋىسىنى ھەيدەپ پەشتاقنىڭ ئالدىغا ئەكەلدى، ئېمىل ھارۋىغا يامىشىپ چىقتى. ئۇنىڭ ئۈچىسىدا چاقماق يوللۇق مۇراسىم كىيىمى، پۇتىدا قارا بەتنىكە، بېشىدا شورپا قاچىسى، بېشىدىكى شورپا قاچىسى بىر ئاز غەلىتە بولسىمۇ، ئەمما قاچا ناھايىتى چىرايلىق ۋە

گۈللۈك بولغاچقا، يېڭىدىن مودا بولۇۋاتقان كەڭ كۆزىركىلىك قالىپقا ئوخشاپ قالغانىدى. بىرلا يېتەرسىزلىكى، قاچىنىڭ چۆرىسى كەڭ بولغاچقا ئېمىلنىڭ كۆزىنى توسۇۋالغانىدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇلار ماربئانالوندىقا قاراپ يولغا چىقماقچى بولدى.

— بىز يوق چاغدا ئىداغا ئوبدان قاراڭلار، — دەپ ئۈنلۈك تاپىلىدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى. ئېمىلنىڭ دادىسى بىلەن ئاپىسى ھارۋىنىڭ ئالدىدا، بېشىغا قاچا كىيىلىپ قالغان ئېمىل كەينىدە ئولتۇردى. ئۇنىڭ «تەپكىسى» يېنىدىكى ئورۇنغا قويۇپ قويۇلغانىدى. ئۇ دوختۇرنىڭ يېنىدىن قايتقاندا بېشىغا بىرنەرسە

كىمىسە بولمايدۇ - دە. توۋا، ئۇ نېمىدېگەن ئەتراپلىق ئويلىغان -
 ھە !

— كەچتە نېمە تاماق قىلىمەن؟ — سورىدى لىنا ھارۋا ماڭاي
 دېگەندە.

— نېمە بولسا مەيلى، ھازىر بۇنى ئويلايدىغانغا رايىم يوق، —
 دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

— ئۇنداقتا، يەنىلا شورپا قىلاي، — دېدى لىنا. ئۇ گېپى
 تۈگىشىگىلا، بىر گۈللۈك نەرسىنىڭ دوقمۇشتىن قايرىلىپ
 غايىب بولغانلىقىنى كۆردى، شۇ ئان ھېلىقى شورپا قاچىسى
 ئېسىگە كەلدى. ئۇ كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا ئارقىلىق بىلەن
 ئىداغا قاراپ:

— شورپا ئىچەلمەيدىغان بولدۇق، قارا بولكا بىلەن گۆش
 يېمەي ئامال يوق، — دېدى.

ئېمىل مارتىنالىوندىقا كۆپ قېتىم بارغان. ئۇ تۆت چاقلىق
 ئات ھارۋىسىدا ئېگىز ئولتۇرۇپ، ئۆزىنىڭ سوزۇلغان چىغىر
 يوللارنى، خەقلەرنىڭ قورۇقلىرىنى، قورۇقلاردىكى بالىلارنى،
 رېشاتكىلارنىڭ تېشىدا قاۋاپ تۇرغان ئىتلارنى، ئوتلاقتا
 ئوتلاۋاتقان ئات - كالىلارنى تاماشا قىلىپ مېڭىشنى تولىمۇ
 ياخشى كۆرەتتى. ئەمما، ھازىر ئۇنىڭ كۆڭلى يېرىم، شورپا
 قاچىسى ئۇنىڭ كۆزىنى توسۇۋالغاچقا، ئۇ پەقەت قاچىنىڭ ئاستى
 تەرىپىدىكى يوپۇرقتىن ئۆزىنىڭ ئايىغىنىلا كۆرەلەيتتى. شۇڭا ئۇ
 توختىماي دادىسىدىن:

— ھازىر نەگە كەلدۇق؟ پىرەنىڭ يايىمىسىدىن ئۆتتۇقمۇ؟
 چوشقا فېرمىسىغا كېلەي دەپ قالدۇقمۇ؟ — دەپ سوراپتتى.
 يول بويىدىكى قورۇقلارنىڭ ھەممىسىگە ئېمىل ئۆزى ئىسىم

قويۇۋالغانىدى. ئاۋۇ قورۇقنى پىرەنىك يايىمىسى دېيىشىدىكى سەۋەب، ئېمىل بىر قېتىم ئۇ يەردىن ئۆتكەندە ئىككى بۈدەك بالا رېشاتكىلىق ئىشىك ئالدىدا پىرەنىك يەۋاتقانىكەن؛ چوشقا فېرمىسى دېگەن ئىسمىنى ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان بىر چوشقا كۈچۈكىنىڭ نامى بويىچە قويۇۋالغانىدى، ئېمىل بەزىدە ئۇنىڭ قىچشقان يەرلىرىنى قاشلاپ قوياتتى.

بىراق، ھازىر ئېمىلنىڭ كۆڭلى تولىمۇ يېرىم، چۈنكى ئۇ پەقەت ئۆزىنىڭ ئايىغىنىلا كۆرەلەيتتى، پىرەنىك، چوشقا كۈچۈكى دېگەنلەرنى كۆرەلمەيتتى. ئۇ يولدا توختىماي: — نەگە كەلدۇق؟ مارتىئاننىڭدا كېلەي دېدۇقمۇ؟ — دەپ سوراۋەردى.

ئېمىل بېشىغا شورپا قاچىسىنى كىيىپ دوختۇرنىڭ تەكشۈرۈشىنى كۈتۈش ئۆيىگە كىرگەندە، ئۇ يەر ئادەم بىلەن لىق تولغانىدى. ھەممەيلەننىڭ ئۇنىڭغا چوڭقۇر ھېسداشلىقى

قوزغالدى، ئۇلار بىر كېلىشمەسلىكنىڭ يۈز بەرگەنلىكىنى بىلگەنىدى. بىراق، ئادەمنى بىزار قىلىدىغان بىر قېرى خۇددى ئېمىلنىڭ بېشىنىڭ شۇرپا قاچىسىغا كەپلىشىپ قېلىشى بىر قىزىقارلىق ئىشتەك توختىماي كۈلۈۋەردى.

— ھا - ھا - ھا ... شاكىچىك، قۇلىڭنىڭ توڭلاپ كەتكەن ئوخشىمامدۇ؟ — دېدى بوۋاي.

— توڭلىمىدى، — دېدى ئېمىل.

— شۇنداقمۇ؟ ئۇنداقتا، نېمىشقا ئۇ نەرسىنى بېشىڭغا كىيىۋالدىڭ؟ — دەپ سورىدى بوۋاي.

— كىيىمىم قۇلىقىم توڭلاپ قالىدىكەن، — دېدى ئېمىل. ئۇنىڭ يېشى كىچىك بولسىمۇ، ئەمما گەپلىرى كىشىلەرگە قىزىقارلىق تۇيولاتتى.

ئارقىدىن ئېمىل دوختۇرنىڭ يېنىغا كىردى، دوختۇر ئۇنى زاڭلىق قىلمىدى. ئۇ پەقەت:

— ياخشىمۇسەن! ياخشىمۇسەن؟ ئۇنىڭ ئىچىدە نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ — دېدى.

ئېمىل دوختۇرنى كۆرەلمەيتتى، شۇنداقسىمۇ دوختۇرغا سالام قىلىشى كېرەك ئىدى.

شۇڭا، ئۇ ئېگىلىپ تەزىم قىلدى. دەل شۇ چاغدا «تاق» قىلغان ئاۋاز بىلەن ئېمىلنىڭ بېشىدىكى شۇرپا قاچىسى ئوتتۇرىدىن يېرىلىپ كەتتى. ئەسلىدە

STORA EMILBOKEN

ئېمىل دوختۇرغا تەزىم قىلغاندا بېشىدىكى قاچا دوختۇرنىڭ ئۈستىلىگە قاتتىق تېگىپ كەتكەندى.

— گىسىت، تۆت كرونا قۇدۇققا چۈشۈپ كەتتى، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى پەس ئاۋازدا ئۇنىڭ ئاپىسىغا.

— توغرا، — دېدى دوختۇر بۇنى ئاڭلاپ، — لېكىن سىلەر يەنە بىر كرونا تېجەپ قالدىڭلار، ئوغلۇڭلارنىڭ بېشىدىن قاچىنى ئېلىۋېتىشكە بەش كرونا ئالاتتىم. ئۇ ئىشنى ئۆزى پۈتكۈزدى.

بۇ چاغدا ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇنىڭ قاچىنى ئۆزى چېقىۋېتىپ بىر كرونا تېجەپ بەرگىنىدىن خۇش بولدى. ئۇ سۇنغان قاچىنى ئېلىپ، ئېمىل بىلەن ئېمىلنىڭ ئاپىسىنى باشلاپ

دوختۇرخانىدىن دەرھال يېنىپ چىقتى. ئەمما، ئۇلار كوچىغا چىققاندىن كېيىن ئېمىلنىڭ ئاپىسى: — بەك ياخشى بولدى، بىز بىر كرۇنا تېجەپ قالدۇق! بۇنىڭغا نېمە ئالساق بولار؟ — دېدى.

— بۇ يەردە سېتىۋالغۇدەك نەرسە يوق ئىكەن، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى، — ساقلاپ قويايلى. ئەمما، ئېمىل ئۆزىنىڭ پۇل ساقلايدىغان ساندۇقىغا بەش ئېرل سېلىپ قويۇشى كېرەك، مۇشۇنداق بولغاندا ئادىل بولىدۇ.

ئۇ ھەممىنىدىن بەش ئېرل ئېلىپ ئېمىلغا بەردى. ئېمىلنىڭ بۇنىڭدىن قانچىلىك خۇشال بولغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلىش تەس ئىدى!

ئۇلار لۇنئابىيەدىكى ئۆيگە قايتماقچى بولۇپ يولغا چىقتى. ئېمىل ھارۋىنىڭ كەينىدە ئولتۇردى، ئۇ ئىنتايىن خۇشال ئىدى، قولىدا ھېلىقى بەش ئېرللىق تەڭگە، بېشىدا «تەپكە»، يول بويى بالىلارنى، ئىت، ئات، كالا ۋە قويلىرىنى تاماشا قىلىپ ماڭدى. ئەگەر ئېمىل ئادەتتىكى بالىلاردىن بولغان بولسا، بۈگۈن ھېچ ئىش يۈز بەرمىگەن بولاتتى، ئەمما ئېمىل ئادەتتىكى بالىلاردىن ئەمەس ئىدى، دەپ بېقىڭ، ئۇ يەنە نېمە ئىش قىلدى؟ ئۇ ھېلىقى بەش ئېرللىق تەڭگىنى ئاغزىغا

سېلىۋالغانىدى. ئۇلار چوشقا فرمىسىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا «غۇرت» قىلغان ئاۋاز ئاڭلاندى، ئېمىل تەڭگىنى يۇتۇۋالغانىدى.

— ۋوي، گەجەب تېزلا چۈشۈپ كەتتىغۇ! — دېدى ئېمىل.
 بۇنى ئاڭلاپ ئاپىسىنىڭ بېشىغا يەنە غەم چۈشتى.
 — ئەستا، ئەمدى بۇ تەڭگىنى بالىنىڭ قورسىقىدىن قانداق
 چىقىرىۋالىمىز؟ دوختۇرنىڭ يېنىغا يەنە بىر بارساق بولىدىغان
 بولدى، — دېدى ئاپىسى.
 — ھەي، سەن ھېساب - كىتابقا نېمىدېگەن ئۇستا، — دېدى
 ئېمىلنىڭ دادىسى، — بەش ئېرنى دەپ دوختۇرغا يەنە بەش
 كرونا تۆلەمدۇق؟ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقاندا ماتېماتىكا ئىمتىھانىدىن
 ئۆتۈپ باققانمۇ؟
 ئېمىل بۇ ئىشقا ناھايىتى سالماق پوزىتسىيە تۇتۇۋاتقاندا
 كۆرۈنەتتى.
 — مەن قورسىقىمنى پۇل ساقلاش ساندۇقى قىلسام تامامەن
 بولىدۇ، — دېدى ئۇ قورسىقىنى سىلاپ تۇرۇپ، — بەش ئېرل
 ئۆيدىكى پۇل ساقلاش قاچىسىدا تۇرسىمۇ، قورسىقىمدا تۇرسىمۇ
 ئوخشاشقۇ. ھېچكىم پۇلنى ئۇ يەردىن ئېلىۋالمايدۇ. قىغراق
 بىلەن سىناپ باققاندىم، شۇڭا بىلىمەن.
 ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئۈنىمدى، ئۇ ئېمىلنى دوختۇرنىڭ
 قېشىغا ئېلىپ بېرىشتا چىڭ تۇردى.

— ئالدىنقى قېتىم ئۇ ئىشتىننىڭ ھەممە تۈگمىلىرىنى
يۇتۇۋەتكەندە مەن ھېچنەمە دېمىگەندىم، — دېدى ئۇ ئېمىلنىڭ
دادىسىغا، — لېكىن تەڭگە ئاسان ھەزىم بولمايدۇ، بىرەر ئىش
چىقىپ قالارمۇ، دەپ ئەنسىرەپ قالدىم!

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئېمىلنىڭ دادىسى قورقتى، ئۇ دەرھال
ھارۋىنىڭ بېشىنى بۇراپ ماريئالونىڭ قاراپ ماڭدى، ئۇمۇ
ئوغللىدىن ئەنسىرىگەندى. ئۇلار دوختۇرنىڭ يېنىغا ئالدىراپ -
تېنەپ كىرىپ باردى، جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكتىن يۈرىكى
ئېغىزىغا قاپلىشىپ قالغانىدى.

— بىرەر نەرسەڭلارنى ئۇنتۇپ قاپسىلەرمۇ؟ — سورىدى
دوختۇر.

— ياق، ياق، ئوغللىمىز بەش ئېرللىق تەڭگىدىن بىرنى
يۇتۇۋاپتۇ، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى، — تۆت كرۋنا ياكى
ئۇنىڭدىن كۆپرەك پۇل
كەتسىمۇ مەيلى...
ئوپېراتسىيە قىلىپ
ئېلىۋەتكەن بولسىڭىز، ئۇ
بەش ئېرللىق تەڭگىنى
ئېلىپ قالسىڭىزمۇ مەيلى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئېمىل دادىسىنىڭ چاپىنىنىڭ پېشىنى تارتىپ تۇرۇپ بوش ئاۋازدا:

— تولا خۇشامەت قىلما، ئۇ دېگەن مېنىڭ پۇلۇم، — دېدى.
 دوختۇرغا ئېمىلنىڭ بەش ئېرىل پۇلى كېرەك ئەمەس،
 ئەلۋەتتە. ئۇ ئېمىلنى ئوپېراتسىيە قىلىشنىڭ ھاجىتى
 يوقلۇقىنى، بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئۇ تەڭگىنىڭ ئېمىلنىڭ
 تەبىتى بىلەن چىقىپ كېتىدىغانلىقىنى ئېيتتى.
 — ئەمما، سەن بەش پارچە تورت يېيىشنىڭ كېرەك، — دېدى
 دوختۇر، — شۇنداق قىلساڭ، ئۇ تەڭگە ئاشقازىنىڭنى
 ئاغرىتمايدۇ.

ئۇ بىر ئاق كۆڭۈل دوختۇر ئىدى، بۇ قېتىمىمۇ ھەق ئالمىدى.
 ئېمىلنىڭ دادىسى ئېمىل ۋە ئۇنىڭ ئاپىسىنى باشلاپ
 دوختۇرخانىدىن چىققاندا دوختۇردىن تولىمۇ رازى بولدى.
 ئېمىلنىڭ ئاپىسى دەرھاللا «سۈپىنسۇن خېنىم ئائىلە
 تورتخانىسى» غا بېرىپ، ئېمىلغا دوختۇرنىڭ دېگىنى بويىچە بەش
 پارچە تورت ئېلىپ بەرمەكچى بولدى.

— ھاجىتى يوق، ئۆيدە تورت بارغۇ، — دېدى دادىسى.
 ئېمىل ئويلىنىپ قالدى. ئېمىلنىڭ ئۇنداق — مۇنداق ھىيلە —
 نەيرەڭلىرىمۇ تولا ئىدى، يەنە كېلىپ ئۇنىڭ قورسىقىمۇ
 ئاچقاندى. شۇڭا ئۇ:

— قورسىقىمدىكى بەش ئېرىل پۇلۇمنى ئېلىشقا قولۇم يەتكەن
 بولسا، ئۇ پۇلغا تورت ئېلىپ يەيتتىم، — دېدى.

ئۇ يەنە بىر ئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن قوشۇپ قويدى:
 — دادا، ماڭا بىرنەچچە كۈنلۈك بەش ئېرىل ئۆتنە بېرىپ
 تۇرالامسىز؟ سىزگە چوقۇم قايتۇرۇپ بېرىمەن.
 دادىسى قوشۇلدى، ئۇلار «سۈپىنسۇن خېنىم ئائىلە

تورتخانىسى» غا كېلىپ، ئېمىلغا بەش پارچە تورت ئېلىپ بەردى، يۇپۇمىلاق، ساپسېرىق، ئۈستىگە شېكەر چېچىلغان تورتلار ئاجايىپ تەملىك ئىدى. ئېمىل ئاچ قالغان بۆرىدەك ھەممىسىنى يەۋەتتى.

— بۇ ئۆمرۈمدە يېگەن ئەڭ ياخشى دورا بولدى، — دېدى ئۇ. ئېمىلنىڭ دادىسى سەل پۇلپەرەس ئادەم ئىدى، بۇ ۋاقىتتا

ئۇنىڭ بېشى سەل گاراڭ بولۇپ قالدىمۇ، قانداق، ئۆزىنىڭ نېمە ئىش قىلىپ قويغانلىقىنى ئاڭقىرالماي قالدى.

— بۈگۈن بىز خېلى پايدا تاپتۇق، — دېدى ئۇ ۋە ئۆيىدە قالغان ئىداغا بەش ئېرلىق چوڭلىق كەمپۈت ئېلىۋالدى.

ئەمدى سىز دىققەت قىلىڭ: بۇ ئىش يۈز بەرگەن زامانلاردا بالىلار چىشىنىڭ ياخشى - يامان بولۇشى بىلەن كارى بولمايتتى، ئۇلار بىلىمسىز، نادان ئىدى. ئەمما، بۈگۈنكى كۈندە لۇنئابىيەدىكى بالىلار كەمپۈتنى ناھايىتى ئاز يەيدۇ، شۇڭا ئۇلارنىڭ چىشلىرىمۇ ناھايىتى ياخشى.

كارتخۇلد ئائىلىسىدىكىلەر ئۆيگە قايتىپ كەلدى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئۆيگە كىرىپلا پەلتوسى بىلەن شىلەپىسىنى سېلىشقىمۇ ئۈلگۈرمەي، شورپا قاچىسىنى يەملەشكە تۇتۇش قىلدى. قاچا ئوتتۇرىدىنلا ئىككى بولۇپ كەتكەچكە ئۇنى يەملەشكە ئۈنچە يۇقىرى تېخنىكا كەتمەيتتى. بۇ لىنانىڭ كۆڭلىگە تازا ياقىتى. ئۇ ئاتنى ھارۋىدىن چىقىرىۋاتقان ئارمىلىدا قاراپ يۇقىرى ئاۋازدا:

— بىز يەنە شورپا

ئىچەلەيدىغان بولدۇق، — دېدى.

لىنا مۇشۇنداق بولىدىغانلىقىغا ئىشەنەتتى! بىراق، ئۇ ئېمىلنى ئۇنتۇپ قالغان بولسا كېرەك.

شۇ كۈنى كەچتە ئېمىل ئىدا بىلەن خېلى

ئۇزاق ئوينىدى. ئۇ ئوتلاقتىكى يوغان قورام تاشنىڭ ئارىسىغا
ئىداغا ئۆي ياساپ بەردى. بۇنىڭدىن ئىدا بەك خۇش بولدى. ئېمىل
ھەر قېتىم چوكىكەمپۇت يېگۈسى كەلگەندە سىڭلىسىنى بوشقىنا
چىمداپ قوياتتى.

قاراڭغۇ چۈشۈشكە باشلىدى، ئېمىل بىلەن ئىدانىڭ ئۇيقۇسى
كەلدى. ئۇلار ئاشخانىغا كىرىپ ئاپىسىنىڭ بار - يوقلۇقىغا قاراپ
باقماقچى بولدى. ئاشخانىدا ئۈستەل ئۈستىدىكى ھېلىقى قاداق
قاچىدىن باشقا ھېچكىم يوق ئىدى. ئۇ قاچا قاداق سالغاندىن
كېيىن ئۈستەلدە قويۇپ
قويۇلغانىدى. ئېمىل بىلەن
ئىدا پۈتۈن بىر كۈن سىرتىنى
ساياھەت قىلىپ كەلگەن
قاچىغا بىردەم قاراپ تۇردى.
— نېمىدېگەن ياخشى، ئۇ

شۇنچە يىراق ماريئانالوندا بارلاپتۇ، — دېدى — دە، ئاكىسىدىن سورىدى، — سەن قانداق قىلىپ شورپا قاچىسىنى بېشىڭغا كىيۋالدىڭ؟

— بۇ تەس ئىش ئەمەس، — دېدى ئېمىل، — مۇشۇنداقلا قىلغانىدىم...

دەل مۇشۇ پەيتتە ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئاشخانىغا كىرىپ قالدى. ئۇ كىرىپلا ئېمىلنىڭ بېشىنىڭ يەنە قاچىغا كەپلىشىپ قالغانلىقىنى كۆردى. ئېمىل بېشىدىكى قاچىنى ئېلىشقا جېنىنىڭ بارىچە ھەپلىشىۋاتاتتى. ئىدا چىرقىراۋاتاتتى، ئېمىل مۇ چىرقىراۋاتاتتى. چۈنكى، ھازىر ئۇنىڭ بېشى يەنە كۈندۈزدىكىدەكلا قاچىغا چىڭ كەپلىشىپ قالغانىدى.

بۇ چاغدا ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئىككىلەنمەيلا ئوت چۈچىلىغۇچى ئېلىپ قاچىغا كۈچەپ بىرنى ئۇردى، «جاراڭ» قىلغان ئاۋاز لۇنابىيەلىكلەرنىڭ

ھەممىسىگە ئاڭلاندى. قاچا سۈنۈپ پارە — پارە بولۇپ كەتتى، سۇنۇق پارچىلىرى ئېمىلنىڭ ئۈستىبېشىغا خۇددى يامغۇدەك چۈشتى.

ئېغىلدا ئىشلەۋاتقان ئېمىلنىڭ دادىسى «جاراڭ» قىلغان ئاۋازنى ئاڭلاپ دەرھال يۈگۈرۈپ كەلدى.

ئۇ ئاشخانىنىڭ ئىشىكىدە تۇرۇپ بىردە ئېمىلغا، بىردە يەردە چېچىلىپ ياتقان قاچا پارچىلىرىغا قارىدى، ئاندىن ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ قولىدىكى ئوت

STORA EMILBOKEN

چۇخچىلىغۇچنى كۆرۈپ، گەپ قىلمايلا ئېغىل تەرەپكە كەتتى.
ئەمما، ئىككى كۈندىن كېيىن ئۇ ئېمىلىدىن بەش ئېرلىنى
قايتۇرۇۋېلىپ، ئاز - تولا بولسىمۇ تەسەللى تاپتى.
بولدى، سىز ئەمدى ئېمىلىنىڭ قانداق بالا ئىكەنلىكىنى
ئومۇمەن بىلىپ قالدىڭىز. مانا بۇ 22 - ماي، سەيشەنبە كۈنى يۈز
بەرگەن شورپا قاچىسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىش. ئېھتىمال،
سىزنىڭ يەنە باشقا ھېكايىلەرنىمۇ ئاڭلىغۇڭىز باردۇر.

10 - ئىيۇن، يەكشەنبە

ئېمىل كىچىك ئىدانى دۆلەت بايرىقى قىلىپ خادىغا چىقاردى

10 - ئىيۇن، يەكشەنبە، كارتخۇلد قورۇقىدا زىياپەت ئۆتكۈزۈلمەكچى بولدى. زىياپەتكە لۇننابىيە ۋە باشقا جايلاردىن نۇرغۇن مېھمانلار كېلەتتى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى زىياپەتكە تەييارلىق قىلىۋاتقىلى بىرنەچچە كۈن بولۇپ قالدى.

— بۇنىڭغا يەنە نۇرغۇن پۇل كېتىدىغان بولدى، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى، — بىراق زىياپەت بەرگەندىن كېيىن پۇل خەجلەيدىغان گەپ، بېخىللىق قىلغىلى بولمايدۇ - دە ! شۇنداقتىمۇ قىيمىلىق كۇمىلاچنى كىچىكرەك قىلساق بولىدۇ.

— ناھايىتى مۇۋاپىق قىلدىم، چوڭمۇ ئەمەس، كىچىكمۇ ئەمەس، يۇپىيۇمىلاق، قىزارتىپ پىشۇردۇم، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

ئۇ قىيمىلىق كۇمىلاچنى ھەقىقەتەن ئۆزى دېگەندەك قىلغانىدى. ئۇنىڭدىن باشقا، ئۇ يەنە قوۋۇرغا كاۋىپى، كالا گۆشى قورۇمىسى، سېلد بېلىقى، چىلىغان سېلد بېلىقى، ئالما شىرنىلىك گۆشنان، بېلىق شورپىسى، كۆكتات قورۇمىسى، باقالى ۋە ناھايىتى چوڭ ئىككى قايماقلىق ھورنان، مەزىزلىك قېزا تەييارلىدى. مەزىزلىك تائاملارنىڭ لەززىتىدىن ھۇزۇرلىنىش

ئۈچۈن، يول جاپاسىغا قارىماي، ۋەمورىي بىلەن خېرتفېردىن نۇرغۇن مېھمانلار كېلىدىغان بولدى. ئېمىلمۇ ئاپىسى قىلغان قېزىغا ئامراق ئىدى.

زىياپەت ئۆتكۈزۈلىدىغان كۈن ئاخىر يېتىپ كەلدى. كۈن ئىللىق نۇرىنى سېخىيلىق بىلەن چاپماقتا، قەلەمپۇر ۋە ئالما چېچەكلىرى پورەكلەپ ئېچىلغانىدى، قوشلار كۆكتە زوق - شوق بىلەن سايىرماقتا ئىدى. دۆڭگە جايلاشقان كارتخۇلد قورۇقى خىيالى جەننەتتەك گۈزەل ئىدى، ھويلا - ئارانلار رەتلىك، بۇلۇڭ - پۇچقاقلرىغىچە پاكىز تازىلانغان، تاماقلار تەييارلانغان، ھەممە تەييارلىق پۈتكەندى، ھە، يەنە بىر ئىش قېلىپ قاپتۇ !
— ئاپلا، دۆلەت بايرىقى چىقىرىشنى ئوتتۇپ قاپتۇق، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئېمىلنىڭ دادىسى ئالدىراپ - تېنەپ بايراق خادىسى تەرەپكە يۈگۈردى، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئېمىل بىلەن ئىدا يۈگۈردى. ئۇلار دۆلەت بايرىقىنى قانداق چىقىرىدىغانلىقىنى كۆرمەكچىدى.

— بۇ قېتىمقى زىياپەتنىڭ داغدۇغىلىق ۋە كۆڭۈللۈك بولۇشىغا ئىشىنىمەن، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى لىناغا، ئاشخانىدا ئىككىسىلا قالغانىدى.

— شۇنداق بولىدۇ،
لېكىن بىرەر چاتاق چىقىپ
قالماسلىقى ئۈچۈن
ئېمىلنى بىر ئۆيگە سولاپ
قويساق قانداق بولار؟ —
دەپ سورىدى لىنا.
ئېمىلنىڭ ئاپىسى

ئۇنىڭغا بىر ئالىپ قويۇپ، ھېچنېمە دېمىدى. بۇ چاغدا لىنا بويىنىنى تولغاپ، تۆۋەن ئاۋازدا:

— بولدى، بولدى. دېمىگەن بولاي. قېنى كۆرەرمىز، — دەپ غۇدۇرىدى.

— ئېمىل ئادەمنىڭ زوقىنى كەلتۈرىدىغان ياخشى بالا، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

ئۇ ئاشخانىنىڭ دېرىزىسىدىن كىشىنىڭ ئامراقلىقىنى كەلتۈرىدىغان ئوغلنىڭ سىڭلىسى بىلەن قوغلىشىپ ئويىناۋاتقانلىقىنى كۆرەلەيتتى. ئۇنىڭ نەزىرىدە بالىلىرى ناھايىتى ئوماق پەرىشتىلەر ئىدى. ئېمىل ئۇچىسىغا بايرامدا كىيىدىغان چاقماق كاستۇم كىيگەنىدى، چاچلىرى بۇدۇر، بېشىغا ھېلىقى شەپكىسىنى كىيىۋالغانىدى؛ ئىدا ئۇچىسىغا يېڭىدىن تىكلەنگەن قىزىل رەڭلىك ئۇزۇن كۆڭلەك كىيگەن، يۇمىلاق قورسىقى ئۈستىدىن ئاق رەڭلىك بويىز باغلانغانىدى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى تولىمۇ روھلىنىپ كەتكەنىدى. ئەمما، ئۇ سەل ئەنسىرىگەندەك پەستىكى يولغا قاراپ قويۇپ:

— ئانتون بايراقنى تېزىرەك چىقىرىۋەتسە بولاتتى، مېھمانلار كېلىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى، — دېدى.

ئەمەلىيەتتە، بايراق چىقىرىش تەس ئىش ئەمەس ئىدى. ئېيتىڭچۇ، ئادەمنىڭ ئاچچىقى كېلەمدۇ - كەلمەمدۇ، ئېمىلنىڭ دادىسى ئەمدىلا بايراقنى چىقىراي دەپ تۇرۇشىغا، ئارفىلد قوتان تەرەپتىن يۈگۈرۈپ كېلىپ،

ساپ سمالاند شېۋىسە:

— كالا موزايلىدى ! كالا موزايلىدى ! — دەپ ۋارقىرىدى.
بۇ ئەلۋەتتە چوڭ ئىش ئىدى. ئەستاي، بۇ كالانىڭ ھەممە ئادەم
بايراق چىقىرىش ۋە باشقا ئىشلار بىلەن ئالدىراش يۈرگەندە
موزايلىغىنىنى قارىمىدىغان !
ئېمىلنىڭ دادىسى قولىدىكى ئىشنى تاشلاپ قوتانغا ماڭدى.
ئېمىل بىلەن كىچىك ئىدا بولسا پەنلا خادىنىڭ يېنىدا قالدى.
— نېمىدېگەن ئېگىز، — دېدى ئىدا خادىنىڭ ئۈچىدىكى ھال
رەڭ شارەكچىگە قاراپ، — ئۇنىڭ ئۈستىدىن چوقۇم يىراقلارنى
كۆرگىلى بولىدۇ، ھەتتا ماريئاننالىوندىنمۇ كۆرگىلى بولۇشى
مۇمكىن.

ئېمىل بىردەم ئويلىنىپ:
— بىز ھازىرلا سىناپ باقساق
بولىدۇ، سېنى بايراقنى چىقارغاندا
دەك خادىنىڭ ئۈستىگە چىقىرىپ
قويۇشۇمنى خالامسەن؟ — دېدى.
ئىدا كۈلدى، ھەي، ئېمىل
نېمىدېگەن ياخشى، ئۇ ھەمىشە

قىزىقارلىق ئىشلارنى ئويلاپ
تاپالايدۇ.

— ماقۇل، مېنىڭ مارد-
ئانئالوندىنى كۆرگۈم بار، —
دېدى ئىدا.

— ئۇنداقتا تەييارلان، —
دېدى ئېمىل دوستانىلىك
بىلەن. ئۇ دۆلەت بايرىقىنى
چىقىرىدىغان ئىلمەككە
ئىدانىڭ پويىزىنى چاڭ
ئىلىپ، بايراق چىقىرىدىغان
تانىنى مەھكەم تۇتتى.

— ئەمەسە باشلىدىم، —
دېدى ئېمىل.

— ئايھاي... — ئىدا كۈلۈپ كەتتى.

ئىدا خۇددى بايراق تەك ئاستا — ئاستا كۆتۈرۈلۈپ خادىنىڭ
ئۇچىغا چىقتى. ئاندىن ئېمىل ئىدانى سىيرىلىپ چۈشۈپ
كەتمەسۇن دەپ، دادىسىغا ئوخشاش ئارغامچىنى خادىغا مەھكەم
باغلىدى. ئىدا خادىنىڭ چوققىسىدا تەڭپۇڭ، مەزمۇت تۇردى.

— ماريئانئالوندىنى كۆرەلىدىڭمۇ؟ — ئۈنلۈك سورىدى
ئېمىل.

— ياق، پەقەت لۇنئابىيەنلا كۆرەلىدىم.

— ھەي، پەقەت لۇنئابىيەنلا... ئۇنداقتا، چۈشۈپ
كېتەمسەن؟

— ياق، ھازىر چۈشكۈم يوق، — دېدى ئىدا يۇقىرى ئاۋازدا، —
لۇنئابىيەنى كۆرسىمۇ قىزىقارلىق بولىدىكەن... ئەمما، ئەستە،

مېھمانلار كەلدى !

مېھمانلار راستلا كېلىشكە باشلىغانىدى. قوتانىنىڭ ئالدىدىكى ھويلا ئات ۋە پەيتونلار بىلەن لىق تولدى، ئۇزاق ئۆتمەي ئۇلار دەرۋازىدىن ئۆتۈپ زالغا ماڭدى. ئەڭ ئالدىدا ماڭغىنى يۇقىرى مەرتىۋىلىك پېتىر خانىم ئىدى، ئۇ ئېمىلىنىڭ ئاپىسى ئارما قىلغان مەزىزىلىك قېزىنى تېتىپ بېقىش ئۈچۈن، پەيتونغا ئولتۇرۇپ ۋىمورىيىدىن ئاتايىن كەلگەنىدى. ئۇ ناھايىتى ھۆرمەتكە سازاۋەر، شىلەپسىگە پەيلەر قالدالغان، تولغان، چىرايلىق خانىم ئىدى.

پېتىر خانىم ئەتراپقا رازىمەنلىك بىلەن قارىدى. كارتخۇلد قورۇقى ھەقىقەتەنمۇ چىرايلىق ئىدى، قورۇق ئىللىق كۈن نۇرىغا چۆمۈلگەن، ئەتىراپىنى ئالما ۋە قەلەمپۇر دەرەخلىرى ئورغان، ھەقىقەتەن بىر بايرام كەيپىياتىغا تولغانىدى. دۆلەت بايرىقىنىمۇ چىقىرىپ بوپتۇغۇ... ۋوي ! چىقىرىپ بوپتۇ. ئۇ يىراقنى تازا ياخشى كۆرەلمىسىمۇ، يەنىلا ئىلغا قىلالىدى.

دۆلەت بايرىقى ! پېتىر خانىم تۇيۇقسىز ھاڭۋىقىپ تۇرۇپ قالدى. ۋاي خۇدايىم، كارتخۇلد قورۇقىدىكى سۋېنسون ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ نېمە قىلغىنى بۇ؟ ئۇ كۆزلىرىگە ئىشەنمەي قالدى. دەل شۇ چاغدا

ئېمىلىنىڭ دادىسى قوتان تەرەپتىن كەلدى. پېتىر خانىم ئۇنىڭدىن:

— ھۆرمەتلىك ئانتون،
بۇ نېمە ئىش؟ نېمىشقا ئاۋۇ
«داننېبروگ» نى چىقىرىپ
قويدىڭلار؟ — دەپ

سوریدی.

ئېمىل ئۇ خانىمنىڭ يېنىدا تۇراتتى، ئۇ «داننېبروگ» نىڭ قانداق نەرسە ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى. ئۇ قىزىل - ئاق رەڭلەردىن ياسالغان دانىيەنىڭ دۆلەت بايرىقىنىڭ «داننېبروگ» دەپ ئاتىلىدىغانلىقىنى نەدىن بىلسۇن. ئەمما، بايراق خادىسىنىڭ ئۈچىدىكى قىزىل - ئاق رەڭلىك نەرسىنىڭ «داننېبروگ» ئەمەسلىكى ئۇنىڭغا ئايان ئىدى.

— ھا - ھا - ھا ... ئۇ ئىدا، — دەپ كۈلدى ئېمىل. ئىدا ئاسماندا ئېسىلىپ تۇراتتى، ئۇمۇ كۈلدى.

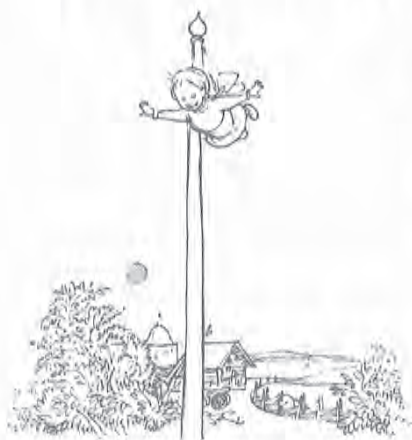
— ھا - ھا - ھا ... بۇ مەن، — دېدى ئۇ ئۈزلۈك ئاۋازدا، — مەن پۈتۈن لۇنئابىيەنى كۆرەلەيدىم.

ئېمىلنىڭ دادىسى كۈلمىدى، ئۇ دەرھال ئىدانى پەسكە چۈشۈردى. بۇ چاغدا ئىدا كۈلۈپ تۇرۇپ:

— ھېلىقى قېتىم ئېمىل مېنى مۇراببا ئىدىشىغا سېلىپ قويغاندىن بۇيان بۇنداق خۇشال بولۇپ باقمىغانىدىم، — دېدى.

بىر قېتىم ئېمىل ئۇنىڭ بىلەن ئىندىيانلارنىڭ ئويۇ - ئىنى ئوينىغاندا، ئۇ ئىداننىڭ چىرايى ئىندىيانلارنىڭكىگە ئوخشىسۇن، دەپ، ئۇنى چوڭ بىر مۇراببا ئىدىشىغا چىلاپ قويغانىدى.

ئېمىل ھەقىقەتەنمۇ ئىداننىڭ كۆڭلىنى ئېچىشنى ئىستەيتتى، لېكىن ئەكسىدە -

چە، ئۇنىڭ ياخشى كۆڭلىنى
 ھېچكىم چۈشەنمەيتتى. بۇ
 چاغدا دادىسى ئېمىلنى بىلە-
 كىدىن تارتىپ سىلكىشلەپ
 سۆرەپ ماڭدى.

— مەن دېمىدىممۇ، —

دېدى لىنا دادىسى ئېمىلنى يا-
 غاچچىلىق ئۆيىگە سۆرەپ كى-
 رىپ كېتىۋاتقاندا. ياغاچچىلىق
 ئۆيى ئېمىل ھەر قېتىملىق

كەپسىزلىك قىلغاندىن كېيىن تۇرىدىغان يەر ئىدى. ئېمىل يىغ-
 لىغاچ ۋارقىرىدى:

— ئۇ ئۆزى ... ماريئاننالىنى ... كۆرگۈم بار دېگەن
 تۇرسا... — دېدى ئۇ ئېسەدەپ.

ئېمىل دادىسىنى ناھايىتى ئادالەتسىز دەپ ئويلىدى. ھېچكىم
 ئۇنىڭغا ئىداغا ماريئاننالىنى كۆرسەتسەك بولمايدۇ، دېمىگەن
 تۇرسا. ئۇنىڭ پەقەت لۇئىنا بىلەنلا كۆرەلەيدى، ئەجەب بۇ
 ئېمىلنىڭ خاتالىقىمۇ !

ئېمىل يىغلاۋەردى، لېكىن دادىسى ئىشكىنى قۇلۇپلاپ
 كېتىشىگىلا دەرھال يىغىسىنى توختاتتى. ئەمەلىيەتتە، بۇ
 ياغاچچىلىق ئۆيىمۇ خېلى كۆڭۈللۈك ئىدى. ئۇ يەردە تۆت چاسا،
 ئۈزۈنچاق ياغاچ پارچىلىرى تولا گەپ، ئۇنىڭدىن ئۇرغۇن
 نەرسىلەرنى ياسىغىلى بولاتتى. ئېمىل ھەر قېتىم كەپسىزلىك
 قىلىپ بۇ ئۆيگە سولانغىنىدا بىردىن ياغاچ بوۋاي ياسايتتى. ئۇ
 ھازىرغىچە ئەللىك تۆت ياغاچ بوۋاي ياساپ بولغانىدى، قارىغاندا
 ئۇنىڭ سانى ئۈزۈكسىز ئاۋۇيدىغان ئوخشايدۇ.

— مەن ئۇلارنىڭ زېرىكىشلىك زىياپىتىگە خۇشتار ئەمەسقۇ! —
 دېدى ئېمىل، — دادام دۆلەت بايرىقى چىقارسا ئۆزى
 چىقىرىۋەرسۇن. مەن بۈگۈن غەزەپلەنگەن، ئەلپازى يامان ياغاچ
 بوۋايدىن بىرنى ياساي.
 ئېمىل ئۆزىنىڭ ئۇزاق ئۆتمەي چىقىرىۋېتىلىدىغانلىقىنى
 بىلەتتى. ئۇنىڭ ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئارتۇق تۇرۇشنىڭ ھاجىتى
 يوق ئىدى.

— نېمىشقا دائىم كەپسىزلىك قىلىدىغانلىقىڭنى ئوبدان
ئويلاپ باققىن، — دەيتتى دادىسى دائىم ئۇنىڭغا، — سېنى
بۇنىڭدىن كېيىن كەپسىزلىك قىلمىسكەن دەيمەن.

ئېمىل بۇ جەھەتتە ناھايىتى سەمىمىي ئىدى، بىر قېتىم
قىلغان كەپسىزلىكىنى قايتا تەكرارلىمايتتى، ھەمىشە يېڭى
كەپسىزلىكلەرنى ئويلاپ چىقالايتتى. ئۇ ياغاچ بوۋاي
ياساۋېتىپمۇ، ئىدا بىلەن كەپسىزلىك قىلىشنى ئويلاۋاتاتتى. ئۇ
ياغاچ بوۋايىنى بىردەمدىلا ياساپ بولدى، چۈنكى ئۇ بۇ ئىشقا
ئۇستا بولۇپ كەتكەنىدى.

ياغاچ بوۋايىنى پۈتكۈزۈپ بولغاندىن كېيىن ئېمىلنىڭ چىقىپ
كەتكۈسى كەلدى، ئەمما چوڭلار زىياپەت بىلەن بولۇپ كېتىپ،
ئۇنى ئۇنتۇپ قالغانىدى. ساقلا - ساقلا، ھېچكىم كەلمىدى. بۇ
ۋاقىتتا ئېمىل قانداق چىقىپ كېتىشنىڭ چارىسىنى ئويلاشقا
باشلىدى. «دېرىزىدىن چىقىپ كەتكىلى بولىدۇغۇ! بۇ ئانچە تەس
ئەمەس» دەپ ئويلىدى ئېمىل. دېرىزە ناھايىتى ئېگىز بولسىمۇ،
لېكىن تامغا يۆلەپ دۆۋىلەپ قويغان ياغاچ پارچىلىرىغا دەسسەپ
دېرىزىگە چىققىلى بولاتتى.

ئېمىل دېرىزىنى ئېچىپ سىرتقا قارىدى، دېرىزىنىڭ
سىرتىدىكى يەرنى ئادەمنى بىزار قىلىدىغان چاققاق قاپلاپ
كەتكەنىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە سەكرىسە چاققاق چېقىۋالاتتى.
ئېمىل بۇنى بۇرۇن سىناپ باققاچقا، بۇ قېتىم سەكرىمىدى.

— يەنە سەكرەيدىغانغا ساراڭ ئەمەس مەن، چوقۇم باشقا
ياخشىراق ئامال تاپالايمەن، — دەيتتى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە.

ئەگەر سىز كارتخولدا ئوخشاش قورۇقلارغا بېرىپ باققان

بولسىڭىز، ئۇ يەرلەرنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىلەتتىڭىز، رەتسىز سىلىنغان ئۆيلەر تولىمۇ قىزىقارلىق، ھەرقانداق ئادەمنىڭ مۆكۈمۈكلەڭ ئوينىغۇسى كېلەتتى. كارتخۇلد قورۇقىدا ئات، كالا، قوي قوتانلىرى، توخۇ كاتىكى، يەنە نۇرغۇن كىچىك ئۆيلەر ۋە چەللىلەر بار ئىدى. قېزا پىشۇرىدىغان ئۆيمۇ مۇشۇ ئۆيلەرنىڭ ئارىسىدا ئىدى، لىنا كىر يۇيىدىغان ئۆيمۇ شۇ يەردە ئىدى. ئۇنىڭدىن باشقا، بىر - بىرىگە يېقىن سېلىنغان ئىككى ئېغىز ئۆي بار، بىرى ياغاچچىلىق ئۆيى ھەم ئوتۇنخانا، يەنە بىرى يېمەكلىكلەرنى ساقلايدىغان ئۆي ئىدى.

ئېمىل دائىم ئىدا بىلەن ئاشۇ ئۆيلەردە ئارىسىدا، ئەلۋەتتە، چاققاق يوق يەرلەردە مۆكۈمۈكلەڭ ئوينىتتى.

بىراق، ھازىر ئېمىل ھېچنېمە ئوينىيالمىتتى. چۈنكى، ياغاچچىلىق ئۆيى بىلەن يېمەكلىك ساقلاش ئۆيى ئوتتۇرىسىدىكى يەردە نۇرغۇن چاققاق بار بولغاچقا، ئۇ ئاشۇ يەرگە سولىنىپ قالغانىدى.

ئېمىل كالا قاتۇرۇشقا باشلىدى. ئۇ ئۇدۇلدىكى يېمەكلىك ساقلاش ئۆيىنىڭ دېرىزىسى ئوچۇقلۇقىنى كۆرۈپ، دەرھال بىر چارە ئېسىگە كەلدى.

ئىككى ئۆيىنىڭ دېرىزىسى ئارىسىغا بىر تال تاختاي قويۇپ ئۆمىلەپ ئۆتۈش تەس ئىش ئەمەسقۇ؟ ئۇ شۇ تاپتا ياغاچچىلىق ئۆيىدىن شۇنداق بىزار بولغان، يەنە كېلىپ قورسىقىمۇ كوركىراپ كەتكەنىدى.

ئېمىل ئەزەلدىن كالىسىغا نېمە كەلسە شۇنى قىلاتتى،
 ھەرگىزمۇ يەتتە ئۆلچەپ بىر كېسىدىغانلاردىن ئەمەس ئىدى، ئۇ
 تېزلا تاختاينى قويۇپ ئۆمىلەشكە باشلىدى. نېمىدېگەن
 قورقۇنچلۇق، چۈنكى ئۇ تاختاي بەك تار، ئېمىل بەك ئېغىر
 ئىدى.

— ئەگەر مۇۋەپپەقىيەتلىك ئۆتەلسەم، بايا ياسىغان ياغاچ
 بوۋاينى ئىداغا بېرىمەن، — دېدى ئۇ ئۆمىلىگەچ. ياغاچ تاختاي
 غىچىرلاپ، لىڭشىپ ئادەمنىڭ ئىچىنى پۇشۇراتتى، ئاستىدىكى
 چاقاقلارنى كۆرگەندە ئۇنىڭ بېشى قېيىپ، كۆز ئالدى
 قاراڭغۇلاشتى.

— قۇتقۇزۇڭلار! — ئېمىل شۇنداق دەپ ۋارقىرىشىغا
 تەڭپۇڭلۇقنى يوقاتتى. ئاپلا، ئەمدى ئۇ چاقاقلىققا چۈشۈپ
 كېتىدىغان بولدى — دە. لېكىن، ئەڭ ئاخىرقى بىر دەقىقىدە ئۇ
 تاختاينى چاققانلىق بىلەن قۇچاقلاپ تۇتۇۋالدى — دە، يامىشىپ
 چىقىۋالدى. ئۇ يېمەكلىك ساقلاش ئۆيىگە ئاخىر ئوڭۇشلۇق
 ئۆتۈۋالدى.

— ئاسانلا ئىش ئىكەنغۇ بۇ، — دېدى ئېمىل، — لېكىن
ئىداغا ياغاچ بوۋايىنى يەنىلا بېرىۋېتەي... بولدىلا، باشقا بىر كۈنى
بېرەي... ھە، ئويلاپ باقاي...

ئۇ ھېلىقى تاختاينى كۈچەپ ئىتتىرىپ ياغاچچىلىق ئۆيىگە
كىرگۈزۈۋەتتى، چۈنكى ئېمىل رەتلىك ئىش قىلاتتى. ئۇ
ئىشكىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئىتتىرىپ باقتى، ئىشك قۇلۇپلاقلىق
ئىدى.

— ئويلانغانىمىدەك چىقتى، — دېدى ئېمىل، — لېكىن
ئۇلار ئۇزاق ئۆتمەي قېزىغا كىرىدۇ، شۇ چاغدا غىپىدىلا چىقىپ
كېتىمەن.

ئېمىل ئەتراپنى پۇرىدى، يېمەكلىك ساقلاش ئۆيى مەزىزلىك پۇرايتتى، چۈنكى ئۇ يەردە نۇرغۇنلىغان تەملىك نەرسىلەر بار ئىدى. ئېمىل تۆت تامغا قارىدى. ھە، بۇ يەردە تەملىك يېمەكلىكلەر ھەقىقەتەن كۆپ ئىكەن، تۈزۈسقا ئىسلانغان قېزا ئېسىپ قويۇلۇپتۇ، تېخى يۇمىلاق بولكىلارمۇ بار ئىكەن، چۈنكى ئېمىلنىڭ دادىسى قاتتىق بولكىنى شورپىغا چىلاپ يېيىشكە ئامراق ئىدى. ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىدىكى بولكا ساقلايدىغان ئىشكاپتا ھەر خىل ئۇزۇن بولكىلار بار ئىدى، يېنىدىكى قاتلىنىدىغان ئۈستەلگە خىلمۇخىل سېرىق پىشلاقلار قويۇلغانىدى، كوزىلار يېڭى ياسىغان سېرىق مايلا بىلەن تولغانىدى. ئۈستەلنىڭ كەينىدىكى بىر ياغاچ تۇڭدا سۈرلەنگەن گۆش بولۇپ، ئۇنىڭ يېنىدىكى چوڭ ئىشكاپقا ئېمىلنىڭ ئاپىسى بۆلجۈرگەن شەربىتى، چىلىغان تەرخەمەك، زەنجىۋىل سۈيىدە قايناتقان نەشپۈت، بۆلجۈرگەن مۇراببالىرىنى قويمايتتى، مەزىزلىك قېزا ئەڭ ئۈستۈنكى قەۋەتتە ئىدى.

ئېمىل قېزىغا بەك ئامراق ئىدى.

كارتخۇلد قورۇقىدىكى زە-
ياپەت قىزغىن داۋاملىشىۋا-
تاتتى. مېھمانلار قەھۋە ئى-
چىپ، پىرەنىك يەپ بولدى.
سەل تۇرۇپ قورسقى ئاچ-
قاندا رەسمىي غىزا تارتىلىپ،
قوۋۇرغا قورۇمىسى، سالات،
قېزا ۋە باشقا تائاملار كەلتۈ-
رۈلەتتى.

ئۇلار ئولتۇرۇپ پاراڭلىشىۋاتقاندا، ئېمىلنىڭ ئاپىسى تۇيۇقسىز ۋارقىرىۋەتتى:

— ئاپلا، ئېمىلنى ئۇنتۇپ قاپتۇق ئەمەسمۇ! ئۇ ئۆيدە تۇرغىنىغا بەك ئۇزاق بولۇپ كەتتى، بىچارە بالام! ئېمىلنىڭ دادىسى دەرھال ياغاچچىلىق ئۆيىگە يۈگۈردى، ئىدا ئۇنىڭغا ئەگەشتى.

— ئېمىل، ئەمدى چىقساڭ بولىدۇ، — دېگەچ ئېشكىنى ئاچتى دادىسى. ئېمىلنىڭ ئۇ يەردە يوقلۇقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ نەقەدەر ھەيران بولغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالامسىز؟

— بۇ كەپسىز يەنە دېرىزىدىن قېچىپتۇ — دە، — دېدى ئۇ. لېكىن، ئۇ دېرىزىدىن پەسكە قارىغاندا، يەردىكى چاققاقلار بىر ئوبدان تۇرغان، قىلچىمۇ دەسسەلگەن ئىز كۆرۈنمەيتتى. بۇنى كۆرۈپ ئېمىلنىڭ دادىسى سەل ئەنسىرىدى.

— بۇ راستلا غەلىتە ئىش بولىدىغۇ، بىرمۇ دەسسەلگەن ئىز يوق، — دېدى ئۇ.

ئېمىلنىڭ يوقلۇقىنى بىلگەن ئىدا يىغلاشقا باشلىدى. ئېمىلغا زادى نېمە ئىش بولغاندۇ؟ لىنا دائىم ئاڭلىغان ئادەم مۇڭغا چۆمىدىغان خەلق ناخشىسىنى ئېيتاتتى، ئۇنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى: بىر قىزچاقنى ئۆزى ياقىتۇرمايدىغان ياغاچ تۇڭغا سولاپ قويغاندىن كېيىن، ئۇ بىر ئاق كەپتەرگە ئايلىنىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ. كىم بىلىدۇ، ئېمىلمۇ بىر كەپتەرگە ئايلىنىپ ئۇچۇپ كەتتىمۇ تېخى. بۇلارنى ئويلىغان ئىدا ئەتراپقا قارىدى — يۇ، كەپتەر ئەمەس، بەلكى بىر سېمىز ئاق مېكىياننىڭ ياغاچچىلىق ئۆيىنىڭ سىرتىدا قۇرت — قوڭغۇز تېرىپ يەپ يۈرگەنلىكىنى كۆردى.

ئىدا يىغلىغىنىچە ھېلىقى ئاق مېكىياننى كۆرسىتىپ:

— ئۇ ئېمىل بولۇشى مۇمكىن، — دېدى.

ئېمىلنىڭ دادىسى بۇنىڭغا ئىشەنمەيتتى، لېكىن ئىشەنچلىك بولۇشى ئۈچۈن ئېمىلنىڭ ئاپىسىدىن:

— ئېمىل ئۇچالامدۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئاپىسى ئېمىلنىڭ بۇنداق كارامىتىنىڭ بار — يوقلۇقىنى

بىلمەيتتى. بۇ ئىش كارتخۇلد قورۇقىنى پاتىپاراق قىلىۋەتتى. زىياپەتنى ئارقىغا سۈردى، چۈنكى كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى چىقىپ ئېمىلنى ئىزدەشكە توغرا كەلگەنىدى.

— ئۇ چوقۇم ياغاچچىلىق ئۆيىدە، سىز تاپالمايسىز، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى. شۇنىڭ بىلەن، ھەممەيلەن ئۇ ئۆيگە كىرىپ ئېمىلنى ئىزدەشكە كىرىشتى.

ئەمما، ئېمىل ئۇ يەردە يوق ئىدى، پەقەت رەتلىك تىزىلغان ئەللىك بەش ياغاچ بوۋايلا بار ئىدى.

پېتىر خانىم ئەزەلدىن بۇنچە كۆپ ياغاچ بوۋاينى كۆرۈپ باقمىغاچقا:

— بۇلارنى كىم ياسىغان؟ — دەپ سورىدى.

— بىزنىڭ ئېمىلدىن باشقا يەنە كىم ياسايتتى، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى يىغلامسىراپ، — ئۇ بەكمۇ ئوماق بالا ئىدى.

— ئوھۇش، — دېدى لىنا بېشىنى شىلتىپ سىمالاند شېۋىسىدە، — بىز ئەڭ ياخشىسى يېمەكلىك ساقلاش ئۆيىگە بېرىپ قاراپ باقايلى.

— بۇ بولىدىغان گەپ، — كۆپچىلىك گۈررىدە يېمەكلىك

ساقلاش ئۆيى تەرەپكە يۈگۈردى، لېكىن ئېمىل ئۇ يەردىمۇ يوق بولۇپ چىقتى !

ئىدا مىچىلداپ يىغلاۋاتاتتى. ئۇنىڭ كۆڭلى تولىمۇ يېرىم ئىدى. ئۇ باشقىلارنىڭ دىققىتىنى تارتماي، مېكىياننىڭ يېنىغا بېرىپ، پەس ئاۋازدا:

— سۆيۈملۈك ئېمىل، ئۈچۈپ كەتمە ! مەن چوقۇم ساڭا يەم بېرىمەن، سەن كارتخۇلدىلا قالساڭ، چوڭ چېلەكتە يەم ئەكېلىپ بېرىمەن، — دېدى.

مېكىيان ئىدانىڭ گېپىگە پىسەنت قىلماي، قاقاقلغىنىچە كېتىپ قالدى.

ۋاي، كارتخۇل قورۇقىدىكىلەر تازا پاتىپاراق بولدى ! ياغاچچىلىق ئۆيى بىلەن دەزمال سېلىش ئۆيىدە ئېمىل يوق ئىدى. ئات، كالا، قوي قوتانلىرىدىمۇ يوق، كاتەك، گۆش ئىسلايدىغان ئۆي، كىر يۇيۇش ئۆيى، ھېچ يەردىن ئېمىلنىڭ ئىز - دېرىكىنى ئالالمىدى. ئۇلار قۇدۇقنىڭ يېنىغا باردى، ئېمىل ئۇ يەردىمۇ يوق ئىدى، شۇنداقتىمۇ ھەممە كىشى يىغلىدى. زىياپەتكە قاتناشقان لۇنابىيەلىكلەر كۈسۈرلىشىشقا باشلىدى:

— ئۇ ھەقىقەتەنمۇ ئوماق بالا ئىدى. ئېمىلنى ھەرگىزمۇ چېدەلخور دېگىلى بولمايدۇ... مەن ئەزەلدىن ئۇنداق دەپ باقمىغان.

— ئۇ ئۆستەڭگە چۈشۈپ كەتتىمۇ، — دېدى لىنا.

كارتخۇل ئۆستەڭنىڭ سۈيى شىددەتلىك ئاقاتتى، كىچىك بالا چۈشۈپ كەتسە تۇنجۇقۇپ ئۆلۈشى ئېنىق

ئىدى.

— بىلىسىزغۇ، بىز ئېمىلنىڭ ئۇنداق يەرگە بېرىشىغا يول قويمايمىز، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى كەسكىنلىك بىلەن.

لەنا بويىنى تولغاچ قويدى.

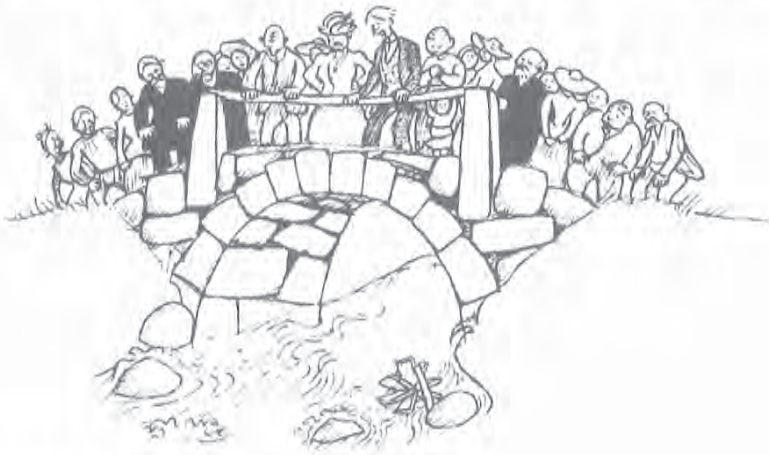
— دەل شۇنداق بولغاچقا، ئۇ يەرگە چوقۇم بېرىپ بېقىشىمىز كېرەك، — دېدى ئۇ.

بۇنى ئاڭلاپ ھەممەيلەن ئۆستەڭگە قاراپ يۈگۈردى. خۇداغا شۈكۈر، ئۇ يەردىنمۇ ئېمىلنى تاپالمىدى، ئەمما بايقىدىنمۇ قاتتىقراق يىغلاشتى. ئەسلىدە ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ بۈگۈنكى زىياپەتنى كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزگۈسى بار ئىدى.

ئىزدىمىگەن ھېچقانداق يەر قالمىدى.

— ئاھ، تەڭرىم، ئەمدى قانداقمۇ قىلارمىز؟ — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

— ئالدى بىلەن ئازراق بىرنەرسە يەۋالايسى، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى. ئۇنىڭ گېپى ئورۇنلۇق ئىدى، كۆپچىلىك

ئېمىلىنى ئىزدەيمىز دەپ كۆپ جاپا تارتتى، كۆڭلى پاراكەندە بولدى، قورساقلىرى ئاللىقاچان ئاچقاندى.

ئېمىلىنىڭ ئاپىسى تاماق تارتىشقا باشلىدى. ئۇ سېلىد بېلىقنى يىغلاپ تۇرۇپ شىرەگە قويدى. سالات بىلەن بىللە كالا گۆشى قورۇمىسى، قوۋۇرغا كاۋىپى، پىشلاق، قازان نېنى، يەنە باشقا قورۇملارنى چىقاردى. پېتىر خانىم پات - پات لەۋلىرىنى يالاپ قوياتتى، چۈنكى قورۇملار ئادەمنىڭ ھەقىقەتەنمۇ ئىشتىھاسىنى قوزغايتتى. داستىخانغا قېزا چىقمىدى، بۇ ئۇنى سەل ئەجەبلەندۈردى. بۇ چاغدا ئېمىلىنىڭ ئاپىسى:

— لىنا، قېزىنى ئۈنتۈپ قايتۇق، تېز بېرىپ ئەكەلگىن، — دېدى.

لىنا يۈگۈرگەن پېتى چىقىپ كەتتى، كۆپچىلىك تەقەززالىق بىلەن كۈتمەكتە ئىدى.

— توغرا، قېزا بار ئەمەسمۇ؟ ئادەم كۆڭلى يېرىم چاغلاردا قېزا يېسە، قالتىس تەملىك بولىدۇ، — دېدى پېتىر خانىم.

لىنا قايتىپ كەلدى، قولىدا ھېچ نەرسە يوق ئىدى.

— مەن بىلەن يۈرۈڭلار، مەن سىلەرگە بىرنەرسىنى كۆرسىتىپ قوياي، — دېدى ئۇ.

ئۇ سەل غەلىتە كۆرۈنەتتى، لېكىن ئۇنىڭ تۇرقى ھەمىشە شۇنداق بولغاچقا، كۆپچىلىك ئانچە ئېرەن قىلىپ كەتمىدى.

— يەنە قانداق ئەخمىقانە ئىشنى ئويلاپ چىقتىڭ؟ — دېدى ئېمىلىنىڭ ئاپىسى قاتتىق ئاۋازدا.

لىنانىڭ چىرايى تېخىمۇ غەلىتە بولۇپ كەتتى، ساراڭلاردەك كۈلۈپ قويدى.

— ئاۋۋال ماڭا ئەگىشىپ ماڭامسىلەر، — دېدى ئۇ.

زىياپەتكە كەلگەن بارلىق مېھمانلار ئۇنىڭ گېپى بويىچە

ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭدى.

لېنا ئالدىدا يول باشلىدى، باشقىلار ئۇنىڭغا ھەيرانلىق ئىچىدە ئەگەشتى، يول بويى ئۇنىڭ ساراڭلارچە كۈلكىسىنى ئاڭلاپ يېمەكلىك ساقلاش ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلدى. لېنا ئېغىر ئىشكىنى ئاچتى، كۆپچىلىك ئۇنىڭغا ياندىشىپ ئېگىز بوسۇغىدىن ئاتلاپ، چوڭ ئىشكاپنىڭ يېنىغا باردى. ئۇ ئىشكاپنىڭ ئاغزىنى جالاققىدە ئېچىپ، ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئادەتتە قېزا قويىدىغان يەرنى كۆرسەتتى. ئۇ يەردە قېزا ئەمەس، بەلكى ئېمىل ياتاتتى.

ئۇ ئۇخلاپ قالغانىدى. ئوماق ئېمىل بىر دۆۋە قېزا شۆپۈكىنىڭ ئارىسىدا تانلىق ئۇخلاۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئاپىسى خۇددى ئىشكاپتىن بىر كالىكە ئالتۇن تېپىۋالغاندەك خۇش بولۇپ كەتتى. ئېمىل قېزىنىڭ ھەممىسىنى يەۋەتسىمۇ نېمە بوپتۇ! ئېمىلنىڭ ئىشكاپتىن تېپىلىشى بىرنەچچە كىلو قېزا تېپىلغاندىن ياخشى ئەمەسمۇ؟ ئېمىلنىڭ دادىسىمۇ ئوخشاشلا خۇشال بولدى.

— ھا - ھا - ھا ... ئېمىل بۇ يەردە ياتىدۇغۇ! — دېدى ئىدا، —
ئۇ باشقا نەرسىگە ئايلىنىپ قالماپتۇ. ئىشقىلىپ، ئۇنىڭدا چوڭ
ئۆزگىرىش بولماپتۇ.

ئويلاپ بېقىڭ، قېزا يەپ قورسىقىنى راسا تويدۇرغان بالىنى
تېپىۋېلىش ھەقىقەتەنمۇ ئادەمنى ھاياجانلاندۇرىدىغان ئىشقا!
كارتخۇلد قورۇقىدىكى كاتتا زىياپەت ناھايىتى كۆڭۈللۈك
ئاپاغلاشتى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئېمىلدىن ئېشىپ قالغان كىچىك
بىر پارچە قېزىنى پېتىر خانىمنىڭ ئالدىغا قويدى. پېتىر خانىم
ئۇنى زوق - شوق بىلەن يەۋەتتى. قېزا يېيەلمىگەنلەرمۇ قۇرۇق
كەتمىدى، چۈنكى قوۋۇرغا كاۋىپى، كالا گۆشى قورۇمىسى،
كۆكتات قورۇمىسى قاتارلىق نەرسىلەرمۇ بار ئەمەسمۇ. مېھمانلار
«ياخشى تاماق ئېشىپ قالغۇچە، يامان قورساق يېرىلسۇن»
دېگەندەك، قورۇملارنى ناھايىتى ئىشتىھا بىلەن يېيىشتى. ئۇلار
ئاخىرىدا بۆلجۈرگەن مۇرابباسى بىلەن قايماق ئارلاشتۇرۇلغان
پىشلاق يېدى.

— ۋاھ، ئەجەب ئوخشايتۇ، — دېدى ئېمىل سمالاند
شېۋىسىدە. ئەگەر سىز كارتخۇلد قورۇقىنىڭ پىشلىقىنى يەپ
باققان بولسىڭىز، ئېمىلنىڭ دېگەنلىرىنىڭ راستلىقىغا ئىشەنگەن
بولاتتىڭىز.

قاراڭغۇ چۈشۈشكە باشلىدى، كەچكى شەپەق كارتخۇلد،
لۇننابىيە ۋە پۈتۈن سمالاندنى تېخىمۇ گۈزەل ۋە جەلپكار
كۆرسەتمەكتە ئىدى. دادىسى دۆلەت بايرىقىنى چۈشۈرگەندە ئېمىل
بىلەن ئىدا ئۇنىڭ يېنىدا تۇردى.

زىياپەت ئاخىرلاشتى. مېھمانلار ئۆيلىرىگە قايتىشتى.
پەيتونلار ئارقا - ئارقىدىن يولغا چىقتى. پېتىر خانىمنىڭ تۆت
چاقىلىق پەيتونى ئەڭ ئاخىرىدا ماڭدى. ئېمىل بىلەن ئىدا
ئاتلارنىڭ تۇياق ئاۋازى يوقىغۇچە تۇردى.

— ئۇنىڭ كىچىك چاشقىنىمغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشىنى
ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى ئېمىل.

— قايسى كىچىك چاشقانى دەيسەن؟ — دەپ سورىدى ئىدا.
— مەن ئۇنىڭ قول سومكىسىغا سېلىپ قويغان چاشقانى
دەيمەن، — دېدى ئېمىل.

— سەن نېمىدەپ ئۇنداق قىلدىڭ؟ — دېدى ئىدا.
— ھەي، ئۇ چاشقان بەك بىچارە ئىكەن، — دېدى ئېمىل، —
بۇ ئۆمرىدە قېزا قويىدىغان ئاشۇ ئىشكاپتىن باشقا ھېچ يەرنى
كۆرۈپ باقماپتۇ، ئۇنى ھېچبولمىغاندا ۋىمورىنى كۆرۈۋالسىۇن
دېدىم.

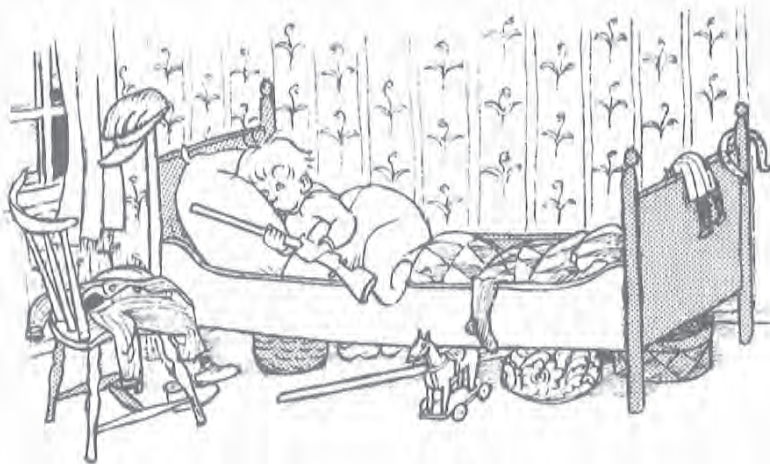
— پېتىر خانىم ئۇنىڭغا راستلا ياخشى مۇئامىلە قىلسا
بولاتتى، — دېدى ئىدا.
— ئۇ چوقۇم شۇنداق قىلىدۇ، — دېدى ئېمىل.

مانا بۇ 10 - ئىيۇن يۈز بەرگەن ئىشلار. ئېمىل ئىدانى دۆلەت
بايرىقىدەك خادىنىڭ ئۇچىغا چىقىرىپ قويدى، ھەممە قېزىنى يەپ
كەتتى. بەلكىم، سىزنىڭ يەنە ئۇنىڭ باشقا ھېكايىلىرىنى
ئاڭلىغۇڭىز باردۇر؟

8 - ئىيۇل، يەكشەنبە

ئېمىلنىڭ خېرتىرىدە يەكشەنبە بازىرىغا بېرىشى

ئارفىلد — كارتخۇلد قورۇقىنىڭ يىللىقچىسى كىچىك بالىغا، بولۇپمۇ ئېمىلغا تولىمۇ ئامراق ئىدى. ئېمىل كەپسىز، ئۆكتەم بولسىمۇ، ئارفىلد پەقەت كۆڭلىگە ئالمايتتى. ئىشقىلىپ، ئۇ ئېمىلنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇ ئېمىلغا ياغاچتا بىر مىلتىق ياساپ بەرگەنىدى، ئۇنىڭدىن ئوق چىقىمىغاننى ھېسابقا ئالمىغاندا، خۇددى راست مىلتىقتەكلا ئىدى. لېكىن، ئېمىل مىلتىقنى قولغا ئېلىپ «پاڭ - پۇڭ» دەپ ئوق ئاتقان ئاۋازنى دورىسا، كارتخۇلد قورۇقىنىڭ قۇشقاچلىرى قورققىنىدىن

بىرنەچچە كۈنگىچە ئۇۋىسىدىن چىقالمايتتى. ئېمىل مىلتىقىنى تولىمۇ ياخشى كۆرەتتى، ھەتتا كەچتە ئۇخلىغاندىمۇ قۇچاقلاپ ئۇخلايتتى. ئۇ سىمالاند شېۋىسىدە: «مېنىڭ «مىرتقىمنى، ئەكېلىپ بەر» دېگەندە، ئاپىسى ئېنىق ئۇقالماي ئۇنىڭغا شەپكىسىنى ئەكېلىپ بىرەتتى. بۇنداق چاغدا ئېمىلنىڭ ئاچچىقى كېلىپ: «تەپكەمنى، ئەمەس، «مىرتقىمنى» دەپ ۋارقىرايتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئاپىسى دەرھال مىلتىقىنى ئەكېلىپ بىرەتتى.

ئېمىل مىلتىقىنى ياخشى كۆرەتتى، مىلتىقىنى ياساپ بەرگەن ئارفىلدى تېخىمۇ ياخشى كۆرەتتى. ئارفىلد ھەربىي مەجبۇرىيەت ئۆتەش ئۈچۈن خېرتفېردىكى چوڭ مەيدانغا بارماقچى بولغاندا، ئېمىلنىڭ ئۇنىڭدىن ئايرىلىشقا چىدىماي يىغلىشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس ئىدى. بەلكىم سىز ھەربىي مەجبۇرىيەت ئۆتەشنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى بىلمەيسىز، سىزگە دەپ بىرەي، ئۇ چاغدىكى ھەربىي مەجبۇرىيەت ئۆتەش ھەربىيلىكىنى ئۆگىنىشلا ئىدى، خالاس. لۇئىئىيە ۋە مەملىكەتنىڭ باشقا جايلىرىدىكى يىللىقچىلارنىڭ ھەممىسى ھەربىي مەجبۇرىيەت ئۆتىشى، ھەربىي بولۇشنى ئۆگىنىشى كېرەك ئىدى.

— بىراق، ئويلاپ باققىن، ئالدىمىزدا چۆپ ئورۇيدىغان ئىشلار تۇرىدۇ، ھەربىي مەجبۇرىيەت ئۆتەشكە بارمىساڭ زادى بولمامدۇ؟ — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى.

ئۇ ئارفىلدىنىڭ كېتىشىنى خالىمايتتى، چۈنكى بۇ مەزگىلدە كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر بەك ئالدىراش بولۇپ كېتەتتى. ئەمما، بېرىش - بارماسلىقىنى ئېمىلنىڭ دادىسى بەلگىلىمەيتتى، ئۇنى پادىشاھ ۋە ئۇنىڭ گېنېراللىرى بەلگىلەيتتى. لۇئىئىيەدىكى يىللىقچىلارنىڭ ھەممىسى خېرتفېرد مەيدانىغا بېرىپ ئەسكەرلىكنى ئۆگىنىشى كېرەك. بۇ ئىشتىن كېيىن

ئارفىلىد يەنە ئۆيىنى يوقلاپ كەلمەكچىدى. بۇنىڭغىمۇ ئۇزاق ۋاقىت كەتمەيدۇ. گەرچە ئېمىلىنىڭ يىغىلىشى زۆرۈر بولمىسىمۇ، ئۇ يەنىلا يىغلىدى، لىنامۇ يىغلىدى. چۈنكى، ئارفىلىدى ياكشى كۆرىدىغىنى پەقەت ئېمىللا ئەمەس - دە. ئارفىلىد يىغلىمىدى.

— خېرتفېردتا يەكشەنبە بازىرىغا بارغىلى بولىدۇ، ناھايىتى كۆڭۈللۈك، — دەيتتى ئۇ. ئۇ ئات ھارۋىسىغا ئولتۇرۇپ ماڭغاندا، كۆپچىلىك كۆڭلى يېرىم بولۇپ ئۇنىڭغا قوللىرىنى پۇلاڭلاتتى، ئۇ كۆپچىلىكنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلماسلىق ئۈچۈن كۈلۈمسىرىگەن ھالدا ناخشا تۈۋلىدى:

رېينېدىكى ئېكسىو شەھىرىنىڭ،
پولكا ئۇسسۇلى يېنىك ھەم كۆركەم.
خېرتفېردمۇ قىلىشماست ئۇندىن،
ئىلەڭگۈچ ئوينىدۇ قىزچاقلار ھەردەم.
گۈكۈڭ... گۈك، گۈكۈڭ... گۈك.
گۈكۈڭ... گۈك، گۈكۈڭ... گۈك.

كېيىن ئۇلار ئارفىلىدىن ناخشا ئاۋازىنى ئاڭلىيالمىدى،
چۈنكى لىنا ئاۋازىنى قويۇپ بېرىپ ھۆڭرەپ يىغلاشقا
باشلىغانىدى. ئارفىلىنى ئېلىپ ماڭغان ئات ھارۋا بىر
دوقمۇشتىن قايرىلغاندىن كېيىن كۆزدىن غايىپ بولدى.
ئېمىلىنىڭ ئاپىسى لىناغا تەسەللى بەردى.

— كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، لىنا، 8 - ئىيۇلغىچە چىدا، ئۇ
كۈنى خېرتقېرىدا بازار بولىدۇ، شۇ چاغدا بېرىپ ئارفىلىنى
يوقلاپ كېلىمىز، — دېدى ئېمىلىنىڭ ئاپىسى.

— مېنىڭمۇ بارغۇم بار، — دېدى ئېمىل.

— مەنمۇ بارىمەن، — دەپ قوپتى ئىدا.

ئېمىلىنىڭ ئاپىسى بېشىنى لىڭشىتىپ:

— كىچىك بالىلار ئۇنداق يەرگە بارسا زېرىكىپ قالىدۇ،
ئادەم توپى ئارىسىدا قىسىلىپ يوقاپ كېتىشتىن باشقا ئىش
يوق، — دېدى.

— مەن شۇنداق بولۇشنى ياخشى كۆرىمەن، — دېدى
ئېمىل، لېكىن شۇنچە دېسىمۇ ئاپىسى ئۈنمىدى.

8 - ئىيۇل سەھەردە ئېمىلىنىڭ ئاتا - ئانىسى، لىنا ھارۋىغا

ئولتۇرۇپ خېرتىرىدا ماڭدى، ئېمىل بىلەن ئىدانى بولسا كلۇشا
ماياغا تاپشۇردى. كلۇشا مايا ياشانغان بىر موماي، ئۇ بەزىدە
كارتخۇلد قورۇقىغا ئائىلە ئىشلىرىغا ياردەملەشكىلى كېلەتتى.
ئىدا قۇلىقى يۇمشاق، گەپ ئاڭلايتتى. ئۇ كلۇشا مايانىڭ
قۇچىقىدا ئولتۇرۇپ، ئۇ سۆزلەپ بەرگەن بىرنەچچە قورقۇنچلۇق
جىننىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلاپ قانائەتلەندى.

ئېمىل بولسا مىلتىقىنى ئېلىپ ئات ئېغىلى بار دۆڭگە
چىقتى، ئاچچىقى كەلگىنىدىن پارتلاپ كېتەيلا دەپ قالدى.
— بۇنىڭغا ئۈنمايمەن، — دېدى ئۇ، — مەنمۇ باشقىلارغا
ئوخشاش خېرتىرىدە بازىرىغا بارىمەن، بۇنىڭ مەسلىھەت
قىلىدىغان يېرى يوق، چۈشەندىڭمۇ، جۇران؟

جۇران — ئېغىلنىڭ كەينىدىكى ئوتلاققا ئوتلاۋاتقان بىر
بايتال ئىدى. كارتخۇلد قورۇقىنىڭ ماركوس ئىسىملىك بىر ياش
ئېتىمۇ بار ئىدى، بىراق ھازىر ماركوس ئېمىلنىڭ ئاتا — ئانىسى

STORA EMILBOKEN

بىلەن لىننى خېرتىرىدا ئېلىپ
كەتتى. خەپ، ئۇلارلا سىرتقا چىقىپ
تاماشا قىلامدىكەن؟

— ئەمما، جۇران، ھازىر
ئىككىمىز ئۇچقاندەك يۈرۈپ ئۇلارغا
يېتىشىۋالالايمىز، — دېدى ئېمىل.
مۇشۇنداق بېكىتىلدى. ئېمىل
ئاتقا يۈگەن سېلىپ، ئوتلاقتىن ئۇنى
ئېلىپ چىقتى.

— ئەنسىرەيدىغان ھېچ ئىش

يوق، مەن بارسام ئارقىلىق خۇش بولىدۇ، ئەگەر بازار ئايلىنىشقا
مادارنىڭ يەتمىسە، ئۆزۈڭدەك بىر قېرى بايتالنى تېپىپ، ئۇنىڭ
بىلەن پاراخلىشىپ ئولتۇرساڭ بولىدۇ، — دېدى ئېمىل جۇرانغا.
ئۇ ئاتنى دەرۋازىنىڭ يېنىغا يېتىلەپ باردى، چۈنكى ئۇ بىرەر
نەرسىنىڭ ئۈستىگە چىقمىسا ئاتقا مەنەلىمەيتتى. بۇ شۈمەتكە
نېمىدىگەن ئەقىللىك — ھە!

— ئەمدى ماڭايلى. گۈكۈڭ... گۈك، گۈكۈڭ... گۈك، كىلۇشا
مايا بىلەن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن خوشلىشايمىز، — دېدى
ئېمىل.

جۇران ئېمىلنى ئېلىپ
تاغ باغرىنى بويلاپ دەل
دۈگۈنۈپ يۈرۈپ كەتتى.
ئېمىل بولسا ئات ئۈستىدە
دە مىلتىقىنى تۇتۇپ
مەردانلەرچە ئولتۇراتتى.
ئۇ مىلتىقىنى خېرتىرىدە

قا ئېلىپ بارماقچىدى، چۈنكى ئارقىلىق ئۇ يەردە ئەسكەرلىكنى
ئۆگىنىۋاتىدۇ، ئېمىلىنىمۇ ئەسكەر بولغۇسى بار ئىدى. ئارقىلىق-
نىڭ راست مىلتىقى بولسا، ئېمىلىنىڭ مىلتىقىمۇ ئۇنىڭكىدىن
قىلىشمايتتى، ئىككىلىسى ئوخشاش ئەسكەرغۇ، شۇنداق بولۇشى
كېرەك، دەپ ئويلىدى ئېمىل.

جۇران قېرىپ قالغانىدى، تېز ماڭالمايتتى. ئۇنىڭ
كەيپىياتىنى ياخشىلاش ئۈچۈن، ئېمىل سىمالاند شېۋىسىدە
ئۇنىڭغا ناخشا ئېيتىپ بەردى:

ئېتىمنىڭ مېڭىشى سوك - سوك،
تىترەيدۇ پۇتلىرى دىر - دىر،
ئۇنداق بولسا نېمە بوپتۇ؟
«مىرتىقىم» بىلەن مېنى كۆتۈرسىلا،
سوكۇلدىسىمۇ ھېچقىسى يوق،
داغدام يولدا ئالغا باسسىلا.

جۇران مەيلى ئاقساق ماڭسۇن، مەيلى سوكۇلداپ ماڭسۇن ۋە ياكى مۇدۇرۇپ كەتسۇن، ئىشقىلىپ ئاخىر ئېمىلنى خېرتىرىد مەيدانغا ئېلىپ يەتكۈزۈپ باردى.

— نېمىدېگەن ياخشى، بىز ئەمدى بازار ئوينىيدىغان بولدۇق، — دەپ توۋلىدى ئېمىل.

ئېمىل بۇ گەپنى دەپ بولۇپلا تۇرۇپ قالدى، كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتتى. ئۇ بۇ دۇنيادا نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ بارلىقىنى بىلەتتى، ئەلۋەتتە، ئەمما خېرتىرىد مەيدانغا بىراقلا بۇنداق كۆپ ئادەمنىڭ يىغىلىشىنى ئويلايمۇ باقمىغانىدى. ئۇ ئەزەلدىن بۇنداق كۆپ ئادەمنى كۆرۈپ باقمىغانىدى، مەيداننىڭ ئەتراپىدا نەچچە مىڭ ئادەم، مەيداننىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مەشىق مەيدانىدا ئەسكەرلەر مىلتىقنى مۇرىسىگە قويۇپ، ئوڭ، سولغا بۇرىلىش مەشىقى قىلىۋاتاتتى. قورقۇنچلۇق كۆرۈنىدىغان بىر سېمىز بوۋاي ئات ئۈستىدە ئەسكەرلەرگە كەسكىنلىك بىلەن ھەر خىل بۇيرۇقلارنى بېرەتتى، ئەسكەرلەر ئۇنىڭغا بويسۇنۇپ، نېمە دېسە شۇنى قىلاتتى. ئېمىل بۇنىڭدىن تولمۇ ھەيران قالدى.

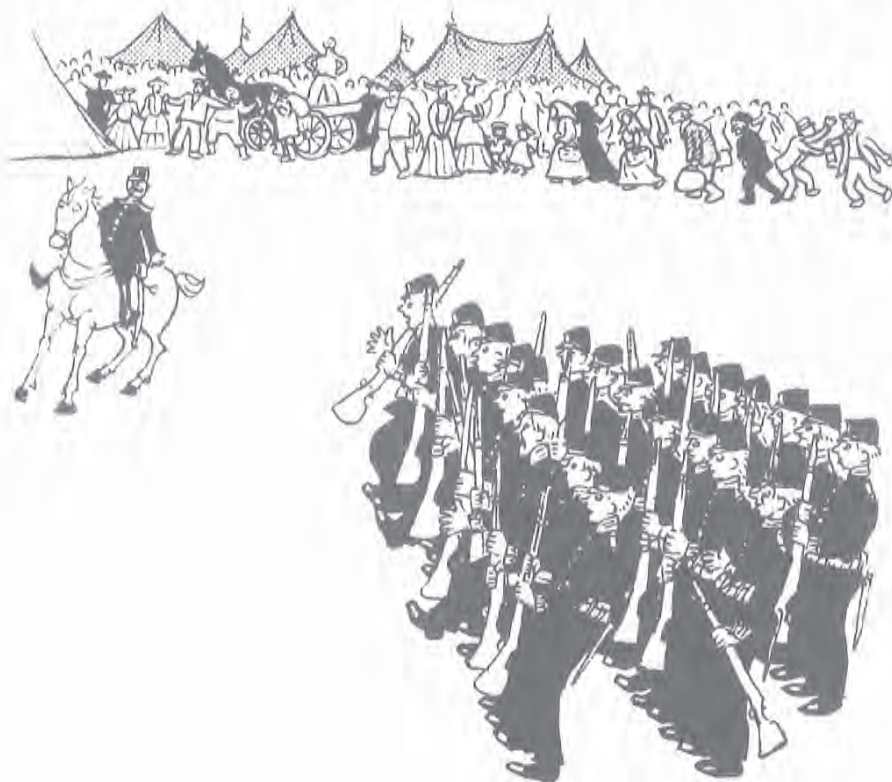
— نېمىدەپ ئۇلار ئارفىلىدىن گېپنى ئاڭلىمايدۇ؟ — دەپ سورىدى ئېمىل يېنىدا تۇرغان بىرنەچچە ئوغۇل بالىدىن، لېكىن ئۇلار ئەسكەرلەرگە قاراش بىلەنلا بولۇپ كەتكەچكە، ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمىدى.

ئېمىل ئەسكەرلەرنىڭ مەشىقنى كۆرۈشىنى ياخشى كۆرسىمۇ، بىردەمدىلا زېرىكتى. ئۇ ئارفىلىدىن تاپماقچى بولدى، چۈنكى ئۇ بۇ يەرگە ئارفىلىد بىلەن كۆرۈشكىلى كەلگەن، لېكىن ھەممە ئەسكەرلەر ئوخشاشلا كۆك رەڭلىك فورما كىيگەچكە، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئارفىلىدىن تېپىش تەس ئىدى.

STORA EMILBOKEN

— ھە توغرا، ئارفىلىد مېنى ئىزدىسۇن، ئۇ چاغدا ھېلىقى
بەتەشەرە قېرى باشقىلارنى قانداق مەشىق قىلدۇرسا
قىلدۇرىۋەرمەمدۇ، — دەدى ئۇ جۇرانغا.
ئېمىل ئارفىلىد مېنى كۆرسۇن دەپ، ئېتىنى مىنىپ
ئەسكەرلەرنىڭ ئالدىغا بېرىپ جېنىنىڭ بارىچە ۋارقىرىدى:
— ئارفىلىد، سەن نەدە؟ تېز بۇياققا چىق، بىز بىللە بازارغا
بېرىپ ئويناپ كېلەيلى، مېنى كۆرمىدىڭمۇ؟

STORA EMILBOKEN

ئارقىلىد ئەلۋەتتە كۆردى. ئېمىل بېشىدا «تەپكە»، قولىدا «مىرتىق»، قېرى بايتالغا مېنىپ تۇراتتى. لېكىن، ئارقىلىد سەپنىڭ ئالدىغا چىقىشقا جۈرئەت قىلالىمىدى، چۈنكى ئۇ توختىماي بۇيرۇق بېرىۋاتقان ھېلىقى يالماۋۇز دوغىلاق بوۋايدىن قورقاتتى.

بۇ چاغدا يالماۋۇز دوغىلاق بوۋاي ئېمىلنىڭ يېنىغا كېلىپ، ناھايىتى مۇلايىملىق بىلەن سورىدى:

— نېمە ئىش ئىدى،
بالام؟ ئاتا — ئاناڭدىن
ئايىرىلىپ قالدىڭمۇ؟
ئېمىل بۇنداق ئەخمىقانە
گەپنى ئاڭلىمىغىنىغا ئۇزاق
بولغانىدى.

— ياق، مەن ئايىرىلىپ
قالمىدىم، — دېدى ئو، —
مانا بۇ يەردە تۇرمامدىمەن!
ئەگەر ئايىرىلىپ قالغان

دېيىلسە، ئۇلار مەندىن ئايىرىلىپ قالدى.

ئۇنىڭ دېگىنى تامامەن توغرا. ئاپىسى ئۇنىڭغا كىچىك بالىلار
خېرىتىرىدا ئاتا — ئانىسىدىن ئايىرىلىپ تېپىشالماي قېلىشى
مۇمكىن، دېگەنىدى. ئەمدىلىكتە بولسا ئاپىسى، دادىسى بىلەن
لىنا مىڭ — مىڭ ئادەملەر ئارىسىدا بىر — بىرىنى تېپىشالماي
يۈرەتتى، ئۇلارنىڭ بۇ ئادەملەر توپىدىن قىستىلىپ چىقىشى تەس
ئىدى.

ئۇلار ئېمىلنى كۆردى، راست كۆردى! ئۇنىڭ بېشىدا

«تەپكە»، قولىدا «مىرتىق»، قېرى بايتالغا مىنىپ تۇرغىنىنى كۆردى. ئېمىلنىڭ دادىسى:

— ئېمىلنىڭ كەپسىزلىكلىرى يىغىلىپ ياغاچ بوۋايدىن يەنە بىرنى ياسايدىغان يەرگە كېلىپ قالدى، — دېدى.

— توغرا دەيسىز، ئەمما بىز ئۇنى قانداق تۇتىمىز؟ — دېدى ئاپىسى.

راست، بۇ ھەقىقەتەنمۇ ئادەمنىڭ بېشىنى قاتۇرىدىغان ئىش. ئەگەر سىز خېرتىڧىرېد يەكشەنبە بازىرىغا بېرىپ باققان بولسىڭىز، ئۇ يەرنىڭ نەقەدەر قايناق بازار ئىكەنلىكىنى بىلگەن بولاتتىڭىز. ئەسكەرلەرنىڭ مەشقى تۈگىشى بىلەن تەڭ، مەيدان ئادەم بىلەن تولۇپ، پۇت ئېلىپ ماڭغۇدەك يەر قالمايتتى. ئېمىلنى تېپىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ھەتتا ئۆزىڭىزنىمۇ تاپالماي قالغىلى تاس قالسىز. ئېمىلنىڭ ئاتا - ئانىسىدىن باشقا، ئارڧىلىدىمۇ ئېمىلنى تاپماقچىدى، ئۇ ھازىر مەشىقتىن چۈشۈپ بىكار بولدى، شۇڭا ئېمىل بىلەن ئايلانغۇسى بار ئىدى. ھەممە ئادەم دېگۈدەك ئادەم ئىزدەۋاتقاچقا، خېرتىڧىرېد مەيدانىدا بىرەر ئادەمنى ئىزدەپ تاپماق ئاسانغا توختمايتتى. ئارڧىلىد ئېمىلنى، لىنا ئارڧىلىدى، ئېمىلنىڭ دادىسى خوتۇنىنى ئىزدەۋاتاتتى.

ئېمىلنىڭ دادىسى ئىككى سائەتچە ئىزدەپ ئاخىر خوتۇنىنى تاپتى، ئۇ ۋىمورىيىدىن كەلگەن بىرنەچچە سىمىز بوۋايلىرىنىڭ ئارىسىغا قىسىلىپ ئالاقىدە بولۇپ يۈرگەنىدى.

ئېمىل باشقىلارنى، باشقىلار ئېمىلنى ئىزدەپ تاپالمىدى. ئىش بۇ يەرگە يەتكەندە، ئۇ كەلگەندىن كېيىن بىكار كەتمەي دېسە، ئۆزى يالغۇز بازار ئايلىنىشى كېرەكلىكىنى چۈشەندى.

ئۇ بازار ئايلىنىشتىن بۇرۇن جۇراننى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇشى، ئۆزى بازار ئايلىنىشلىق كەتكەندە مۇڭدۇشىدىغان قېرى ھەمراھتىن بىرنى تېپىپ بېرىشى كېرەك ئىدى. ئېمىل مۇشۇنداق قىلىشقا ۋەدە قىلغان ئەمەسمۇ.

ئۇ جۇرانغا ھەمراھ تاپالمى يۈرگەندە ماركوس ئۇچراپ قالدى. بۇنىڭدىن ياخشى ئىش بولماس. ماركوس ئورمان بويىدىكى بىر تۈپ دەرەخكە باغلانغان، يەردىكى چۆپنى يەۋاتاتتى. ئۇنىڭ يېنىدا كارتخۇلد قورۇقىنىڭ كونا ھارۋىسىمۇ تۇراتتى، ئېمىل بىر قاراپلا تونۇۋالدى. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇكى، جۇران ماركوسنى كۆرۈپ تولىمۇ خۇشال بولغانىدى. ئېمىل جۇراننىمۇ شۇ دەرەخكە باغلاپ، ھارۋىدىن بىر ياغلام چۆپ ئېلىپ سېلىپ بەردى. ئۇ چاغلاردا كىشىلەر سىرتقا چىققاندا ئاتقا يەم ئېلىۋالاتتى. جۇران چۆپنى دەرھال يېيىشكە باشلىدى، بۇنى كۆرۈپ ئېمىلنىمۇ قورسىقى ئاچقانلىقىنى سەزدى.

— ئەمما، قورسىقىم ئېچىپ چۆپ يەيدىغان ھالغا چۈشۈپ قالمىدىم، — دېدى ئۇ.

چۆپ يېيىش كەتمەيتتى، چۈنكى بۇ بازاردا ھەر خىل يېمەكلىكلەرنى ساتىدىغان يايىمكەشلەر ناھايىتى كۆپ ئىدى، پۇل بولمىسا، ساندۇۋاچ، قېزا، تورت، پىرەنىك دېگەندەك يېمەكلىكلەرنى سېتىۋالغىلى بولاتتى.

بازارغا كەلگەنلەر ئۈچۈن ھەر خىل قىزىقارلىق ئويۇنلارمۇ ئورۇنلاشتۇرۇلغانىدى. سېرك، ئۇسسۇل، بالىلار ئويۇنلىرىدىن ئايلىنىپ ياغاچ ئات ئويۇنى ۋە باشقا ئويۇنلار بار ئىدى... قاراڭ، ئاۋۋ يەردە بىر كىشى شەمشەر يۇتۇۋاتىدۇ، يەنە بىر كىشى ئوتنى سۈمۈرەلەيدىكەن، تېخى قاۋۇل بىر بۇرۇتلۇق ئايالمۇ بار ئىكەن، ئۇ ئايال ھەر سائەتتە بىر قېتىم قەھۋە، تورتىدىن باشقا ھېچ نەرسە يۇتالمايدىكەن، بۇنداق قىلسا ئەلۋەتتە باي بولالمايدۇ - دە، لېكىن بەختىگە يارىشا، پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا ساقال ئاتا قىلغانىكەن، كىشىلەرگە شۇ ساقىلىنى كۆرسىتىش ئارقىلىق پۇل تاپىدىكەن، كىرىمىمۇ يامان ئەمەس ئىكەن.

خېرىتقىرىد بازىرىدا ھەممە نەرسىگە پۇل كېتىدىكەن، لېكىن ئېمىلدا پۇل يوق ئىدى.

مەن ئېيتقاندىكى، ئۇ ناھايىتى ئەقىللىك بالا ئىدى. ئۇنىڭ ھەممە نەرسىنى كۆرگۈسى بار ئىدى. ئۇ ئاۋۋال سېرك كۆرمەكچى بولدى، چۈنكى ئۇنىڭغا نىسبەتەن بۇ ئاسانغا توختايتتى، چېدىرنىڭ كەينىدىكى ياغاچ ساندۇققا يامىشىپ چىقسىلا، چېدىرنىڭ يىرتىلىپ كەتكەن بىر تۆشۈكىدىن كۆرگىلى بولاتتى، چېدىرنىڭ ئىچىدە بىر قىزىقچى يۈگۈرۈپ يۈرۈپ ئويۇن

كۆرسىتىۋاتاتتى، بۇنى كۆرگەن ئېمىل قاقاھلاپ كۈلگىنىدىن ساندۇقنىڭ ئۈستىدىن يىقىلىپ چۈشۈپ، بېشى چوڭ بىر تاشقا تېگىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ سېرك ئويۇنى كۆرۈشتىن ۋاز كەچتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، قورسىقى تېخىمۇ ئېچىپ كەتكەنىدى. — ئاچ قورساق قانداق بازار ئايلانغىلى بولسۇن، — دېدى ئۇ، — لېكىن پۇل بولمىسا تاماقمۇ بولمايدۇ، چوقۇم بىر چارە تېپىشىم كېرەك.

ئۇ بازاردا پۇل تېپىشنىڭ ھەر خىل يوللىرى بارلىقىنى بايقىدى، ئۇنىڭ ئىچىدە ئۇنىڭغا ماس كېلىدىغان بىرەرەرى چىقىپ قالار. شەمشەر يۇتۇش، ئوت سۈمۈرۈش دېگەنلەر ئۇنىڭ قولىدىن كەلمەيدۇ، ئۇنىڭ بۇرۇتمۇ يوق، قانداق قىلسا بولار؟

ئېمىل جايىدا جىم تۇرۇپ ئويلىنىدى. دەل شۇ چاغدا ساندۇق ئۈستىدە ئولتۇرغان بىر بىچارە ئەمما بوۋايغا كۆزى چۈشتى. ئۇ بوۋاي ئادەمنىڭ ئىچى سىيرىلغۇدەك مۇڭلۇق ئاۋازدا خەلق ناخشىسىنى ئېيتىۋاتاتتى. ئۇ شىلەپسىنى يەرگە قويۇپ، مۇشۇ ئۈسسۈل بىلەن پۇل تاپىدىكەن. باغرى يۇمشاق كىشىلەر ئۇنىڭ

STORA EMILBOKEN

شەلەپسىگە توختىماي پۇل تاشلاۋاتاتتى.
«بۇنداق قىلىشنى مەنمۇ بىلىمەن، — دەپ ئويلدى ئېمىل، —
بۇ ئوقەت ماڭا تازا ماس كېلىدىكەن، ھەر نېمە بولسا «تەپكەمنى،
كىيىپ كەپتىكەنمەن» دەپ ئويلدى ئېمىل ۋە شەپكەسنى
يەرگە قويۇپ ناخشا توۋلاشقا باشلىدى:

— ھەي مېنىڭ قېرى بايتىلىم، مېڭىشلىرى سوك — سوك...
ئۇنىڭ ئەتراپىغا بىردەمدىلا كىشىلەر ئولچىشىپ كەتتى.
— ھەي، نېمىدىگەن ئوماق بالا بۇ، — دېيىشتى ئۇلار، — ئۇ
چوقۇم كەمبەغەل بولسا كېرەك، بولمىسا بۇ يەردە ناخشا ئېيتىماس
ئىدى.

ئۇ چاغلاردا نۇرغۇن كەمبەغەل بالىلارنىڭ يەيدىغىنى يوق
ئىدى. بۇ چاغدا بىر ئاق كۆڭۈل خانىم ئېمىلنىڭ يېنىغا كېلىپ:
— ھەي، ئوماق بالام، بۈگۈن تاماق يېدىڭمۇ؟ — دەپ
سورىدى.

— يېدىم، ئاتنىڭ يېمىدىن يېدىم، — دەپ جاۋاب بەردى
ئېمىل.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئۇ يەردىكىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۇنىڭغا
ئىچى ئاغرىپ كەتتى. ۋېينېردىن كەلگەن بويى پاكىر بىر
دېھقاننىڭ باغرى تولىمۇ يۇمشاق ئىكەن، ئېمىلنىڭ گېپىنى
ئاڭلاپلا يىغلاپ كەتتى، ئېمىلنىڭ يەككە - يېگانىلىكى ئۈچۈن
يىغلىدى. بۇ بالىنىڭ چېچى ئېمىدېگەن چىرايلىق!

كىشىلەر ئېمىلنىڭ شەپكىسىگە پۇل تاشلاشقا باشلىدى،
ئىككى ئېرللىق، بەش ئېرللىق، ھەتتا ئون ئېرللىق تەڭگىمۇ
بار ئىدى. ھېلىقى باغرى يۇمشاق دېھقانمۇ ئىشتىنىنىڭ
يانچۇقىدىن ئىككى ئېرللىق تەڭگىنى ئالدى - يۇ، قىيمىغاندەك
يانچۇقىغا قايتۇرۇپ سېلىپ قويۇپ، پەس ئاۋازدا ئېمىلغا:

— مەن بىلەن ئات ھارۋامنىڭ يېنىغا بارساڭ، ساڭا ئات
يېمىدىن ئازراق بېرەي، — دېدى.

لېكىن، ئېمىل ھازىر باي بولدى، شەپكىسى پۇل بىلەن
تولدى. شۇڭا، ئۇ دېھقاننىڭ كەينىدىن بارماي، ئۆزى ئۈچۈن
بىرمۇنچە ساندۇۋاچ، تورت، پىرەنىك ۋە ئىچىملىك سېتىۋالدى.

ئۇ يېمەكلىكنىڭ ھەممىسىنى يەپ بولغاندىن كېيىن تۆت
كرونى يىگىرمە ئېرل خەجلەپ، ئايلاپ ياغاچ ئاتقا قىرىق ئىككى
قېتىم مىنىدى. بۇرۇن زادى بۇنداق ئاتقا مىنىپ باقمىغاچقا،
جاھاندا بۇنداق قىزىقارلىق ئويۇننىڭ بارلىقىنى ئەسلا
بىلمەيتتى.

— بازارنى پۇخادىن چىققۇچە ئايلىنىدىم، — دەپ ئويلىدى ئۇ،
ياغاچ ئات ئۈستىدە شامالدا يۈدۈر چاچلىرى يەلپۈنمەكتە ئىدى، —
مېنىڭمۇ خۇشال چاغلىرىم بولغان، لېكىن ئەزەلدىن بۇنداق خۇش
بولۇپ باقمىغانىدىم.

ئاندىن ئۇ شەمشەرنى، ئوتنى، ساقىلى بار خانىمنى كۆردى.
خېلى ئۇزاق ئوينىغاندىن كېيىن يانچۇقىدا ئاران ئىككى ئېرل

ئېشىپ قالدى.

«ئەگەر يېڭى ناخشىدىن يەنە بىرنى توۋلىسام، (تەپكەم، يەنە تولۇپ كېتىدۇ، چۈنكى بۇ يەردىكىلەر تولىمۇ ئاق كۆڭۈل ئىكەن» دەپ ئويلىدى ئېمىل.

لېكىن، ئۇ چارچاپ قالغانىدى، يەنە ناخشا ئېيتقۇسى كەلمىدى، كۆپ پۇل تاپقۇسىمۇ كەلمىدى، شۇڭا ئېشىپ قالغان ئىككى ئېرىلنى ئەما بوۋايغا بېرىۋېتىپ، بىر دەمىسەپ - ئىككى دەمىسەپ ئارقىلىقنى ئىزدىدى.

ئېمىل بۇ يەردىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئاق كۆڭۈل ئىكەن، دەپ ئويلىسا خاتالاشقان بولاتتى. بۇ يەردىمۇ ئاندا - ساندا يامان ئادەملەر بار ئىدى، ئۇلار بۈگۈنمۇ خېرتىفرېدقا كەلگەنىدى. شۇ چاغلاردا ئۇچىغا چىققان بىر ئەسكى ئوغرى بۇ ئەتراپتا زورلۇق - زومبۇلۇق قىلىپ يۈرەتتى. ئۇنى كىشىلەر «قۇشقاچ» دەپ ئاتايتتى، ئۇ تىلغا ئېلىنسا، پۈتۈن سىمالاندىكىلەر قورقاتتى، «سىمالاند گېزىتى» بىلەن «خېرتىفرېد پوچتا گېزىتى» دە ئۇنىڭ نۇرغۇن ئىپلاسلىقلىرى بېسىلغانىدى. ھەر خىل يىغىلىشلار، بازارلار ۋە باشقا ئورۇنلاردا، ئومۇمەن پۇل بىلەن ئادەملا بار يەردە ئۇ ھامان پەيدا بولاتتى ھەم تەپ تارتماي ئوغرىلىق قىلاتتى. كىشىلەرنىڭ تونۇپ قالماستىكى ئۈچۈن ھەر قېتىم ھەر خىل يالغان بۇرۇت چاپلىۋالاتتى. ئۇ بۈگۈنمۇ خېرتىفرېد مەيدانىغا كەلگەنىدى. بېشىدا قارا شىلەپە، قارا بۇرۇتلۇق بۇ ئادەم كىشىلەر ئارىسىدا تىمىسقىلاپ يۈرۈپ، پۇرسەت تېپىپ كىشىلەرنىڭ پۇلىنى ئوغرىلىدى. «قۇشقاچ» نىڭ بۇ يەرگە كەلگەنلىكىنى ھېچكىم بىلمەيتتى، ئەگەر بىلگەن بولسا چوقۇم قورقۇپ كېتەتتى.

ھەي، بۇ «قۇشقاچ» نىڭ كالىسى ئىشلىسە، مىلتىقىنى ئېلىپ لۇنئابىيەدىن كەلگەن ئېمىل بىلەن بىر كۈندە خېرتىفرېد مەيدانىغا كەلمىگەن بولاتتى. نېمە ئىش بولغىنىنى ئويلاپ بېقىڭچۇ!

ئېمىل ئارقىلىقنى ئىزدەپ ساقاللىق خانىمنىڭ چېدىرىدىن

ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، ئۇنىڭ پۇل ساناۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئۇ ساقلىنىشنىڭ خېرىتىنى يەكشەنبە بازىرىدا ئۆزىگە قانچىلىك تاپاۋەت ئېلىپ كەلگەنلىكىنى بىلمەكچىدى.

ئۇنىڭ ساقلىنىش رازىمەتلىك بىلەن سىلىشىدىنلا پۇلنى ئاز تاپمىغانلىقىنى بىلگىلى بولاتتى. شۇ چاغدا ئېمىل ئۇنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قالدى.

— كىرگىن، شاكىچىك، مېنىڭ ساقلىمىنى ھەقسىز كۆرسەڭ بولىدۇ، چۈنكى سەن بەك ئوماق ئىكەنسەن، — دېدى ئۇ.

ئېمىل ئۇنىڭ ساقلىنىش بايا كۆرۈپ بولغان، لېكىن قارشى تەرەپ تەكلىپ قىلغانىكەن، رەت قىلسا ھۆرمەتسىزلىك بولىدۇغۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھەق ئالمايدىكەن. ئۇ شەپكىسىنى كىيىپ، مىلتىقىنى كۆتۈرۈپ ساقاللىق خانىمىنىڭ ساقلىنىش كۆرگىلى چېدىرغا كىردى، ئادەتتە بۇنداق كۆرۈش ئۈچۈن يىگىرمە بەش ئېرىل كېتەتتى.

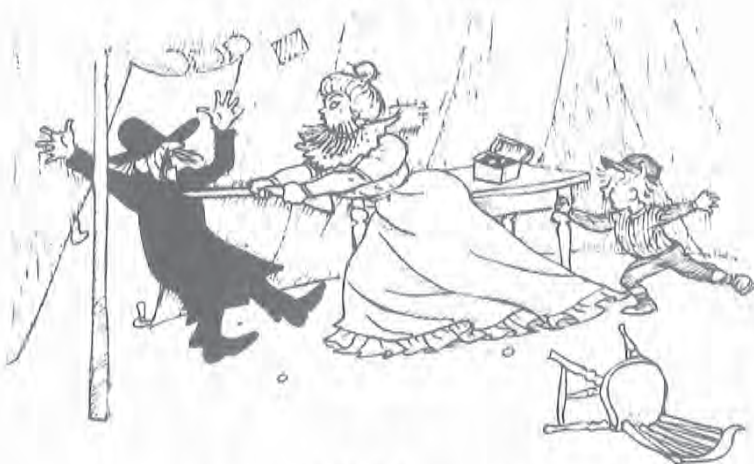
— قانداق قىلسا ساقال مۇشۇنداق چىرايلىق چىقىدۇ؟ — ئەدەپ بىلەن سورىدى ئېمىل.

ساقاللىق خانىم جاۋاب بېرەي دەپ تۇرۇشقا، قورقۇنچلۇق بىر ئاۋاز ئاڭلاندى:

— دەرھال پۇلۇڭنى ماڭا بەر، بولمىسا ساقىلىڭنى يۇلۇۋېتىمەن!

بۇ گەپنى قىلغان «قۇشقاچ» ئىدى، ئۇ تۈيدۈرماي چېدىرغا كىرىۋالغانىدى.

ساقاللىق خانىمىنىڭ چىرايى ئۆڭۈپ كەتكىنى بىلەن، ساقلىنىشنىڭ رەڭگى ئۆڭمىدى. بىچارە خانىم ھەممە پۇلنى بېرەي دەپ تۇرغاندا، ئېمىل بوش ئاۋاز بىلەن:

— مېنىڭ «مىرتقىمنى» ئېلىڭ! — دېدى.
ساقاللىق خانىم ئېمىل سۇنۇپ بەرگەن مىلتىقنى چاققانلىق
بىلەن قولىغا ئالدى. چېدىرنىڭ ئىچى قاراڭغۇ بولغاچقا،
بىرنەرسىنى ئېنىق پەرق گەتكىلى بولمايتتى. بۇرۇتلۇق خانىم،
«قۇشقاچ» ھەر ئىككىلىسى بۇ مىلتىقنى راست دەپ ئويلاپ
قالغانىدى.

— قولىڭنى كۆتۈر، بولمىسا ئوق چىقىرىمەن! — دەپ
توۋلىدى ئۇزۇن ساقال خانىم. بۇنى ئاڭلىغان «قۇشقاچ»
قورققىنىدىن چىرايى تامدەك تاتىرىپ، قولىنى ئېگىز
كۆتۈرگىنىچە لاغىلداپ تىترەپ كەتتى. ساقاللىق خانىم
پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ساقچىنى چاقىردى، ئۇنىڭ توۋلىغان
ئاۋازى پۈتۈن خېرىتىرىنى بىر ئالدى.

ساقچى يېتىپ كەلدى، شۇنىڭدىن كېيىن كىشىلەر
خېرىتىرىدا بولسۇن ياكى باشقا يەردە بولسۇن، «قۇشقاچ» نى
ئۇچرىتىپ باقمىدى. سىمالاندىكى بارلىق ئوغرىلىق

ھەرىكەتلىرىگە شۇنىڭدىن تارتىپ خاتىمە بېرىلدى. توغرا، ئالدىراپ بۇنداق دېيىشكە بولمايدۇ، بەلكىم ئوغرى بار بولۇشى مۇمكىن. بۇرۇتلۇق خانىم «قۇشقاچ» نى تۇتۇۋالغاچقا، «سەلانىد گېزىتى» ۋە «خېرىتېرىد پوچتا گېزىتى» دە كۆپ ماختاشلارغا سازاۋەر بولدى. لېكىن، ئېمىل بىلەن ئۇنىڭ «مىرتىقى» توغرىلىق ھېچنەمە تىلغا ئېلىنمىدى. شۇڭا، مەن سىلەرگە ۋەقەنىڭ ھەقىقىي جەريانىنى سۆزلەپ بەرمەكچىمەن.

— بەختكە يارىشا مەن خېرتىڧرىدقا بارغاندا «تەپكەم» نىمۇ،
«مىرتىقىم» نىمۇ ئېلىۋاپتىكەنمەن، — دېدى ئېمىل ساقچىلار
«قۇشقاچ» نى قولغا ئالغاندىن كېيىن.

— توغرا دېدىڭ، سەن بىر ئىقتىدارلىق شاكىچىك
ئىكەنسەن. شۇڭا، سەن مېنىڭ ساقلىمنى خالىغىنىڭچە كۆرسەڭ
بولىدۇ، — دېدى ساقاللىق خانىم.

بىراق، ئېمىل ھېرىپ قالغان، خانىمنىڭ ساقلىنىمۇ،
بازاردىكى باشقا نەرسىلەرنىمۇ كۆرگۈسى يوق ئىدى. چۈنكى،
قاراڭغۇ چۈشۈشكە باشلىغاچقا ئۇيقۇسى كەلگەنىدى. ئويلاپ
بېقىڭچۇ، پۈتۈن بىر كۈن ئۆتۈپ كەتتى، ئەمما ئۇ تېخىچە
ئارقىلىدىن تاپالمىغانىدى!

ئېمىلنىڭ ئاتا - ئانىسى، يەنە لىنلارنىڭ ھەممىسىگە ھاردۇق
يەتتى. ئاتا - ئانىسىنىڭ ئېمىلنى ئىزدىمىگەن يېرى قالمىدى،
لىنلارنىڭ ئارقىلىدىن ئىزدىمىگەن يېرى قالمىدى. ئۇلارنىڭ ئەمدى
ئىزدەشكە مادارى قالمىدى.

— ۋاي، پۈتۈم! — دېدى ئاپىسى ۋاپىساپ.
ئېمىلنىڭ دادىسى روھى چۈشكەن ھالدا بېشىنى لىڭشىتىپ
قويدى.

— بولدى، بازاردا كۆرىدىغاننىمۇ كۆردۇق، — دېدى ئۇ، —
ئەمدى ماڭايلى، كارتخۇلد قورۇقىغا كېتىيلى، قىلىدىغان ئىش
قالمىدى.

ئۇلار پۇتلىرىنى سۆرىشىپ ئورماننىڭ يېنىغا كەلدى، ئاتنى
ھارۋىغا قېتىپ ماڭماقچى بولدى - دە، جۇران بىلەن ماركوسنىڭ
بىللە چۆپ يەۋاتقىنىنى كۆردى.

— ۋاي خۇدايىم، مېنىڭ ئېمىلىم نەگىمۇ كەتكەندۇ؟ — دەپ
يىغلاشقا باشلىدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى. بۇنى ئاڭلاپ لىنا بوينىنى

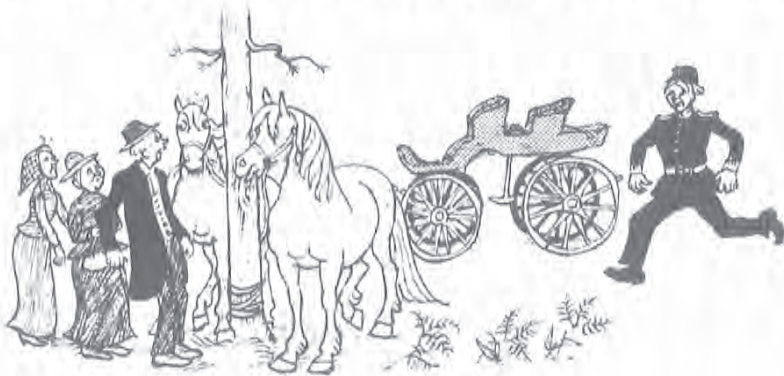
قېقىپ قويدى:

— يەنە بىرەر يەردە كەپسىزلىك قىلىپ يۈرگەندۇ شۇ، ئۇ بالىڭىز. ئۇ ئۇچىغا چىققان كەپسىز تۇرسا!
 دەل شۇ چاغدا بىر ئادەم ھاسىراپ يۈگۈرۈپ كەلدى، ئۇ دەل ئارقىلىق ئىدى.

— ئېمىل قېنى؟ مەن ئۇنى ساق بىر كۈن ئىزدىدىم، — دېدى ئۇ.

— ئۇنىڭ نەدىلىكى بىلەن ئېمە كارىم، — دەپلا ھارۋىغا چىقتى لىنا. ئاپلا! ئۇ بىرسىنى دەسسەپ سالىدى.
 ھارۋىنىڭ ئۈستىدە ئازراق چۆپ قالغان بولۇپ، ئېمىل ئۇنىڭ ئۈستىدە ئۇخلاپ قالغانىدى. لىنا ئۇنى دەسسەپ ئويغىتىۋەتتى.
 ئۇ كىمنىڭ كەلگىنىنى، كىمنىڭ كۆك فورما كىيىپ ھاسىراپ تۇرغىنىنى كۆرۈپلا، ئارقىلىق بويىنى قۇچاقلدى.
 — ئارقىلىق، سەن ئىكەنسەنغۇ، — ئۇ شۇ گەپنى قىلىپلا يەنە ئۇخلاپ قالدى.

كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر يولغا چىقتى، ماركوس ھارۋىنى سۆرىدى، جۇران كەينىدىن ئەگىشىپ ماڭدى، ئۇنى ھارۋىنىڭ

كەينىگە باغلاپ قويغانىدى. ئېمىل پات - پات ئويغىنىپ، قاراڭغۇ ئورمان، ياز كېچىسىدىكى سۈزۈك ئاسمانغا قاراپ قوياتتى، ئوت - چۆپنىڭ مەزىلىك پۇرىقىنى، ئاتنى، قاراڭغۇلۇقنى ھېس قىلالايتتى، ئاتنىڭ تۇياق ئاۋازىنى ۋە ھارۋا چاقىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالايتتى. ئۇ قالغان ۋاقىتنى ئۇيقۇ ئىچىدە ئۆتكۈزدى، چۈشىدە ئارفىلىدىن پات ئارىدا ئۆيگە قايتىپ كېلىدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىدىغانلىقىنى كۆردى. ئەمەلىيەتتە، ئارفىلىدىن ئۆيگە قايتىپ كېلىشىگىمۇ ئاز قالغانىدى.

مانا بۇ 8 - ئىيۇل، ئېمىل خېرىتىرىدە بازىرىغا بارغاندا يۈز بەرگەن ئىشلار. تېپىپ بېقىڭچۇ، ئۇ كۈنى يەنە كىمنىڭ ئېمىلنى ئىزدىمىگەن يېرى قالمىدى؟ جاۋابىنى بىلەي دېسىڭىز، كلۇشا مايدىن سوراڭ. ھەي، ئەڭ ياخشىسى سورىمايلا قويۇڭ، چۈنكى كلۇشا ماياغا بىرەر نەرسە ئاسانلا رېئاكسىيە قىلىدۇ، بۇنداق چاغلاردا بىلەكلىرىگە قىزىل قاپارتمىلار چىقىپ كېتىدۇ، قىچىشىغا چىدىغىلى بولمايدۇ، يەنە تېخى ئۇزاققىچە يانمايدۇ. سىز ئېمىلنىڭ 7 - مارت، 22 - ماي، 10 - ئىيۇن، 8 - ئىيۇل كۈنلىرىدىكى ھېكايىلىرىنى ئاڭلىدىڭىز، لېكىن ھەمىشە كەپسىزلىك قىلغۇسى كېلىپ تۇرىدىغان ئېمىلغا نىسبەتەن، كەپسىزلىك قىلىشقا يەتكۈدەك ۋاقىت بار. ئۇنى يىل بويى كۈنلىرىنى كەپسىزلىك بىلەن ئۆتكۈزدى، دېگىلى بولاتتى، بولۇپمۇ 19 - ئاۋغۇست، 11 - ئۆكتەبىر ۋە 3 - نويابىر كۈنلىرى شۇنداق بولدى.

ھا - ھا - ھا ... مەن ئۇنىڭ 3 - نويابىردىكى ئىشلىرىنى ئويلساملا كۈلگۈم كېلىدۇ، لېكىن بۇ يەردە دېسەم بولمايدۇ،

چۈنكى ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا ۋەدە بەرگەندىم. ئەمما، شۇ ئىشتىن كېيىن لۇنابىيەلىكلەر ئىئانە يىغىشقا باشلىدى. ئۇلار كارتخۇلد قورۇقىدىكى سۋېنسون ئائىلىسىدىن ئېمىلدەك بىر جېدەلخورنىڭ چىقىپ قالغىنىغا تولىمۇ ھېسداشلىق قىلدى. شۇڭا، ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئەللىك ئېرىلدىن چىقىرىپ، يىغىلغان پۇلنى كىچىك بىر خالتىغا سېلىپ ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا بەردى. — بىز ئېمىلدىن جاق تويىدۇق، ئۇنى ئامېرىكىغا ئەۋەتىۋېتىڭلارچۇ، — دېيىشتى ئۇلار.

ۋاھ، بۇ بولىدىغان چارە ئىكەن! ئېمىلنى ئامېرىكىغا ئەۋەتىۋەتسە... ئۇنداقتا، كىم ئۇلارغا مەھەللە كومىتېت رەئىسى بولىدۇ؟ دېمەكچى بولغىنىم، كەلگۈسىدە كىم رەئىس بولىدۇ؟ بەختكە يارىشا، ئېمىلنىڭ ئاپىسى بۇ ئەخمىقانە تەكلىپنى رەت قىلدى. ئۇنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلدى — دە، خالتىدىكى پۇلنى زەرە بىلەن يەرگە ئېتىۋىدى، چېچىلغان تەڭگىلەر لۇنابىيەنى بىر ئالدى.

STORA EMILBOKEN

— ئېمىل ئوماق بالا، بىز ئۇنىڭ مۇشۇنداق قىلىقلىرىنى
ياقتۇرىمىز، — دېدى ئۇ.

شۇنداقتىمۇ، ئۇ يەنىلا ئېمىلدىن ئاز — تولا ئەنسىرىدى.
باشقىلار ئۆزىنىڭ بالىسىنى ئەيىبلىگەندە، ئانا بولغان كىشى
ئەنسىرىمەي تۇرالمايدۇ — دە. بىر كۈنى كەچتە ئېمىل
شەپكىسىنى كىيىپ، مىلتىقىنى قۇچاقلاپ ياتقىنىدا، ئاپىسى
كىرىپ ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇردى.

— ئېمىل، سەن كۈندىن — كۈنگە چوڭ بولسەن، مەكتەپكە
بارسەن. مۇشۇنداق كەپسىزلىك قىلىۋەرسەڭ قانداق بولىدۇ؟ —
دېدى ئاپىسى.

يۇپيۇمىلاق كۆك كۆزلىرى، سۇس بۇدۇر چاچلىرى كارىۋاتتا
ياتقان ئېمىلنى خۇددى پەرىشتىدەك كۆرسىتىپ تۇراتتى.

— گۈكۈڭ... گۈك، گۈكۈڭ... گۈك، — دېدى ئۇ، چۈنكى
ئۇنىڭ بۇنداق گەپلەر بىلەن زادى خۇشى يوق ئىدى.

— ئېمىل، بۇنداق كېتىۋەرسەڭ مەكتەپكە بارالامسەن؟ —
دەپ سورىدى ئاپىسى كەسكىنلىك بىلەن.

— بارالايەن، مەكتەپكە بارغاندىن كېيىن كەپسىزلىك
قىلمايمەن، ئىشىنىمەنكى مەن... — دېدى ئېمىل.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئۆھ تارتىپ:

— ماقۇل، ماقۇل، شۇنداق بولسا ياخشى بولاتتى، — دەپ
چىقىپ كەتتى. ئېمىل بېشىنى كۆتۈرۈپ ھەييارلىق بىلەن
كۈلدى:

— بىراق، بۇنىڭغا كاپالەتلىك قىلالايمەن !

ئىككىنچى قىسىم

لۇنابىيەلىك ئېمىل يەنە بالا تېرىدى

سىز لۇنئابىيەدىكى ئېمىلنى ئاڭلاپ باققانىدىڭىز؟ ئۇ شىۋېتسىيە سمالاند ئۆلكىسى لۇنئابىيە رايونىدىكى كارتخۇلد قورۇقىدا تۇرىدۇ. نېمە، ئاڭلاپ باقمىغان؟ جەزملەشتۈرىمەنكى، لۇنئابىيە كەنتىدە كېلىشكەن شاكىچىك ئېمىلنى تونۇمايدىغان بىرمۇ ئادەم يوق. ئۇنىڭ كەپسىزلىك قىلغان، بالا تېرىغان قېتىم سانى بىر يىلدىكى ئۈچ يۈز ئاتىش بەش كۈندىنمۇ كۆپ بولغاچقا، كەنتتىكىلەرنىڭ يۈرىكى سۇ بولۇپ كەتكەچكە، ئۇنى ئامېرىكىغا ئەۋەتۈۋەتمەكچى بولغانىدى. بۇ راست، ئۇلار پۇل يىغىش قىلىپ، يىغىلغان پۇلنى ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا بەردى ھەمدە:

— بۇ پۇل ئېمىلنى ئامېرىكىغا ئەۋەتەشكە يېتىپ قالار، — دېدى.

ئۇلار ئېمىل كەتسە، لۇنئابىيە تىنچلىنىپ قالار، دەپ ئويلىغانىدى. ئۇلارنىڭ ئوينى خاتا دېگىلى بولمايدۇ، ئەمما ئېمىلنىڭ ئاپىسى خالىتىدىكى پۇلنى غەزەپ بىلەن يەرگە ئېتىۋىدى، چېچىلغان تەڭگىلەر لۇنئابىيەنى بىر ئالدى. — ئېمىل ئوماق بالا، بىز ئۇنىڭ مۇشۇنداق قىلىقلىرىنى ياقىتۇرمىز، — دېدى ئۇ.

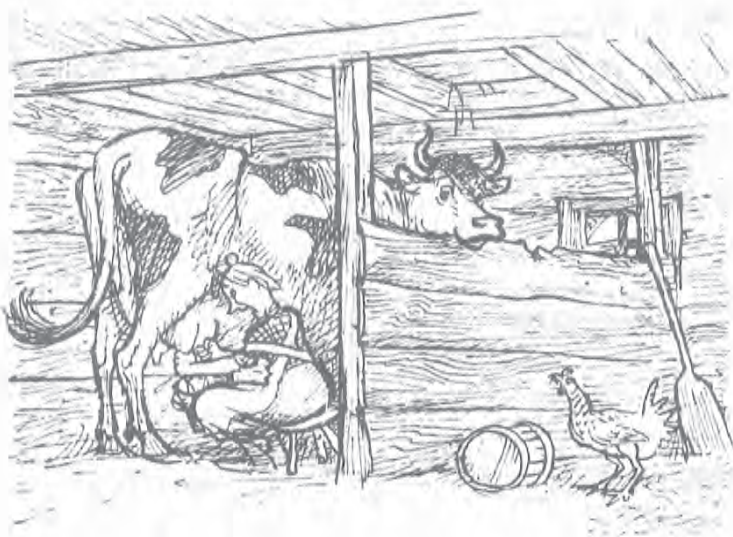
لېكىن لىنا — كارتخۇلد قورۇقىنىڭ ئايال خىزمەتچىسى:

— ئامېرىكىلىقلارنىمۇ ئويلاپ قويمايلى، ئۇلارنىڭ نېمە قىلغىنىغا بىز ئېمىلنى ئۇلارغا تاشلاپ بېرىمىز؟ — دېدى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئاغرىنىش نەزىرى بىلەن لىناغا ئۇزاق قاراپ تۇردى — يۇ، گەپ قىلىمىدى، لىنا ئۆزىنىڭ يەنە قاملاشمىغان گەپ قىلىپ قويغانلىقىنى شۇندىلا ھېس قىلدى — دە، كېكەچلىگىنىچە گەپنى ئوڭشماقچى بولدى.

— ھە، لېكىن خانىم، «ۋىمورىي گېزىتى» دە دېيىشىچە، ئامېرىكىدا ئېغىر يەر تەۋرەپتۇ، مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم، ئەگەر ئېمىلنى بۇنداق چاغدا ئەۋەتىپ بەرسەك، «ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپمەك» قىلغاندەك ئىش بولمىسۇن دەيمەن، — دېدى.

— ئاغزىڭنى يۇم، لىنا، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئاچچىقلاپ، — تېزدىن ئېغىلغا كىرىپ كالىنى ساغقىن، سەن شۇ ئىشقىلا لايىق.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ لىنا سۈت ساغىدىغان چېلەكنى ئېلىپ
ئېغىلغا كىرىپ ئىنەكنى سېغىشقا باشلىدى، ساغقان سۈتى
يەرگە چاچراپ كەتتى. ئۇ خاپا بولۇپ قالغان چاغلاردا ئىشنى
ئەڭ ياخشى قىلىدۇ، شۇڭا سۈتنى ئادەتتىكىدىن تېز رەك ساغدى،
ئۆز - ئۆزىگە توختىماي غۇدۇراپمۇ تۇردى:

— ئىش دېگەننى ئادىل قىلىش كېرەك! يامان ئىشنىڭ
ھەممىسىنى ئامېرىكىلىقلارغا بەرسەك بولمايدۇ - دە، مېنىڭچە
بولسا ئىككىسىنى ئالماشتۇرسۇن، مەن ئۇلارغا خەت يېزىپ، يەر
تەۋرەشنى بىزگە بېرىپ، ئېمىلنى سىلەر ئېلىڭلار، دەي.

ئۇ پونى ئوبدانلا ئېتىپ قوياتتى، ھەي، لىنا! ئۇ
ئامېرىكىلىقلارغا خەت يازىدىغانغا لايىق ئەمەس، چۈنكى ئۇ خەت
يازالمىدۇ، ئۇنىڭ يازغان نەرسىلىرىنى ھەتتا سىمالاندىقلارمۇ
چۈشىنەلمەيتتى. يېزىشقا توغرا كەلسەمۇ، ئېمىلنىڭ ئاپىسى
يېزىشى كېرەك. ئۇ خەت يېزىشقا ئەڭ مۇۋاپىق نامزات، چۈنكى
ئۇ ئېمىلنىڭ بارلىق كەپسىزلىكلىرىنى ئادەتتە ئىشكاپقا قويۇپ
قويدىغان كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتىرىگە خاتىرىلەپ ماڭاتتى.

— ئۇنى يازغاننىڭ نېمە پايدىسى؟ ئۇ كەپسىزنىڭ قىلغان
بارلىق ئىشلىرىنى يازغىلى تۇرساڭ قەغەز - قەلەم توشامدۇ،
بۇنى ئويلاپ باقتىڭمۇ؟ — دېدى دادىسى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى بۇ گەپكە پىسەنت قىلمىدى. ئۇنىڭ
ئېمىلنىڭ بارلىق كەپسىزلىكلىرىنى ئەستايىدىللىق بىلەن
خاتىرىلەپ قويۇشتىكى بىردىنبىر مەقسىتى، ئېمىل چوڭ
بولغاندىن كېيىن ئۆزىنىڭ نەقەدەر كەپسىز ئىكەنلىكىنى،
ئاپىسىنىڭ بېشىغا ئۇنىڭ سەۋەبىدىن ئاق كىرىپ
كەتكەنلىكىنى، ئاق چاچلىق موماي بولۇپ كەتسىمۇ ئېمىلنىڭ
ئۇنى سۆيۈشى كېرەكلىكىنى بىلدۈرمەكچىدى.

سىز ئېمىلىنى بەك ئەسكى بالا دەپ قارىماڭ، ئۇنى ھەرگىزمۇ ئەسكى دېگىلى بولمايدۇ. ئاپىسى ئۇنى پەرىشتىدەك ئوماق بالا، دەپ ناھايىتى توغرا ئېيتقان. ئۇنىڭ سۇس بۇدۇر چاچلىرى، كۆك كۆزلىرىدىن ئاق كۆڭۈللۈك چىقىپ تۇرىدۇ. ئېمىل بولىدىغان بالا، ئۇنىڭ ئاپىسى ناھايىتى ئادىل، ئۇ بۇ تەرىپىنى ئاشۇ كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتىرىگە يېزىپ قويدى.

«تۈنۈگۈن ئېمىل بەك گەپ ئاڭلىدى، پۈتۈن بىر كۈن كەپسىزلىك قىلمىدى، بۇ ئۇنىڭ قىزىتىپ قېلىپ، كەپسىزلىك قىلىشقا راىي يوقلۇقىدىن دېرەك بېرىدۇ.» دەپ يازدى ئاپىسى 20 - ئىيۇلدىكى خاتىرىسىگە.

ئۇنىڭ قىزىتمىسى 28 - ئىيۇل كۈنى ياندى. ئۇنىڭ قىلغان ئىشلىرى بىلەن خاتىرە دەپتىرىنىڭ نەچچە بېتىنى توشتۇرغىلى بولاتتى. بۇ شاكىچىكنىڭ تېنى مەزمۇت بولغاچقا، سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلسىلا، كەپسىزلىكىنى يەنە باشلىۋېتەتتى.

— مەن ئەزەلدىن ئۇنىڭدەك كەپسىز بالىنى كۆرمىگەن، —
دېدى لىنا.

سىزمۇ ھېس قىلغان بولۇشىڭىز مۇمكىن، لىنانىڭ ئېمىل بىلەن خۇشى يوق ئىدى، ئۇ ئىدانى بەكرەك ياخشى كۆرەتتى، چۈنكى ئىدا رايىش، قۇلىقى يۇمشاق قىز ئىدى. ئەمما، كارتخۇلد قورۇقىنىڭ يىللىقچىسى ئارفىلد ئېمىلنى بەكرەك ياخشى كۆرەتتى، ئېمىلمۇ ئۇنى ياخشى كۆرەتتى، ئەمما بۇنىڭ سەۋەبىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. ئىشتىن بوشىغاندا، ئارفىلد بىلەن ئېمىل ناھايىتى كۆڭۈللۈك ئوينايىتتى. ئارفىلد ئېمىلغا كۆپ نەرسىلەرنى ئۆگىتەتتى. مەسىلەن، ئاتنى ئېگەرلەپ جابدۇش، چورتان بېلىقى تۇتۇش، ناس چېكىش دېگەندەك. توغرا، ناس چېكىش ئانچە ياخشى ئىش ئەمەس، شۇڭا ئېمىل بىر قېتىملا چېكىپ بولدى قىلدى. شۇنداقسىمۇ ئۇ ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن ئۆگەندى، چۈنكى ئۇنىڭ ئارفىلد قىلالايدىغان ھەممە ئىشلارنى ئۆگىنىۋالغۇسى بار ئىدى. ئارفىلد ئېمىلغا بىر ياغاچ مىلتىق ئويۇپ بەردى، قانداق، ئۇ دوستلۇققا يارامدىكەن؟ بۇ مىلتىق ئېمىلنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئەڭگۈشتەرى ئىدى؛

ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدىغىنى چېكىلىكى بار شەپكىسى ئىدى. ئۇ گەرچە مودىدىن قالغان بولسىمۇ، دادىسى شەھەرگە كىرگەندە ئۇنىڭغا ئېلىپ بەرگەن، يەنە كېلىپ تاسادىپىي ئېلىنىپ قالغانىدى.

ئېمىل دائىم ساپ سىمالاند شېۋىسىدە:

— مەن «مىرتىقىم» بىلەن «تەپكەم»نى ياخشى كۆرىمەن، — دەيتتى، ئۇنىڭ شەپكىسىنى كىيمەي، مىلتىقىنى قۇچاقلىماي ئۇخلىغان بىر كۈنىمۇ يوق.

كارتخۇلد قورۇقىدا كىملەرنىڭ تۇرىدىغانلىقى يادىڭىزدىمۇ؟ ئۇلار ئېمىلنىڭ دادىسى ئانتون، ئاپىسى ئارما، سىڭلىسى ئىدا، يىللىقچى ئارفىلد، ئائىلە خىزمەتچىسى لىنا، يەنە ئېمىل ئىدى.

توغرا، يەنە كلۇشا مايامۇ بار، بىز ئۇنى ئۇنتۇپ قالساق بولمايدۇ. ئۇ بىر ئورۇق، ئىچىك موماي، ئورماندىكى بىر يىللىقچىنىڭ ئۆيىدە تۇراتتى، ئاندا — ساندا كارتخۇلد قورۇقىغا كېلىپ، كىرى يۈيۈش، قېزا ياساش دېگەندەك ئىشلارغا ياردەملىشەتتى، يەنە ئېمىل بىلەن ئىداغا ئاڭلىسا ئادەمنىڭ

بەدەنلىرى تىكەنلىشىپ

كەتكۈدەك جىن — ئالۋاستى،

قاتىل ۋە بۇلاڭچى —

قاراچىلارنىڭ ھېكايىلىرىنى

ھەمدە ئۆزى قىزىقارلىق دەپ

قارىغان ئىشلارنى ئېيتىپ

بېرەتتى.

سىز ھازىر ئېمىلنىڭ

كەپسىزلىكى ھەققىدىكى

ھېكايىلەرنى ئاڭلاشقا تەقەززا

بولۇۋاتامسىز؟ ئۇ قىزىپ قالغان كۈندىن باشقا كۈنلەردە
كەپسىزلىك قىلاتتى، بىز ئۇنىڭ كەپسىزلىك قىلغان
كۈنلىرىدىكى خالىغان بىر كۈننى تاللاپ، ئۇنىڭ
كەپسىزلىكلىرىنى ئاڭلاپ باقايلى. 28 - ئىيۇلنى تاللىساق
قانداق؟

28 - ئىيۇل ، شەنبە

**ئېمىل چوشقىنىڭ قېنىنى دادىسىنىڭ بېشىغا تۆكۈۋېتىپ ،
يۈزىنچى ياغاچ بوۋاينى ئويۇشقا مەجبۇر بولدى**

كارتخۇلد قورۇقىنىڭ ئاشخانىسىدا كۆك رەڭلىك كونا بىر ساپا بار ئىدى ، لىنا ھەر كۈنى كەچتە شۇنىڭدا ئۇخلايتتى . شۇ چاغلاردا سىمالاندا ھەربىر ئائىلىنىڭ ئاشخانىسىدا ئائىلە خىزمەتچىلىرى ئۇخلايدىغان ساپا بار بولۇپ ، ئۇنىڭغا قوپال توقۇلغان سېلىنچا سېلىپ قويۇلاتتى ، چۈنكى ئۇلار ئۇچۇپ يۈرەتتى ، كارتخۇلد قورۇقىنىڭ ئاشخانىسىمۇ باشقىلارنىڭ ئاشخانىسىغا ئوخشايتتى . لىنا ساپادا ئوبدان ئۇخلىيالايتتى ، ئەتىگەن سائەت تۆت يېرىمغىچە ھېچقانداق نەرسە ئۇنى ئويغىتالمايتتى ، تۆت يېرىمدا سائەت جىرىڭلىغاندىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ ئېغىلغا بېرىپ گەنەكنى ساغمىسا بولمايتتى . لىنا چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ئاشخانىدا ئادەم قالمايتتى . مۇشۇنداق

ۋاقىتتا ئېمىلنىڭ دادىسى دائىم شەپە چىقارماي ئاشخانىغا كىرىپ، ئېمىل ئورنىدىن تۇرۇشتىن بۇرۇن ھۇزۇرلىنىپ قەھۋە ئىچىۋالاتتى. ئۇنىڭچە بولغاندا، قاتلىنىدىغان ئۈستەلنىڭ يېنىدىكى تەۋرىنىدىغان ئورۇندۇقتا پۇتىنى پاكىز سۈرتۈلگەن پولدا ئۇزۇن سوزۇپ ئولتۇرۇپ، غەلۋە قىلىدىغان ئېمىلمۇ يوق، سىرتتىكى قۇشلارنىڭ يېقىملىق ئاۋازىنى، توخۇلارنىڭ قاقىلداشلىرىنى ئاڭلىغاچ ئۆزى يالغۇز قەھۋە ئىچىش نەقەدەر راھەت - ھە ... دىققەت قىلىڭلاركى، بۇ يەردىكى «پاكىز» دېگەن سۆز ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ پۇتىنى ئەمەس، بەلكى پولنى كۆرسىتىدۇ. ئېمىلنىڭ دادىسى پۇتىنى ئوبدان يۇيۇپ سۈرتۈشى كېرەك ئىدى، چۈنكى دادىسى ھەر كۈنى سەھەردە يالاڭ ئاياغ ماڭاتتى، بۇنداق قىلىشى پۈتۈنلەي راھەتلىنىش ئۈچۈن ئەمەس.

— بۇنداق قىلسا ئاياغ ئۇزاق چىدايدۇ، سەندەك بۇنداق ئاياغ توشۇمايدىغان ئادەمگە، ھەر ئون يىلدا بىر يېڭى ئاياغ ئالماي ئامال يوق، — دەيتتى ئۇ قەتئىي يالاڭ ئاياغ يۈرمەيدىغان ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا.

— توغرا، شۇنداق قىلىسىز، — ئېمىلنىڭ ئاپىسى شۇنداق دەپلا قويدى - يۇ، بۇ توغرىلۇق يەنە گەپ قىلىمدى.

مەن دەپ ئۆتكەندەك، قوڭغۇراقلىق سائەتتىن باشقا ھېچقانداق نەرسە لىنانى ئويغىتالمايتتى، لېكىن بىر كۈنى سەھەردە باشقا بىر نەرسە ئۇنى ئويغىتىۋەتتى. ئۇ 27 - ئىيۇل، دەل ئېمىل قىزىپ قالغان كۈن ئىدى. قانچىلىك قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايسىز، چوڭ بىر چاشقان لىنانىڭ يۈزىدىن ئاتلاپ ئۆتۈپ كەتتى، لىنا ئويغىنىپ كېتىپ ۋارقىرىۋەتتى، قولغا بىر ئوتۇننى ئېلىپ بولغۇچە چاشقان ئوتۇن سالىدىغان ساندۇقنىڭ يېنىدىكى بىر كامارغا كىرىپ كەتتى.

ئېمىلنىڭ دادىسى ئۆيدە چاشقان بارلىقىنى ئاڭلاپ بەك ئەندىكتى.

— ھەي، بۇ قانداق بولغىنى، ئاشخانىدا چاشقان بولسا، بىزنىڭ بولكا ۋە گۆشلىرىمىزنى يەپ تۈگەتمەمدۇ؟ — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى.

— مېنىمۇ يەۋىتىدۇ، — دېدى لىنا.
— ئاندىن بىزنىڭ بولكىمىز بىلەن گۆشىمىزنى يەيدۇ، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى، — كەچتە مۈشۈكنى ئاشخانا ئۆيگە سولاپ قويايلى.

ئېمىل گەرچە قىزىتىۋاتسىمۇ، چاشقانىڭ گېپىنى ئاڭلىغان ھامان، ئەگەر مۈشۈك تۇتالمىسا، چاشقانى قانداق تۇتقىلى بولىدىغانلىقىنى ئويلىدى.

27 - ئىيۇل كۈنى كىچ سائەت 10 لار ئەتراپىدا ئېمىلنىڭ قىزىتىمىسى پۈتۈنلەي ياندى، پۇت - قولغىمۇ جان كىردى. بۇنداق چاغدا قورۇقتىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇخلاپ قالغان بولاتتى، ئېمىلنىڭ ئاتا - ئانىسى ھۇجرا ئۆيىدە، ئىدا ئاشخانىنىڭ يېنىدىكى كىچىك ئۆيدە، لىنا ئاشخانىدا، ئارفىلد ياغاچچىلىق ئۆيىنىڭ يېنىدىكى يىللىقچىلار ئۆيىدە، توخۇلار كاتەكلىرىدە، ئات، كالا، قويلار ئوتلاققا ئۇخلاۋاتاتتى، پەقەت ئاشخانىدىكى ھېلىقى مۈشۈكلا شۇنداق روھلۇق ئىدى، ئۇ شۇ تاپتا كالا ئېغىلىنى تولىمۇ سېغىنىۋاتاتتى، چۈنكى ئۇ يەردە چاشقان بەكمۇ كۆپ ئىدى. بۇ كېچىدە روھلىنىپ ئۇخلىيالمىۋاتقانلاردىن يەنە ئېمىلمۇ بار ئىدى. ئۇ ياتاق ئۆيىدىن ئاستا چىقىپ، ئاۋايلىغىنىچە ئاشخانىغا كىردى.

— بىچارە مۈشۈك، سەن بۇ يەردە يېتىۋاپسەنمۇ؟ — دېدى ئېمىل مۈشۈكنىڭ پارقىراپ تۇرغان كۆزلىرىنى كۆرۈپ.

«مياۋ...» دەپ مياڭلىدى مۈشۈك. ئېمىل ئىچى ئاغرىپ مۈشۈكنى چىقىرىۋەتتى، چۈنكى ئۇ ھايۋانلارنى قوغداش تەرەپدارلىرىدىن ئىدى، لېكىن ئۇ چاشقاننى تۇتمىسا بولمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. مۈشۈكنى كەتكۈزۈۋەتتى، باشقا ئامال تېپىش كېرەك - دە. شۇڭا، ئېمىل تاختىمۈشۈكنى ئەكېلىپ، ئۈستىگە بىر پارچە گۆش قىستۇرۇپ، ئوتۇن ساندۇقىنىڭ قېشىدىكى كامارنىڭ يېنىغا قويۇپ قويدى. لېكىن، ئۇ: «ئەگەر چاشقان كامېرىدىن چىقىپلا تاختىمۈشۈكنى كۆرۈپ قالسا ئالدىنمايدۇ» دەپ ئويلىدى - دە. ئەڭ ياخشىسى چاشقان ئاشخانا ئۆيىگە ئۆزى كىرسۇن، گۆش قىستۇرۇلغان تاختىمۈشۈكنى ئۆزى تىپۋالسۇن، دەپ، تاختىمۈشۈكنى لىنانىڭ يۈزىگە قويۇپ قويۇشنى مۇۋاپىق كۆردى، چۈنكى ئۇ چاشقاننىڭ دائىم ئۆتىدىغان يولى ئىدى، ئەمما لىنا چۆچۈپ ئويغىنىپ كېتىپ ئىشنى بۇزۇۋەتسە قانداق قىلغۇلۇق... بۇمۇ بولمىغۇدەك، باشقا بىر جاينى تاللاش كېرەك. توغرا، نېمىدەپ قاتلىنىدىغان ئۈستەلنىڭ

STORA EMILBOKEN

ئاستىغا قويۇپ قويمايمەن؟ ئۇ يەر چاشقان دائىم بولكا
ئۇۋاقلارنى ئىزدەپ يەيدىغان جاي ئەمەسمۇ، ئەمما دادىسىنىڭ
ئولتۇرىدىغان جايىنىڭ ئاستىغا قويۇشقا بولمايتتى، چۈنكى
دادىسى بولكا يېگەندە ھەرگىز ئۇۋىقىنى چۈشۈرمەيدۇ.

— چاتاق چىقماس - ھە؟ ئەگەر چاشقان كېلىپ بولكىنىڭ
ئۇۋىقىنى يېمەي، دادامنىڭ يوغان پۇت بارماقلىرىنى چىشلەۋالسا
قانداق قىلارمىز؟ — دېگەنلەرنى ئويلاپ بېشى قاتقان ئېمىل
ئاشخانىنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ قالدى.

STORA EMILBOKEN

شۇنداق بولۇپ قالسا
چاتاقنىڭ چوڭى چىقىدۇ،
ئېمىل بۇنى بىلەتتى.
شۇڭا، ئۇ تاختىمۇشۇكنى
دادىسى دائىم پۇتىنى
قويدىغان جايغا قويۇپ
قويۇپ، ئاندىن خاتىرجەم
ھالدا كارىۋىتىشقا چىقىپ
ئۆتلىدى.

تاك ئاتقىلى خېلى
بولغانىدى، بىرسىنىڭ

ئەنسىز ۋارقىرىغان ئاۋازى بىلەن ئېمىل چۆچۈپ ئويغاندى.

ئېمىل: «ئۇلارنىڭ خۇشال ۋارقىراشلىرىغا قارىغاندا، چاشقان
تاختىمۇشۇككە چۈشكەن ئوخشىمامدۇ» دەپ ئويلاۋاتسا،
ئويلىمىغان يەردىن ئېمىلنىڭ ئاپىسى يۈگۈرۈپ كىرىپ، ئۇنى
كارىۋاتتىن تۇرتۇپ قويۇرۇپ، قۇلىقىغا:

— داداڭ پۇتىنى تاختىمۇشۇكتىن چىقىرىۋېلىشتىن بۇرۇن
دەرھال ياغاچچىلىق ئۆيىگە كىرىپ كەت، بولمىسا تىرىك
قالمايسەن، — دېدى.

ئاپىسى ئېمىلنىڭ قولىدىن تۇتۇپ سۆرەپ ماڭدى، ئۇ ھەتتا
كىيىملىرىنى كىيىشكەمۇ ئۈلگۈرمىدى، ئۈچىسىدا پەقەت بىر
كۆڭلىكىلا بار ئىدى.

— توختا، قانداق ئىش بولسا بولسۇن، «مىرتىقىم» بىلەن
«تەپكەم»نى ئېلىۋالاي، — دەپ ۋارقىرىدى ئېمىل. ئۇ شەپكىسى
بىلەن مىلتىقىنى ئېلىپ ئۇدۇل ياغاچچىلىق ئۆيىگە قاراپ
يۈگۈردى، شامالدا كۆڭلىكى لەپىلدەيتتى. ياغاچچىلىق ئۆيى

ئۇنىڭ كەپسىزلىك قىلغاندىن كېيىن دائىم يوقلاپ تۇرىدىغان جايى ئىدى. ئاپىسى ئېمىلنى يەنە چىقىپ كەتمەسۇن دەپ ئىشكىنى سىرتىدىن قۇلۇپلاپ قويدى، ئېمىلمۇ دادىسىنى كىرىۋالمايۇن دەپ ئىچىدىن ئىلغۇچىنى ئېلىپ قويدى. ھەر ئىككىلىسى نېمىدېگەن ئەتراپلىق ئويلىغان - ھە ! ئېمىلنىڭ ئاپىسى بۇ بىر - ئىككى سائەت ئىچىدە ئېمىل ئەڭ ياخشىسى دادىسى بىلەن ئۇچراشمىسۇن، دەپ ئويلىغانىدى، بۇمۇ دەل ئېمىلنىڭ ئويلىغىنى بىلەن بىر يەردىن چىقتى. ئۇ ئىشكىنىڭ ئىلغۇچىنى ئېلىپ قويۇپ، كۆتەكتە ئولتۇرۇپ، قىزىقارلىق بىر ياغاچ بوۋاي ئويۇشقا چۈشتى، چۈنكى، ئۇ ھەر قېتىم كەپسىزلىك قىلىپ بۇ يەرگە سولانغاندا مۇشۇنداق قىلاتتى. ئۇ توقسان يەتتىنچى ياغاچ بوۋاينى ئويۇپ بولغان، ئۇلارنى بىر جازنىڭ ئۈستىگە رەتلىك تىزىپ قويغانىدى، ھەر قېتىم ئۇلارنى كۆرگەندە ئېمىل ئولسۇم خۇش بولاتتى.

— بۇ ياغاچ بوۋايىلار يۈزگە يەتكەندە تەبرىكلەپ قويۇش كېرەك، — دەيتتى ئۇ، — شۇ كۈنگە بارغاندا چوقۇم ياغاچچىلىق ئۆيىدە زىياپەت ئۆتكۈزۈمەن، لېكىن ئارفىلىدىلا تەكلىپ قىلىمەن.

ئۇ قولغا پىچاقنى ئېلىپ كۆتكە ئويدان جايلىشىپ
ئولتۇردى. يىراقتىن دادىسىنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ
تۇراتتى، كېيىنچە جىمىپ كەتتى. بىر ھازادىن كېيىن
باشقىلارنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى، بۇ ئاۋازلار ئۇنىڭغا
تولمۇ يېقىمىسىز بىلىندى. بۇ ئاۋازلارنى ئاڭلاپ ئېمىل
ئەندىشىگە چۈشتى. بۈگۈن ھېلىقى چوڭ چوشقىنى بوغۇزلايدىغان
كۈن ئىدى، ئەسلىدە ھېلىقى يېقىمىسىز ئاۋاز شۇنىڭ ئاۋاز ئىكەن -
دە ! بىچارە چوشقا، 28 - ئىيۇل ئۇنىڭغا نىسبەتەن خاسىيەتلىك
كۈن بولمىدى. ھەي، بۈگۈن نۇرغۇن كىشىنىڭ كۆڭلى پاراكەندە !

چۈش بولغاندا ئېمىل قويۇۋېتىلدى. ئۇ ئاشخانىغا كىرگەندە،
ئىدا خۇشاللىق بىلەن ئۇنىڭ ئالدىغان يۈگۈرۈپ كېلىپ:
— چۈشلۈك تاماقتا گۆش ئارىلاشتۇرۇلغان چوشقا قېنىدا
ئەتكەن پۇرچاق ئۇيۇتمىسى يەيمىز، — دېدى.

سىز چوشقا قېنىدا ئەتكەن پۇرچاق ئۇيۇتمىسى قورۇمىسىنىڭ
قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمەيسىزغۇ دەيمەن؟ بۇ چوشقا قېنىغا
مايلىق گۆش ئارىلاشتۇرۇلغان بىر خىل قورۇما بولۇپ، تەمى
چوشقا قېنىدا قىلىنغان پۇددىڭغا ئوخشاپ كېتىدۇ، لېكىن تەمى

ئۇنىڭدىن ياخشى. ئۇنىڭ ئاساسلىق ماتېرىيالى چوشقا قېنى بولۇپ، چوشقا قېنىدا ئېتىلگەن پۇددىڭدەك ئېتىلىدۇ. كارتخۇلد قورۇقى چوشقا بوغۇزلىغاندا، ئېمىلنىڭ ئاپىسى مۇشۇ تاماقنى ئېتىپ بىرەتتى. ئۇ قاننى بىر داسنىڭ ئىچىگە قۇيۇپ قوچۇۋاتاتتى، مەشنىڭ ئۈستىدىكى چوڭ قازاندا سۇ قايناي دەپ قالغانىدى. نېمىدېگەن ياخشى، تاماق بىر ئازدىن كېيىن تەييار بولاتتى.

— مەن چوقۇم ئون سەككىز پارچە يەيمەن، — دېدى ئىدا ھالىغا باقماي. ئۇ قورايىدەك ئورۇق، ئەمەلىيەتتە يېرىم پارچىنى ئاران يېيەلەيتتى.

— ئۇنداقتا دادامغا قالمايدۇ، — دېدى ئېمىل، — ھە راست، دادام نەگە كەتتى؟

— ئۇ چىملىقتا ئارام ئىلىۋاتىدۇ، — دەپ جاۋاب بەردى ئىدا.

ئېمىل ئاشخاننىڭ دېرىزىسىدىن قارىدى. راست دەپتۇ، دادىسى چىملىقتا خۇددى كۈندە چۈشتە ئۇخلىغىنىدەك، يۈزىنى چىغ قالىپاق بىلەن توسۇپ ياتاتتى. ئادەتتە ئۇ چۈشلۈك تاماق ئالدىدا ئۇخلىمايتتى، تاماقتىن كېيىن ئۇخلايتتى. ئەتىگەندە تاختىمۇشۇك پۇت بارماقلىرىنى قىسۋالغانلىقتىنمىكىن، ئۇ بۈگۈن بەكمۇ ھېرىپ كەتكەندى.

ئېمىل دادىسىنىڭ بىرلا پۇتىدا ئاياغ بارلىقىنى كۆردى. دەسلەپتە ئۇ تېخى ئاياغنى ئاياپ كىيىمگەن ئوخشايدۇ، دەپ ئويلىدى، چۈنكى دادىسى دائىم شۇنداق قىلاتتى. ئەمما، ئۇ دادىسىنىڭ سول پۇت بارمىقىدىكى قان يۇقى داكنى كۆرگىنىدە ئاندىن چۈشەندى. دادىسىنىڭ بارمىقى ئېغىر يارىلانغاچقا، ئاياغ كىيەلمىگەندى. ئېمىل بۇنىڭدىن بەكمۇ ئازابلاندى، ئۆزىنىڭ تاختىمۇشۇكنى ناتوغرا جايغا قويغىنىغا تولمۇ پۇشايمان قىلدى. ھازىر ئۇ دادىسىنىڭ كۆڭلىنى ئالماقچى بولدى، چۈنكى ئۇ دادىسىنىڭ بۈگۈن قىلىۋاتقان تاماققا بەك ئامراقلىقىنى بىلەتتى. ئۇ ئىككى قولى بىلەن چوشقا قېنى قاچىلانغان داسنى كۆتۈرۈپ، دېرىزىدىن سىرتقا سۇنۇپ تۇرۇپ:

— دادا، قاراڭ، چۈشتە چوشقا قېنىدىن قىلىنغان پۇرچاق ئۇيۇتمىسى يەيمىز، — دېدى خۇشاللىق بىلەن.

دادىسى يۈزىدىكى چىغ قالىپاقنى ئېلىۋېتىپ، ئېمىلغا ھۆمىيىپ قاراپ قويدى، ئۇ تاختىمۇشۇك ۋەقەسىنى تېخى ئۇنتۇمىغاندەك قىلاتتى. ئۆزىنىڭ گۇناھىنى يۇيۇش ئۈچۈن، ئېمىل داسنى تېخىمۇ كۈچەپرەك سۇندى.

— قاراڭ، دادا، نېمىدېگەن كۆپ چوشقا قېنى، — ئۇ ھاياجانلانغىنىچە داسنى ئالدىغا سۇنۇۋەردى. لېكىن، ئېمىلنىڭ تەلىيى يەنىلا كاج كەلدى، ئويلاپ بېقىڭ، نېمە ئىش بولغاندۇ؟

چوشقا قېنى ئۇسۇلغان داس قولىدىن چۈشۈپ كېتىپ، ئاپتاپتا ياتقان دادىسىنىڭ بېشىغا كۆمتۈرۈلۈپ قالدى.

ئېمىلنىڭ دادىسى ئاغزىنى ئۆمەللىدى - يۇ، لېكىن يۈز - كۆزلىرى چوشقا قېنى بىلەن بويىلىپ كەتكەچكە، گەپ قىلالماي قالدى. ئۇ تەستە ئورنىدىن تۇردى - دە، ئاخىر چىدىماي ۋارقىرىۋەتتى. دەسلەپتە ئاغزىغا ئۇيۇل قان كەپلىشىپ قالغاچقا ئاۋازى ئانچە چىڭ چىقمىدى، كېيىن ۋارقىرىغان ئاۋازى پۈتۈن لۇنابىيەلىكلەرگە ئاڭلاندى. داس خۇددى دېڭىز قاراقچىلىرىنىڭ تۆمۈر قالىقىدەك بېشىغا كېيىلىپ قالغانىدى، چوشقا قېنى بېشىدىن قۇيۇلۇپ ئېقىۋاتاتتى... شۇ پەيتتە كلۇشا مايا كىر يۇيۇش ئۆيىدىن چىقىپ بۇياققا قاراپ كەلدى، ئۇ ئاشۇ يەردە چوشقا پاچىقىنى يۇيۇۋاتاتتى. ئۇ ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ ئۈستىبېشىدىكى قاننى كۆرۈپ، قورققىنىدىن چىرقىرىۋەتتى، ئۇنىڭ ئاۋازى بوغۇزلاڭغان چوشقىنىڭكىدىنمۇ ئېچىنشىلىق ئىدى. ئۇ بۇ قورقۇنچلۇق خەۋەرنى دەرھال ئۆيىگە يەتكۈزدى.

— كارتخۇلد قورۇقىنىڭ غوجايىنى ئالەمدىن ئۆتتى، — دەپ ۋارقىردى ئۇ، — ئېمىل دېگەن كەپسىز ئۇنى ئۇرۇپ قىيما - قىيما قىلىۋېتىپتۇ.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى كۆز ئالدىدىكى بۇ مەنزىرىنى كۆرگەندىن

كېيىن ئېمىلنىڭ يېنىغا
قۇيۇندەك باردى - دە،
قولدىن سۇرگىنىچە
ئاپىرىپ ياغاچچىلىق
ئۆيىگە سولاپ قويدى.
ئېمىل ئۇچىسىدا يەنىلا
ھېلىقى كۆڭلەك، توقسان
توققۇزىنچى ياغاچ بوۋايىنى
ئويۇشقا باشلىغاندا،
ئاپىسى ئېمىلنىڭ

دادىسىنىڭ ئۈستىبېشىدىكى قانلارنى تازىلاشتەك جاپالىق ئىش
بىلەن ئاۋارە بولۇۋاتاتتى.

— چوشقا قېنىنى ئەپلەپ يىغىۋالساڭ، ئاز دېگەندە ئۈچ - تۆت
پارچە پۇرچاق ئۇيۇتمىسى قىلغىلى بولىدۇ، — دېدى ئېمىلنىڭ
دادىسى. لېكىن، ئاپىسى بېشىنى چايقىدى.
— چېچىلىپ كەتكەن قاننى قانداقمۇ يىغىۋالغىلى بولىسۇن.
چۈشتە بەرەڭگى قازان نېنى يەيلى ئەمدى.

— ھى - ھى - ھى ... چۈشلۈك تاماقنى كەچ بولغاندا
يەيدىغان بولدۇق - دە، — دېدى ئىدا، لېكىن گېپىنىڭ
ئاخىرىنى يۇتۇۋەتتى، چۈنكى دادىسىنىڭ ئۇيۇل - ئۇيۇل قانلار
چاپلىشىپ كەتكەن كۆزلىرىدىن ئۈمىدسىزلىك چىقىپ
تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالغانىدى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى لىنانى بەرەڭگى ئاقلاشقا بۇيرۇپ، بەرەڭگى
قازان نېنى ئەتمەكچى بولدى. بۇ خىل تاماقنى يەپ باقمىغان
بولۇشىڭىز مۇمكىن، بۇ بەرەڭگىنى قەلەمچە قىلىپ توغراپ
ئېتىدىغان تاماق، ئاتىلىشى ئاددىي بولغىنى بىلەن، يېيىشلىك،

بۇنىڭغا مەن كاپالەت بېرىمەن. لىنا بىردەمدىلا قويۇق، بەدرەڭ بىر خىل ئۇماچنى تەييارلاپ، ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ بېشىغا كۆمۈرۈلۈپ قالغان داسقا قويدى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئۈستىبېشىدىكى قان يۇقۇندىلىرىنى تازىلاپ بولۇپلا، ئېتىزغا بېرىپ ئوت ئورۇشقا باشلىدى. قازان نېنى پىشسىلا تاماق تارتىلىدىغان بولغاچقا، ئاپىسى ئېمىلنى چىقىرىۋەتتى. ئېمىل ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئۇزاق ئولتۇرغاچقا، بەك ھەرىكەت قىلغۇسى كېلىپ كەتكەنىدى.

— بىز قورساققا چېكىش ئويۇنى ئوينايلى، — دېدى ئۇ ئىداغا. بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئىدا شۇ زامانلا يۈگۈرۈشكە باشلىدى. بۇ ئېمىل ئويلاپ تاپقان يۈگۈرۈش ئويۇنى، ئۇلار بۇ ئويۇننى ئاشخانا ئۆيىدىن پېشايۇنغا، پېشايۇندىن ياتاق ئۆيىگە، ياتاق ئۆيىدىن ئاشخاناغا، يەنە ئاشخانىدىن ياتاق ئۆيىگە دېگەندەك ئايلىنىپ يۈگۈرۈپ ئوينىدى. ئېمىل بىلەن ئىدا قارىمۇقارشى تەرەپكە قاراپ يۈگۈرەيدۇ، ھەر قېتىم ئۇچراشقىنىدا، بىگىز بارمىقى بىلەن قارشى تەرەپنىڭ قورسىقىغا چېكىپ قويدۇ، شۇڭا بۇ ئويۇننى «قورساق چېكىش» دەپ ئاتايدۇ، ھەر ئىككى بالا بۇ ئويۇننى ئويناشقا ئامراق.

ئېمىل سەككىزىنچى
ئايلىنىشتا ئاشخاناغا
كەلگەندە قازان نېنى
پىشۇرۇش ئۈچۈن تەييار -
لىغان بەرەڭگى ئۇمىچى
قاچىلانغان داسنى كۆتۈر -
رۈپ كېلىۋاتقان لىناغا

روبىرو كېلىپ قالدى، ئېمىل لىنانمۇ خۇش بولسۇن دەپ، يۈ - قىرى ئاۋازدا «قورساق چېكىش» دەپ ۋارقىرىغىنىچە لىنانىڭ قورسىقىغا بىگىز بارمىقىدا چەكتى. ھەي، ئۇ بۇنداق قىلماسلىقى كېرەك ئىدى. چۈنكى، ئۇ لىنانىڭ غىدىقىنىڭ يامانلىقىنى بىل - مەيتتى.

— ھا - ھا - ھا، — لىنا كۈلىۋېرىپ تېلىقىپ قالدى، پۈتۈن بەدىنى خۇددى لەڭپۇڭدەك لىغىرلاپ كەتتى. تەسەۋۋۇر قىلالامسىز؟ ئۇماچ بار داس قولىدىن سىيرىلىپ چىقىپ كەتتى، قانداق سىيرىلىپ چىقىپ كەتكەنلىكىنى ھېچكىم بىلەلمەي قالدى، لېكىن بىر ئىشنى ھەممەيلەن ئىنىق كۆردىكى، ھېرىپ ھالىدىن كەتكەن ئېمىلنىڭ دادىسى دەل شۇ پەيتتە سىرتتىن كىرىۋاتاتتى، ئەتتەخەي! بەرەڭگى ئۇمىچىنىڭ ھەممىسى يەنە ئۇنىڭ بېشىغا تۆكۈلدى. ئېمىلنىڭ دادىسىدىن ھېلىقى ئاۋاز يەنە

بىر قېتىم چىقتى. بىر ئادەمنىڭ ئاغزى - بۇرنى بەرەڭگى ئۈمچى بىلەن بۇلغانغىنىدا بۇنىڭدىن باشقا يەنە قانداق ئاۋاز چىقاتتى دەيسىز. كېيىن ئېمىل بىلەن ئىدا مۇنداق قوشاق قوشۇۋالدى:

— دادامنىڭ بېشىغا بەرەڭگى ئۈمچى كۆمتۈرۈلۈپ...
دادامنىڭ بېشىغا چوشقا قېنى كۆمتۈرۈلۈپ...
ئۇ ئىككىسى شۇ قوشاقنى ئېيتىشقىنىچە قاقاھلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى.

لېكىن، ئېمىل قانغۇچە كۈلۈشكە ئۈلگۈرمەيلا، ئاپىسى قولىدىن تارتقىنىچە، ئۇنى ياغاچچىلىق ئۆيىگە ئېلىپ ماڭغانىدى. ئېمىل دادىسىنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازىنى ئاڭلىدى، دەسلەپتە ئۇنىڭ ئاغزىغا ئۇماچ لىق توشۇۋالغاچقا، ئاۋازى تازا چىقمىغانىدى، كېيىن بۇ ئاۋازنى ئىلگىرىكىدەكلا پۈتۈن لۇنئابىيەلىكلەر ئاڭلىدى.

ئېمىل كۆتەكنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ يۈزىنچى ياغاچ بوۋايىنى ئويۇشقا باشلىدى. بۇنداق ئەھۋالدا ئۇنىڭ قانداقمۇ تەبرىكلەش زىياپىتى ئۆتكۈزگۈسى كەلسۇن. ئەكسىچە، ئۇ ھازىر ئاچچىقلانغانلىقىدىن زەھەرلىك چۈمۈلگىلا ئوخشاپ قالغانىدى. ئۇ بىر كۈندە ئۈچ قېتىم سولاپ قويۇش بەكمۇ ھەددىدىن ئاشقانلىق، يەنە كېلىپ ئادىل بولمىدى، دەپ قارىغانىدى.

— دادام ھەممىلا يەردە تىمىسقىلاپ يۈرسە ماڭا نېمە ئامال؟
تاختىمۇشۇك قويۇپ قويسام، ئۇنىڭ قېرىشقاندىك شۇ يەرگە بېرىپ بارمىقنى قىستۇرۇۋېلىشنى مەن نەدىن بىلەي. ئېمىدەپ چوشقا قېنى، بەرەڭگى ئۈمچى بېشىغا قويۇلۇپ كېتىدىغان بۇنداق نەس باسقان ئىشلار ئۇنىڭغىلا ئۇچرايدىغاندۇ؟ — دېدى ئۇ ئاچچىقلىنىپ.

سىلەردىن بىر ئىشنى ئۆتۈنەي، سىلەر ھەرگىزمۇ ئېمىل دادىسىنى ياخشى كۆرمەيدۇ ياكى دادىسى ئېمىلنى ياخشى كۆرمەيدۇ، دەپ قالماڭلار، ئادەتتە ئۇ ئىككىسى ناھايىتى ئوبدان ئۆتىدۇ، لېكىن يۇقىرىقىدەك ئىشلار يۈز بەرگەندە ئاز - تولا سۈركىلىش بولۇشمۇ ھەيران قالارلىق ئىش ئەمەس، ئەلۋەتتە !

28 - ئىيۇلۇمۇ ئۆتۈپ كېتەي دېدى. ئېمىل ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئولتۇرۇپ ئويلىغانسېرى ئاچچىقى كەلدى. ئەسلىدە يۈزىنچى ياغاچ بوۋاي پۈتكەندە تەبرىكلەش زىياپىتى ئۆتكۈزمەكچىدى، قارىغاندا ئىمكانىيەت يار بەرمەيدىغان ئوخشايدۇ. مۇھىمى، بۈگۈن ھەپتە ئاخىرى، ئۇ ئارفىلىدىنى قانداقمۇ ياغاچچىلىق ئۆيىگە كېلىپ زىياپەتكە قاتنىشىشقا تەكلىپ قىلالىسۇن؟ ئارفىلىدىنىڭ قىلىدىغان باشقا ئىشلىرى بار. ئۇ يىللىقچىلار ياتىقىنىڭ ئالدىدىكى پەلەمپەيدە ئولتۇرۇپ لىنا بىلەن مۇھەببەتلىشىدۇ، يەنە تېخى لىناغا ئاككوردىيون چېلىپ

بېرىدۇ، زىياپەتكە قاتنىشىدىغانغا نەدە ۋاقتى.

ئېمىل قوللىدىكى پىچاقنى تاشلىۋەتتى. ئارفىلىدۇم يوققا چىقتى، ئۆزى يالغۇزلا قالدى. ئويلانغانسېرى باشقىلارنىڭ ئۆزىگە قىلغانلىرىدىن ئاغرىدى. پۈتۈن بىر شەنبە ھەتتا كىيىمنى كىيىشكىمۇ ۋاقىت بەرمەي، بىر كۆڭلەك بىلەنلا بۇ ئۆيگە سۆرەپ ئېلىپ كېلىپ سولاپ قويدى، مۇشۇمۇ ئىشىمۇ؟ قارىغاندا، ئۇلار مېنى مەڭگۈ بۇ يەردە تۇرسۇن دەيدىغان ئوخشايدۇ، ئۇنداقتا ماڭا قىلغان يامانلىقنىڭ دەردىنى ئۆزلىرى تارتسۇن.

ئېمىل مۇشتۇمى بىلەن ئۈستەلنى جېنىنىڭ بارىچە مۇشتلاپ، «دوڭ - دوڭ» ئاۋاز چىقاردى. بولىدۇ، ئۇنداقتا، ماڭا قىلغان يامانلىقنىڭ دەردىنى ئۆزلىرى تارتسۇن. ئېمىل بىر ئۆمۈر مۇشۇ يەردە تۇرۇش قارارىغا كەلدى. ھاياتلا بولىدىكەن، ئۆچىسىدىكى كۆڭلەك بىلەن مەڭگۈ مۇشۇ يەردىن چىقماي، ھېچكىم بىلەن ئالاقە قىلماي يالغۇز ياشايدىغان بولىدۇ.

«مۇشۇنداق قىلسامغۇ رازى بولار ئۇلار، ئۇياق - بۇياق يۈگۈرۈپ يۈرۈشمۇ يوق. لېكىن، ئۇلار مېنىڭ بۇ ئۆيۈمگە كىرىمەن دەپ خام خىيال قىلىشمىسۇن، خەير - خوش! دادام بۇ يەرگە كىرىپ ياغاچ رەندىلەيمەنمۇ دېمىسۇن. بىر ھېسابتا بۇمۇ ئۇنىڭغا پايدىلىق بولدى، ياغاچ رەندىلەيمەن دەپ بارمىقىنى زەخمىلەندۈرۈشتىن قۇتۇلۇپ قالىدۇ. ھەرگىز ھېچكىم بىلەن كۆرۈشمەيمەن!» دەپ ئويلىدى ئېمىل.

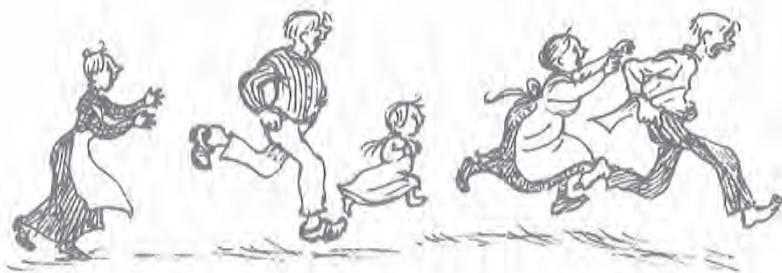
لېكىن، قاراڭغۇ چۈشكەندە ئېمىلنىڭ ئاپىسى كەلدى. ئۇ ئىشىكنىڭ سىرتىدىكى ئىلغۇچنى ئېلىۋېتىپ، ئىشىكنى ئىتتىردى، ئاچالمىغاندىن كېيىن كۈلۈپ تۇرۇپ:

— قورقما، قوزام، داداڭ ئۇخلىغىلى كىرىپ كەتتى، ئەمدى چىقساڭ بولىدۇ، — دېدى

STORA EMILBOKEN

ئۆينىڭ ئىچىدىن «خى» دېگەن مەنىسىمگەن ئاۋاز ئاڭلاندى.
— نېمىگە «خى» دەيسەن، تېزدىن ئىشكىنى ئاچقىن، يېنىپ
چىق، ئېمىل! — دېدى ئاپىسى.
— ھەرگىز چىقمايمەن، كىرىمەن دېگۈچى بولما، بولمىسا
«ئوت» (ئوق) چىقىرىمەن! — دېدى ئېمىل غەزەپ بىلەن.
ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئوغلىنىڭ مىلتىقىنى ئېلىپ دېرىزە
يېنىدا تۇرغىنىنى كۆرۈپ دەسلەپتە ئۇنىڭ راست دەۋاتقانلىقىغا
ئىشەنمىدى، ئۇ قەتئىي ئىشكىنى ئاچمىغاندىن كېيىن،
بالىسىنىڭ دېگىنىنىڭ راستلىقىغا ئىشىنىپ، يىغلىغان پىتى
يۈگۈرۈپ بېرىپ ئېمىلنىڭ دادىسىنى ئويغاتتى.
— ئېمىل ياغاچچىلىق ئۆيىدىن چىققىلى ئۈنمايۋاتىدۇ،
ئەمدى قانداق قىلىمىز؟ — دېدى يىغلاپ تۇرۇپ.
ئىدامۇ ئويغىنىپ كېتىپ يىغلاشقا باشلىدى. ئۇلار ھەممىسى
ياغاچچىلىق ئۆيىگە قاراپ يۈگۈردى. يىللىقچىلار ياتىقىنىڭ
پەلەمپىيىدە ئولتۇرۇپ مۇھەببەتلىشىۋاتقان ئارقىلىق بىلەن
لىنامۇ پارىڭنى توختىتىپ ئۇلارغا ئەگەشتى، گەرچە لىنانىڭ
بەك ئاچچىقى كەلگەن بولسىمۇ، قاراپ ئولتۇرسا بولمايدۇ — دە،
ئېمىلنى بىر ئامال قىلىپ ئۆيىدىن ئاچقىش كېرەك.

دەسلەپتە ئېمىلنىڭ دادىسى ئانچە ئېرەنشىمىدى.
— بولىدۇ، قورسىقىڭ ئاچقاندا ئۆزلۈكۈڭدىن چىقارسەن، —
دېدى دادىسى يۇقىرى ئاۋازدا.

ئېمىل يەنە بىر قېتىم «خى» دەپ قويدى.
ياغاچچىلىق ئۆيىدىكى ئۈستەلنىڭ كەينىدە ئېمىلنىڭ
ناھايىتى ئوبدان بىر يېمەكلىك قاچىلايدىغان چېلىكى بارلىقىنى
دادىسى بىلمەيتتى. بۇ راست، ئۇنىڭدەك ئەقىللىك بالا قانداقمۇ
ئاچ قالسۇن. ئۇ ئۆزىنىڭ ھەرقانداق ۋاقىتتا بۇ يەرگە سولىنىپ
قالدىغانلىقىنى بىلەتتى، شۇڭا چېلەكتىن ھەر دائىم يېمەكلىك
ئۈزمەيتتى. مانا ھازىرمۇ ئۇنىڭ ئىچىدە بولكا، پىشلاق، گۆش،
گىلاس قېقى ۋە بىرنەچچە قاتتىق بولكا بار ئىدى. ھەتتا قورغاندا
قامىلىپ قالغان قەدىمكى سامورايلىرىمۇ بۇنچە كۆپ يېمەكلىك
بولۇپ باققان ئەمەس. ھازىر ئېمىلغا نىسبەتەن ياغاچچىلىق ئۆيى
قورشاۋدا قالغان قەلئە ئىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ قەلئەسىگە ھەرقانداق
دۈشمەننىڭ يېقىنلىشىشىغا رۇخسەت قىلمايتتى. ئېمىل خۇددى

جەڭ مەيدانىدىكى قوماندانغا ئوخشاش ھەيۋىتى بىلەن دېرىزىگە يۆلىنىپ، «مىرتقى» بىلەن «دۈشمەنلىرى» نى نىشانغا ئالدى.
— كىم بېشىدا كىرىشكە پىتىنىدىكەن، شۇنى ئېتىۋېتىمەن، — دەپ ۋارقىرىدى ئۇ.

— ھەي، ئېمىل، ياخشى بالام، بۇنداق گەپنى قىلما، تېز قايتىپ چىققىن، — دېدى ئاپىسى يىغلاپ تۇرۇپ، لېكىن، بۇ گەپنىڭ ھېچقانچە رولى بولمىدى. ئېمىلنىڭ جاھىللىقى تۇتۇپ قالغاچقا، ئارقىلىقنىڭ گەپلىرىمۇ كار قىلمىدى:

— ھەي ئېمىل، گېپىمنى ئاڭلاپ تېزدىن چىققىن، بىز كۆلگە بېرىپ سۇ ئۈرۈپ كىلەيلى، ئىككىيلەنلا بارىمىز!
— ياق، — دېدى ئېمىل گېپىدە چىڭ تۇرۇپ، — سەن لىنا بىلەن پەلەمپەيدە ئولتۇرىۋەرگىن، ھېچقىسى يوق، مەن... مەن بۇ يەردە تۇرىۋېرەي!

ئامال بولمىدى. ئېمىل جايىدا مىدىر - سىدىر قىلماي تۇراتتى. قاتتىق - يۇمشاق چارىلەرنىڭ ھەممىسى كار قىلمىغاندىن كېيىن، ئۇلارغا قايتىپ كېتىپ ئۇخلاشتىن باشقا ئامال قالمايى.

بۇ ھەممە ئادەمنىڭ كۆڭلى غەشلىككە تولغان بىر كېچە بولدى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى بىلەن ئىداننىڭ كۆز ياشلىرى قۇرۇمىدى، دادىسى بولسا چوڭقۇر ئۆھ تارتاتتى، ئۇ ئوغلىنى تولىمۇ سېغىنىغانىدى. ئېمىل ئادەتتە ئاشۇ تەرەپتىكى كىچىك كارىۋىتىدا بۇدۇر چاپلىق بېشىغا شەپكىسىنى كىيىپ، يېنىدا مىلتىقىنى قويۇپ ئۇخلايتتى.

لىنا ئېمىلنى ھەرگىزمۇ سېغىنىمىدى. ئۇنىڭ قايتىپ بېرىپ ئۇخلاغۇسىمۇ يوق ئىدى، ھېچكىمنىڭ دەخلىسىگە ئۇچرىماي ئارقىلىق بىلەن پەلەمپەيدە ئولتۇرغۇسى بار ئىدى. ئېمىلنىڭ

ياغاچچىلىق ئۆيىدىن چىقىمىغىنىغا ئۇ تولىمۇ خۇشال ئىدى.
 — ئۇ كەپسىز ئۇ يەردە زادى قانچىلىك تۇرالايدۇ كىم
 بىلسۇن، — ئۇ ئۆز — ئۆزىگە پىچىرلىدى — يۇ، چاندۇرماي
 بېرىپ ئىشكىنىڭ ئىلغۇچىنى سىرتىدىن ئېلىپ قويدى.
 ئارفىلىد گارمۇن چالغاج «بىگىم ئاتنى مىنىپ جەڭ
 مەيدانىدىن قايتتى» دېگەن ناخشىنى باشلىدى، ئۇ لىنانىڭ
 ئىشكىنى سىرتىدىن تاقاپ قويغىنىنى بايقىمىدى. ئۇنىڭ
 ناخشىسىنى ئېمىلمۇ ئاڭلىدى، ئۇ كۆتەكتە ئازاب ئىچىدە
 ئولتۇراتتى.
 لىنا ئارفىلىدىنىڭ بويىنىغا ئېسىلىپ دائىمقىدەك ئەركىلىدى.
 ئارفىلىدۇمۇ بۇرۇنقىدەك جاۋاب قىلدى:

— بولدى، ئەگەر سەن توغرا كۆرسەڭ، مەيلى قانداق
 بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەن سەن بىلەن توي قىلىمەن، لېكىن
 ئالدىراشنىڭ ھاجىتى يوق.
 — ئۇنداقتا كېلەر يىلى قىلايلى، — دەپ كېسىپ گەپ قىلدى
 لىنا. ئارفىلىد بۇنى ئاڭلاپ چوڭقۇر ئۆھ تارتتى، «يېڭى شىر

كېلىن» دېگەن ناخشىسىنى داۋاملاشتۇردى. ئېمىل ناخشىنى ئاڭلىدى. ئۇ ئولتۇرغان يېرىدە «ئەگەر ئارقىلىق بىلەن كۆلگە بېرىپ سۇ ئۈزۈپ كەلگەن بولسام نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك بولاتتى» دەپ ئويلىدى.

— ئەلۋەتتە شۇنداق بولىدۇ، — دېدى ئۇ ئۆز — ئۆزىگە پىچىرلاپ، — بولمىسا ئارقىلىق بىلەن بىللە ئايلىنىپ، كۆلگە بېرىپ سۇ ئۈزۈپ، يەنە بۇ ئۆيگە قايتىپ كەلسەممۇ بولىدۇ — غۇ. ئېمىل ئىشكە قاراپ يۈگۈردى، ئىشكىنىڭ ئىلغۇچىنى ئىلىۋېتىپ جېنىنىڭ بارىچە ئىتتەزگەن بولسىمۇ، ئىشك ئېچىلمىدى. ئىشكىنى سىرتىدىن كىم تاقاپ قويغانلىقىنى ئېمىل دەرھال چۈشەندى.

— ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى بىر كۆرسىتىپ قويىمىسام، — دېدى ئۇ، — خەپ توختاپ تۇر.

ئۇ ئەتراپقا قارىدى، ئۆيىنىڭ ئىچى قاراڭغۇ ئىدى. بىر قېتىم ئېمىل كەپسىزلىك قىلىپ چوڭ بالادىن بىرنى تېرىغاندىن كېيىن بۇ يەرگە سولاپ قويۇلغاندا دېرىزىدىن قېچىپ چىقىپ كەتكەچكە، دادىسى ئۇنى يەنە شۇنداق قىلمىسۇن ھەم دېرىزىنىڭ ئاستىدىكى چاققاققا سەكرىۋالمايۇ دەپ، دېرىزىنى شال بىلەن توسۇۋەتكەنىدى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئوغلغا ئۇۋال بولۇشىدىن تولىمۇ ئەنسىرەيتتى، ئوغلنى چاققاق چېقىۋالسا...

— دېرىزىدىن چىقىش مۇمكىن ئەمەس، — دېدى ئېمىل، — ئىشكىتىنىمۇ چېقىقلى بولمىدى، «قۇتقۇزۇڭلار» دەپ توۋلامدىم؟ ئۆلسەممۇ ئۇنداق قىلمايمەن. قانداق قىلىش كېرەك؟ ئۇ بىردەم ئويلىغاندىن كېيىن ئۆيدىكى ئوچاققا قارىدى. بۇ ئوچاققا ئادەتتە قىشلىق ئوت يېقىلاتتى، دادىسى بەزىدە شىلىم قىزىتاتتى.

— توغرا، مورىدىن چىققىلى بولىدۇ، — دېدى ئېمىل
ئىككىلەنمەي، قىشتا ئوت قالاپ قېلىپ قالغان كۈلنىڭ
ئۈستىگە سەكرىدى، پۇتلىرى كۈلگە كۆمۈلۈپ كەتتى، پۇتلىرىنىڭ
بارماقلىرى ئارىسىغىمۇ كۈل توشۇپ كەتتى.

ئېمىل مورىدىن سىرتقا قاراپ قىزىقارلىق بىر مەنزىرىنى
كۆردى. بېشىنىڭ ئۈستىدىكى كاماردىن ئىيۈلدىكى قىزىل
رەڭلىك ئاي ئۇنىڭغا قاراۋاتاتتى.

— خەيرلىك كەچ، ئاي، — دېدى ئېمىل، — بۇ يەردىن
قانداق چىقىپ كېتىدىغىنىمنى ھېلى كۆرسەن، — ئۇ قۇرۇم
باغلاپ كەتكەن مورىنى بويلاپ يۇقىرىغا ياماشتى.

ئەگەر سىزمۇ تار مورىدىن يامشىپ سىرتقا چىقىپ باققان
بولسىڭىز، بۇنىڭ نەقەدەر قىيىن ئىش ئىكەنلىكىنى، قۇرۇمغا
قانچىلىك مېلىنىپ كېتىدىغانلىقىڭىزنى ئوبدان بىلەتتىڭىز.

ئەمما، شۇنىڭغا ئىشىنىشكى، بۇ ئىشلار ئېمىلغا ھەرگىزمۇ توسالغۇ بولالمايدۇ.

لىنا ھېلىقى قارغىش تەگكۈر پەلەمپەيدە ئارقىلىدىن بويىغا ئېسىلىپ ئولتۇراتتى، بولۇۋاتقان ئىشلار ئۇنىڭ خىيالىغىمۇ كىرىپ قويمىغانىدى. ئېمىل دېدىغۇ «خەپ توختاپ تۇر» دەپ، ئۇ دېگىنىنى قىلدى. لىنا ئاسماندىكى ئايغا قارىدى - دە، چىرقىرىۋەتتى، ئۇنىڭ ئاۋازى تۈن نىسپىدە پۈتكۈل لۇنابىيەنى بىر ئالدى.

— بىر... كىچىك... جىن... — دېدى ئۇ، — مورنىڭ ئۈستىدە بىر جىن تۇرىدۇ!

كىچىك جىن رىۋايەتلەردىكى ئالۋاستىلارنىڭ بالىلىرى، بۇرۇنلاردا سىلاندىكىلەر ئۇنىڭدىن قورقاتتى. لىنامۇ كلۇشا مايا ئېيتىپ بەرگەن قورقۇنچلۇق ھېكايىلەردىن كىشىلەرنىڭ بەزىدە مۇشۇنداق قورقۇنچلۇق كىچىك جىنلارغا ئۇچراپ قالىدىغانلىقىنى ئاڭلىغانىدى. شۇڭا، ئۇ بىر كىچىك قاپقارا جىننىڭ مورا ئۈستىدە ئولتۇرغىنىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەندە قانداقمۇ ۋارقىرىۋەتمەي تۇرالىسۇن؟

ئۇ جىننى ئارقىلىدىمۇ كۆردى، بىراق كۈلۈپلا قويدى.

— ئۇ جىننى مەن تونۇيمەن، — دېدى

ئۇ، — تېز چۈشكىن، ئېمىل!

ئېمىل ئورنىدىن تۇردى، قاپقارا قۇرۇمدا بۇلغانغان كۆڭلىكى ئۇنى

جەڭگاھتىكى كوماندىرلارغا ئوخشىتىپ قويغانىدى. ئۇ قاپقارا مۇشتۇمنى ھاۋاغا شىلتىپ، پۈتۈن لۇنابىيەگە ئاڭلانغۇدەك ۋارقىردى:

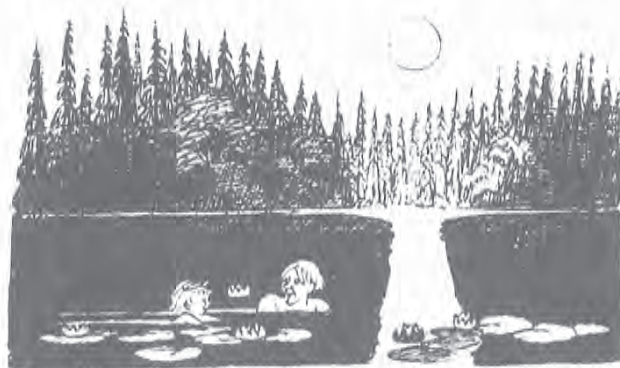
— بۈگۈن كېچە بۇ ئۆينى چوقۇم چۇۋۇۋېتىمەن، ئەمدى مېنىڭ بۇ يەردە تۇرۇشقا چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى!
ئارفىلد ئېمىلنىڭ يېنىغا بېرىپ قولىنى سۇندى.
— سەكرىگىن، ئېمىل، — دېدى ئۇ.
ئېمىل ئارفىلدىنىڭ قوينىغا سەكرىدى، ئاندىن ئىككىسى كۆلگە بېرىپ يۇيۇندى.

كارتخۇلد قورۇقىنىڭ كۆلىدىكى ئاق رەڭلىك ياتما نېلۇپەر ئارىسىدا ئىككىسى خۇددى بېلىقتەك سۇ ئۈزۈشتى، ئىيۈلدىكى تولۇن ئاي خۇددى نۇرلۇق چىراغدەك ئۇلارغا نۇرىنى سېپىپ تۇراتتى.

— ئارفىلد، دوستلۇققا يارايدىكەنسەن.

— توغرا، ئېمىل، سەنمۇ دوستلۇققا يارايدىكەنسەن.

كۆل يۈزى ئاي شولىسىدا كۆزنى چاقىتىپ پارقىراپ تۇراتتى، كۆل ئاستى بولسا قاپقاراڭغۇ ئىدى، چۈنكى ھازىر

يېرىم كېچە بولغانىدى، 28 - ئىيۇل مۇشۇنداق ئاخىرلاشتى.
يېڭى بىر كۈن باشلانغاندا يەنە يېڭى - يېڭى كەپسىزلىكلەر
يۈز بېرىدۇ. ئېمىلنىڭ ئاپىسى كۆك رەڭلىك خاتىرە دەپتىرىگە
ئېمىلنىڭ كەپسىزلىكلىرى ھەققىدە بىلەكلىرى تىلىپ كەتكۈچە
توختىماي يازدى، ئاخىر خاتىرە دەپتەر توشۇپ كەتتى، ئازراقمۇ
بوش يېرى قالمىدى.

— يەنە بىر خاتىرە دەپتەر ئالمىسام بولمىدى، — دېدى
ئاپىسى، — پات يېقىندا ۋىمورىيىدا بازار بولىدۇ، شۇ چاغدا
يېڭىدىن بىرنى ئالاي، شۇ كۈنى بەربىر شەھەرگە كىرىمىزغۇ.
ئۇ شۇنداق قىلدى، ياخشىمۇ شۇنداق قىپتىكەن، بولمىسا
ئېمىلنىڭ بازار كۈنى قىلغان كەپسىزلىكلىرىنى يازىدىغانغا
خاتىرە دەپتەر بولماي قالاتتى.

— ئۇنى تەڭرى ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن، — دەپ يازدى
ئاپىسى خاتىرە دەپتىرىگە، — بىراق ئۇ چوڭ بولغاندا چوقۇم
ئېغىر - بېسىق ئادەم بولىدۇ، لېكىن دادىسى بۇنىڭغا
ئىشەنمەيدۇ.

دادىسى خاتالاشقانىدى، ئاپىسىنىڭ گېپى توغرا چىقتى.
ئېمىل ساغلام چوڭ بولدى، يەنە تېخى ئۆزى ئېيتقىنىدەك،
مەھەللە كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولۇپ، پۈتۈن لۇنئابىيە بويىچە
ئەڭ ياراملىق ئادەم بولۇپ چىقتى. بىز يەنىلا ھېلىقى كۈنى
ۋىمورىيىدا يۈز بەرگەن ئىشقا كېلەيلى، ئۇ چاغدا ئېمىل تېخى
كىچىك ئىدى.

31 - ئۆكتەبىر ، چارشەنبە

ئېمىل ئۇتۇۋالغان ياغاچ ئات بىلەن دېرىزىدىن
بۆسۈپ كىرىپ ، پېتىر خانىم ۋە پۈتۈن
ۋىمورىنى قورقۇتۇۋەتتى

ھەر يىلى ئۆكتەبىرنىڭ ئاخىرقى ھەپتىسىدىكى چارشەنبە كۈنى ۋىمورى كەنتىدە ئەتىگەندىن كەچكىچە قايناق بازار بولىدۇ ، بازار ئالامەت قىزىدۇ ، سىزنى ئالداۋاتقىنىم يوق . لۇنابىيەلىكلەر ۋە باشقا يەرلىكلەر بۇ بازارغا كېلىپ كالىرىنى سېتىپ ، موزاي ئېلىپ ، ئاتلىرىنى ئالماشتۇرۇپ ، ئۇرۇق - تۇغقان ، دوست - بۇرادەرلىرىنى يوقلاپ ، مۇھەببەتلىشىپ ، كەمپۈت يېيىشىپ ، ئۇسسۇل ئويناپ ، ئۆزئارا چېلىشىپ دېگەندەك ھەر خىل پائالىيەتلەر بىلەن كۆڭۈل ئېچىشىدۇ .

بىر قېتىم ئېمىلنىڭ ئاپىسى لىنانىڭ زېھنىنى سىناپ بېقىش ئۈچۈن ئۇنىڭدىن «بىر يىلدا قانچە بايرام بار» دەپ سورىۋىدى ، لىنا :

— ھە ، مىلاد بايرىمى ، پاسخا بايرىمى ، ۋىمورى بازارى ، چوقۇم شۇنداق ، — دېدى .

31 - ئۆكتەبىر كۈنى شۇنچىۋالا كۆپ ئادەمنىڭ نېمىشقا ۋىمورىغا كېلىدىغانلىقىنى ئەمدى چۈشەنگەنسۇر . سەھەر سائەت

بەشتە تاڭ يورۇماستىنلا ئارفىلىد ماركوس بىلەن جۇرانىنى
 ھارۋىغا قوشۇپ، كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى
 ئېلىپ يولغا چىقتى، كلۇشا مايلالا مال - ۋارانلارغا قاراشقا قالدى.
 — بىچارە كلۇشا مايا، سىزنىڭ بازارغا بارغۇڭىز يوقمۇ؟ —
 دەپ سورىدى باغرى يۇمشاق ئارفىلىد.

— مەن ئالچىپ قالمىدىم، — دېدى كلۇشا مايا، — بۈگۈن
 چوڭ قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز كېلىدۇ! ھە، لۇنابىيەدىكى ئۆيۈمدە
 ئۆلۈشكە رازىمەنكى، ئۇ يەرگە بارمايمەن.

سىمالاندىكىلەر چوڭ قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزنىڭ كېلىشىنى
 ساقلاۋاتاتتى، «ۋىمورىي گېزىتى» 31 - ئۆكتەبىر چوڭ
 قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز كېلىپ يەر شارى بىلەن سوقۇلۇپ، يەر
 شارىنى كۆكۈم - تالقان قىلىۋېتىشى مۇمكىن، دەپ خەۋەر
 بەرگەندى.

قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزنىڭ قانداق نەرسە ئىكەنلىكىنى
 بىلمەسلىكىڭىز مۇمكىن، ئەمەلىيەتتە مەنمۇ تازا بىلىپ
 كەتمەيمەن، ئەمما ئىشىنىمەنكى، ئۇ مەلۇم بىر پىلانېتتىن
 ئايرىلغان، ئالەم بوشلۇقىدا ئايلىنىپ يۈرىدىغان كىچىك نەرسە.
 ۋىمورىيلىقلارغا جان تاتلىق بولغاچقا، بۇ قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز يەر
 شارىغا سوقۇلۇپ كەتسە، قىيامەت بولۇشىدىن تولىمۇ
 ئەنسىرەيتتى.

— بۇ كاساپەت مەخسۇس ۋىمورىيىدا بازار بولىدىغان كۈننى
 تاللاپ كەلگىنىنى قارىمايدىغان، — دېدى لىنا ئاچچىقلاپ، —
 لېكىن ھېچقىسى يوق، ئۇ كەچتە كېلىشى مۇمكىن، ئۇنىڭغىچە
 ئىشلىرىمىزنى پۈتكۈزۈپ بولىمىز، — ئۇ قۇۋۇلۇق بىلەن
 كۈلۈپ، جەينىكىدە ئارفىلىدىنى ئوقۇپ قويدى. ئۇ ئىككىسى
 ئارقىدا ئولتۇراتتى. لىنا بۇ كۈنگە زور ئۈمىد باغلىغانىدى.

ئېمىلنىڭ ئاتا - ئانىسى ئالدىدا ئولتۇرغان بولۇپ، ئىدا ئاپىسىنىڭ، ئېمىل دادىسىنىڭ قۇچىدا ئولتۇرغانىدى. ئۇنداقتا ھارۋىنى كىم ھەيدىدى؟ ئەلۋەتتە، ئېمىل - دە. ھە راست، سىزگە دېيىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، ئېمىل ئۇستا ھارۋىكەش ئىدى. ئۇنى ئارفىلد تەربىيەلەپ چىققان، ئات - ھارۋىغا مۇناسىۋەتلىك بىلىملەرنىڭ ھەممىسىنى باشتىن - ئاخىرغىچە ئۆگىتىپ بولغانىدى. ئاخىردا ئېمىلنىڭ بىلىدىغىنى پۈتۈن لۇنابىيەلىكلەردىنمۇ كۆپ بولۇپ چىقتى، ئېمىل ئاتنى كۆندۈرۈش جەھەتتە ھەتتا ئارفىلدتىنمۇ ئېشىپ چۈشتى. ئېمىل دادىسىنىڭ تىزىدا ئولتۇرۇۋېلىپ ھارۋىنى ھەيدەۋاتاتتى، تۇرقى بىر تەجرىبىلىك ھارۋىكەشنىڭ ئۆزى ئىدى، كۆرگەن كىشى بۇ شاكىچىك ھارۋا ھەيدەشنى راستلا ئوبدان بىلىدىكەن، دەپ قالاتتى.

كەچتە يامغۇر ياغقانلىقتىن، تاڭ ئالدىدا لۇنابىيە، ھەتتا پۈتكۈل سىمالاندىنى قاراڭغۇلۇق ۋە تۇمان قاپلىۋالغانىدى. ئورمان ئىچىدە يورۇقلۇقتىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. يولنىڭ ئىككى

قاسنىقىدىكى دەرەخلەر خۇددى تۇن نىسپىدىكىدەك جىمجىت ۋە قاراڭغۇ ئىدى، پەقەت كارتخۇلد قورۇقىنىڭ ئات ھارۋىسىلا بۇ جىمجىتلىقنى بۇزۇپ ئىلگىرىلەپ كېتىۋاتاتتى. ھەممەيلەن خۇشال ئىدى، ماركوس بىلەن جۇران ئىتتىك كېتىۋاتاتتى، يولدىكى لاي - پاتاقلار ئۇلارنىڭ تۇياقلىرىغا چاپلىشىپ قالغانىدى.

جۇرانغا تازا خۇشياقمىغاندەك ئىدى، چۈنكى ئۇ قېرىپ ماغدۇرىدىن قالغان، شۇڭا ئېغىلدا قالغۇسى بار ئىدى. ئېمىل دادىسىغا ماركوسقا ماس كېلىدىغان ياش ئاتتىن بىرنى ئالايلى، دەپ غەلۋە قىلغىلى خېلى بولغانىدى، ئېمىل دادىسىغا:

— بۈگۈن بازارغا بارغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئاتتىن بىرنى ئېلىۋېتەيلى، — دېدى. لېكىن ئېمىلنىڭ دادىسى:

— سەن راستلا ھەممە نەرسىگە قۇربىمىز يېتىدۇ، دەپ ئويلايمسەن؟ جۇران يەنە بىرنەچچە يىل كۈچ بېرەلەيدۇ، ئات ئالالمايمىز، — دېدى.

جۇران ئەلۋەتتە شۇنداق قىلىدۇ. ئۇ تاغ يانباغرىدىن پەسكە قاراپ مېڭىۋاتاتتى. جۇراننى ياخشى كۆرىدىغان ئېمىل بۇرۇنقىدەك ناخشا ئېيتىپ ئۇنىڭغا مەدەت بەردى:

گېتىمنىڭ مېڭىشى سوك - سوك،
تەترەيدۇ پۇتلىرى دەر - دەر،
ئۇنداق بولسا نېمە بوپتۇ؟
«مىرتقىم» بىلەن مېنى كۆتۈرسىلا،
سوكۇلدىسىمۇ ھېچقىسى يوق،
داغدام يولدا ئالغا باسسىلا.

كارتخۇلد ئائىلىسىدىكىلەر ۋىمورىغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن ماركوس بىلەن جۇرانى قېچىر بازىرىغا يېقىن جايغا ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپ، ئايرىم پائالىيەت قىلىشتى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى كۆڭلىكىنىڭ پېشىگە ئېسىلىۋالغان ئىدەن يېتىلەپ، تۇخۇم بىلەن قوي يۇڭىنى سېتىپ، كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتەر ئالغىلى ماڭدى. ئارفىلدىنىڭ لىنادىن قۇتۇلۇپ ئېمىلنىڭ دادىسى بىلەن قېچىر بازىرىغا بارغۇسى بولسىمۇ، لېكىن لىنانىڭ ئارفىلدى بىلەن قەھۋە ئىچكۈسى بولغاچقا، ئۇنى قويۇپ بەرمەي چاپلىشىۋالدى.

سىز ۋىمورى بازىرىغا بېرىپ باققان بولسىڭىز، قېچىر بازىرىدا نېمە ئىشلار بولىدىغانلىقىنى بىلگەن بولاتتىڭىز. كىشىلەر ئۇ يەردە ئات، كالا سودىسى قىلىشىدۇ. قېچىر بازىرى ئاللىقاچان قىزىپ كەتكەنىدى. ئېمىلنىڭ شۇ ئان ئۇ يەرگە بارغۇسى كەلدى؛ گەرچە سودىلىقى بولمىسىمۇ، ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭمۇ ئۇ يەرگە بېرىپ قاراپ باققۇسى بار ئىدى. — ئۇنتۇپ قالماڭ، پېتىر خانىم بىزنى سائەت ئون ئىككىگە تاماققا چاقىرىپ قويدى، — دېدى ئاپىسى ئىدا بىلەن بازار ئايلانغىلى مېڭىشتىن بۇرۇن.

— خاتىرجەم بولغىن، بۇنداق ئىش ھەرگىز ئېسىمدىن چىقىپ كەتمەيدۇ، — دېدى دادىسى، ئۇ ئېمىلنى باشلاپ ماڭدى. لېكىن، ئېمىل قېچىر بازىرىغا بېرىپ ھايال ئۆتمەي بىر ئاتنى كۆرۈپ قالدى! بۇ ئات ئۇنى ھاياجانلاندۇرۇۋەتتى، بۇرۇن بۇنداق ئىش بولۇپ باقمىغانىدى. نېمىدېگەن ياخشى ئات — ھە! ئۇ بىر چىلان تورۇق ئات ئىدى، بۇ يىل ئۈچ ياشقا كىرگەنىكەن. ئات بىر قوزۇققا باغلاپ قويۇلغان، خۇددى ئېمىلنىڭ ئۆزىنى سېتىۋېلىشنى ئۈمىد قىلغاندەك، ئېمىلغا مۇلايىملىق بىلەن

قارىدى. ئېمىلىنىڭ ئەلۋەتتە ئۇنى سېتىۋالغۇسى بار ئىدى. ئۇنىڭ بۇ ئاتنى قانچىلىك سېتىۋالغۇسى كەلگەنلىكىنى بىلمەيسىز. ئۇ ئەتراپقا قارىدى، دادىسىنى تېپىپ، تاكى ئاتنى سېتىۋېلىشقا ماقۇل بولغۇچە تازا بىر جېدەل قىلماقچى بولدى. ئەمما، دادىسى كۆرۈنمەيتتى، ئۇنىڭ تازا ئاچچىقى كەلدى! دادىسى ۋارقىراپ - جارقىراپ يۈرۈشكەن دېھقانلار ئارىسىدا غايىب بولغانىدى. قېچىر بازىرىدا ئاتلار كىشىنەپ، يەرنى تارپىپ، كالىلار مۆرەپ ئەتراپنى

بىر ئالغانىدى.

«ئۇ دائىم شۇنداق قىلىدۇ، — ئېمىلنىڭ ئويلانغانسېرى ئاچچىقى كېلەتتى، — دائىم قالايمىقان مېڭىپ يۈرىدۇ، قارىغاندا ئۇنى بىر يەرگە ئېلىپ بارغىلى بولمايدىكەن.»

ۋاقىتنى چىڭ تۇتمىسا بولمايتتى. مورىلادىن كەلگەن ئۇستىخانلىق بىر ئات سودىگىرى ئېمىلنىڭ ئالغۇسى بار ئاتقا كۆزلىرىنى چوڭ ئېچىپ قارىغىنىچە كېلىۋاتاتتى.

— ئاتنى قانچىگە ساتىسىز؟ — دەپ سورىدى ئۇ ئات ئىگىسىدىن. ئاتنىڭ ئىگىسى تۇنادىن كەلگەن بويى پاكىر دېھقان ئىدى.

— ئۈچ يۈز كروناغا، — دېدى دېھقان.

بۇنى ئاڭلىغان ئېمىلنىڭ كۆڭلى بەكمۇ يېرىم بولدى. دادىسىنىڭ يانچۇقىدىن بۇنچە كۆپ پۇلنى چىقارغۇزۇش بولۋاسىنىڭ تېرىسىنى سويغان بىلەن باراۋەر ئىكەنلىكىنى ئۇ ئوبدان بىلەتتى.

«شۇنداقتىمۇ يەنىلا سىناپ بېقىشىم كېرەك» دەپ ئويلىدى ئۇ. چۈنكى، ئۇ دېگەن پۈتۈن لۇئىسېيە، ھەتتا سىمالاند بويىچە ئۇچىغا چىققان جاھىل بالا تۇرسا. ئۇ كىشىلەر ئويىغا قىسىلىپ كىرىپ دادىسىنى تاپماقچى بولدى. ئۇ ھەممە يەرنى ئىزدىدى، تاپالمىغانسېرى تىت - تىت بولۇپ كەتتى. ئۇ توپلىشىپ تۇرغان دېھقانلار ئارىسىدا قاتراپ يۈرۈپ ئىزدىدى، چۈنكى ئارقىسىدىن قارىغاندا ئۇلار دادىسىغا ئوخشىشىپ كېتەتتى، ئەمما ئالدىدىن قارىسا ھەممىسى نانۋېر ياكى لوكنۋېردىن كەلگەن ناتونۇش دېھقانلار ئىدى.

ئېمىلنى شۇنىڭ بىلەن توختاپ قالىدۇ، دەپ قالماڭ. قېچىر بازىرىدا بىر بايراق خادىسى بار ئىدى، بۇ ئېمىلنىڭ كۆزىگە

چېلىقىپ قالدى. ئۇ دەرھال ئۇنىڭ ئۈچىغا يامشىپ چىقىپ،
جېنىنىڭ بارىچە ۋارقىردى:
— بۇ بالىنى تونۇيدىغان كىشى بارمۇ... ئۇنىڭ دادىسى يىتىپ
كەتتى!

دەل شۇ چاغدا پەستىكى دېھقانلار، ئات - كالىلار توپىدا بەزى
ئۆزگىرىشلەر يۈز بەردى. ئادەملەر توپى ئارىسىدا بىر يول پەيدا
بولدى، بىر ئادەم بۇياققا قاراپ ئىتتىك كېلىۋاتاتتى. ئۇ باشقا
كىشى ئەمەس، دەل ئۇنىڭ دادىسى ئىدى.

ئاتتون سۋېنسون ئوغلىنى بايراق خادىسىدىن يۇلۇپ ئالدى -
دە، ئۇنىڭ قۇلقىدىن سوزۇپ تۇرۇپ:

— ھۇ ھارامزادە، نەلەردە كەپسىزلىك قىلىپ يۈردۈڭ؟ نېمە
دەپ كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچىلا يوقاپ كېتىسەن؟ - دېدى.

ئېمىلنىڭ بۇ سوئاللارغا جاۋاب بەرگۈدەك ۋاقتى يوق ئىدى.
— يۈر، - دېدى ئۇ، - بىر ئاتنى چوقۇم كۆرۈپ باقمىسالاڭ
بولمايدۇ.

دادىسى ئەلۋەتتە ئۇ ئاتنى كۆرۈپ بېقىشى كېرەك ئىدى،
لېكىن بۇ چاغدا ئات سېتىلىپ بولغانىدى. ئېمىل دادىسى بىلەن
ئاتنىڭ يېنىغا كېلىپ، مورىلادىن كەلگەن ئات سودىگىرى ئۈچ
يۈز كرونا پۇلنى چىقىرىپ ھېلىقى دېھقانغا ساناپ
بېرىۋاتقانلىقىنى كۆردى. بۇنى كۆرۈپ ئېمىل يىغلاشقا باشلىدى.
— بۇ چوقۇم ياخشى ئات، - دېدى ئات سودىگىرى.

— شۇنداق، بۇ بەك ياخشى ئات، - دەپ جاۋاب بەردى ئاتنىڭ
ئىگىسى، لېكىن بۇ گەپنى قىلىۋاتقاندا قورسىقىدا جىن باردەك
باشقا ياققا قارىۋالدى.

— ئاتنى تاقىلىماپسىز، بۇنى بىلىۋالدىم. لېكىن، ئۆپكە
قايتىشتىن بۇرۇن ئۇنى تاقىلىتىۋالسىمەن - دېدى ئات

سودىگىرى.

ئېمىل توختىماي يىغلاۋەر -
دى، دادىسىنىڭ ئوغلغا بەكمۇ
ئىچى ئاغرىدى.

— بولدى يىغلىما، ئې -
مىل، — دېدى ئۇ، ئاندىن چى -
شىنى چىشلەپ تۇرۇپ، — بوپ -
تۇ، نېمە بولسا بولار، ساڭا
ئازراق كەمپۇت ئېلىپ بې -

رەي، — دېدى.

دادىسى ئېمىلنى باشلاپ مەيدانغا كەلدى، كەمپۇت ساتىدىغان
مومايىلار يايىملىرىغا كەمپۇتلەرنى دۆۋىلەپ قويۇپ ئولتۇرۇشاتتى.
دادىسى ئېمىلغا ئون ئېرلىق كەمپۇت ئېلىپ بەردى. بىردەمدىن
كېيىن دادىسى لۇنئابىيەدىن كەلگەن بىر دېھقان بىلەن
ئۇچرىشىپ قېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن پاراڭغا چۈشۈپ كېتىپ
ئېمىلنى ئۇنتۇپ قالدى. ئېمىل ئاغزىدا لىق كەمپۇت، كۆزلىرى
ياش يۇقى ئۇ يەردە ساقلاپ تۇردى، خىيالى يەنىلا شۇ ئاتتا ئىدى.
دەل شۇ چاغدا ئۇ ئارفىلىدى كۆرۈپ قالدى، لىنا ئۇنىڭغا
ئېسىلىۋالغانىدى، ئارفىلىد بەكمۇ ھارغىن كۆرۈنەتتى. ئېمىل
قاراپ تۇرسا، لىنا ئۇنى سۆرەپ زىبۇ - زىننەت دۈكىنىنىڭ
ئالدىدىن ئون يەتتە قېتىم ئۆتتى، چۈنكى ئۇنىڭ ئارفىلىدى شۇ
يەرگە باشلاپ كىرىپ توپلۇق ئۈزۈك ئالدۇرغۇسى بار ئىدى.

— ھېلىمۇ ياخشى پۇتۇمنىڭ خېلى ماغدۇرى بار ئىكەن،
بولمىسا قانداق بولار ئىدى، — دېدى ئارفىلىد خۇشاللىق بىلەن.
ئۇ ئېمىلنى كۆرۈپ بەك خۇش بولۇپ كەتتى. ئېمىل ئۇنىڭغا
ئاتنىڭ ئىشىنى ئېيتتى. ئۇلار ئاتنى كارتخۇلد قورۇقىغا

ئەكېتەلمىگەندىن ئەپسۇسلاندى. ئارفىلد مەيداندىكى ساپال بۇيۇملار دۇكىنىدىن ئېمىلغا بىر ساپال كاككۇك ئېلىپ بەردى. — بۇ مېنىڭ ساڭا قىلغان سوۋغىتىم بولۇپ قالسۇن، — دېدى ئارفىلد. بازارغا كەلگەندىن بۇيان ئېمىلنىڭ كۆڭلىگە ئەڭ ياققان ئىش مۇشۇ بولغانلىقتىن، ئۇ ئازراق تەسەللى تاپقاندەك بولدى.

— ۋاي - ۋوي، ساپال كاككۇك سېتىۋېلىشقا ئەجەب پۇلۇڭ بار ئىكەن، — دېدى لىنا، — ھېلىقى قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز قاچان كېلىدىكەن، كېلىدىغان ۋاقتى بولۇپ قالدىغۇ دەيمەن؟ قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز كۆرۈنمىدى، چۈنكى سائەت ئون ئىككىمۇ بولمىغانىدى، ئالدىرىغۇدەك نېمىسى بار.

ئارفىلد بىلەن لىنا ماركوس بىلەن جۇرانىڭ يېنىغا ماڭدى، ئۇلارمۇ چۈشتە ئاز - تولا بىرنەرسە يېمىسە بولمايدۇ - دە. ئۇلارنىڭ يەم - خەشكى ئات ھارۋىسىدىكى ساندۇقتا ئىدى. ئېمىلنىڭمۇ ئۇ ئىككىسى بىلەن بىللە بارغۇسى بار ئىدى، لېكىن سائەت ئون ئىككىدە پېتىر خانىمنىڭ ئۆيىگە تاماققا بارمىسا بولمايتتى. ئۇ ئەتراپقا قاراپ دادىسىنى ئىزدەشكە باشلىدى. مەيلى ئىشىنىڭ ياكى ئىشەنمەڭ، دادىسى يەنە يېتىپ كەتتى!

ئۇ بازارغا كەلگەن كەمپۇت ساتىدىغان مومايلار، ساپال بۇيۇم ياسايدىغانلار، سېۋەت توقۇيدىغانلار، چوتكا ياسايدىغانلار، شار ساتىدىغانلار، مۇزىكا چالىدىغانلار ۋە باشقا بىكارچىلار ئارىسىدا يوقاپ كەتتى.

— ئۇنىڭدەك ئاسان يىتىپ كېتىدىغان ئادەم يوق، كېلەر قېتىم شەھەرگە كىرگەندە ئۆيگە تاشلاپ قويىمىسام ئۇنى، چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى مېنىڭ، — دېدى ئېمىل.

دادىسىنى يىتتۈرۈپ قويغىنى بىلەن، ئۇنىڭ ئىشەنچى يوقىمىدى. ئۇ شەھەرگە كېلىپ باققان، پېتىر خانىمنىڭ ئۆيىگە قانداق بېرىشنى ئويىدىن بىلىدۇ. ئۇ خانىمنىڭ ئۆيى ئۆزگىچە بولۇپ، كۈچىغا قاراپ تۇرىدىغان تەرىپى ئەينەكلىك كارىدور ئىدى، «ئۇ يەرنى تېپىپ بېرىش تەس ئەمەسقۇ» دەپ ئويلىدى ئېمىل.

پېتىر خانىم ۋىمورىيىدىكى ئېسىلزادە خانىملارنىڭ بىرسى، ئۇنىڭ كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەرنى چۈشلۈك تاماققا تەكلىپ قىلىشى ئادەمنى بىر ئاز ھەيران قالدۇرىدۇ. مەن مۇنداق قارايمەن: پېتىر خانىمنىڭ ئۇلارنى مېھمانغا چاقىرىشى ھەرگىزمۇ ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ دائىم ئۇنىڭغا قېزا ئەكەلىپ بىرگەنلىكىدىن ياكى باشقىلارغا قارىغاندا ئۇنىڭ قېزىنى تولىمۇ ياخشى كۆرگەنلىكىدىن ئەمەس، ئەلۋەتتە، ھەرگىزمۇ بۇ سەۋەبتىن ئەمەس. بىراق، پېتىر خانىمنىڭ كارتخۇلد قورۇقىغا دائىم زىياپەتكە بارىدىغىنى راست. گىلاس زىياپىتى، راك زىياپىتى، پىشلاق زىياپىتى ۋە باشقا زىياپەتلەردە مېھمانلار قېزا، قوۋۇرغا قورۇمىسى، كالا گۆشى قورۇمىسى، گۆش كۈمىلىچى، تۇخۇم قورۇمىسى، يىلانبېلىق شورپىسى قاتارلىق ئېسىل تائاملاردىن ھۇزۇرلىنىلايتتى. پېتىر خانىم خەلقىگە

بېرىۋەرگەچكە، «بار تاۋىقىم، يان تاۋىقىم» دېگەن گەپ بار، مەنمۇ چاقىرىپ قويىمىسام بولماس» دەپ ئويلىدىمۇ قانداق، كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر بازارغا كەلگەن كۈنى ئۇلارنى ئۆيىدە كۈتۈۋېلىش قارارىغا كەلگەنىدى. ئۇلارغا بېلىق بىلەن شىرنىلىك كۆك مېۋە شورپىسى ئېتىپ بەرمەكچى بولدى. بېلىق ئاز بولغاچقا، پېتىر خانىم ئۆزى سائەت ئون بىردىلا كالىنىڭ سان گۆشى بىلەن چوڭ بىر پارچە ئۆرۈك مېغىزى تورتى يەۋالدى، ئەگەر ئۆزىمۇ ئولتۇرۇپ بېلىق يەپ، كەلگەن مېھمانلارنىڭ قورسىقى تويىمسا، نېمىدېگەن سەتچىلىك. ياق، ئۇ قانداقمۇ مېھمانلار بىلەن تاماق تالاشسۇن!

شۇ تاپتا ئۇلار — ئېمىلنىڭ دادىسى، ئاپىسى، ئىدا ئەينەكلىك كارىدوردىكى تاماق شىرەسىنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشقانىدى.

— ھېلىقى ھارامزادە يەنە يوق، بىر توپ بۈرگىگە قارىماقمۇ ئۇنىڭغا قارىغاندىن ئاسانغا توختايدۇ، چۈنكى بۈرگىمۇ ئۇنىڭدەك تېز قېچىپ كېتەلمەيدۇ، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى. ئۇ ئېمىلنى دەۋاتاتتى.

ئېمىلنىڭ دادىسى ھەممە يەرنى ئىزدەيدىمۇ، دېگەن بولسىمۇ، ئېمىلنىڭ ئاپىسى يەنىلا ئوغلىنى ئىزدەپ باقماقچى بولدى. لېكىن پېتىر خانىم:

— مەن ئېمىلنى ئوبدان چۈشىنىمەن، ئۇ چوقۇم بۇ يەرنى تېپىپ كېلەلەيدۇ، — دېدى.

ئۇ راست دەپتىكەن. مانا ئېمىل ئۇنىڭ ئۆيىنىڭ دەرۋازىسىدىن كىرىۋاتاتتى. كۆز ئالدىدىكى بىر مەنزىرىنى كۆرۈپ ئۇ قەدىمىنى توختاتتى. پېتىر خانىمنىڭ ئۆيىنىڭ يېنىدىكى گۈللۈكى بار چىرايلىق ئۆي شەھەر باشلىقىنىڭ ئۆيى ئىدى،

گۈللۈكتىكى ئالما دەرەخلىرى ئارىسىدا بىر كىچىك ئوغۇل بالا ياغاچ پۇتتا مېڭىۋاتاتتى، ئۇ شەھەر باشلىقىنىڭ بەگزادىسى گوتفريد ئىدى. ئۇ ئېمىلنى كۆرۈشى بىلەن تەڭ سېرىنگۈل ئارىسىغا بېشىچىلاپ دۈم چۈشتى.

ئەگەر سىزمۇ ياغاچ پۇت كىيىپ باققان بولسىڭىز، بۇنداق ئېگىز ياغاچ پۇت ئۈستىدە تۇرۇپ تەڭپۇڭلۇقنى ساقلاشنىڭ ئۈنچۈلا ئاسان ئەمەسلىكىنى ھېس قىلغان بولاتتىڭىز. گوتفريد دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، قىزارغىنىچە ئېمىلغا قارىدى. ئىككىسىنىڭ مېجەز - خاراكتېرى پۈتۈنلەي ئوخشايتتى. ئۇلار تۇنجى قېتىم ئۇچرىشىشىدىلا كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ كەتتى. گوتفريد بىلەن ئېمىل بىر - بىرىگە كۈلۈمسىرەپ قاراشتى.

— مېنىڭمۇ سېنىڭكىدەك شەپكىدىن بىرنى ئالغۇم بار، مەن كىيىپ باقسام بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى گوتفريد.

— بولىدۇ، لېكىن سەنمۇ ياغاچ پۈتۈڭنى ئوينىغىلى
 قويامسەن؟ — دېدى ئېمىل
 گوتفريد بۇ ناھايىتى جايىدا ئالماشتۇرۇش بولغۇدەك، دەپ
 قارىدى.

— مېنىڭچە، سەن ئۈستىگە چىقالمايسەن، بۇ تولىمۇ تەس، —
 دېدى گوتفريد.
 — سىناپ باقاي.

ئۇنىڭ ماھارىتى گوتفريدنىڭ پەرەز قىلغىنىدىن خېلىلا
 ياخشى بولۇپ چىقتى، ياغاچ پۇتقا بىر دەسسەپلا چىقىۋالدى،
 ئاندىن دەلدەڭشىگىنىچە مېڭىپ دەرەخلەر ئارىسىدا غايىب
 بولدى، ئۇ شۇ تاپتا پېتىر خانىمنىڭ ئۆيىگە بېرىپ تاماق
 يەيدىغان ئىشنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇغانىدى.

ئەينەكلىك كارىدوردا كاتخولدا قورۇقىدىكىلەر بېلىقنى
 بىردەمدىلا يەپ بولدى، ئەمدى شىرنىلىك كۆك مېۋە شورپىسىغا
 نۆۋەت كەلدى. شورپا جاۋۇرغا ئۇسۇلغان، خېلى جىق ئىدى.
 شورپا شىرنەنىڭ ئوتتۇرىسىغا قويۇلدى.

STORA EMILBOKEN

— غىچىڭلار، تارتىنماي ئوبدان بېقىڭلار، — دېدى پېتىر خانىم.

ئۇنىڭ ھازىرچە ئىچكۈسى يوق بولغاچقا، شورپىنى تېتىپمۇ قويىمىدى، لېكىن گەپنى بەك كۆپ قىلدى. چوڭ قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز ئۇنىڭ پارىڭىنىڭ ئاساسىي تېمىسى ئىدى. بۈگۈنكى كۈندە ۋىمورىيىلىقلارنىڭ ھەممىسى بۇ تېمىدىن چەتنەپ كېتەلمەيتتى.

— بىر قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز ھەممىنى ۋەيران قىلىۋەتسە، نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق، — دېدى پېتىر خانىم.

— ھەي، كىم بىلىدۇ، بۈگۈنكى بۇ شىرنىلىك كۆك مېۋە شورپىسى ئەڭ ئاخىرقى تامىقىمىز بولۇپ قالامدۇ تېخى، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

ئېمىلنىڭ دادىسى دەرھال قاچىسىنى سۈنۈپ:

— مەن يەنە ئازراق ئىچەي، پۇرسەت غەنىمەت، — دېدى.
لېكىن، پېتىر خانىم ئۇنىڭغا شورپا ئۇسۇپ بېرىشكە
ئۈلگۈرمەيلا، تۇيۇقسىز پېتىر خانىمنىڭ ئارقىسىدىكى دېرىزىدىن
جاراڭ - جۇرۇڭ قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ ئەينەك پارچىلىرى ۋە
يوغان بىرنەرسە ئۇچۇپ كىرىپ شورپا جاۋۇرىغا چۈشتى، كۆك
شىرنىلىك مېۋە شورپىسى ئەتراپقا چاچرىدى.

— قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز! — دەپ ۋارقىرىغىنىچە ھوشىدىن
كېتىپ يەرگە يىقىلدى پېتىر خانىم.

ئۇ قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز ئەمەس، بەلكى ئېمىل ئىدى. ئۇ خۇددى
«قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز دەك» دېرىزىدىن ئېتىلىپ كىرىپ شورپىغا
چۈشۈپ كەتكەچكە، ھەممە يەرگە شورپا چاچراپ كەتكەنىدى.
ئەينەكلىك كارىدورنىڭ ئىچى پاتىپاراق بولۇپ كەتتى، ئېمىلنىڭ
ئاپپىسى چىرقىراۋاتاتتى، دادىسى غەزەپ بىلەن توۋلاۋاتاتتى، ئىدا
يىغلاۋاتاتتى، پەقەت پېتىر خانىملا جىم، چۈنكى ئۇ پۇل ئۈستىدە
ھوشسىز ياتاتتى.

— دەرھال ئاشخانىغا كىرىپ سوغۇق سۇ ئاچقىڭلار، ئۇنىڭ
يۈزىگە سوغۇق سۇ سەپمىسەك بولمايدۇ! — دەپ ۋارقىرىدى
ئېمىلنىڭ دادىسى.

ئېمىلنىڭ ئاپپىسى ھېچنېمىگە قارىماي يۈگۈردى، ئېمىلنىڭ
دادىسى ئۇنىڭ كەينىدىنلا سوغىدىشىپ ماڭدى ھەمدە ئۇنى
ئالدىراتتى.

شورپا جاۋۇرىدىن تىركىشىپ چىققان ئېمىلنىڭ يۈز -
كۆزلىرى كۆپكۆك بولۇپ كەتكەنىدى.

— نېمىدەپ تاماق ۋاقتىدىلا چاتاق چىقىرىسەن، — دەپ
ئەيىلىدى ئىدا.

ئېمىل ئىداغا جاۋاب بەرمەكتە يوق، ئەكسىچە:

— گونفرىدىنىڭ دېگىنى
توغرا ئىكەن، ياغاچ پۇتتا
رېشاتكىدىن ئۆتسە بولماي-
دىكەن. بۇنى ئاخىر ئىس-
پاتلاپ چىقتىم، — دېدى،
پولدا ياتقان بىچارە پېتىر
خانمنى كۆرۈپ دەرھال
ھېسداشلىقى قوزغالدى.

— ئازراق سۇ ئەكېلىشكىمۇ شۇنچە ئۇزاق ۋاقىت كېتەمدۇ؟
جاننى قۇتقۇزۇش مۇھىم تۇرسا! — دېدى ئۇ.
بۇ جىددىي پەيتتە بىر گەپچىل چارە ئۇنىڭ كاللىسىدىن يالت
قىلىپ ئۆتتى. ئۇ دەرھال شورپا جاۋۇرىنى ئېلىپ، قالغان
شورپىنىڭ ھەممىسىنى پېتىر خانمنىڭ يۈزىگە چاچتى. مەيلى
ئىشنىڭ — ئىشەنمەڭ، بۇ چارە راستلا كارغا كەلدى.
پېتىر خانىم ئاغزىدىن «بۇلدۇق، بۇلدۇق» ئاۋاز چىقىرىپ
ئورنىدىن تۇردى. شورپىنى چىقراق قىلسا مانا مۇشۇنداق جىددىي
پەيتتە كارغا كېلىدىغىنىنى سىزمۇ بىلىۋېلىڭ.
دادىسى بىلەن ئاپىسى سۇنى كۆتۈرۈپ يۈگۈرۈپ كىرگەندە:
— مەن ئۇنى ھوشىغا كەلتۈرۈپ بولدۇم، — دېدى ئېمىل
پەخىرلىنىپ تۇرۇپ.

لېكىن، دادىسى ئېمىلغا قاراپ غەزەپ بىلەن:
— بىلىدىم، ئۆيىگە قايتقاندا سەن يەنە ياغاچچىلىق ئۆيىگە
كىرىپ خاتالىقىڭنى تونۇيسەن، — دېدى.
پېتىر خانمنىڭ بېشى قىيىۋاتاتتى. ئۇنىڭ يۈزىمۇ
ئېمىلنىڭكىدەك كۆك تۇراتتى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى چاققانلىق
بىلەن قولغا چۈنكىدىن بىرنى ئالدى، خانمنى ساقاغا ياتقۇزۇپ

چوتكىلاشقا باشلىدى،
ئاندىن ئېمىلىنى، پولنى
چوتكىلىدى. ئېمىلىنىڭ
بىر قولىقىدا گازراق ئىز
قالغاننى ھېسابقا
ئالمىغاندا، ئۇ ئاساسەن
پاكىز بولغانىدى. ئاپىسى

يەنە ئەينەك پارچىلىرىنىمۇ تېرىۋەتتى. دادىسى بولسا
ئەينەكچىلىك دۇكىنىغا بېرىپ ئەينەكتىن بىرنى ئەكىلىپ،
سۇنغان ئەينەكنىڭ ئورنىغا سېلىپ قويدى. ئېمىل ياردەم قىلاي
دېۋىدى، دادىسى ئۇنى ئەينەككە يېقىن كەلتۈرمىدى.

— نېرى تۇر، سىرتقا چىقىپ كەت، ئۆيگە قايتىدىغان چاغدا
ئاندىن كىرگىن، — دېدى دادىسى كەسكىنلىك بىلەن.

ئېمىل قارشىلىق بىلدۈرمىدى. ئۇنىڭ گوتقىرىد بىلەن يەنە
پاراڭلاشقۇسى بار ئىدى. ئەمما، ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىپ
كەتكەنىدى، چۈنكى شورپا جاۋۇرىغا يىقىلىپ چۈشكەندە ئاغزىغا
كىرىپ كەتكەن بىرنەچچە يۇتۇم شورپىدىن باشقا ئۇ تېخى ھېچ
نەرسە يېمىگەنىدى.

— ئۆيىڭلاردا يەيدىغان بىرەر نەرسە بارمىدۇ؟ — دەپ سورىدى
ئۇ ئۆيىنىڭ چىتلىقى ئالدىدا تۇرغان گوتقىرىدىن.

— بار، بۇنىڭدىن خاتىرجەم بول، — دېدى گوتقىرىد، —
بۈگۈن دادامنىڭ ئەللىك ياشقا كىرگەن تۇغۇلغان كۈنى،
ئۆيىمىزدە زىياپەت ئۆتكۈزۈلۈۋاتىدۇ. يېمەكلىكنىڭ كۆپلۈكىدىن
يېمەكلىك ساقلاش ئۆيىنىڭ ئىشىكى يېپىلماي قالدى.

— ئۇنداقتا، مەن سىلەرگە تەمىنى تېتىپ بىرەي، — دېدى
ئېمىل.

گوتفريد ئوشۇق گەپ قىلماي، ئاشخانغا كىرىپ چوڭ بىر تەخسىدە يەيدىغان نەرسىلەرنى كۆتۈرۈپ چىقتى. تەخسىدە شاھزادە قىزىسى، گۆش كۈمىلىچى، گۆشنان، يەنە باشقا نەرسىلەرمۇ بار ئىدى. ئىككىسى رېشاتكىنىڭ ئىككى تەرىپىدە تۇرۇپ بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى يەپ بولدى. ئېمىل تولىمۇ رازى بولدى.

— بۈگۈن كەچتە ساليۇت ئاتىمىز، ۋىمورىيىنىڭ تارىخىدا ئەڭ داغدۇغىلىق ساليۇت كېچىلىكى ئۆتكۈزۈلمەكچى، — دېدى گوتفريد ئاخىرىدا.

ئېمىل مۇشۇ كەمگىچە ساليۇت ئاتقانى كۆرۈپ باقمىغانىدى. لۇنئابىيەدە كىشىلەر بۇنداق ئەخمىقانە پائالىيەتنى قىلمايتتى. لېكىن، ئۇنىڭ كەيپىنى ئۇچۇرغىنى، بۇ يەردە ئۆتكۈزۈلىدىغان ساليۇت كېچىلىكىنى ئۇ كۆرەلمەيدىغان بولدى، چۈنكى ئۇلار قاراڭغۇ چۈشۈشتىن ئىلگىرى ئۆيىگە قايتىشى كېرەك ئىدى. ئېمىل تولىمۇ ئەپسۇسلاندى. سىز ئوبدانراق ئويلاپ باقسىڭىز، بۈگۈن ھەقىقەتەن بىر كۆڭۈلسىز كۈن بولغانلىقىنى

ھېس قىلىسىز. ئاتنى ئالالمىدى، ساليۇت ئاتقانى كۆرەلمىدى، ئۇنى ئەمدى پەقەت قاتتىق تەنبە بىلەن ياغاچچىلىق ئۆيىلا ساقلانغانىتى. ئۇنىڭ بۈگۈنكى ھەممە سەرگۈزەشتىلىرى مۇشۇ ئىدى.

ئۇ گوتفرد بىلەن قىيىمغان ھالدا خوشلاشتى. مۇشۇنداق چاغلاردا ئۇ ھەمىشە ئارقىلىق تاپاتتى، چۈنكى ئۇ ئېمىلىنىڭ دوستى ھەم ھېسداشلىق قىلغۇچىسى ئىدى.

لېكىن، ئارقىلىق نەدىدۇر؟ كىچىكلەر ئادەملەر بىلەن لىق تولىغان، بازارغا كەلگەنلەرنىڭ سانى ۋەمورىي ئاھالىلىرى بىلەن تەڭ دېگۈدەك ئىدى. بۇنداق كۆپ ئادەمنىڭ ئارىسىدىن ئارقىلىق تاپماق ئاسان ئەمەس، ئەلۋەتتە. ئېمىل بىرنەچچە سائەت ئايلاندى، بۇ جەرياندا يەنە كۆپ ئىشلارنى تېپىدى، لېكىن بۇلارنىڭ ھېچقايسىسى خاتىرىلەنمىدى، چۈنكى بىلىدىغان كىشى يوق ئىدى. ئۇ ئارقىلىق شۇنچە ئىزدەپمۇ تاپالمىدى.

ئۆكتەبىر ئېيىدا كۈن قىسقا بولاتتى، شۇڭا بالدۇرلا قاراڭغۇ چۈشۈشكە باشلىدى. بازارمۇ ئاخىرلاشتى، بازارغا كەلگەنلەر ئۆيلىرىگە قايتىشقا ئالدىرايتتى. سىز بەلكىم ۋەمورىيلىقلارمۇ ئاللىبۇرۇن ئۆيلىرىگە قايتىپ بولدى، دەپ ئويلىشىڭىز مۇمكىن، ئەمەلىيەتتە ئۇلار تېخىچە كىچىكلەردە كۈلۈشۈپ، ۋاراك - چۈرۈك قىلىشىپ يۈرەتتى. ئۇلار بۈگۈن تولىمۇ روھلۇق كۆرۈنەتتى، بۇنىڭغا ھەيران قالماڭ، چۈنكى بۈگۈن ئالاھىدە بىر كۈن تۇرسا! بىرىنچىدىن، بازار كۈنى، ئىككىنچىدىن، شەھەر باشلىقىنىڭ تۇغۇلغان كۈنى ئەمەسمۇ؟ ئەگەر ھېلىقى قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز كەلگۈدەك بولسا، ھەممە ئىش تۈگىشەتتى. سىزمۇ سەزدىڭىزغۇ دەيمەن، ۋەمورىيلىقلارنىڭ تەق - تۇرقى، روھىي ھالىتى غەلىتە بولۇپ قالغانىدى، ئۇلار قاراڭغۇدا ئۇياق - بۇياققا مېڭىشاتتى،

خۇددى بىرەر نەرسىنى ساقلاۋاتقانداك قىلاتتى، ئەمما ساقلاۋاتقىنىنىڭ خۇشاللىق ياكى بالايسىپەت ئىكەنلىكىنى بىلگىلى بولمايتتى. كىشىلەرنىڭ مۇشۇنداق روھىي كەيپىياتتا ۋاراك - چۇرۇڭ قىلىشىپ، كوچىلارنى بېشىغا كىيىشى تەبىئىي ئەھۋال ئىدى، ئەلۋەتتە! بىراق، ئۆيلەر جىمجىت، مۇشۇك بىلەن نەۋرىلەرگە قارايدىغان مومايلاردىن باشقا ھېچ كىشى يوق ئىدى.

ئەگەر سىزگە ۋىمورىيىدەك كىچىك شەھەرگە بازار كۈنى بېرىش پۇرسىتى كېلىپ قالسا، قاراڭغۇدا شېغىل يانتقۇزۇلغان يولدا سەيلە قىلىشنىڭ نەقەدەر كۆڭۈللۈك بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلالايسىز. دېرىزىدىن ئۆيدىكى موماينى، نەۋرىسىنى، مۇشۇكنى كۆرگىلى بولاتتى. قاپقاراڭغۇ يول ۋە دەرۋازىدىن ئۆتۈپ ھويلىغا كىرسىڭىز، بازارغا كەلگەن دېھقانلارنىڭ ھارۋىلىرىنى بۇ يەرگە توختىتىپ، ئۆيلىرىگە قايتىشتىن بۇرۇن پىۋا ئىچىشۋاتقىنىنى كۆرەلەيسىڭىز. ئېمىل بۇلارغا ناھايىتى قىزىقىش ئىچىدە قاراپ تۇراتتى. ھازىر ئۇنىڭ بايىقى چۈشكۈن كەيپىياتى يوقىلىپ، ئارفلىدىن چوقۇم تاپالايدىغىنىغا ئىشەنچى ئاشتى. ئەلۋەتتە، ئۇ ئاخىر ئارفلىدىنمۇ تاپتى، ئەمما بۇ جەرياندا باشقا بىرنەرسىنى بايقاپ قالدى.

ئۇ بىر ئارقا كۆچىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىدا، بىر قاراڭغۇ ھويلىدىن چىقىۋاتقان چۇقان - سۈرەننى ئاڭلاپ قالدى، بۇ دەل بىرنەچچە گەرنىڭ ۋارقىرىشىۋاتقان، تىللىشىۋاتقان، بىر ئاتنىڭ كىشىنەۋاتقان ئاۋازى ئىدى. ئېمىل دەرۋازىدىن ئۆقتەك ئېتىلىپ كىردى، كۆز ئالدىدىكى مەنزىرىنى كۆرۈپ قورقۇپ كەتتى. ھويلىنىڭ ئىچىدە بىر كونا ئات تاقىلاش دۈكىنى بار ئىكەن، ئوچاقتىكى ئوتنىڭ سۇس يورۇقىدا ئۇ بىر ئاتنى، ھېلىقى ئۆزى ياخشى كۆرۈپ قالغان ئاتنى پەرق ئېتەلەيدى. ئاتنىڭ گەتراپىدا

تۇرغان بىر توپ ئەرلەر ئاچچىقىدىن يېرىلاي دەپ قالغانىدى. ئېيتىپ بېقىمىز، ئۇلار نېمىگە ئاچچىقلىنىۋاتقاندۇ؟ ئەسلىدە بۇ چىلان تورۇق ئاتنىڭ تۇياقلىرىنى تاقىلاتقۇسى يوق ئىكەن، تاقىچى ئۇنىڭ پۇتىنى كۆتۈرسىلا تېپەتتى، گەتراپتىكىلەر قورققىنىدىن ئۆزلىرىنى چەتكە ئېلىشتاتتى. تاقىچى جىلە بولغىنىدىن نېمە قىلىشنى بىلمەي قالدى.

— ئۆمرۈمدە قانچە ئاتنى تاقىلىغانلىقىمنى بىلمەيمەن، لېكىن بۇنىڭدەك ئاتنى كۆرۈپ باقماپتىكەنمەن، — دېدى ئۇ. تاقىچىنىڭ نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىنى بىلمەيسىزغۇ دەيمەن؟ ئۇ ئاتنىڭ تۇيىقىغا ئاياغ كىيدۈرىدىغان ئادەم، چۈنكى ئاتمۇ سىزدەك ئاياغ كىيمىسە بولمايدۇ، ئۇنداق قىلمىسا، ئاتنىڭ تۇيىقى ئۇپراپ يېرىلىپ كەتسە، سىلىق يەردە تېپىلىپ ماڭالمايدۇ. ئات كىيىدىغان ئاياغ ئادەتتىكى ئاياغ ئەمەس، بەلكى

بىر خىل ياي شەكىللىك تۆمۈر بولۇپ، مىخ بىلەن ئاتنىڭ تۇيىقىغا قېقىلىدۇ. بۇنى كۆرسىڭىز ئۇنىڭ ناھايىتى ئاسانلىقىنى بىلىسىز.

ئەمما، بۇ چىلان تورۇق ئات تاقا قويدۇرۇشقا زادى ئۈنمىدى. ئۇ ئارقا پۇتىنى بىرسى تۈتمىسا جىم تۇراتتى، لېكىن تاقىچى يېقىن كەلسىلا، بايا ئېمىل كۆرگەندەك ئەسەبىيلەرچە سەكرەپ كېتەتتى. ئالتە - يەتتە ئەر كىشى خېلى ھەپلىشىپمۇ ئۇنى ئەيۋەشكە كەلتۈرەلمىدى. بۇ ئاتنى سېتىۋالغان مورىللادىن كەلگەن ئات سودىگىرىنىڭ ئىنتايىن ئاچچىقى كەلدى.

— ئۆزۈم بىر تۇتۇپ بىرەي، — دېدى ئۇ ئاخىر ۋە قاتتىق غەزەپ بىلەن ئاتنىڭ ئارقا پۇتىنى كۆتۈردى. لېكىن، ئات بىر تېپىك بىلەن ئۇنى سۇ ئازگىلىغا چۈشۈرۈۋەتتى.

— بولدى، بولدى، كۈچۈڭلارنى زايە قىلماڭلار، — دېدى باشتىن - ئاخىر ياندا قاراپ تۇرغان بىر قېرى دېھقان، — ماڭا ئىشىنىڭلار، بۇ ئاتنى تاقىلىغىلى بولمايدۇ، ئۇنادا كىشىلەر ئۇنى

ئاز دېگەندە يىگىرمە قېتىم تاقىلىماقچى بولغاندۇ، ئەمما تاقىلىيالمايدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئات سودىگىرى ئۆزىنىڭ ئالدىنغانلىقىنى چۈشەندى - دە، غەزەپ بىلەن:

— بولدى، بۇنى كىمنىڭ ئالغۇسى بولسا شۇ ئالسۇن، بۇنداق ئاتنى كۆرەر كۆرۈم يوق، — دەپ ۋارقىردى.

دەل شۇ پەيتتە بىرسى ئالدىغا كەلدى. ئېمىلىدىن باشقا يەنە كىم بولسۇن دەيسىز؟

— مەن ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرالايمەن، — دېدى ئۇ. ئات سودىگىرى مەنسىتمىگەندەك كۈلۈپ قوپۇپ:

— ئۆزۈڭنى چاڭلاپ گەپ قىل، شاكىچىك، — دېدى.

ئات سودىگىرىنىڭ ئاتنى سېتىۋېتىمەن دېگىنى كۆڭلىدىكى گەپ ئەمەس ئىدى، لېكىن ئەتراپتا تۇرغان نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭ گەپنى ئاڭلىدى، ئۇ گەپنى تۇرۇشى كېرەك - دە، شۇڭا ئۇ:

— بولىدۇ، ئەگەر سەن ئۇنى بويسۇندۇرۇپ، بىز ئۇنى تاقىلىيالماق، بۇ ئات سېنىڭ! — دېدى.

ئەتراپتىكىلەر بۇ گەپنى ئاڭلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى، چۈنكى بۇ ئاتنى ھېچكىم بويسۇندۇرالمىدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى سىناپ باققان تۇرسا!

ئېمىلىنىڭ ئۇنچىۋالا دۆت ئىكەنلىكىگە چوقۇم ئىشەنمەيسىز. ئۇ ئاتنى لۇنابايە، ھەتتا پۈتۈن سمالاندتىكى ھەرقانداق بىر كىشىدىنمۇ بەكرەك چۈشىنىدىغان تۇرسا. ئېمىل بۇ ئات نېمىشقا ئادەمنى يېقىن كەلتۈرمەيدۇ، دەپ ئويلىدى.

«ھە، ئەسلىدە ئۇ لىناغا ئوخشاش غىدىقلاشتىن قورقۇدىكەن -

دە!»

مانا بۇ مەسىلىنىڭ ئاچقۇچى، بۇنى پەقەت ئېمىللا چۈشىنىدۇ. ئاي ئەلۋەتتە غىدىقلاشتىن قورقىدۇ، شۇڭا ئۇ ئاشۇنداق قىلغان، كىشىلەر ئۇنىڭ ئارقا پۇتىنى تۇتقاندا، خۇددى لىنانى غىدىقلىسا كۈلۈپ تېلىقىپ قالغاندەك، ئۇمۇ شۇنداق قىلغان گەپ، باشقىلار قولىڭىزنى غىدىقلىسا قانداق بولىدىغانلىقىنى سىزمۇ بىلىسىز.

ئېمىل ئاتنىڭ ئالدىغا كېلىپ، كۈچلۈك قوللىرى بىلەن ئاتنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ:

— ئاڭلاپ تۇرغىن، مېنىڭ پەقەت ساڭا تاقا قويدۇرۇپ بەرگۈم بار، سېنى ھەرگىز غىدىقلىمايمەن، — دېدى.

تېپىپ بېقىڭچۇ، ئېمىل قانداق قىلدى؟ ئۇ ئايلىنىپ ئاتنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ، ئۇنىڭ ئارقا پۇتىنى شۇنداقلا كۆتۈردى، ئاي بېشىنى قايرىپ ئېمىلنىڭ نېمە قىلماقچى بولغانلىقىنى بىلمەكچى بولغاندەك مۇلايىملىق بىلەن قاراپلا قويدى. ئەگەر سىز ئات تۇيىقىنىڭ پۇتىڭىزنىڭ تىرىقىغا ئوخشاش سەرگۈز ئەمەسلىكىنى بىلىشىڭىز چۈشىنەتتىڭىز، ئۇنىڭ ئازراقمۇ غىدىقى كەلمىدى.

— قېنى مەرھەمەت، تاقىنى ئەكېلىڭ، مەن ئۇنى تۇتۇۋالدىم، — دېدى ئېمىل تاقىچىغا.

چۆرىدەپ قاراپ تۇر-
غانلار ھەيران قالغىنىدىن
ئېغىزلىرىنى ئېچىشىپلا
قالدى، ئېمىل تاقىچىغا
ياردەملىشىپ تۆت تاقىنى
قويدۇرۇش جەريانىدا
كىشىلەر توختىماي باردى.

كالا ئېيتىشتى.

ئات تاقىلىنىپ بولۇندى، ئات سودىگىرى جىددىيلىشىشكە باشلىدى. چۈنكى، ئۇ ئۆزىنىڭ دېگەن گېپىنى ئۇنتۇمىغانىدى، لېكىن دېگەن گېپىدە تۇرغۇسى يوق ئىدى. شۇڭا، ئۇ ھەمىيىنىدىن بەش كرونا ئېلىپ، شۇ پۇل بىلەن ئېمىلنى يولغا سالماقچى بولدى.

— بۇ پۇلنى بەرسەم يېتەر، — دېدى ئۇ.

لېكىن، ئەتراپتا تۇرغانلارنىڭ ئاچچىقى كەلدى، چۈنكى ئۇلار ئادىل، لەۋزىدە تۇرىدىغانلاردىن ئىدى.

— كۆتۈرگىن بۇ قىلىقنى، ئاتنى چوقۇم بۇ بالغا

بېرىسەن، — دەپ تۇرۇۋالدى ئۇلار.

دېگەن گەپ گەپ بولدى. ئات سودىگىرى ناھايىتى باي كىشى ئىدى، كۆپچىلىك ئۇنىڭ يۈزى چۈشۈپ كەتمەسلىك ئۈچۈن بولسىمۇ ۋەدىسىدە تۇرىدىغانلىقىنى بىلەتتى.

— بوپتۇ، ئۈچ يۈز كرونا دېگەن جىق گەپ ئەمەس، بۇ ئۆلگۈر

ئاتنى ئېلىپ يوقال! — دېدى ئۇ.

ئېمىلنىڭ قانچىلىك خۇش بولغىنىنى بىلمەسەن! ئۇ ئەمدى تاقىلانغان ئېتىغا مىنىپ، گېنېراللار دەك ھەيۋە بىلەن دەرۋازىدىن چىقتى. دېھقانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنى مۇبارەكلىدى.

— پەقەت ۋىمورىيىدىلا بۇنداق ئىش يۈز بېرىدۇ! — دېدى

تاقىچى.

ئېمىل ئېتىغا مىنىپ قايناق كوچىلاردىن ئۆتتى، خۇشاللىقتىن چىرايى نۇرلىنىپ كەتكەنىدى. چوڭ كوچىغا چىققاندا قىستا — قىستاڭ ئادەملەر توپى ئىچىدىن ئارقىلىق چىقىپ كەلدى، ئۇ ھەيرانلىقىدىن كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ، ئېمىلدىن:

— پەرۋەردىگارىم، نەدىن كېلىپ قالغان ئات بۇ؟ — دەپ سورىدى.

— مېنىڭ ئېتىم، ئىسمى لۇكاس، ئىشەنمەسلىكىڭ مۇمكىن، ئۇ لىنادەك غىدىقلاشتىن قورقىدىكەن.

دەل بۇ چاغدا لىنا كېلىپ، ئارفېلدىنىڭ يېڭىنى كۈچەپ تارتىپ:

— ئەمدى ئۆيگە قايتايلى، غوجايىن ھارۋىنى جابدۇۋاتىدۇ، — دېدى.

ھەي، كۆڭۈللۈك ئىشلار تېزلا ئاخىرلاشتى، كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر يەنە لۇنابىيەگە قايتىدىغان بولدى. لېكىن، گېمىل بىر ئىشنى قىلمىسا بولمايتتى، ئۇ ئېتىنى گوتفردقا كۆرسىتىپ قويۇشى كېرەك ئىدى.

— دادامغا ئېيتىپ قويۇڭلار، مەن بەش مىنۇتتىلا قايتىپ كېلىمەن، — ئۇ شۇنداق دېگىنىچە ئاتنى مىنىپ شەھەر باشلىقىنىڭ ئۆيىگە قاراپ چاپتى، ئاتنىڭ تۇپىقى شېغىل ياتقۇزۇلغان يولدا «تاق - تاق» ئاۋاز چىقىراتتى.

شەھەر باشلىقىنىڭ ئۆيىنى، گۈللۈكىنى ئۆكتەبىرنىڭ ئاي

قاراڭخۇسى قاپلىغان، ھەممە دېرىزىلەردىن چىراغ نۇرلىرى چاقنايتتى، ئۆينىڭ ئىچىدىن كۈلكە ئاۋازلىرى ۋە پاراڭلاشقان ئاۋازلار ئاڭلىنىپ تۇراتتى. گوتفريدنىڭ زىياپەت بىلەن خۇشى بولمىغاچقا، ئۆزى يالغۇز گۈللۈكتە ياغاچ ئاياغ ئوينىۋاتاتتى. ئۇ ئېمىلنىڭ ئاتقا مىنىپ كەلگىنىنى كۆرۈپ، ھەيرانلىقتىن قويۇق سېرىنگۈللەر ئارىسىغا دۈم چۈشتى.

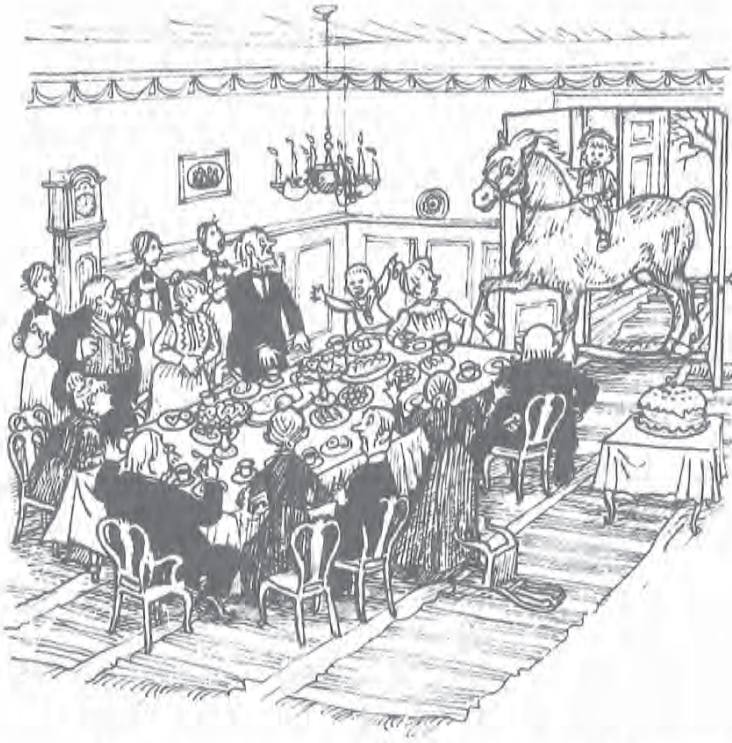
— كىمنىڭ ئېتى؟ — دەپ سورىدى ئۇ گۈللەر ئارىسىدىن بېشىنى چىقىرىپ.

— مېنىڭ، — دېدى ئېمىل، — بۇ مېنىڭ ئېتىم. گوتفريد دەسلەپتە ئىشەنمىدى، كېيىن راست ئىكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن شۇنداق ئاچچىقى كەلدى. ئات ئېلىپ بەرگىن، دەپ دادىسىغا نەچچە رەت دېگەن بولسىمۇ، ئەمما دادىسى: «سەن تېخى كىچىك، سېنىڭ يېشىڭدىكى بالىلاردىن بىرەرەمۇ ئات مىنگىنى يوق» دەپ جاۋاب بەرگەنىدى.

قىيىنچىلىق يالغان ئىكەن ئەمەسمۇ! مانا ھازىر ئېمىل ئات مىنىپ كەلدى، ئەگەر دادىسىنىڭ كۆزى بولسا، كۆرگۈسى بولسا، ئەمدى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ باقسۇن! لېكىن، ئۇ ھازىر مېھمانلار بىلەن ئۆيدە زىياپەتتە، بىر توپ پوق قورساقلار بىلەن يەپ - ئىچىپ، گەپ سېتىپ ئولتۇراتتى.

— مەن ئۇنى بۇ يەرگە چاقىرىپ چىقالمايمەن، — دېدى گوتفريد ئۈمىدسىزلىك بىلەن كۆزلىرىگە ياش ئالغىنىچە.

ئېمىلنىڭ گوتفريدقا ئىچى ئاغرىدى. ھىيلە - مېكرلەر ئۇنىڭ يانچۇقىدىلا تۇرسا، چارە تاپالماي قالارمۇ! شەھەر باشلىقى چىقىپ ئاتنى كۆرمىسە، ئات كىرىپ ئۇنى كۆرەلەيدۇغۇ، بۇنىڭ نېمىسى تەس. ئاتنى مېنىپ پەلەمپەيدىن چىقىپ، كارىدوردىن ئۆتسە، زىياپەتخانىغا كىرگىلى بولىدۇ، گوتفريدنىڭ قىلىدىغان

بىردىنبىر ئىشى بېرىپ ئىشكىنى ئېچىپ بىرىش، خالاس.
 ئەگەر سىز زىياپەتكە قاتنىشىۋاتقىنىڭىزدا تۇيۇقسىز بىر ئات
 كىرىپ كەلسە، بەزىلەرنىڭ كۆزلىرىنىڭ چەكچىيىپ
 كەتكەنلىكىنى، بەزىلەرنىڭ خۇددى ئۆمرىدە ئات كۆرۈپ
 باقمىغاندەك چۆچۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرەتتىڭىز. بۇ ئۆيدە
 زىياپەتكە قاتنىشىۋاتقانلار، بولۇپمۇ شەھەر باشلىقى دەل
 مۇشۇنداق ئىنكاستا بولدى. ئۇ شۇنداق چۆچۈپ كەتتىكى،
 كىچىك بىر پارچە تورت ئۇنىڭ گېلىدە تۇرۇپ قالدى. شۇڭا،
 گوتىرىد ئۇنى ئەيىبلىگەندە ئۆزىنى بىر ئېغىز مۇ ئاقلىيالمىدى.

— مانا ئەمدى يەنە نېمە دەيسىز؟ كۆردىڭىزمۇ، ئېتى بارلار كۆپ تۇرمامدۇ! — دېدى گوتفريد.

زىياپەتكە قاتناشقۇچىلار كۆز ئالدىدىكى بۇ مەنزىرىدىن خۇش بولدى، بۇ نورمال ئىش، ئات دېگەن ئادەمنىڭ ئامراقلىقىنى كەلتۈرىدىغان ھايۋان تۇرسا. ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ لۇكاسنى سىلاپ باققۇسى كەلدى. ئىمىل ئات ئۈستىدە رازىمەنلىك بىلەن كۈلدى، ئۇ باشقىلارنىڭ ئۆزىنىڭ ئېتىنى سىلاپ بېقىشىدىن خۇشال ئىدى.

بۇ چاغدا ياشانغان مايور كېلىپ، ئۆزىنىڭ ئات ھەققىدە مول بىلىمگە ئىگە ئىكەنلىكىنى باشقىلارغا بىلدۈرۈپ قويماقچى بولدى، ئۇ ئاتنىڭ كەينى پۇتىنى كۆتۈردى. ھەي، ئۇ لۇكاسنىڭ غىدىقلاشتىن قانچىلىك قورقىدىغانلىقىنى نەدىنىمۇ بىلسۇن!

شەھەر باشلىقى تېخى ئەمدىلا گېلىدا تۇرۇپ قالغان تورتنى چىقىرىپ گوتفريدغا بىرىپمە دەي دەپ تۇراتتى، ھېلىقى مايور بېرىپ لۇكاسنىڭ كەينى پۇتىنى تۇتۇشى بىلەن تەڭ، ئات ئىككى پۇتىنى ئېتىپ بىر تېپىۋىدى، مايور كەينىدىكى شىرەگە يىقىلدى، شىرە ئۈستىدىكى قايماقلىق تورت ئۇدۇل بېرىپ شەھەر باشلىقىنىڭ بېشىغا كىيىلىپ قالدى. شەھەر باشلىقىنىڭ ئاغزىدىن «ئوۋ» دېگەن ئاۋاز چىقتى.

نېمىدېگەن قىزىق ئىش، مېھمانلار بۇنى كۆرۈپ پاراققىدە كۈلۈپ تاشلىدى. نېمىدېگەن ۋىجدانىز نېمىلەر بۇ! يالغۇز شەھەر باشلىقىنىڭ خوتۇنلا قورققىنىدىن كۈلەلمىدى. ئۇ دەرھال تورت كېسىدىغان پىچاقنى قولغا ئېلىپ، تىترىگەن ھالدا شەھەر باشلىقىنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئالدى بىلەن ئۇنىڭ كۆزىگە چاپلىشىپ قالغان تورتنى ئېلىۋېتىش كېرەك ئىدى، شۇندىلا ئېرى ئۆزىنىڭ تۇغۇلغان كۈن زىياپىتىدە نېمە ئىشلار

يۈز بەرگەنلىكىنى كۆرەلەيتتى.

لۇنابىيەگە قايتىدىغىنى ئېمىلنىڭ يادىغا گۈپىدە يەتتى - دە، ئاتنىڭ بېشىنى بۇراپ دەرۋازىدىن ئۇچقاندەك چىقىپ كەتتى، گوتفريد ئارقىسىدىن قوغلىدى. دادىسىنىڭ يۈز - كۆزلىرى تورت بىلەن بۇلغانغانلىقتىن، ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشقىلى بولمايتتى، يەنە كېلىپ گوتفريدنىڭ لۇكاستىن ئايرىلغۇسى يوق ئىدى. ئېمىل ئۇنىڭ بىلەن خوشلىشىۋېلىش ئۈچۈن دەرۋازىنىڭ سىرتىدا ساقلاپ تۇردى.

— سەن نېمىدېگەن بەختلىك، — دېدى گوتفريد لۇكاستىنى سىلىغاچ.

— راست دەيسەن، — دېدى ئېمىل.

گوتفريد ئۇھ تارتىپ قويدى.

— قانداقلا بولمىسۇن، بىزنىڭ يەنە ساليۇت كېچىلىكىمىز بار، — دېدى ئۇ ئېمىلغا سېرىن گۈللۈك چەللە ئاستىدىكى شېرەنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويۇلغان ساليۇتنى كۆرسىتىپ، ئۆزىگە تەسەللى بەرگەندەك، — قارا!

شېرە ئۈستىدىكى ساليۇتلارنى كۆرۈپ ئېمىلنىڭ يۈرىكى سوقۇپ كەتتى. ئۇ ئۆيىگە قايتىشقا ئالدىراۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن بۇ ئۆمرىدە ساليۇت ئاتقانى پەقەت كۆرۈپ باقمىغانلىقى ئېسىگە كېلىپ، گوتفريدقا:

— ساليۇتنى ئېتىپ باقاي، ئۇلار راست ئېتىلامدۇ، يوق؟ — دېدى.

گوتفريد ئويلىنىپ ئولتۇرمايلا ئۇنىڭغا بىرنى ئېلىپ بەردى.

— بۇ كىچىك «بۈرگە» نى سىناپ باققىن، — دېدى ئۇ «سەكرىگۈچ» دەپ ئاتىلىدىغان ساليۇتنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ.

— بولىدۇ، بۇ «بۈرگە» تازا سەكرىۋالسۇن، سەرەڭگىدىن بىر

تال بەر، — دەدى ئېمىل.

«بۈرگە» ئوت يېقىلىشى بىلەن ۋىزىلىداپ سەكرەشكە باشلىدى. راست ئىكەن، ئۇ راستلا ئېتىلدى، لېكىن دەل شۇ پەيتتە بىرەيلەن ئۇلارنى چاقىرىپ قالغانلىقتىن، ئۇ ئىككىسى يالغۇز سەكرىگۈسى كەلمىگەن «بۈرگە» نىڭ ئۇيان - بۇيانغا سەكرەپ يۈرۈپ، ئاخىر ساليۇت قويغان شىرەنىڭ ئۈستىگە چىقىپ ساليۇت دۆۋىسى ئىچىگە كىرىپ كەتكىنىنى سەزمەي قالدى. چاقىرغان كىشى شەھەر باشلىقى ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىبېشىدىكى قايماق پاكىز سۈرتۈۋېتىلىپتۇ، پەقەت بۇرۇتىدىكى كىچىككىنە قايماق يۇقۇندىسىلا قاراڭغۇدا پارقراپ تۇراتتى.

ۋىمورىنىڭ كوچىلىرىدا كىشىلەر تېخىچە ئايلىنىپ يۈرەتتى، ئۇلار يۇقىرى ئاۋازدا سۆزلىشەتتى، كۈلۈشەتتى، ۋارقىرىشاتتى، ئۆزلىرى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈۋاتقان ئىشنىڭ خۇشاللىق ياكى ۋەھىمە ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنى ئۆزلىرىمۇ بىلىشمەيتتى.

بۇ پەيت ئاخىر يېتىپ كەلدى! ئۇلارنى دەككە - دۈككىگە سالغان ئىش ئاخىر يۈز بەردى. تويۇقسىز، شەھەر باشلىقىنىڭ ھويلىسى تەرەپتىن ئاسمان - پەلەك كۆتۈرۈلگەن ئوت ئۇچقۇنى كۆرۈندى، يىلاندىك تولغىنىپ، «پاراس - پۇرۇس، تاراس - تۇرۇس» قىلىپ كۆتۈرۈلۈۋاتقان ئوت شارچىلىرى ئەتراپىنى ئوت دېڭىزىغا ئايلاندۇرغان، قورقۇپ كەتكەن ۋىمورىنىڭلارنىڭ چىرايىدا قان قالمىدى.

— قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز كەلدى، قۇتقۇزۇڭلار، بىز ئۆلىدىغان بولدۇق! — دەپ ۋارقىراشتى ئۇلار.

بەزىلەر يىغلىسا، بەزىلەر ۋارقىرىدى، كىشىلەر بۇ شەھەردە

ئەزەلدىن بۇنداق ئەنسىز ۋارقىراش - جارقىراشلارنى ئاڭلاپ باقمىغانىدى. ھەممە كىشى قىيامەت بولدى، دەپ ئويلىدى. ھەي بىچارىلەر، نېمىگە ۋارقىراپ - جارقىراپ، ئېسىنى يوقىتىپ يۈرىدىغاندۇ؟ شەھەر ئىچىدىكى مۇشۇ قالايىمقانچىلىقتا، پەقەت پېتىر خانىملا ئەينەكلىك كارىدور ئىچىدە خاتىرجەم ئولتۇرۇپ سىرتتىكى ئوت يالقۇنىنى تاماشا قىلىۋاتاتتى.

— مەن ھازىر قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز دېگەنلەرگە ئىشەنمەيمەن، قەسەم قىلىمەنكى، بۇ يەنە ھېلىقى ئېمىلنىڭ قىلغان ئىشى، — دېدى ئۇ.

پېتىر خانىمنىڭ پەرىزى توغرا ئىدى. بۇ ئەلۋەتتە ئېمىل ئاتقان «بۈرگە» شىرە ئۈستىدىكى سالىۇت دوۋىسى ئىچىگە سەكرەپ چىقىپ، ھەممە سالىۇتقا ئوت تۇتىشىپ كەتكەنلىكتىن يۈز بەرگەن كىچىك تىپتىكى پارتلاش ئىدى.

شەھەر باشلىقىنىڭ تەلىپى بار ئىكەن، دەل مۇشۇ چاغقا ئۆلگۈرۈپ سىرتقا چىقتى، بولمىسا ئېتىلغان سالىۇتنى كۆرەلمەي

قالار ئىكەن. ئۇ پەلەمپەيدىلا تۇرۇپ قالدى، پارتلىغان ئاۋازلار قولىنى تۇتۇشقا يېغىلىپ كەتتى، ئۇ ئۇچۇپ كېلىۋاتقان ئوت ئۇچقۇنچىلىرىدىن ئۆزىنى قاقۇرۇش ئۈچۈن توختىماي ئۇياق - بۇياققا سەكرەيتتى، ھەر قېتىم سەكرىگەندە خۇشاللىق بىلەن ۋارقىراپ قويايتتى. ئېمىل بىلەن گوتفريد شەھەر باشلىقى قىزىقارلىق ھېس قىلغاچقا مۇشۇنداق قىلىۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدى. لېكىن، ئەھۋالدا تۇيۇقسىز ئۆزگىرىش بولۇپ قالدى، بىر قوش ئاۋازلىق سالىۇت ۋىزىلىدىغىنىچە ئۇنىڭ ئىشتىنىنىڭ پۇچقىقىغا كىرىۋالغاندىلا، ئاندىن ئۇنىڭ ئاچچىقى كەلدى، ئۇ «ۋايىجان» دەپ سەكرەشنى توختىتىپ، بۇلۇڭدىكى يامغۇر سۈيى قاقىلايدىغان چېلەككە تېزدىن پۇتنى تىقتى. قوش ئاۋازلىق سالىۇتقا بۇنداق مۇئامىلە قىلسا بولمايتتى، ئۇنىڭ سۇغا چۈشىسلا ئۇچۇپ قالىدىغىنىنى شەھەر باشلىقى بىلىشى كېرەكتىمۇ؟

— ئاخىر سالىۇت ئاتقاننى كۆردۈم، — دېدى ئوتۇنخانىنىڭ كەينىگە مۆكۈنۈۋالغان ئېمىل يېنىدا تۇرغان گوتفريدقا. — شۇنداق.

ئۇلار خېلىغىچە جىم تۇرۇپ ساقلىدى، تاكى شەھەر باشلىقى چوڭ سېرىق ھەرىدەك گۈللۈكنىڭ ئىچىدە پىرقىراپ، كېيىن چىقىپ كەتكۈچە ساقلىدى.

كارتخۇلد قورۇقنىڭ ئات ھارۋىسى لۇنابېيگە يېتىپ كەلگەندە، كۈن ئاللىقاچان ئولتۇرۇپ بولغان، ئوت شارىمۇ ئۆچكەندى، پەقەت كۆكتىكى يۇلتۇزلارلا شەمشاد دەرىخىنىڭ چوققىسىدا چاقناپ تۇرماقتا ئىدى. ئورماننى، يوللارنى قاراڭغۇلۇق قاپلىغان، پەقەت ئېمىللا ئېتى ئۈستىدە خۇشاللىق بىلەن ناخشا توۋلىماقتا:

STORA EMILBOKEN

ھەي، ھەي، مېھرىبان دادا،
ئېتىمنىڭ قامىتىگە قارا،
مۇسكۇللىرى چىڭ تولىغان،
خۇددى تۇلپاردەك چاپار،

دادىسى ھارۋىنى ھەيدەۋاتاتتى، ئۇ بۈگۈن ئېمىلىدىن تولىمۇ رازى بولدى. گەرچە ئۇ بۈگۈن ھەر خىل كەپسىزلىكلىرى ۋە قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزى بىلەن پېتىر خانىم ھەم پۈتكۈل ۋىمورىلىقلارنى قورقۇتۇپ جېنىنى ئالغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ يەنە بىر تېنىمۇ خەجلىمەي بىر ئاتقا ئېرىشتى. بۇنىڭ نەرى يامان؟ پۈتۈن لۇنئابىيەدە بۇنداق بالىدىن يەنە بىرسى يوق، بۇ قېتىم ئۇنى ياغاچچىلىق ئۆيىگە سولماي، دەپ ئويلىدى دادىسى. يەنە كېلىپ، ئۇنىڭ كەيپىياتى ناھايىتى ياخشى، بۇ بەلكىم ئۆيىگە قايتىشنىڭ ئالدىدا بىر كونا ئاغىنىسى ئۇچراپ قېلىپ، ئۇنى ۋىمورىنىڭ ئەلا سۈپەتلىك پىۋىسى بىلەن مېھمان قىلغانلىقىدىن بولسا كېرەك. ئېمىلنىڭ دادىسى ئادەتتە پىۋا ئىچمەيتتى، ئۇ ھاراق ئىچىپ يۈرىدىغانلاردىن ئەمەس. لېكىن، باشقىلار مېھمان قىلاي دەۋاتسا، ئۆزى يانچۇقىدىن پۇل چىقارمىغاندىكىن، ئىچمەسە بولامدۇ؟

دادىسى خۇشال ھالدا قامچىنى ئوينىتىپ، بۇ ناخشىغا غىشىدى:

— كەلدى كارىخۇلدىكى مېھرىبان ئاتا، جاسارەتلىك ...
ئەزىمەت.

— بولدى، بولدى، ياخشىمۇ ھەر كۈنى بازار بولماپتىكەن. ھەي، ئاخىر ئۆيىگە قايتتۇق، نېمىدېگەن ياخشى، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

ئىدا ئۆزىنىڭ بازارلىق سوۋغىسىنى چىڭ تۇتقىنىچە ئاپىسىنىڭ تىزىغا بېشىنى قويۇپ ئۇخلاپ قالدى، بۇ سوۋغات بىر كىچىك چاقچۇق گۈل سېۋىتى ئىدى، ئىچىدە ھال رەڭ ئەتىرگۈل بار، سېۋەتكە يۈزىگە «ۋىمورىي خاتىرىسى» دېگەن خەت يېزىلغانىدى.

لەنا ئارقىدىكى ئورۇندا ئارفىلىدىنىڭ بىلىكىگە بېشىنى قويۇپ ئۇخلاپ قالغاچقا، ئارفىلىدىنىڭ بىلىكىمۇ ئۇخلاپ قالدى، لېكىن مېڭىسى سەگەك ئىدى، ئۇ غوجايىنىدەكلا روھلىنىپ كەتكەنىدى. ئۇ يېنىدىكى ئېمىلغا:

— ئەتە بىر كۈن قىغ توشۇيمەن، چوقۇم كۆڭۈللۈك بولىدۇ، — دېدى.

— مەنمۇ ئېتىمنى بىر كۈن مىنىمەن، چوقۇم كۆڭۈللۈك بولىدۇ، — دېدى ئېمىل.

ئات ھارۋىسى ئاخىرقى بىر تار يولغا قايرىلغاندا، ئۇلار كاتخولدا قورۇقنىڭ ئاشخانىسىدىن چىقىپ تۇرغان چىراغ يورۇقىنى كۆردى. كلۇشا مايا كەچلىك تاماقنى تەييار قىلىپ ئۇلارنى ساقلاۋاتاتتى.

ھازىر سىز ئېمىلنى ئۆزىنىڭ ئېتى بولغانىدىن كېيىن كەپسىزلىك قىلمايدۇ، دەپ ئويلىشىڭىز مۇمكىن، نەدىمۇ ئۇنداق بولسۇن. ئۇ لوكاسنى ئىككى كۈن مىنىپلا، ئۈچىنچى كۈنىگە كەلگەندە مىنىمدى، تېپىپ بىقىڭچۇ، ئۇ ئېمىلەرنى قىلدى؟ ھا — ھا — ھا... ئويلىساملا كۈلگۈم كېلىدۇ! مۇنداق بولدى، ئېمىل ئۇ كۈنى... بولدى، ئۆزۈمنى تۇتۇۋالاي. ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا ئۇنىڭ 3 - نويابىر قىلغان ئىشىنى مەڭگۈ ھېچكىمگە تىنماسلىققا ۋەدە قىلغان تۇرسام. لۇنابىيەلىكلەرنىڭ پۇل يىغىش قىلىپ ئۇنى ئامېرىكىغا ئەۋەتىۋەتمەكچى بولغىنى

STORA EMILBOKEN

يادىڭىزدىدۇ؟ ئۇ دەل مۇشۇ ئىشتىن كېيىن بولغان ئىش.
ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ بۇ ئىشنى زادى تىلغا ئالغۇسى
بولمىغاچقا، بۇ توغرىلۇق خاتىرە دەپتىرىگە ھېچنېمە
يازماغانىدى، مەن بۇ يەردە ئۇلارنى دەۋەتسەم قانداق بولىدۇ؟
لېكىن، ئېمىلنىڭ مۇشۇ يىلى مىلادى بايرىمى كۈنىنىڭ ئەتىسى
قىلغان كەپسىزلىكلىرىنى ئاڭلىغۇڭىز بارغۇ دەيمەن؟

26 - دېكابر، دۈشەنبە

ئېمىل كارتخۇلدا ھەممىنى يەپ تۈگىتىش زىياپىتى
ئۆتكۈزدى، بۆرىگە قۇرغان قاپقاندا ئايال
باشلىقنى تىرىك تۇتۇۋالدى

ھاۋا تۇتۇق، سوغۇق، يامغۇرلۇق كۈز كۈنلىرىنى چىداپ
ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، ئاندىن مىلاد بايرىمى كېلەتتى. بۇ
پەسلە ئادەم خۇش بولغۇدەك ئالاھىدە بىرەر ئىشمۇ بولمىدى.
كارتخۇل قورۇقىدىمۇ شۇنداق. ئارفىلد سىم - سىم يامغۇردا
كالىنى يېتىلەپ تاشلىق ئېتىزنى ئاغدۇرغاندا، ئېمىل ئۇنىڭ
كەينىدىن مېڭىپ، ھېرىپ ھالىدىن كەتكەن قوش ئۆكۈزلىرىنى
ھەيدىشىپ بەردى، ئۆكۈزلەر يەر ئاغدۇرغاننىڭ نېمە پايدىسى
بارلىقىنى ئازراقمۇ چۈشەنمەيتتى. بالدۇرلا قاراڭغۇ چۈشۈپ
كەتكەچكە، ئارفىلد ئۆكۈزلىرىنى ساپاندىن بوشاتقاندىن كېيىن

ناھايىتى ھارغىن ئۆيگە قايتتى. ئارفىلد بىلەن ئېمىل لاي پۇتلىرى بىلەنلا ئاشخانغا كىرىۋىدى، پولىنى ئەمدىلا سۈرتكەن لىنانىڭ راسا ئاچچىقى كەلدى.

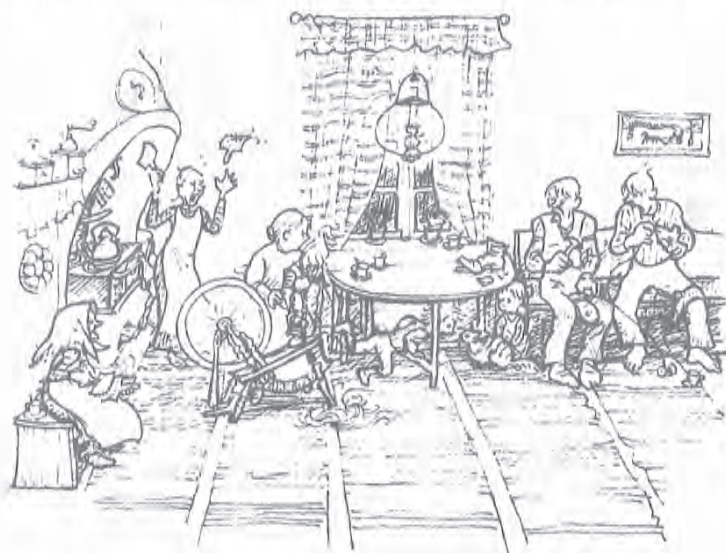
— ئىش تېپىپلا يۈرىدىغان خوتۇن ئىكەن، كىم ئۇنىڭ بىلەن توي قىلسا بىر ئۆمۈر پاراكەندىچىلىكتە ياشايدۇ، — دېدى ئارفىلد.

— توغرا، بۇنداق كۈنگە سەن قالدىغان ئوخشايسەن، — دېدى ئېمىل.

ئارفىلد گەپ قىلمىدى، بىردەم ئويلىغاندىن كېيىن:

— ياق، بەلكىم ئۇنداقمۇ بولماس، مېنىڭ ئەمدى چىدىغۇچىلىكىم قالمايدى، لېكىن ئۇنىڭغا دېيىشكە پىتىنالمىۋاتمەن، — دېدى ئاخىر.

— سەن مېنى دېگىن دەۋاتامسەن؟ — دەپ سورىدى

ئارفىلىدىن غەيرەتلىك، باتۇر ئېمىل.
 لېكىن، ئارفىلىدىن ئېمىلغا دېگۈزگۈسى يوق ئىدى.
 — گەپنى چوقۇم سىلىق دېيىش كېرەك، بولمىسا ئۇنىڭ
 كۆڭلى يېرىم بولىدۇ.

لىناغا قانداق دېيىش توغرىلىق ئارفىلىد خېلى ئۇزاق
 ئويلىدى. ئۇنىڭ لىنا بىلەن توي قىلغۇسى يوق ئىدى، لېكىن
 بۇنى ھەل قىلغۇدەك ياخشى چارە تاپالمىدى.

بۇ چاغدا كارتخۇلد قورۇقىدا قاراڭغۇ چۈشۈپ بولغانىدى.
 چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچلەردىلا ئاشخانىدا كىرىسىن لامپىنى
 ياندۇرمىسا بولمايتتى، ئاندىن كۆپچىلىك ئۆزلىرىنىڭ
 ئىشلىرىنى قىلاتتى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى چاقىتا بىر خىل ئىنچىكە
 ھەم ئاپپاق يىپ ئېگىرەتتى، بۇنى ئېمىل بىلەن ئىداغا پايپاق
 توقۇشقا ئىشلىتەتتى؛ لىنا بىلەن كلۇشا مايا قوي يۇڭىنى
 تىتىۋاتاتتى؛ ئېمىلنىڭ دادىسى ئاياغلارنى ياماۋاتاتتى، موزدۇزغا
 ئېلىپ بارسا بىرمۇنچە پۇل كېتىدۇ — دە؛ ئارفىلىد ئۆزىنىڭ
 پايپىقىنى ياماۋاتاتتى، چۈنكى ئۇنىڭ پايپىقىنىڭ تاپىنى بىلەن
 چوڭ بارمىقى دائىم يىرتىلىپ كېتەتتى. ئارفىلىد يىرتىلغان
 يەرنى ئەپلەپ يامىدى، لىنا ياردەم قىلاي دېسە زادى ئۇنىمىدى.

— ماقۇل دېسەم بولمايدۇ، ماقۇل دېسەملا ئۇنىڭ قىلىتىقىغا
 چۈشمەن، ئۇنداقتا تۈگەشكىنىم شۇ، — دەپ چۈشەندۈردى ئۇ
 ئېمىلغا.

ئېمىل بىلەن ئىدا دائىم شىرەنىڭ ئاستىدا ئولتۇرۇپ
 ئاسلانچاق بىلەن ئوينىتتى. بىر قېتىم ئېمىل ئىداغا ئاسلاننى
 بۆرە دەپ تەسەۋۋۇر قىلغىن، دېۋىدى، ئىدا پەقەت
 قاملاشتۇرالمىدى. ئاخىر بولماي ئېمىل بارلىق كۈچىنى ئىشقا
 سېلىپ بۆرىنى دوراپ بىر ھۇۋلىۋىدى، ئاشخانىدىكى ھەممەيلەن

چۆچۈپ كەتتى.

— بۇ ھۇۋالىغىنىڭ نېمىنى بىلدۈرىدۇ، — دەپ سورىدى
ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

— ھە، شىرەيمىزنىڭ ئاستىدا بىر بۆرە بارلىقىنى
بىلدۈرىدۇ، — دېدى ئېمىل.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان كلۇشا مايا بۆرىنىڭ ھېكايىسىنى ئېيتىپ
بېرىشكە چۈشتى، ئېمىل بىلەن ئىدا خۇشاللىق بىلەن ئۇنىڭ
يېنىغا كېلىپ ئاڭلىدى. قورقۇنچلۇق ھېكايە باشلانغانىدى،
چۈنكى ئۇلار كلۇشا مايانىڭ دائىم ئادەمنىڭ تېنىنى
شۈركۈندۈرىدىغان ھېكايىلەرنى ئېيتىدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئۇ
ھېكايىلەر يا ئادەم ئۆلتۈرىدىغان قاتىل، يا قاراقچى - بۇلاڭچى، يا
جىن - ئالۋاستى ۋە ياكى كاللا كېسىدىغان، ئوت قويدىغان،
تەبىئىي بالايىئاپەت، ئاغرىق - سىزلاق، كەلكۈن، يىرتقۇچ ھايۋان
دېگەندەكلەر تەسۋىرلەنگەن ھېكايىلەر ئىدى، مەسىلەن، ئۇ ھازىر
سۆزلەۋاتقان بۆرە.

— كىچىكىمدە، — دەپ گەپ باشلىدى كلۇشا مايا، — سمالاندتا بۆرە ناھايىتى كۆپ ئىدى.

— ئەمما، كېيىن كارل XII كېلىپ، ئۇلارنى مىللىتى بىلەن ئېيتىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى، شۇنداققۇ، — دەپ ئۇنىڭ گېپىنى بۆلدى لىنا.

بۇ گەپكە كلۇشا مايانىڭ ئاچچىقى كەلدى. ئۇ ياشىنىپ قالغان بولسىمۇ، لىنا ئېيتقاندەك مومايلاردىن ئەمەس ئىدى.

— سەن بىلسەڭ ئېيتىپ بەرگىن! — دېدى ئۇ ھېكايىسىنى توختىتىپ. لېكىن، ئېمىل تولا يالۋۇرۇپ تۇرۇۋالغاچقا، ھېكايىسىنى داۋاملاشتۇرۇپ، ئۆزى كىچىك ۋاقتىدا كىشىلەرنىڭ قانداق تۇزاق قۇرۇپ بۆرە تۇتىدىغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى.

— ئۇنداقتا، كارل XII نىڭ كېلىشىنىڭ زۆرۈرىيىتى قالماپتۇ، — دېدى لىنا، شۇنداق دەپ بولۇپلا ئاغزىنى يۇمۇۋالدى. لېكىن، كلۇشا مايانىڭ يەنە ئاچچىقىنى كەلتۈرۈپ قويدى. ئۇ بىكار ئاچچىقلىمىدى، كارل XII دېگەن نەچچە يۈز يىلنىڭ ئالدىدا ياشىغان شىۋېتسىيە پادىشاھى تۇرسا، كلۇشا مايا بولسا ھازىرقى دەۋردىكى ئايال تۇرسا، لىنا ئۇنى ئۇنداق قېرى كۆرسە بولمايدۇ — دە.

ئېمىل يەنە يالۋۇرۇپ تۇرۇۋالدى. كلۇشا مايا بۆرە ئادەمنىڭ
ھېكايىسىنى ئېيتىشقا باشلىدى:

— ئۇلار بۆرە توپىدىكى ئەڭ قورقۇنچلۇق ھايۋان، كېچىسى
ئايىڭدا ھەممە جايدا قۇتراپ يۈرىدۇ. بۆرە ئادەم گەپ قىلالايدۇ،
ئۇلار ئادەتتىكى بۆرە ئەمەس، بۆرە بىلەن ئادەمنىڭ
ئوتتۇرىسىدىكى بىر خىل ھايۋان، شۇڭا ئۇلار ئەڭ خەتەرلىك.
ئەگەر بۇنداق ھايۋاننى كەچتە ئۇچرىتىپ قالساڭ، جېنىڭدىن
ئايرىلسەن. شۇڭا، ئايىڭ كېچىلىرى ئۆيىدىن سىرتقا چىقماسلىق
كېرەك، — كلۇشا مايا شۇ گەپنى قىلىۋېتىپ لىناغا ئالىيپ
قويدى.

— گەرچە كارل XII... — لىنا يەنە بىرنېمە دېمەكچى
بولۇۋىدى، كلۇشا مايا قولىدىكى تارغاقنى زەردە بىلەن تاشلاپ،
ئۆيىگە قايتماقچى بولدى:

— ئەمدى ئۆيۈمگە قايتاي، ماڭمۇ قېرىلىق يېتىپتۇ، چارچاپ
قاپتىمەن.

كەچتە ئېمىل بىلەن ئىدا كارىۋاتتا يېتىپ يەنە بۆرە
توغرۇلۇق پاراڭلاشتى.

— نېمىدېگەن ياخشى، ھازىر بۆرىلەر ئاز قاپتۇ، — دېدى
ئىدا.

— ئاز قاپتۇ؟ — دېدى ئېمىل — سەن نەدىن بىلىسەن؟ يا سەن بىر بۆرىگە تۇزاق قۇرۇپ باقمىغان تۇرساڭ.

ئېمىلنىڭ ئۇيقۇسى خېلى ئۇزاققەچە كەلمىدى، بۇ ئىش توغرىلۇق قايتا - قايتا ئويلىنىدى، ئويلىغانسېرى تۇزاق قۇرسىلا، بۆرىدىن بىرنى تۇتۇۋالالايدىغانلىقىغا ئىشەندى.

— يەنە ئېمىننى ساقلاپ تۇرىمەن، — دېدى ئۇ ۋە ئەتىسى سەھەردىلا ياغاچچىلىق ئۆيى بىلەن يېمەكلىك ساقلايدىغان ئۆينىڭ ئارىلىقىدىكى بوش يەرگە تۇزاق قۇرۇشقا باشلىدى، ئۇ يەرنى يازدا چاققاق قاپلاپ كەتكەن، ھازىرلىق يوپۇرماق ئىدى.

تۇزاق قۇرۇش ئۈچۈن خېلى ئۇزاق ۋاقىت كېتەتتى، ئورەك چوڭقۇر بولۇشى كېرەك، شۇندىلا بۆرە چۈشۈپ كەتسە چىقالمايدۇ. ئارقىلىق ئېمىلنىڭ ئورەك كۈلىشىغا ئانچە - مۇنچە ياردەملىشىپ بەردى، شۇنداقتىمۇ مىلاد بايرىمى كېلەي دېگۈچە بۇ ئىش پۈتمىدى.

— ھېچقىسى يوق، قىش كېلىپ بۆرە يەيدىغان نەرسە تاپالمىغاندا، ئاندىن ئورماندىن چىقىدۇ، — دېدى ئارقىلىق.

ئىدا بۆرىلەرنىڭ سوغۇق قىش كۈنلىرى ئۆيىنىڭ ئەتراپىدا ھۇۋلايدىغىنىنى ئويلىسىلا، بەدىنىنى تىترەك باساتتى. ئەكسىچە، ئېمىل ئارقىلىق مەنىلىك قاراپ، بۆرىنىڭ ئۆزى قۇرغان تۇزاققا چۈشۈپ قېلىش ئېھتىماللىقى بارلىقىدىن تولمۇ خۇشال ئىدى.

— ئەمدى شاخ - شۈمبىلار بىلەن ئورەكنىڭ ئۈستىنى يېپىپ قويماي، بۆرە بىلىۋالمىسۇن، — دېدى ئېمىل رازىمەنلىك بىلەن، ئارقىلىق بۇنىڭغا قوشۇلدى.

— ستولېر يۈك ھەممە ئىشنى قىلىشقا يەم كېتىدۇ، دەپ توغرا ئېيتقانكەن، سەۋەب قىلساڭ سېۋەتتە سۇ توختايدۇ. بۇ لۇنئابىيەدە كەڭ تارقالغان بىر تەمسىل ئىدى. ئارقىلىق

بۇنداق دېسە بولمايتتى، چۈنكى ستوللېر يوك دېگەن ئۇنىڭ بوۋىسى - دە. ئۇ كىشى لۇنئابىيەدىكى پاراۋانلىق ئورنىدا تۇراتتى. يامان نىيەت بىلەن دېمىگەن تەقدىردىمۇ، ئۆزىنىڭ بوۋىسىغا چاقچاق قىلسا قانداق بولىدۇ.

ئېمىل قەھرىتان قىشنىڭ كېلىشىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتتى. ئاخىر قىشمۇ كەلدى.

مىلاد بايرىمى ئالدىدا تۇيۇقسىز سوغۇق بولۇپ، لەپىلدەپ قار يېغىشقا باشلىدى، بۇ ئادەمنى تولىمۇ خۇشال قىلىدىغان ئىش بولدى. كارتخۇلد قورۇقى، پۈتۈن لۇنئابىيە، پۈتۈن سىمالاند ئاپپاق قار بىلەن پۈركەندى، ھەممە نەرسە ئاق لىباستىن تون كىيدى، پەقەت ئوتلاقنىڭ چۆرىسىدىكى خادىلارلا كۆرۈنۈپ تۇراتتى، كىشىلەر پەقەت شۇنىڭدىنلا يولنى پەرق ئېتەلەيتتى. ياغاچچىلىق ئۆيى بىلەن يېمەكلىك ساقلايدىغان ئۆينىڭ ئارىلىقىدىكى تۇزاقنى پەرق ئەتكىلى بولمايتتى، ئۇنىڭ ئۈستى قېلىن بىر قەۋەت قار بىلەن قاپلانغان، ئېمىل ھەر كۈنى كەچتە تەڭرىدىن بۆرە چۈشۈشتىن بۇرۇن ئورەكنىڭ ئۈستىدىكى شاخ - شۇمىلارنىڭ قېلىن قارنى كۆتۈرەلمەي بېسىلىپ كەتمەسلىكىنى تىلەيتتى.

يېقىندىن بېرى كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ناھايىتى ئالدىراش بولۇپ كەتتى، چۈنكى ھەممەيلى مىلاد بايرىمى ئۈچۈن تەييارلىق قىلماقتا ئىدى. ئالدى بىلەن قىلىدىغان ئىش مىلاد بايرىمىلىق چوڭ تازىلىق قىلىش بولغاچقا، لىنا بىلەن كلۇشا مايا كارتخۇلد ئۆستىڭىدە نەرسە - كېرەكلەرنى چوتكىلاپ يۇيۇپ - تازىلىدى، لىنا سوغۇقتىن يېرىلىپ ئۇششۇپ كەتكەن بارماقلىرىنى يىغلامسىرىغىنىچە پۈۋلەيتتى، ئۇنىڭ ھەتتا تىرناقلىرىغىچە ئاغرىپ كەتكەنىدى. مىلاد بايرىمىلىق سېمىز چوشقا بوغۇزلانغاندىن كېيىن ئاشخانا

ئۆي ھەر خىل يېمەكلىكلەرنى تەييارلاش بىلەن ئالدىراش بولۇپ كېتىپ، پۇت قويغۇدەك يەر قالمىغانىدى. مىلاد بايرىمىدا جەنۋە ھارىقىمۇ مۇشۇ ئۆيگە قويۇلاتتى. بۇ خىل ھاراقنى ئېمىلىنىڭ ئاپىسى چوڭ ياغاچ تۇڭدا ئېچىتىپ تەييارلىغانىدى. بۇلاردىن باشقا يەنە بولكا پىشۇرۇش كېرەك. بولكا تۈرلىرىنىڭ كۆپلۈكىدىن كالىڭىز ئېلىشىپلا كېتىدۇ، ئۇزۇن بولكا، ھەسەل بولكىسى، مەزىلىك قارا بۇغداي بولكىسى، زەپە بولكىسى، ئادەتتىكى ئاق بولكا، كىچىك يۆگمەچ بولكا، چۈرۈك پىرەنىك، قۇيماق، قازان نېنى، ۋاي - ۋۇي، راستلا تولۇق دەپ بولالمىدىم. ئەلۋەتتە يەنە شاممۇ بار، بۇ چوقۇم تەييارلىنىدىغان بۇيۇم. ئېمىلىنىڭ ئاپىسى بىلەن لىنا ساق بىر كېچە پالاقشاپ چوڭ -

كېچىك ھەر خىل شامىلانى تەييارلىدى. ئارقىلىق بىلەن ئېمىل لۇكاسنى چانغا قوشۇپ، ئورمانغا بېرىپ مۇۋاپىق كېلىدىغان مىلاد دەرىخى كېسىپ كەلمەكچى بولدى. دادىسى ئاشلىق ئامبىرىغا بېرىپ بىرنەچچە باغلام سۇلۇ ئەكىلىپ، قۇشقاچلار يېسۇن، دەپ ھويلىغا قويۇپ قويدى.

— بۇمۇ بىر ئىش بولدى — دە، — دەدى ئېمىلنىڭ دادىسى، — لېكىن قۇشقاچلارمۇ بايرام ئۆتكۈزىدىغان تۇرسا.

ئويلىشىدىغان يەنە باشقا كىشىلەرمۇ بار تېخى، يىلدا بىر كېلىدىغان مىلاد بايرىمىنى باشقىلارمۇ ئۆتكۈزىدۇ — دە، توغرا، ياشانغانلار ساناتورىيەسىدىكى يەككە — يېگانە بوۋاي — مومىلارچۇ ! بىلمەسلىكىڭىز مۇمكىن، بۇرۇن مۇنداق بىر خىل ياشانغانلار ساناتورىيەسى بار ئىدى، ئۇ يەر كلۇشا مايمانىڭ ھېكايىلىرىدىكى قاتىللار، جىن — ئالۋاستىلار، يىرتقۇچ ھايۋانلاردىنمۇ قورقۇنچلۇق ئىدى. كاتەكتەك بىرنەچچە ئېغىز ئۆينىڭ ئىچى نامرات، ئاجىز، مەينەتچىلىكتىن پۇراپ كەتكەن قېرىلار بىلەن تولىغان، ئۇلار ئاچلىق ۋە ئازاب —

ئوقۇبەت ئىچىدە ياشايتتى. ھازىر لۇنابىيەدىكى ياشانغانلار ساناتورىيەسى باشقا يەرلەردىكىدىن قېلىشمىسىمۇ، يەنىلا قورقۇنچلۇق ئىدى. چۈنكى، ئادەم قېرىپ ئۆزىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالمىغاندا ئاشۇنداق ھالەتكە چۈشۈپ قالاتتى.

— بىچارە بوۋام، ئۇنىڭ

كۆرۈۋاتقان كۈنلىرى بەك تەس، ئەگەر ھېلىقى ئايال باشلىق چىشى يولۋاستەك بولمىغان بولسا، ئەھۋال ياخشىراق بولغان بولاتتى، — دەيتتى ئارفىلد دائىم.

ياشانغانلار ساناتورىيەسىدە ئايال باشلىقنىڭ دېگىنى دېگەن ئىدى. ئەلۋەتتە، ئۇمۇ بىر ئىگە — چاقىسىز ئايال ئىدى، ئەمما ئۇنىڭ پۇت — قولىنىڭ بار، خۇبى ئەسكى بولغاچقا، ئۇ يەرنىڭ باشلىقى بولۇۋالغان. ئەگەر ئېمىل چوڭ بولۇپ ئاھالىلەر كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولسىغۇ بۇنداق بولمايتتى، ئەپسۇسكى، ئۇ ھازىر تېخى كىچىك، شۇڭا بۇنىڭغا ئامال يوق. ئارفىلدىنىڭ بوۋىسى بۇ ئايالدىن قورقاتتى، باشقا ياشانغانلارمۇ ئۇنىڭدىن قورقاتتى.

— قاراڭلار، ئۇنىڭ مېڭىشى خۇددى قوي پادىسى ئىچىدىكى بۆرىگە ئوخشايدۇ، — دەيتتى دائىم ستوللېر يوك. ئۇ بوۋاي سەل غەلىتە كۆرۈنەتتى، گەپ قىلسا خۇددى «ئىنجىل» نى يادلاۋاتقاندەك قىلاتتى، ئەمما ئۇ ناھايىتى ئاق كۆڭۈل ئىدى، ئارفىلد ئۇنى تولىمۇ ياخشى كۆرەتتى.

«ياشانغانلار ساناتورىيەسىدىكىلەر پەقەت تويغۇدەك نەرسە يەپ

باقمايدۇ، بۇ ئۇ يەردىكى ياشانغانلارغا نىسبەتەن بىر ئازاب» دەپ قارايتتى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

— مىلاد بايرىمىدا ئۇ بىچارىلەرمۇ ئوبدانراق بىرەر نەرسە يېيىشى كېرەك، — دېدى ئۇ.

شۇڭا، مىلاد بايرىمىدىن بىر — ئىككى كۈن بۇرۇن كىشىلەر قار باسقان يولدا ئېمىل بىلەن ئىداننىڭ سېۋەت كۆتۈرۈپ ياشانغانلار ساناتورىيەسى تەرەپكە كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردى. سېۋەت ئىچىدە ئېمىلنىڭ ئاپىسى ياشانغانلار ساناتورىيەسىدىكى قېرىلار ئۈچۈن تەييارلىغان ھەر خىل نازۇنچىمەتلەر — ئىشقىلىپ، ئۆزلىرىگە تەييارلىغان يېمەكلىكلەرنىڭ ھەممە تۈرلىرى، ھەتتا شام، يەنە ستوللىرى يوققا بېرىدىغان كىچىك قۇتلىق ناسۋال قاتارلىقلارمۇ بار ئىدى.

ئېمىل بىلەن ئىدا سېۋەتنى كۆتۈرۈپ ياشانغانلار ساناتورىيەسىگە كەلگەندە، ئىگە — چاقىسىز قېرىلارنىڭ نەقەدەر خۇش بولۇپ كەتكىنىنى پەقەت ئۇزۇن مۇددەت ئاچ قالغان كىشىلەرلا چۈشىنەلەيدۇ. ئۇلار، يەنى ستوللىرى يوك، كالىر سىدادىر، جون ئېتا، توكېر نىكراس، لاكارىيە فىيە، لىر كرۇش، ۋېبېلىكېن، سارىيە ئامارىيەلەرنىڭ شۇ ئان يېگۈسى كېلىپ كەتتى. لېكىن ئايال باشلىق:

— بۇ نەرسىلەرنى ھارپا كۈنى كەچتە يېيىشكە بولىدۇ، بۇنى بىلىشىڭلار كېرەك، — دېدى.

ئۇنىڭ بۇيرۇقىغا قارشى تۇرۇشقا ھېچكىم پىتىنالمىدى. ئېمىل بىلەن ئىدا ئۆيگە قايتىپ كەتتى. ھارپا كۈنىمۇ يېتىپ كەلدى. كارتخۇلد قورۇقى شۇ كۈنلا بايرام شادلىقىغا چۆمدى، ئەتىسى ھەممەيلەن لۇنئابىيە چېركاۋىغا بېرىپ مىلاد بايرىمىلىق دۇئا — تىلاۋەت قىلىشقا ماڭدى. ئېمىل چاندا ئولتۇرۇپ باشقىچە روھلىنىپ كەتكەنىدى، لۇكاس بىلەن ماركوس تۇيىقى

ئاستىدىكى قارلارنى ئارقىغا چاپرىتىپ، باشقا چانىلارنى خېلىلا ئارقىدا قالدۇرۇپ كېتىۋاتاتتى.

مىلاد بايرىمىلىق دۇئا - تىلاۋەت جەريانىدا ئېمىل جىمجىت ئولتۇردى، توۋا، بۈگۈن ئۇنىڭ ئىپادىسى ناھايىتى ياخشى ئىدى، ئاپىسى خاتىرە دەپتىرىگە مۇنداق يازدى:

«بۇ شاكىچىك تولىمۇ ئىخلاسمەن ئىكەن،
ھېچبولمىغاندا بۈگۈن كەپسىزلىك قىلمىدى.»

مىلاد بايرىمىنىڭ بىرىنچى كۈنى ئېمىل بەك گەپ ئاڭلىدى، ئىدا بىلەن بايراملىق سوۋغاتلارنى كۆڭۈللۈك، چىرايلىق ئويناشتى. كارتخۇلد قورۇقى چەكسىز بەخت شادلىقىغا چۆمگەنىدى.

بايرامنىڭ ئەتىسى ئېمىلنىڭ ئاپىسى بىلەن دادىسى سىكۇرپخوردقا مىلادلىق زىياپەتكە قاتناشقىلى بارماقچىدى. ئۇ يەر بۇ رايوننىڭ يەنە بىر تەرىپىدە ئىدى. ئۇ يەردىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئېمىلنىڭ خۇيىنى بىلگەچكە، كىچىك بالىلارنى تەكلىپ قىلمىغانىدى.

— بوپتۇ، ماڭا ھېچ گەپ ئەمەس، زىياننى شۇ يەردىكىلەر ئۆزلىرى تارتىدۇ، چۈنكى ئۇلار مەن بىلەن كۆرۈشۈش پۇرسىتىنى كەتكۈزۈۋەتتى، — دېدى ئېمىل.

— توغرا دېدىڭ، ئۇلار مېنىمۇ كۆرەلمەيدۇ، — دېدى ئىدا.
ئېنىقكى، لىنا بۈگۈن پۈتۈن بىر كۈن ئۆيىدىن چىقماي ئىككى بالىغا قارىماي ئامالى يوق ئىدى. لېكىن، ئۇ قاق سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇپلا، سىكۇرپخوردقا يېقىن بىر يىللىقچىلارنىڭ گۆيىدە تۇرىدىغان ئاپىسىنى يوقلىغىلى بارا تىتم، دەپ تۇرۇۋالدى. چۈنكى ئۇ بۇنى ئاللىبۇرۇن پىلانلاپ بولغان، يول بىر بولغاچقا،

غوجايىنىڭ چانسىغا چىقىۋالسا بولاتتى.
— بوپتۇ، بالىلارغا مەن قاراي، تاماق تەييار تۇرسا، ئۇلارغا
سەرەڭگە دېگەندەك نەرسىلەرنى تۇتقۇزمىساملا بولىدۇغۇ، — دېدى
ئارقىلىق.

— بولىدۇ، ئېمىلنى سەن ياخشى چۈشىنىسەن، — دېدى
ئېمىلنىڭ دادىسى ۋە ئەنسەرگەندەك ئالدى تەرەپكە قاراپ
قويدى.

— ئېمىل ناھايىتى ئوبدان بالا، — دېدى لېكىن ئېمىلنىڭ
ئاپىسى، — ھېچبولمىغاندا مىلاد بايرىمى مەزگىلىدە كەپسىزلىك
قىلمايدۇ. بولدى، لىنا، غەلۋە قىلىۋەرمە، بىز بىلەن بىللە
ماڭساڭ بولىدۇ.

ئىشلار شۇنداق بېكىتىلدى.

ئارقىلىق، ئېمىل ۋە ئىدا ئاشخانىنىڭ دېرىزىسى يېنىدا تاغ
باغرىنى بويلاپ كېتىۋاتقان چاننىڭ قارىسى يىتكۈچە قاراپ
تۈردى. چانا كۆرۈنىگەندىن كېيىن ئېمىل خۇشاللىقىدىن
سەكرىگىنىچە:

— نېمىدېگەن ياخشى، بىز ئەمدى ئەركىنلىككە چىقتۇق، — دېدى.

دەل مۇشۇ چاغدا ئىدا كىچىككىنە بىگىز بارمىقى بىلەن يىراقنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— قاراڭلار، ستوللېر يوك كېلىۋاتىدۇ، — دېدى.

— راستلا شۇ ئىكەن، بۇ نېمە ئىش؟ — دېدى ئارفىلد.

ئادەتتە ستوللېر يوك سىرتقا چىقسا بولمايتتى. ئۇنىڭ كاللىسىنىڭ سەل دەردى بولغاچقا، ئۆزىنىڭ ھاجىتىدىن ئۆزى چىقالمايتتى، ئەلۋەتتە، بۇ ئايال باشلىقىنىڭ دېگەن گېپى.

— ئۇ يول بىلمەيدۇ، ئەگەر ئېزىپ قالسا، ئۇنى ئىزدەپ يۈرىدىغانغا نەدە چولا؟ — دەيتتى ئۇ.

لېكىن، ستوللېر يوك كارتخۇلد قورۇقىنى ئىزدەپ تېپىپ كەپتۇ. ئورۇقلاپ بىر تېرە بىر ئۆستىخان بولۇپ قالغان بۇ بوۋاينىڭ قۇشقاچنىڭ چاڭگىسىدەك بولۇپ كەتكەن ئاپپاق چاچلىرى شامالدا يەلپۈنەتتى، ئۇ بۇ تەرەپكە قاراپ كېلىۋاتاتتى. ئۇ ئۇزاق ئۆتمەيلا ئاشخانغا كىردى — دە، جايىدا تۇرۇپلا يىغلاپ تاشلىدى:

— بىز ھېچ نەرسىگە ئېغىز تەگمىدۇق،

ئايال باشلىق ھەممە نەرسىلەرنى ئېلىۋالدى.

ئۇ ئېسەدەپ گىپىنى داۋاملاشتۇرالمىدى.

بۇنى ئاڭلىغان ئېمىل غەزەپتىن تىترەپ

كەتتى. ئارفىلد بىلەن لىنا ئۇنىڭ ئەلپازىنى

كۆرۈپ قورققىنىدىن تىكىلىپ قارىيالماي

قالدى. ئېمىلنىڭ كۆزلىرىدىن غەزەپ

ئۇچقۇنلىرى چاقنايتتى.

— ئايال باشلىقنى دەرھال بۇ يەرگە

چاقىرىپ كېلىڭلار، — ئېمىل ۋارقىرىغىنىچە شىرە ئۈستىدىكى تەخسىنى ئېلىپلا زەرب بىلەن تامغا ئېتىۋىدى، تەخسە سۈنۈپ چۆل — چۆل بولۇپ كەتتى.

— «مىرتقىم» نى ئەكېلىڭلار !

ئارقىلىق راستلا قورقۇپ كېتىپ:

— ئۆزۈڭنى بېسىۋال، بۇنچە خاپا بولغاننىڭ نېمە پايدىسى، — دېدى، ئاندىن بىچارە بوۋىسىغا تەسەللى بېرىپ، ئايال باشلىقنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلغانلىقىنى بىلمەكچى بولدى، ئەمما ستوللېر يوك يىغلاپ تۇرۇپ:

— بىز ھېچنېمىگە ئېغىز تەگمىدۇق، ھەتتا ئۇ مېنىڭ ناسۋىلىمىنىمۇ بەرمىدى، — دېگەن گەپنىلا تەكرارلايتتى.

دەل شۇ چاغدا ئىدا يەنە سىرتىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— قاراڭلار، لىركرۇش كېلىۋاتىدۇ، — دېدى.

— مېنى قايتۇرۇپ كېتىش ئۈچۈن كەلدى، — دېدى ستوللېر يوك لاغىلىداپ تىترەپ.

لىركرۇش ۋىجىككىنە كەلگەن كەمبەغەل موماي، ستوللېر يوك يوقاپ كەتسەلا ئايال باشلىق ئۇنى كارتخۇلد قورۇقىغا

ئەۋەتەتتى، چۈنكى ستوللېر يۈكنىڭ نەۋرىسى ئارفىلىدىڭ مۇشۇ يەردە تۇرىدىغانلىقىنى، يەنە كېلىپ ئېمىلىنىڭ ئاپسىنىڭ كىشىلەرگە ناھايىتى سىلىق مۇئامىلە قىلىدىغانلىقىنى ئۇ بىلەتتى.

ئۇلار ئىشنىڭ باش - ئايىغىنى لىركرۇشدىن بىلدى. ئايال باشلىق يەيدىغاننىڭ ھەممىسىنى بالىخانىدىكى بىر ساندۇققا تىقىپ قويۇپتۇ. قىش كۈنلىرى ئۇ يەر سوغۇق بولغاچقا، يېمەكلىك ساقلاشقا ناھايىتى مۇۋاپىق ئىدى. ھارپا كۈنى كەچتە ئۇ يېمەكلىكلەرنى ئالغىلى چىقىپ، كىچىك بىر پارچە كولباسانىڭ يوقاپ كەتكىنىنى بايقاپتۇ ۋە قاتتىق ئاچچىقى كەپتۇ.

— خۇددى قوي پادىسى ئىچىگە كىرىپ قالغان بۆرىدەك، — دېدى ستوللېر يۈك، ئۇنىڭ بۇنداق تەسۋىرلىشىگە لىركرۇشمۇ قوشۇلدى. ئېمىدىگەن قورقۇنچلۇق — ھە! شۇ كىچىككىنە بىر پارچە كولباسانى دەپ ئايال باشلىق ھەرقانداق ئەسكىلىك قىلىشتىن يانمايدۇ، ھەر ئاماللارنى قىلىپ بولسىمۇ كولباسانى ئوغرىلىغان كىشىنى تېپىپ چىقىدۇ.

— ئەڭ ياخشىسى ئىقرار قىلىش، بولمىسا، بۇ مىلاد كېچىسى پەرۋەردىگار پەرىشتىلىرىنىڭ يىغا - زار كېچىسىگە ئايلىنىدۇ، — دېگەندى ئۇ.

— راستلا شۇنداق بولدى، — جەزملەشتۈردى لىركرۇش. ئايال باشلىق مەيلى قانداق ھەيۋە قىلسۇن، ھېچكىم كولباسا ئوغرىلىغانلىقىنى ئىقرار قىلمىدى. بەزىلەر بۇنى ئايال باشلىق ئۇ نەرسىلەرنى يالغۇز يېيىش ئۈچۈن قەستەن تېپىپ چىققان باھانە، دەپ قارايتتى.

— مەيلى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇ كۈنى كەچ

راستلا پەرۋەردىگار پەرىشتىلىرىنىڭ يىغا كېچىسىگە ئايلاندى، —
دېدى لىر كرۇش.

ئايال باشلىق ئۆزىنىڭ شام يېقىلغان بالىخانىسىدا
ئولتۇرۇپ، پۈتۈن يېمەكلىكلەرنى خۇددى سېمىز چىشى يولۋاسقا
ئوخشاش قورسىقى ئېتىلىپ كەتكۈدەك بولغۇچە يېدى. لېكىن،
ئاستىنقى ئۆيدىكى بىچارە قېرىلار بولسا تام تۈۋىدە يىغلاپ
ئولتۇرۇشتى، پەقەت ئازراق تۈزلانغان سېلىد بېلىقىغىلا ئېغىز
تېگىشتى، شۇنىڭ بىلەن ھارپا كۈنىنى ئۆتكۈزگەن بولدى.

بايرامنىڭ بىرىنچى كۈنىمۇ ھارپا كۈنىدىكىگە ئوخشاش
بولدى. ئايال باشلىق يەنىلا كولباسا ئوغرىلىغان ئادەم ئۆزىنى
مەلۇم قىلمىسا، ھېچكىم بىر چىشلەم نەرسە يەيمەن دەپ خام
خىيال قىلمىسۇن، دېگىنىچە، ئۆزى بالىخانىسىدا ئولتۇرۇپ
توختىماي نەرسە يېدى، ھېچكىمگە گەپ قىلمىدى. لىر كرۇش
ھەر سائەتتە بىر قېتىم دېگۈدەك ئىشكىتىكى ئاچقۇچ سالىدىغان
تۆشۈكتىن قاراپ تۇردى، ئېمىلىنىڭ ئاپىسى ئەۋەتكەن
نازۇبىمەتلەر ھەش — پەش دېگۈچە ئۇنىڭ كالاچتەك يوغان
ئېغىزىغا كىرىپ كەتتى.

ئايال باشلىق ئەمدىلىكتە بولسا ستولىلېر يوكنىڭ كارتخۇلد
قورۇقىغا بېرىپ گەپ توشۇشىدىن قورقۇپ، لىر كرۇشقا قانداق
قىلىپ بولسۇن بىر مىنۇتمۇ كېچىكتۈرمەي ئۇنى چوقۇم
قايتۇرۇپ كېلىشىنى بۇيرۇغانىدى.

— ئەڭ ياخشىسى ھازىرلا ماڭايلى، ستولىلېر يوك، — دېدى
لىر كرۇش.

— ھەي! بوۋا، كەمبەغەللەر نېمىدېگەن بىچارە — ھە؟ —
دېدى ئارفىلد ئۆكۈنگەن ھالدا.

ئېمىل گەپ — سۆز قىلمىدى. ئۇ ئوتۇن قويىدىغان

ساندۇقنىڭ ئۈستىدە چىشلىرىنى غۇچۇرلاتقىنىچە ئولتۇراتتى، ستوللېر يۈك بىلەن لىركرۇش كېتىپ خېلى ئۇزاققىچە ئورنىدىن تۇرمىدى. بۇنىڭدىن ئۇنىڭ ئاللىقانداق بىر ئىشلارنى پىلانلاۋاتقانلىقىنى بىلگىلى بولاتتى. ئۇ ئاخىر ساندۇقنى قاتتىق مۇشتلاپ تۇرۇپ:

— بىلىمەن، ئۇ چوقۇم زىياپەت ئۆتكۈزەلەيدۇ! — دېدى.
— كىمنى دەيسەن؟ — دەپ سورىدى ئىدا. ئېمىل ساندۇقنى يەنە بىر مۇشتلاپ:

— مانا مەن! — دېدى، ئاندىن ئۆزىنىڭ پىلانىنى ئېيتتى. —
زىياپەت چوقۇم دەرھال ئۆتكۈزۈلۈشى كېرەك، لۇنابىيەدىكى ياشانغانلار ساناتورىيەسىدىكى بارلىق ئىگە - چاقىسىز ياشانغانلارنىڭ ھەممىسىنى كارتخۇلدا تەكلىپ قىلىش كېرەك، دەرھال!

— ھەي ئېمىل، — دېدى ئىدا تازا خاتىرجەم بولالماي، —
بۇنداق قىلساق چاتاق بولماسمۇ؟

بۇنىڭدىن ئارقىلىقىمۇ ئەنسىرەپ قالغانىدى، ئۇنىڭچە بۇ بىر چوڭ بالا تېرىغانلىق ئىدى. ئەمما، ئېمىل ئۇنداق بولمايدۇ، دەپ ۋەدە قىلدى.

— بۇنداق ئىشنى پەرۋەردىگار قوللايدۇ، خۇددى ئۇنىڭ پەرىشتىلىرى ساناتورىيەنىڭ كۈلپەتلىك مىلاد كېچىسى ئۈچۈن يىغلىغاندەكلا، — دېدى ئېمىل ھەييارلارچە كۈلۈپ تۇرۇپ، ئاندىن قوشۇپ قويدى، — ئاپاممۇ بۇ ئىشتىن چوقۇم خۇش بولىدۇ.

— ئوغۇ شۇنداق، ئەمما دادامچۇ؟ — دەپ سورىدى ئىدا.
— ھەي، مەيلى ئېمىلا دېسۇن، ئىشقىلىپ بۇ بالا تېرىغانلىق بولمايدۇ، — دېدى ئېمىل، ئارقىدىنلا گەپ - سۆز قىلماي خىيالغا پېتىپ كەتتى.

— لېكىن، ئۇلارنى چىشى شىرنىڭ يېنىدىن ئېلىپ كېلىش بىر ئىش - دە؟ يۈرۈڭلار، بېرىپ بىر سىناپ باقايلى! — دېدى ئېمىل.

ئۇلار بارغاندا ئايال باشلىق يېمەكلىكلەرنىڭ ھەممىسىنى يەپ تۈگەتكەن، ھەتتا ئۇۋىقىمۇ قالمىغانىدى، ئۇ يەنە تېخى ستولىلەر يۈزىنىڭ ناسۋىلىنىمۇ ھۆزۈرلىنىپ چىكىپ تۈگىتىۋەتكەنىدى. ئەمدىلىكتە بولسا ئۇ سەل بىئاراملىق ھېس قىلىۋاتاتتى. ئادەم ۋىجدانىغا خىلاپ ئىشلارنى قىلىپ قويغاندىن كېيىن مانا مۇشۇنداق تۇيغۇدا بولىدۇ، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ شۇ تاپتا باشقىلارنىڭ يېنىغىمۇ بارغۇسى يوق ئىدى، چۈنكى ھەممەيلەن ئۇنىڭ قىلغانلىرىدىن نارازى بولغاچقا، ئۇنىڭغا ئاللىبىر قارىشىپ، بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلمايتتى.

ئۇ ئۆزى بىلەن ئۆزى بىئارام بولۇپ ئولتۇرغان پەيتتە، بىرسىنىڭ ئىشىكىنى قاتتىق ئۇرغان ئاۋازى ئاڭلاندى. ئۇ

كىمنىڭ كەلگەنلىكىنى بىلىش ئۈچۈن دەرھال بالىخانىدىن چۈشتى. چاتاق! ئېمىل ئىكەن ئەمەسمۇ؟ كارتخۇلد قورۇقىدىكى ھېلىقى ئېمىل! ئېمىلنى كۆرۈپ ئۇ قارا تەرگە چۆمۈلدى، چۈنكى ئېمىلنىڭ ستوللىرى يوك ياكى لىرىكرۇش قىلغان تاققا - تۇققا گەپلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بۇ يەرگە كەلگەنلىكى ئۇنىڭغا بەش قولىدەك ئايان ئىدى.

ئېمىل ئىشكىتىن كىرىپ ئەدەپ بىلەن تەزىم قىلىپ:
— مەن بۇ يەرگە نەرسە - كېرەكلەرنى ئەكەلگىنىمدە قەلەمىتىرىشىم چۈشۈپ قالغان ئوخشايدۇ؟ ئۇنى ھېچ يەردىن تاپالمايۋاتىمەن؟ — دېدى.

قاراك، ئۇ نېمىدېگەن ھېلىگەر ! ئەمەلىيەتتە، قەلەمىتىرىشى
ئىشتىنىنىڭ يانچۇقىدىن ئايرىلىپ باققىنى يوق. لېكىن،
ئۇنىڭغا بىرەر باھانە - سەۋەب بولۇشى كېرەك، بۇنداق دېمەيمۇ
ئامال يوق.

ئايال باشلىق قەتئىيلىك بىلەن:

— قەلەمىتىراشتەك نەرسىنى ئۇچراتمىدىم، — دېدى.

ئېمىل كەينىدىنلا:

— كولباسا قانداقراق ئىكەن؟ گۆش ۋە باشقا

يېمەكلىكلەرنىڭ تەمى ياخشى بوپتۇمۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئايال باشلىق سەل جىددىيلىشىپ، پۇتىنىڭ ئۇچىغا قاراپ

تۇرۇپ:

— ئەلۋەتتە، ئەلۋەتتە، ياخشى بوپتۇ. ۋاھ ! كارتخۇلد

قورۇقىنىڭ مېھرىبان ئايال غوجايىنى كەمبەغەللەرنىڭ نېمىگە

موھتاجلىقىنى ئوبدان بىلىدۇ، باشقىلارغا ۋاكالىتەن ئۇنىڭغا

چىن كۆڭلۈمدىن رەھمەت ئېيتىمەن، — دېدى دەرھاللا.

ئاندىن ئېمىل بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىتىنى ئېيتتى.

— ئاپام بىلەن دادام سىڭىزىڭىزدا زىياپەتكە كەتكەن، — دەپ

گېپىنى باشلىدى ئۇ.

بۇنى ئاڭلىغان ئايال باشلىق سەل جانلىنىشقا باشلىدى.

— شۇنداقمۇ، سىڭىزىڭىزدا بۈگۈن زىياپەت بارلىقىنى مەن

ئەجەپ بىلمەيدىكەنمەن؟

«سېنىڭ بىلمىگىنىڭ ياخشى، بىلگەن بولساڭ ئاللىبۇرۇن ئۇ

يەرگە بېرىپ بولمامتىڭ» دەپ ئويلىدى ئېمىل. مەيلى قەيەردە

زىياپەت بولسۇن، بۇ ئايالنىڭ خۇددى ناھايىتى توغرا ماڭىدىغان

سائەتتەك ئۇ يەردە بىردەمدىلا پەيدا بولىدىغانلىقىنى

لۇنابىيەلىكلەرنىڭ ھەممىسى بىلەتتى. ھېچبولمىغاندا

پىشلاقنىڭ تەمىنى تېتىپ بولغاندا ئاندىن ئۇنى يولغا سالغىلى بولاتتى. ئۇ پىشلاق يېيىش ئۈچۈن ئوت دېڭىزى بولسىمۇ كېسىپ ئۆتىدۇ. سىز لۇنئابىيەدە زىياپەتكە قاتنىشىپ باققان بولسىڭىز، شىرە ئۈستىدىكى ۋالىلداپ تۇرغان مىس پەتنۇسلارغا ئۇزۇن پىشلاق تىزىلغانلىقىنى كۆرەتتىڭىز، بۇ پىشلاقلار مېھمانلار ئەكەلگەن سوۋغاتلار بولۇپ، لۇنئابىيەدە بۇنى «يىغىش قىلماق» دەيدۇ.

— ئون يەتتە پارچە پىشلاق تورتى بار ئىمىش، قانداق، جىقمىكەن؟ — دېدى ئېمىل.

ئەمەلىيەتتە، ئېمىلنىڭ زىياپەتتە قانچىلىك پىشلاق تورتى بارلىقىنى بىلىشى مۇمكىن ئەمەس. چاندۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈن، بەك جەزملەشتۈرۈپمۇ گەپ قىلمىدى. بۇ پەقەت بىر قاپقان ئىدى.

— ھە، مېنىڭچە ئاز ئەمەس ئىكەن، — دېدى ئايال باشلىق. ئېمىل ۋەزىپىسىنى تۈگىتىپ قايتتى، يېرىم سائەتكە قالماي ئايال باشلىقنىڭ سىكۇرپخۇردقا قاراپ چاپىدىغانلىقىنى ئۇ ئېنىق بىلەتتى.

ئۇنىڭ مۆلچەرى تامامەن توغرا چىقتى. ئېمىل، ئارفىلد ۋە ئىدا ئوتۇن دۆۋىسىنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ، ئايال باشلىقنىڭ چوڭ تىۋىت ياغلىقىنى ئارتىپ، تىلەمچىلىك خالتىسىنى قولتۇقىغا قىسقىنىچە چىقىپ كەلگىنىنى كۆردى. ئۇ سىكۇرپخۇردقا قاراپ ماڭدى. لېكىن، بۇ چىشى يولۋاسنىڭ ئىشىكىنى قۇلۇپلاپ، ئاچقۇچىنى يانچۇقىغا سېلىپ كېتىشىنى كىممۇ خىيالغا كەلتۈرگەن. ھەي، ئەمدى ئىش ئوخشىدى، ھەممە كىشى ئىچىدە سولىنىپ قالدى، ھەي بىچارە قېرىلار! بەلكىم ئايال باشلىق: «ستوللېر يوك، سېنىڭ ئەمدى سىرتقا قاچقىنىڭنى بىر كۆرەي،

ھوقۇقنىڭ كىمدە ئىكەنلىكىنى، كىمنى ئەخمەق قىلسا بولمايدىغانلىقىنى ساڭا بىر بىلدۈرۈپ قوياي!» دېگەن چېغى.
شۇنىڭ بىلەن، ئۇ پۇتىنى سۆرگىنىچە سىكۇرپخۇردقا قاراپ مېڭىپ كەتتى.

ئېمىل، ئارقىلىق ۋە ئىدا بېرىپ دەرۋازىنى ئىتتىرىپ، ئىشك قۇلۇپلاندىمۇ، يوق، كۆرۈپ باقماقچى بولۇشتى، دەرۋەقە ئىشك راستلا قۇلۇپلاقلق ئىكەن.

ئۆي ئىچىدىكى كىشىلەر قورققىنىچە سىرتتىن كىرمەكچى بولغان ئۈچ كىشىگە قاراشتى.

— ئەگەر سىلەرنى بۇ يەردىن چىقىرىۋالسام، كارتخۇلد قورۇقنىغا ئېلىپ بېرىپ زىياپەت بېرىمەن، — دەپ ۋارقىرىدى ئېمىل.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ساناتورىيەنىڭ ئىچى خۇددى ئوۋىسى چۈۋۈلغان ھەرە توپىدەك بولۇپ كەتتى. بۇ ھەم ياخشى ئىش، ھەم ناھايىتى ئاۋارىچىلىك، چۈنكى ئۇلار سولنىپ قالغان، ھېچكىم ئۇلارنى چىقىراۋالدىغان ياخشىراق چارە تاپالمىدى.
سىز بەلكىم دېرىزىدىن چىقسا بولىدۇغۇ، دېيىشىڭىز

مۇمكىن. ئۇنداقتا، سىز قايىق دېگەننى بىلمەيدىغان ئوخشايسىز. قىش كۈنلىرى ساناتورىيەنىڭ دېرىزىسىنى ئاچمايتتى، يۇچۇقلىرىدىن شامال كىرمىسۇن، دەپ ھەممىسىنى مىخلىۋەتكەن، يەنە تېخى پىچىتىمۇ بار ئىدى.

سىز يەنە: «ئۇنداقتا، ھاۋا قانداق ئۆتۈشىدۇ؟» دەپ سورىشىڭىز مۇمكىن، ئۇماق قوزىلىرىم، مۇشۇنداق ئەخمىقانە سوئالنىمۇ سورامسىلەر؟ كىم دەپتۇ ئۇ يەردە ھاۋا ئۆتۈشۈپ تۇرۇشى كېرەك دەپ، بۇنداق ئىشلار بىلەن كىشىلەرنىڭ كارى يوق، كۆپچىلىك سىرتقا تۇتىشىدىغان مەش، تاملار ۋە پوللارنىڭ يۇچۇقلىرىدىن كىرگەن ساپ ھاۋادىن رازى بولۇپ ئولتۇرىۋېرىدۇ. دېرىزىدىن چىقىش مۇمكىن بولمىدى. ئايال باشلىقنىڭ بالىخانىسىدا ئاچقىلى بولىدىغان بىر دېرىزىغۇ بار، ئەمما بىر تېرە - بىر ئۆستىخان قالغان قېرىلارنىڭ بىرىسىمۇ تۆت مېتىر ئېگىزلىكتىن يەرگە سەكرەپ چۈشۈپ زىياپەتكە بېرىشقا پىتىنالمىدۇ - دە، ئەگەر شۇنداق قىلىدىغان بولسا، زىياپەتكە ئەمەس، ئۇدۇل جەننەتكە باراتتى.

لېكىن، بۇنداق كىچىك ئىشلار ئېمىلغا توسالغۇ بولالمايتتى. ئۇ شۇ زامان ئوتۇنخانىدىن بىر شوتىنى تېپىپ كېلىپ بالىخانىنىڭ دېرىزىسى ئاستىغا تىكلەيدى، لىر كرۇش دەرھال خۇشاللىق بىلەن دېرىزىنى ئاچتى. ئارفىلد شوتا بىلەن بالىخانىغا چىقىپ، ساناتورىيەدىكى بوۋاي - مومايلارنى بىرمۇبىر كۆتۈرۈپ چۈشتى، ئۇ ناھايىتى بەستلىك، قاۋۇل بولغاچقا، ئورۇق، يەڭگىل قېرىلارنى كۆتۈرۈپ چۈشۈش ئۇنىڭغا تەسكە توختىمىدى. گەرچە ئۇلار قورققىنىدىن چۇرقىرىشىپ كەتكەن بولسىمۇ، ئاخىر سارىيە ئامارىيەدىن باشقا ھەممىسى پەسكە چۈشۈپ بولدى، سارىيە ئامارىيە چۈشۈشتىن قورقتى ھەم

خالىمىدى. ۋېبىلىكىن ئۇنىڭغا زىياپەتتىكى نازۇنمەتلەردىن
ئىلاجى بار كۆپرەك ئالغاچ كېلىشكە ۋەدە قىلغاندىن كېيىنلا
سارىيە ئامارىيە رازىلىق بىلەن قېلىپ قالدى.

ئەگەر شۇ چاغدا بىرەرى كارتخۇلد قورۇقىغا بارىدىغان يولدىن
ئۆتكەن بولسا، ئۇلار بىر توپ ئەرۋاھ كۆردۈم، دېيىشى مۇمكىن
ئىدى. ئەرۋاھلارنىڭ بەزىلىرى دەلدەڭشىگىنىچە، بەزىلىرى
ئاقسىغىنىچە كارتخۇلد قورۇقىغا بارىدىغان يولدا كېتىۋاتاتتى.
كېيىنلىرى جۇل - جۇل قېرىلار راستلا ئەرۋاھلارغا ئوخشاپ
قالغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇلار سېرىققۇشقاچتەك ۋىچىرلىشىپ،
كىچىك بالىلاردەك روھلىنىپ كەتكەنىدى. ھا - ھا - ھا...
چۈنكى ئۇلارنىڭ زىياپەت دېگەنگە قاتنىشىپ باقمىغىنىغا تولمۇ
ئۇزاق بولۇپ كەتكەن. ئايال باشلىق قايتىپ كېلىپ ساناتورىيەدە
سارىيە ئامارىيەدىن باشقىلارنىڭ يوقلۇقىنى كۆرسە... بۇنى
ئويلىسىلا ئۇلارنىڭ كۆڭلى يايىراپ كېتەتتى.

— ۋاھ ! ئۇ قۇيۇرۇق ئۆيىنى كۆرۈپ تازا ئازابلىنىدىغان بولدى — دە ! ھە، ئازابنىڭ تەمىنى ئۇمۇ تېتىپ باقسۇن ! — دېدى جون ئېتا.

ئۇلار بەكمۇ خۇش بولدى. كارتخۇلد قورۇقىنىڭ ئاشخانىسىغا كىرىپ، بۇ يەردىكى قىزغىن بايراملىق كەيپىياتنى كۆرۈپ، ھەيران قىلىپ تۇرۇپ قېلىشتى. ئېمىل شاخسىمان شامدىن بەشىنى ياقىتى، شام نۇرىدا تامدىكى پاكىز سۈرتۈلگەن مىس تەخسىلەر ۋالىلداپ تۇراتتى. ستوللېر يوك ئۆزىنى جەننەتكە كېلىپ قالغاندەك ھېس قىلدى.

— قاراڭلار، بۇ يەردىكى يورۇقلۇق، باياشادلىقنى، — دېدى ئۇ يىغلاپ تۇرۇپ. ئۇ مەيلى خۇش بولسۇن ياكى خاپا بولسۇن، ھاياجانلانسلا يىغلايتتى.

ئېمىل بۇ چاغدا:

— زىياپەت باشلاندى ! — دەپ جاكارلىدى.

مانا شۇنداق قىلىپ زىياپەت باشلاندى. ئېمىل، ئارقىلىد، ئىدا ئۈچى يېمەكلىك ساقلاش ساندۇقىدىن ئالالايدىغانلىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئالدى. مىلاد بايرىمىنىڭ ئەتىسى كارتخۇلد قورۇقىنىڭ تاماق شىرەسىگە نېمىلەرنىڭ تىزىلغانلىقىنى سىزمۇ بىلىپ قېلىڭ:

كولباسا، بېلىق، بولكا دەمسىز، مېۋە - چېۋە دەمسىز، ھاراق دەمسىز، شىرەگە ھەممىسى چىقتى، بىر - بىرلەپ ساناپ چىقىشمۇ بىر گەپ.

ياشاغىنلار سانائۇرپەسىدىن كەلگەن ئىگە - چاقىسىز قېرىلار شىرەنى چۆرىدەپ ئولتۇردى، ئۇلار سەۋرچانلىق بىلەن ساقلىدى، ئارقا - ئارقىدىن تارتىلىۋاتقان تاماقلارنى كۆرۈپ، كۆز ياشلىرىنى توختىتالمىدى.

ئېمىل ئاخىر:

— كۆپچىلىك، تاماققا مەرھەمەت، — دېدى.

ئۇلار خۇددى بۇيرۇق كۈتۈپ تۇرغان جەڭچىلەردەك دەرھاللا تاماققا تۇتۇش قىلدى، شۇنداق ھۇزۇرلىنىپ يېيىشتىكى، ئاشخانا ئۆيىدىن خېلىغىچە تاماق يېگەن ئاۋازلار ئۈزۈلمىدى.

ئارقىلىق، ئېمىل ۋە ئىدامۇ بىللە يېيىشتى. ئىدا بىرنەچچە تال گۆش كۈمىلىچى يەپلا بولدى قىلدى، چۈنكى ئۇنىڭ كۆڭلى تازا جاپىدا ئەمەس ئىدى. ئۇ ئېمىلنىڭ بۇ قىلىقىنى كەپسىزلىكتىن ئېشىپ چوڭ ئىش تېرىغانلىقىمۇ قانداق، دەپ ئويلاۋاتاتتى.

ئەتە، يەنى مىلاد بايرىمىنىڭ ئۈچىنچى كۈنى ئىنگاتورپتىكى ھەممە تۇغقانلىرىنىڭ ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كېلىدىغانلىقى تۇيۇقسىز ئىدانىڭ يادىغا يەتتى. لېكىن، بۈگۈنكى بۇ زىياپەتتە بارلىق نەرسىلەرنىڭ پاك - پاكىز يېيىلىپ تۈگەيدىغانلىقى ئېنىق ئىدى! ئۇ ئەتراپىدىكىلەرنىڭ خۇددى ئاچ بۆرىدەك ئۆزلىرىنى قويۇپ بېرىپ يەپ - ئىچىۋاتقىنىغا قاراپ تۇرۇپ قالدى. ئىدا ئۇلارنىڭ تاماق يېيىشىدىن بەكلا ئېچىرقاپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلغان بولسىمۇ، لېكىن يەنىلا قورقۇپ تۇراتتى. ئۇ ئېمىلنى ئوقۇپ، ناھايىتى پەس ئاۋازدا:

— بۇ راستلا ئىش تېرىغانلىق بولمامدۇ؟ ئويلاپ باق، گەتە ئىنگاتورپتىكىلەر كېلىدىغان تۇرسا! — دېدى

— ئۇ يەردىكىلەر ئاللىبۇرۇن ئاغزى - بۇرىغىچە ئويۇپ بولغان، تاماق دېگەننى يەنىلا ئاچ قالغانلارغا بەرگەن تۈزۈك، — دەپ جاۋاب بەردى ئېمىل تەمتىرمەيلا.

ئاغزىدا شۇنداق دەۋاتقىنى بىلەن، ئۇمۇ ئازراق ئەنسىرەپ قېلىۋاتاتتى. قارىغاندا، زىياپەت ئاخىرلاشقاندا بىرەر قوشۇق نەرسىمۇ قالمايدىغاندەك تۇراتتى. قورساققا پاتىمىغاننىڭ ھەممىسى يانچۇقلارغا قاچىلاندى، تەخسىلەر قۇرۇق قىلىپ يارقىراپ كەتتى.

— ئەمەسە مەن بۇ بىر پارچە قوۋۇرغا گۆشنى ئاتچوت قىلىۋەتتىم، — دېگىنىچە كالېر سېادېر ئاخىرقى بىر پارچە قوۋۇرغا گۆشنى ئاغزىغا سالدى.

— مەن سېلدى بېلىقنى ئاتچوت قىلىۋەتتىم، — دېدى لاکارىيە فىيە.

ئۇلارنىڭ «ئاتچوت قىلىش» دېگىنى ھەممىنى يەپ تۈگىتىپ تەخسىنى قۇرۇقداپ قويدۇق، دېگىنى ئىدى.

— مانا ھەممىنى ئاتچوت قىلىپ بولدۇق، — دېدى ئاخىرىدا ئەزەلدىن بۇنداق ئۆلچەملىك گەپ قىلىپ باقمىغان توكېر نىكراس. شۇڭا، ئۇ ئىلگىرى بولۇپ باقمىغان ھەم كېيىنمۇ بولمايدىغان بۇ زىياپەتنى «كارتخۇلد ئاتچوت قىلىش زىياپىتى» دەپ ئاتىدى. خېلى ئۇزاققىچە لۇنئابىيە ۋە باشقا رايوندىكىلەر بۇ ئىش توغرىلىق سۆزلىشىپ يۈردى.

ھازىر يېيىلمىگەن بىرلا نەرسە قالدى، ئۇ بولسىمۇ قاقلاپ پىشۇرۇلغان توراي. ئۈستىگە قىيام تۆكۈلگەن توراي غەمكىن كۆزلىرى بىلەن ئۇلارغا قاراپ تۇرغاندەك كۆرۈنەتتى.

— نېمىدېگەن ۋەھشىيلىك، ئۇ خۇددى كىچىك ئەرۋاھقىلا

ئوخشايدىكەن، ئۇنى قانداقمۇ قورقماي يېگىلى بولسۇن، — دېدى لاكارىيە فىيە.

ئۇ ئەزەلدىن قاقلاپ پىشۇرۇلغان تورايىنى كۆرۈپ باقمىغانىدى، باشقىلارمۇ شۇنداق، شۇڭا ئۇلار ئۇنى ھۆرمەت قىلىپ، ئۇنىڭغا تەگمىگەنىدى.

— قارىغاندا، كولباسا زادى قالمىغان ئوخشايدۇ، — دېدى كالېر سېادېر تەخسىلەرنىڭ ھەممىسى قۇرۇقلىنىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ.

— پۈتۈن كارتخۇلد قورۇقىدا بىر پارچىلا كولباسا قالدى، ئۇ بولسىمۇ بۆرە تۇتىدىغان تۇزاقنىڭ ئىچىدە، ئۇنى ھېچكىم يېسە بولمايدۇ، — دېدى ئېمىل.

شۇ چاغدا ۋېبىلىكېن توۋلىۋەتتى:

— ئايلا! سارىيە ئامارىيە، بىز ئۇنى ئۇنتۇپ قاپتۇق ئەمەسمۇ؟

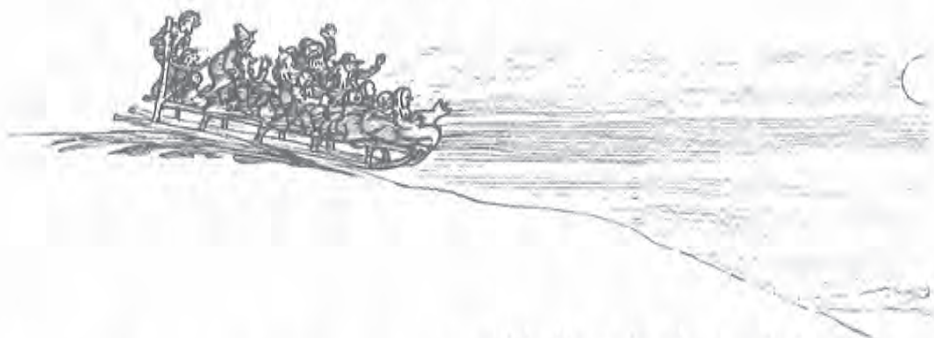
ئۇ ئەتراپقا قاراپ، ئالغاچ كېتىدىغانغا بىرەر نەرسە تاپماقچى بولدى، ئاخىر كۆزى قاقلاپ پىشۇرۇلغان تورايغا چۈشتى.

— ئۇ بۇنى يېسە بولارمۇ، گەرچە بۇ نەرسە بىر ئەرۋاھقا ئوخشىسىمۇ، سېنىڭچە بولارمۇ، ئېمىل؟ — دەپ سورىدى ئۇ.

— ماقۇل، ئۇنداقتا بۇنى ئۇنىڭغا ئالغاچ بېرىڭلار، — دېدى ئېمىل ئۇھ تارتىپ.

ئۇلار بەك تويۇپ كەتكەچكە، ساناتورىيەگە مېڭىپ كېتىشكە ھېچ كۆزى يەتمىدى.

— بىز چاننى ئىشلىتەيلى، — دېدى ئېمىل. كارتخۇلد قورۇقىنىڭ چوڭ ھەم ئۇزۇن بىر چانىسى بار ئىدى، كارتخۇلدتىكىلەر ئۇنى «درۇگېن» دەپ ئاتايتتى. بوۋاي — مومايلار ھازىر بۇرۇنقىدىن سەل سەمرىپ قالغان بولسىمۇ،

لېكىن چانغا يەنىلا پاتاتتى.

ئاي تولغان كېچە، ئاسماندا يۇلتۇزلار چاقناپ تۇراتتى. قار يېڭىلا ياغغاچقا پاختىدەك يۇمشاق ئىدى، ھاۋامۇ شۇنداق ياخشى، چانا ھەيدەشكە تازا مۇۋاپىق ئىدى. كېچىنىڭ ھاۋاسى ئادەمگە خۇشياقاتتى.

ئېمىل بىلەن ئارفىلد ھەممەيلەننى «دروگگېن» گە يۆلەپ چىقاردى. ۋېبېلىكېن قاقلاپ پىشۇرۇلغان تورايىنى تۇتۇپ ئالدىدا ئولتۇردى، ئىدا، ئېمىل ۋە ئارفىلدلار ئەڭ كەينىدە ئولتۇردى. — يولغا چىقتۇق، — دېدى يۇقىرى ئاۋاز بىلەن ئېمىل.

ئۇلار كارتخۇلد قورۇقىنىڭ تاغ باغرىدىكى يولىدىن پەسكە قاراپ سىيرىلدى. كەينىدىن كۆتۈرۈلگەن قار توزانلىرىغا قاراپ بوۋاي — مومايلار خۇشاللىقتىن توۋلىشىپ كەتتى. ئۇلارنىڭ چانغا ئولتۇرمىغىنىغا ئۇزاق بوپتىكەن. ئاھ! ھەممىسى شۇنداق خۇشال ئىدى، پەقەت ئالدىدىكى ۋېبېلىكېنلا قولىدىكى تورايىنى مەھكەم تۇتقان ھالدا خۇددى ئەرۋاھتەك ئۇن — تىنسىز يىراققا قاراپ ئولتۇراتتى.

ئەمدى ئايال باشلىققا كېلەيلى، ئۇ جادۇگەر نېمىلەرنى قىلىۋاتقاندۇ؟ ھازىرلا بىلىسىز. سىزمۇ ئۇنىڭ سىكۇرپخۇردتىن

پشلاق تورتىنى يەپ رازىمەنلىك بىلەن قايتقان ھالىتىنى بىر كۆرگەن بولسىڭىز! قاراك، ئۇنىڭ ئۈچىسىغا كۈل رەڭ يۇڭ تىۋىت ياغلىقنى ئارتىپ، ئاران مېڭىپ كەلگىنىچە ئاچقۇچنى ئېلىپ، قۇلۇپنى ئېچىۋېتىپ، ئۆي ئىچىدىكى ئاشۇ ئىگە - چاقىسىز قېرىلارنىڭ ئىتائەتمەنلىك بىلەن بىر ياندا قاراپ تۇرۇشىدىغىنىنى گويلاپ مېيىقىدا كۈلۈۋاتقان سوغۇق كۈلكىسىگە! توغرا، ئۇلار رېئاللىقنى قوبۇل قىلىشى، كىمىنىڭ دېگىنىنىڭ ھېساب بولىدىغىنىنى بىلىشى كېرەك.

ئۇ ئىشكىنى ئېچىپ، بوسۇغىدىن ئاتلاپ كاردورغا كىردى... لېكىن، نېمە ئۈچۈندۇر ھەممە يەر شۇنداق جىمجىت؟ ئۇلار ئۇخلاپ قالغانىدۇ ياكى خاپا ئولتۇرۇشامدىغانىدۇ؟ دېرىزىدىن چۈشۈۋاتقان ئاي نۇرى ئۆيىنىڭ ھەربىر بۇلۇڭىنى يورۇتۇپ تۇراتتى، لېكىن ئۇ نېمە دەپ تىنقى بار بىرەرەنىمۇ كۆرمەيدۇ؟ ئەلۋەتتە كۆرمەيدۇ - دە، ئۇ يەردە بىرمۇ ئادەم بولمىسا! ئاڭلاپ قويغىن، بىرمۇ ئادەم يوق!

بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن ئايال باشلىق قورققىنىدىن لاغىلداپ تىترەپ كەتتى. ئۇ ئۆمرىدە بۇنداق قورقۇپ باقمىغانىدى. كىممۇ قۇلۇپلاقلىق ئىشكىتىن چىقىپ كېتەلسۇن؟ پەقەت پەرۋەردىگارنىڭ پەرشتىلىرىلا... توغرا، دەل مۇشۇنداق بولغان! ئۇ يېمەك - ئىچمەكلىرىنى، ناسۇلىنى ئالداپ ئېلىۋالغان بىچارە قېرىلارنى پەرۋەردىگار بۇ يەردىن ياخشىراق يەرگە ئېلىپ كېتىپتۇ، يالغۇز ئۇنىلا ئازاب تارتسۇن دەپ تاشلاپ كېتىپتۇ. ھىي - ھىي - ھىي... ئۇ خۇددى ئىتتەك غىغشىپ كەتتى.

تۇيۇقسىز، ئۇ بۇلۇڭدىكى بىر كارىۋاتتىن چىقىۋاتقان ئاجىز ئاۋازنى ئاڭلىدى، كىچىك بىر گەۋدە تۈگۈلگىنىچە يوتقاننىڭ ئىچىدە ياتاتتى.

— نىمانداق توۋلايسەن؟ — دېدى سارىيە ئاماريە.
 ئايال باشلىق ئۇنى كۆرۈپ بىردىنلا روھلىنىپ كەتتى. ئۇ
 قىستاپ سوراڭ ئارقىلىق بىردەمدىلا ئۆزى بىلمەكچى
 بولغانلىرىنىڭ ھەممىنى بىلدى. بۇنداق ئىشقا ئۇ ناھايىتى
 ئۇستا تۇرسا.

ئارقىدىنلا ئۇ كارتخۇلد قورۇقىغا قاراپ يۈگۈردى. چۈنكى، بۇ
 ئىش لۇننابىيەلىكلەرنىڭ سۆز - چۆچىكىگە ئايلىنىپ ھەممە
 يەرگە تارقىلىپ كەتسە بولمايتتى، ھازىر ئۇ ئىگە - چاقىسىز
 قېرىلارنىڭ ئۆيىگە قايتىش ۋاقتى بولۇپ قالغاچقا ۋاقىتنى چىڭ
 تۇتمىسا بولمايتتى.

ئاي يورۇقىدا كارتخۇلد قورۇقى تولىمۇ گۈزەل كۆرۈنەتتى. ئۇ
 ئاشخانا ئۆيىنىڭ دېرىزىسىدىن چىقىپ تۇرغان شام يورۇقىنى
 كۆرۈپ كىرمەكچى بولدى - يۇ، سەل خىجىل بولغاندەك بولۇپ،
 كىرگۈسى كەلمىدى. «ئۇ قېرىلار راستلا شۇ يەردىمۇ قانداق،
 دېرىزىدىن بىر ماراپ باقاي» دەپ ئويلىدى ئۇ. بويى دېرىزىگە
 يەتمىگەچكە، پۈتۈننىڭ ئاستىغا ساندۇقتەك بىرنەرسە قويۇشقا

توغرا كەلدى، ئۇ پۇتسىغا قويغۇدەك نەرسە تېپىش ئۈچۈن ياغاچچىلىق ئۆيىنىڭ ئەتراپىنى ئايلاندى. نەرسە تېپىلدى، لېكىن ساندۇق ئەمەس، بىر تال كولباسا ئىدى. سىز بىلىدىغىزغۇ دەيمەن، ھېلىقى ياغاچقا سانجىپ قار ئۈستىگە تىكلەپ قويغان بەرەڭگى قىيمىلىق مەزىلىك كولباسا. گەرچە ئۇنىڭ قورسىقى ئېتىلىپ كېتەي دەپ قالغان بولسىمۇ، ئۇزاق ئۆتمەي يەنە قورسىقى ئاچىدىغانلىقىنى بىلەتتى. يەنە كېلىپ، شۇنداق ياخشى يېمەكلىكنى ئۇ يەرگە تاشلاپ قويۇپ ئىسراپ قىلىشنىڭ ئۆزى بىر چوڭ ئەخمىقانلىققۇ. ئۇ شۇلارنى ئويلاپ ئالدىغا بىر قەدەم ئالدى، پەقەت چوڭ بىر قەدەملا ئالدى.

ئىلگىرى سىمالاندا بۆرىنى مانا مۇشۇنداق ئۇسۇلدا تۇتاتتى. ئايال باشلىق تۇزاققا چۈشۈشى بىلەن تەڭ زىياپەت ئاخىرلاشتى. ھەممەيلەن چانغا ئولتۇرۇپ ئۆيگە قايتتى. ئۇلار تۇزاق تەرەپتىن كەلگەن ھېچقانداق شەپنى ئاڭلىمىدى. ئايال باشلىق دەسلەپتە ئۆزۈم چىقىپ كېتەلەيمەن، دەپ ئويلاپ ئاۋاز چىقارمىغانىدى.

ئىگە - چاقىسىز ياشانغانلار چانغا ئولتۇرۇپ دۆڭدىن سىيرىلىپ چۈشۈپ بىردەمدىلا ساناتورىيەگە يېتىپ كەلدى، ئۇلارنى ھەيران قالدۇرغىنى، دەرۋازا ئوچۇق ئىدى. ئۇلار ئىچكىرىگە كىردى، تاماقنى تويغۇدەك يەپ، چاندا ئولتۇرۇپ چارچىغاچقا، ئۇلارنىڭ شۇ زامان كارىۋاتقا چىقىپ ئۇخلىغۇسى كەلدى. شۇنچە يىللاردىن بۇيان ئۇلار بۇنداق خۇش بولۇپ باقمىغانىدى.

ئېمىل، ئارفىلد ۋە ئىدا ئۇچى يۇلتۇزلار چاقناپ تۇرغان كۆك ئاسماندىكى ئاي يورۇقىدا كارتخۇلد قورۇقىغا قايتتى. ئېمىل بىلەن ئارفىلد چاننى سۆرەپ دۆڭگە چىقتى، ئىدا چاندا

ئولتۇردى، چۈنكى ئۇ كىچىك ئىدى.

ئەگەر سىزمۇ ئايدىڭ كېچىدە چاننى سۆرەپ لۇنابىيەنىڭ چىغىر يولىدا مېڭىپ باققان بولسىڭىز، خۇددى پۈتكۈل يەر شارى ئۇيقۇغا كەتكەندەك تۈن نىسپىدىكى جىمجىتلىقنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرگەن بولاتتىڭىز، مۇشۇنداق تىمتاسلىقتا تۇيۇقسىز بىر نەرسىنىڭ ھۇۋلىغان ئاۋازى ئاڭلانسا قانچىلىك قورقۇنچلۇق بولىدىغانلىقىنىمۇ تەسەۋۋۇر قىلالايتتىڭىز. ھەممە ئىشتىن بىخەۋەر ئېمىل، ئارفىلد ۋە ئىدا ئۈچى ئەڭ ئاخىرقى بىر دۆڭگە چىقىۋاتقىنىدا، ئېمىل كولىغان تۇزاق تەرەپتىن تۇرۇپ - تۇرۇپ ھۇۋلىغان ئاۋاز ئاڭلاندى، قورققىنىدىن ئىدانىڭ چىرايى تاتىرىپ، يۈرىكى سوقۇشتىن توختاپ قالايلا دېدى، شۇ زامان ئاپىسىنى سېغىندى. ئېمىل دەل ئەكسىچە، خۇشاللىقىدىن سەكرەپ كەتتى.

— تۇزىقىمغا بۆرە چۈشۈپتۇ، ھەي، «مىرتىقىم» نەدە؟ — دەپ ۋارقىرىدى ئۇ.

ئۇلار يېقىنلاشقانسېرى، ھۇۋلىغان ئاۋاز كۈچەيدى. بۇ ئاۋاز پۈتۈن كارتخۇلد قورۇقىنى بىر ئالغان بولۇپ، كىشىلەر ئورمان بۆرىلەر بىلەن تولۇپ كېتىپتۇ، بۇ ئاۋاز ئۈتۈلۈپ قالغان بۆرىنىڭ نالىسى ئوخشايدۇ، دەپ قالدى.

— بۇ بۆرىنىڭ ئاۋازى نېمانداق غەلىتە، ئاڭلاڭلار! — دېدى ئارفىلد.

ئۇلار ئايدىڭدا ئۈن چىقارماي بۆرىنىڭ ئېچىنىشلىق ھۇۋلىشىنى ئاڭلىدى.

— قۇتقۇزۇڭلار، قۇتقۇزۇڭلار، قۇتقۇزۇڭلار! — دېگەن ئاۋاز ئاڭلىنىۋاتاتتى.

ئېمىلنىڭ كۆزلىرى پارقراپ كەتتى:

— بۆرە ئادەم! خاتالاشمىدىم، چوقۇم بۆرە ئادەم!
ئۇ كۈچەپ بىرنەچچە سەكرەپ باشقىلاردىن بۇرۇن تۇزاقنىڭ
يېنىغا باردى، قانداق بىر بۆرىنى تۇتۇۋالغىنىنى كۆردى. نەدىمۇ
بۆرە ئادەم بولسۇن، ھېلىقى نەس باسقۇر ئايال باشلىق ئىكەن.
ئېمىل غەزەپتىن تىترەپ كەتتى.
— ئۇ مېنىڭ تۈزىقىمدا نېمە ئىش قىلىدۇ، مېنىڭ تۇتماقچى
بولغىنىم راست بۆرە تۇرسا!
لېكىن، ئۇ سەل ئويلانغاندىن كېيىن ئايال باشلىقنىڭ بۇ
يەرگە چۈشۈپ كەتكىنى بىر ھېسابتا ئوبدان بوپتۇ، ئۇ ئەمدى
بولسىمۇ ئاز - تولا ئەقلىنى تاپار، مېھرىبانراق بولار، دەپ
ئويلىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئارقىلىق بىلەن ئىمدانى چاقىردى.
— تېز بۇ يەرگە كېلىڭلار، تۇزاققا چۈشكەن سەت، غەلىتە
مەخلۇقنى كۆرۈڭلار!
ئۇچى كۆزلىرىنى يوغان ئېچىشىپ، كۈل رەڭ تىۋىت ياغلىققا
ئورنىنىۋالغان، بۆرىگە ئوخشاپ قالغان ئايال باشلىققا قارىدى.
— بۇنىڭ بىر بۆرە ئادەم ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈرەلمەسەن؟
— دەپ سورىدى ئىمدا، قورقۇپ كەتكەنلىكتىن ئاۋازىمۇ تىترەپ
چىقىۋاتاتتى.

— بۇنىڭغا ئىشىنىشنىڭ كېرەك، — دېدى ئېمىل، — بۇ دەل بىر ياۋۇز، قېرى چىشى بۆرە ئادەم، ئەڭ خەتەرلىك ھايۋان.
— توغرا، چۈنكى ئۇلار تولىمۇ ئاچ كۆز، — دېدى ئارفىلد.
— تامامەن توغرا، قاراڭلار، ئۇنىڭ سېمىز تۇرقىدىن ئىلگىرى باشقىلارنىڭ نەرسىسىنى ئاچلىق قىلىپ تارتىپ يەۋالغانلىقى مانا مەن دەپ چىقىپ تۇرمامدۇ؟ ئەمدى ھەممىنىڭ ئاخىرلىشىدىغان ۋاقتى كەلدى. ئارفىلد، ئېزىدىن مېنىڭ «مىرتىقىم»نى بەرگىن!

— ۋاي - ۋۇي، كىچىك ئېمىل، قاراپ بېقىڭ، مەن كىم؟ — دەپ تۇتۇلۇپ كەتتى ئايال باشلىق. ئېمىل مىلتىقنى تىلغا ئالغاندا ئۇ راستلا قورقۇپ كەتكەنىدى. ئېمىلنىڭ مىلتىقىنىڭ ئويۇنچۇق مىلتىق ئىكەنلىكىنى ئۇ نەدىن بىلسۇن.
— ئارفىلد، سەن ئېنىق ئاڭلىيالىدىڭمۇ، بۆرە ئادەم نېمە دەيدۇ؟ مەن ئاڭلىيالىمدىم، — دېدى ئېمىل.

ئارفىلد بېشىنى چايقاپ:

— ياق، مەنمۇ ئاڭلىيالىمدىم، — دېدى
— بولدى، بەربىر ئوخشاشقۇ، دەرھال «مىرتىقىم»نى بەرگىن، ئارفىلد.

بۇنى ئاڭلىغان ئايال باشلىق تېخىمۇ ئۈنلۈك ئاۋازدا ۋارقىردى:

— ئاڭلىمىدىڭلارمۇ، بۇ مەن، بۇ يەرگە چۈشۈپ كەتتىم!
— ئۇ نېمە دەيدۇ؟ مېنىڭ ھامامىنى كۆردۈڭلارمۇ دەۋاتامدۇ؟
— ھەئە، لېكىن بىز كۆرمىدۇق، — دېدى ئارفىلد.
— شۇنداق، تاغىسىنىمۇ، ھاممىسىنىمۇ كۆرمىدۇق. بىراق، ئۇزاق ئۆتمەي تۇزاققا لىق توشقان قېرى بۆرە ئادەملەرنى كۆرىمىز. «مىرتىقىم»نى بەرگىن، ئارفىلد، — دېدى ئېمىل.

بۇ چاغدا ئايال باشلىق جىلە بولغىنىدىن:
— بىلىمەن، سىلەر قەستەن مۇشۇنداق قىلىۋاتىسىلەر، —
دەپ ۋارقىرىدى يىغلامسىراپ.
— ئۇ مەن ئاق تۇرۇپنى ياخشى كۆرىمەن دەمدۇ؟ — سورىدى
ئېمىل.

— ھە، شۇنداق دەيدۇ، لېكىن بىزدە ئاق تۇرۇپ يوق، پەقەت
قىزىل تۇرۇپلا بار، — دېدى ئارفىلد.

— ئەلۋەتتە يوق، ئاق تۇرۇپ پۈتۈن سمالاندتىنمۇ
تېپىلمايدۇ، ھەممىنى ھېلىقى ئاچ كۆز ئايال باشلىق يەپ
تۈگىتىۋەتكەن تۇرسا، — دېدى ئېمىل.

ئايال باشلىق بۇنى ئاڭلاپ بايقىدىنمۇ كۈچەپ ھۆڭرەپ
يىغلىغىلى تۇردى. چۈنكى، ئۇ ئۆزىنىڭ ستوللىرى يۈك ۋە باشقا
بىچارە قېرىلارغا قىلغان رەسۋاچىلىقلىرىنى ئېمىلنىڭ بىلىپ
بولغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى.

ئۇنىڭ داد - پەريادلىرىنى ئاڭلاپ ئېمىلنىڭ ئىچى ئاغرىدى،
چۈنكى ئۇ بىر ئاق كۆڭۈل بالا. لېكىن، ساناتورىيەنىڭ ئەھۋالىنى
ئۆزگەرتىمىسە، ئۇنىڭ ئايال باشلىقنى ئاسانلىقچە قويۇۋەتكۈسى
يوق، شۇڭا ئۇ:

— ئوبدان قارىغىنا، ئارفىلد، بۇ بۆرە ئادەمنىڭ بەزى يەرلىرى
ساناتورىيەنىڭ ئايال باشلىقىغا ئوخشاۋاتامدۇ، قانداق؟ — دېدى.
— نېمىدىگەن قورقۇنچلۇق، ئۇ ئايال باشلىق سمالاندتىكى
ھەممە بۆرە ئادەمدىنمۇ قورقۇنچلۇق تۇرسا!

— توغرا دەيسەن، ئايال باشلىق بۆرە ئادەمگە نىسبەتەن «موللا
يوق يەردە موللا مەن، موللا بار يەردە يولدىمەن» دېگەندەك،
ھېچقانداق بىر كىشىگە كۆڭۈل بۆلمەيدىغان تۇرسا. شۇنى بىلگۈم
بار، ئۇ كولباسانى زادى كىم ئالغاندۇ؟ — دېدى ئېمىل.

— مەن، مەن ئالغان. ھەممىنى ئىقرار قىلاي، سىلەر مېنى
بۇ يەردىن چىقىرىۋەتسەڭلار، — دېدى ئايال باشلىق يېلى چىققان
توپتەك بولۇپ.

ئېمىل بىلەن ئارفىلد بىر — بىرىگە قارىشىپ كۈلدى.
— ئارفىلد، كۆزۈڭ نەگە كەتتى، كۆرمىدىڭمۇ، بۇ ئايال
باشلىق ئىكەن ئەمەسمۇ، قانداقمۇ بۆرە ئادەم بولسۇن! — دېدى
ئېمىل.

— ۋاي خۇدايىم! — دېدى ئارفىلد، — بىز قانداقسىغا
خاتالاشقاندىمىز؟

— شۇنى دېگەن، مەنمۇ چۈشىنەلمەي قالدىم، — دېدى
ئېمىل، — بەك ئوخشايدىكەن، لېكىن بۆرە ئادەم دېگەن تىۋت
ياغلىق ئارتماس؟

— شۇ ئەمەسمۇ، لېكىن بۆرە ئادەمنىڭ تۈكى بار، توغرا
دېدىمۇ؟

— ئارفىلد، ئايال باشلىققا ياخشى مۇئامىلە قىلغىن، — دېدى
ئېمىل، — شوتا ئەكەل، تېز!

تۇزاقتىن شوتىغا يامشىپ چىققان ئايال باشلىق ئالدى —
كەينىگە قارىماي تىكىۋەتتى. ئۇ كارتخۇلدىن مەڭگۈلۈك
كەتمەكچى، بۇ يەرگە ئەمدى دەسسەگۈسىمۇ يوق ئىدى. يولنىڭ
قايرىلىدىغان يېرىگە بارغاندا، ئۇ كەينىگە قاراپ:

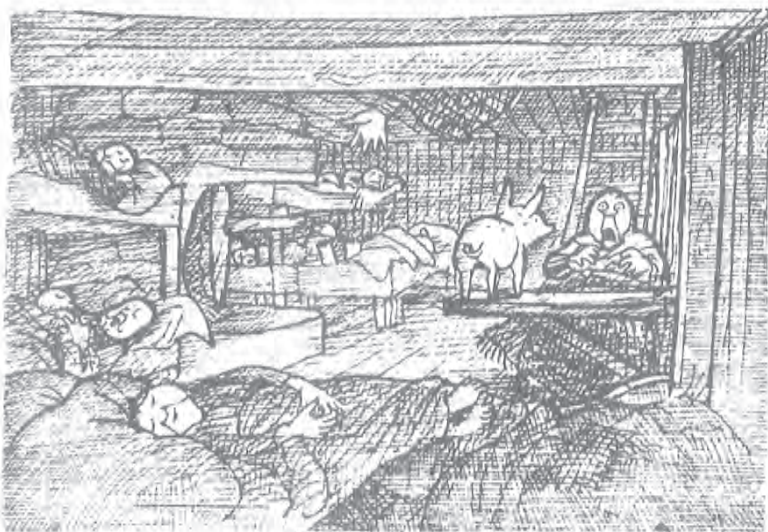
— توغرا، كولباسانى مەن ئالغان، پەرۋەردىگار مېنى
كەچۈرسۇن، لېكىن ھارپا كۈنى كەچتە مەن ئۆتۈپ قاپتىمەن،
قەسەم قىلىپ بىرەي، راستلا ئۆتۈپ قاپتىمەن، — دەپ
ۋارقىرىدى.

— ئۇنداقلقىنى بىلگەن بولسام، ئۇنى بۇ يەردە ئۇزاقراق
تۇرغۇزۇپ، ئوبدان ئويلاقتۇزاركەندىمىز. قانداقلا بولمىسۇن، بۆرىگە

تۇزاق قۇرغىنىمنىڭ زىيىنى بولمىدى، — دېدى ئېمىل.
 ئايال باشلىق سېمىز ئىككى پۇتىنى كۈچەپ سۆرگىنىچە
 دۆڭدىن پەسكە چۈشۈپ كەتتى. ئۇ ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ
 ساناتورىيەگە قايتىپ كەلگەندە، ساناتورىيەدىكى ياشانغانلار
 كىرلىشىپ، پىت بېسىپ كەتكەن كارىۋاتلىرىدا ئاللىقاچان
 شېرىن ئۇيقۇغا كېتىشكەندى. ئايال باشلىق ئۇلارنىڭ ئويغىنىپ
 كېتىشىنى زادىلا خالىمىغاچقا، خۇددى ئەرۋاھتەكلا جىمجىت
 كىردى، بۇ ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغان ئىش ئىدى.

ئۇ ئادەملەرنى بىرمۇبىر سانسىدى، خۇداغا شۈكۈر، ھەممىسى
 بار ئىكەن. تۇيۇقسىز ئۇنىڭ كۆزىگە غەلىتە بىرنەرسە چېلىقىپ
 قالدى. سارىيە ئامارىيەنىڭ كارىۋاتى يېنىدىكى شىرە ئۈستىدە...
 «ئە، پەرۋەردىگار، راستلا بىر ئەرۋاھ تۇرمامدۇ! قارماققا ئۇ
 ھەممە يېرى پارقىراپ تۇرغان تورايغا ياكى بۆرە ئادەمگە ئوخشاپ

كەتسىمۇ، جەزملەشتۈرەلەيمەنكى، ئۇ چوقۇم بىر ئەرۋاھ! «ئۇ ئەرۋاھ قورقۇنچلۇق كۆزلىرى بىلەن ئۇنىڭغا ئاللىبىپ قاراپ تۇراتتى.

بىر كۈننىڭ ئىچىدە شۇنچە كۆپ قورقۇنچلۇق ئىشلار يۈز بەردى، بۇ ئايال باشلىققا نىسبەتەن بالا كەلسە قوش كەپتۇ، دېگەندەك بىر ئىش بولغانىدى. ئۇ ئېغىر ئۆھ تارتقىنىچە يەردىلا يېتىپ ئۇخلاپ قالدى. ئۇ شۇ ئۇخلىغىنىچە مىلاد بايرىمىنىڭ ئۈچىنچى كۈنى، يەنى كۈن نۇرى دېرىزىدىن ئۆيگە چۈشكەندە ئاندىن ئويغاندى.

مىلاد بايرىمىنىڭ ئۈچىنچى كۈنى ئىنگاتورپتىكى تۇغقانلار كارتخۇلد قورۇقىغا زىياپەتكە كېلىدىغان كۈن ئىدى. ئايلا، ئەمدى ئۇلارنى نېمە بىلەن كۈتەر؟ ۋاي - ۋوي، كارى چاغلىق ئىشقى بۇ، يېمەكلىك ساقلاش ئۆيىدە يەنە نۇرغۇن تۈزلىغان گۆش، بەرەڭگى بىلەن قورۇغان گۆش، ئۈستىگە قىيام قۇيغان پىياز بار، بۇ پادىشاھنىڭ ئالدىغا ئاچىقسىمۇ بولىدىغان تائاملارغۇ.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى بۇ كۈنى خاتىرە يېزىۋاتقاندا كۆڭلى تولىمۇ يېرىم ئىدى. بۇنىڭغا كۆز يۇمغىلى بولمايدۇ، ھازىرغىچە خاتىرە دەپتەرنىڭ ئۈستىدە بىرنەچچە تامچە كۆز يېشىنىڭ ئىزى بار تۇرسا.

«مىلاد بايرىمىنىڭ ئۈچىنچى كۈنى كەچ، مەن بەك ئازابلاندىم، — دەپ يېزىلغانىدى خاتىرە دەپتەرنىڭ ئەڭ ئۈستىدىكى بىر قۇرغا، ئاندىن، — ئۇ بۈگۈن ياغاچچىلىق ئۆيىدە تولۇق بىر كۈن ئولتۇردى. بىچارە بالام، ئۇ ئەسلىدە تولىمۇ ئاق كۆڭۈل بالا ئىدى، شۇنداقتىمۇ مەن بەزىدە ئۇ بەكرەك چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىدۇ، دەپ قارايمەن» دەپ يازغانىدى.

كارتخۇلد قورۇقىنىڭ تۇرمۇشى بۇرۇنقىدەك بىر ئىزدە

كېتىۋاتاتتى. قىش تېزلا ئۆتۈپ كەتتى، باھار يېتىپ كەلدى. ئېمىل يەنىلا دائىم ياغاچچىلىق ئۆيىگە كىرىپ ئۆزىنىڭ قىلمىشلىرى ئۈستىدە ئويلىنىپ تۇراتتى. ياغاچچىلىق ئۆيىگە سولانمىغىنىدا بولسا ئىدا بىلەن بىللە ئوينىيىتى، لۇكاسنى مەنەتتى، سۈت توشۇيدىغان ھارۋىنى ھەيدەيتتى، لىنانىڭ چىشىغا تېگەتتى، ئارقىلىق بىلەن پاراڭلىشاتتى، ئاندىن يەنە كەپسىزلىكنى باشلايتتى، ئەتىگەندىن كەچكىچە ھەر خىل شەكىلدە كەپسىزلىك قىلاتتى. ئېمىلنىڭ كەپسىزلىكلىرى كارتخۇلدتىكىلەرنىڭ تۇرمۇشىغا يېڭى - يېڭى مەنىلەرنى قوشۇپ تۇراتتى. مانا شۇنداق قىلىپ، ماي ئېيىنىڭ باشلىرىغا كەلگەندە، ياغاچچىلىق ئۆيىنىڭ جازىسىغا بىر يۈز يىگىرمە بەش ياغاچ بوۋاي تىزىلدى، قانداق، ئېمىل قالتىسلىككەن؟

ئارقىلىق كەپسىزلىك قىلىپ بالا تېرىمىغىنى بىلەن، ئۇنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق دەردى بار ئىدى. ھەي، ئۇ ھازىرغىچە ھېلىقى ئىشنى، توي قىلغۇسى يوقلۇقىنى لىناغا ئېيتىشقا پېتىنالمىيۋاتاتتى.

— ئەڭ ياخشىسى مەن بېرىپ دەي، — دېدى ئېمىل. ئەمما، ئارقىلىقنىڭ ئۇنى ئارىغا سالغۇسى يوق ئىدى.

— گەپنى ئەگىتىپەرەك ئېيتىمىساق بولمايدۇ، بولمىسا ئۇنىڭ دىلى ئازار يەپ قالىدۇ، — دېدى ئۇ.

ئارقىلىق تولىمۇ ئاق كۆڭۈل ئىدى، بۇ ئىشتا كىمنىڭ بىرەر ئەقىل كۆرسىتەلەيدىغانلىقىنى بىلەلمەيۋاتاتتى. ماي ئايلىرىنىڭ دەسلەپكى شەنبە كۈنى، لىنا يىللىقچىلار ئۆيىنىڭ پەشتىقىدا تاتلىق خىياللار بىلەن ئارقىلىقنى كۈتۈپ ئولتۇراتتى. ئارقىلىق مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۇنىڭغا ئۇ ئىشنى ئېيتىش

قارارىغا كەلدى. ئۇ ئۆيىنىڭ دېرىزىسىدىن بېشىنى چىقىرىپ
ۋارقىرىدى:

— ھەي، لىنا، ساڭا بىر ئىشنى دېيەلمەي يۈرگىلى ئۇزاق
بولغانىدى!

لىنا ئۇزاقتىن بۇيان كۈتۈۋاتقىنىم ئاخىر كەلدى، دەپ قالغان
چېغى، شۇ ئان گۈلقەللىرى ئېچىلىپ كەتتى.
— نېمە ئىش ئىدى، قەدىرلىك ئارقىلىد، ماڭا نېمە
دېمەكچىدىڭىز؟ — سورىدى ئۇ.

— مۇنداق ئىش، بىز ئىلگىرى توي قىلىمىز دېگەن ھېلىقى
ئىشنى... ئەمدى ئۇ ئىشنى گەندە ئازگىلىغا تاشلىۋېتەيلى!

ئۇ بۇنداق دېسە قانداق بولىدۇ؟ بىچارە ئارقىلىد! بۇ نېمىدېگەن
سەت گەپ. بۇنداق گەپنى ساڭا دېگۈم يوق ئىدى، سەن
ئۆگىنىۋالغان سەت گەپلەرنىڭ سانىنى ئاشۇرغۇم يوق ئىدى.
لېكىن، بىلىشىڭ كېرەككى، ئارقىلىد پەقەت لۇنابىيەدىكى بىر
نامرات يىللىقچى، ساڭا ئوخشىمايدۇ. ئۇ بۇنىڭدىنمۇ ياخشىراق
گەپ تاپالمىغانىدى، مۇشۇ گەپنىمۇ ئۇ كالىسىنى خېلى قاتۇرۇپ
ئاران ئويلاپ چىققان تۇرسا، ھەي، بىچارە ئارقىلىد!

لىنانىڭ كۆڭلى يېرىم بولمىدى.

— سىز تېخى شۇنداق قىلماقچىمۇ؟ بولىدۇ، — دەيدى ئۇ، —
قېنى كۆرۈپ باقايلى!

ئەمدىلىكتە ئارفىلد ئۆزىنىڭ لىنادىن مەڭگۈ
قۇتۇلالمايدىغىنىنى چۈشىنىپ يەتتى. شۇنداقتمۇ بۇ كېچىسى
ئۇ ئۆزىنى ئىنتايىن ئازادە، يېنىكلەپ قالغاندەك ھېس قىلدى.
شۇڭا، ئۇ ئېمىل بىلەن كارتخۇلد كۆلىگە ئوكۇن تۇتقىلى باردى.
بۇ بىر گۈزەل كېچە ئىدى، بۇنداق كېچىنى پەقەت سمالاندتىلا
كۆرگىلى بولاتتى. كارتخۇلدىنىڭ ئالاھىدە نورۇزگۈلى بەس —
بەستە ئېچىلغان بولۇپ، ئاق قاش قارىقۇشقاچ توختىماي
ۋىچىرلايتتى، پاشىلار غىڭىلداپ ئۇچۇپ يۈرەتتى، ئوكۇن خۇشال
ھالدا يەمنى چىشلەيتتى. ئارفىلد بىلەن ئېمىل ئۇ يەردە
ئولتۇرۇپ بۇ مەنزىرىدىن ھۇزۇرلىنىۋاتاتتى. گەرچە ئۇلار كۆپ
گەپ قىلىشمىسىمۇ، ئەمما روھى ناھايىتى كۆتۈرەڭگۈ ئىدى.
ئۇلار كۈن ئولتۇرغاندىن كېيىنلا ئۆيگە قايتتى. ئارفىلدىنىڭ
قولىدا چىۋىققا ئۆتكۈزۈلگەن ئوكۇن، ئېمىل بولسا ئارفىلد
ئۇنىڭغا ياساپ بەرگەن نەينى چېلىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇلار
ئورماندىكى چىملىقتىن، ياپىپىشلىق قېيىن دەرىخى ئاستىدىكى
چىغىر يوللاردىن ئۆتتى، ئېمىل نەينى شۇنداق مۇڭلۇق
چالدىكى، ھەتتا ئاق قاش قارىقۇشقاچمۇ ھەيران قالغىنىدىن
ۋىچىرلىشىنى توختاتتى. ئەمما، ئېمىل تۇيۇقسىز توختىۋېلىپ،
ئارفىلدىتىن:

— سەن مېنىڭ ئەتە نېمە قىلىدىغىنىمنى بىلمەسەن؟ — دەپ
سورىدى.

— بىلمەيمەن، يەنە شۇ كەپسىزلىك قىلارسەن ھەرقاچان.

ئېمىل نەينى قايتىدىن چېلىشقا باشلىدى. ئۇ نەي چالغاچ
 مېڭىپ ئويلنىۋاتاتتى.
 — ئۆزۈمۈ بىلمەيمەن، ھەر قېتىم كەپسىزلىك قىلىپ
 بولغاندىن كېيىن ئاندىن بىلمەن، — دېدى ئۇ ئاخىردا.

ئۈچىنچى قىسىم

ئېمىل يەنىلا لۇنابىيەدە ياشىماقتا

پۈتكۈل لۇنابىيە، پۈتكۈل سمالاند، پۈتكۈل شىۋېتسىيە، كىم بىلىدۇ، پۈتكۈل دۇنيادىنمۇ ئېمىلغا ئوخشاش كەپسىز بالىنى تاپقىلى بولىدىغان - بولمايدىغانلىقىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. ئېمىل بۇرۇندىنلا سمالاند ئۆلكىسىنىڭ لۇنابىيە رايونىغا تەۋە كارتخۇلد قورۇقىدا ئولتۇراتتى. چوڭ بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئاھالىلەر كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولغانلىقى بىر مۆجىزە - دە، ئەمما ئۇ راستلا رەئىس بولۇپ، پۈتۈن لۇنابىيەدىكى ئەڭ ئىستىقبالىلىق ئەزىمەت بولۇپ قالدى. نېمىدېگەن ياخشى، بۇنىڭدىن شۇنى بىلىۋالالايسىزكى، ھەرقانداق بالا چوڭ بولىدۇ، بۇ جەرياندا ئۇلارنىڭ ھەر خىل ئارتۇقچىلىقلىرى گەۋدىلىنىپ، ئاخىر كۆزگە كۆرۈنگەن، ئۇتۇق قازانغانلاردىن بولۇپ قالىدۇ. بۇنى ئويلىساملا خۇشال بولۇپ كېتىمەن. سىزمۇ مۇشۇنداق ئويلايسىزغۇ دەيمەن؟ چوقۇم شۇنداق، چۈنكى سىزمۇ نۇرغۇن كەپسىزلىكلەرنى قىلغان، توغرا دېدىممۇ؟

كارتخۇلدىكى ئارما سۇپىسى ئېمىلنىڭ ئاپىسى، ئۇ ئوغلىنىڭ بارلىق كەپسىزلىكلىرىنى كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتىرىگە خاتىرىلەپ، ئاندىن ئۇنى ئىشكاپقا تىقىپ قوياتتى. كېيىن ئىشكاپ توشۇپ كېتىپ، باشقا نەرسىلەرنى ئالغىلى

بولمايدىغان بولۇپ كەتتى،
خاتىرىلەر تارتىمغا
تاقىشۇپلىپ ئېچىلماي
قالاتتى. ئۇ خاتىرىلەر تا
ھازىرغىچە يەنىلا شۇ يەردە
بىر ئوبدان ساقلانماقتا،
پەقەت ئارىسىدىكى ئۈچ
خاتىرە دەپتەرنى ئېمىل

ئۆزىگە پۇل لازىم بولۇپ قالغاندا يەكشەنبىلىك دىنىي
مەكتەپتىكى خانىمغا سېتىپ بەرمەكچى بولدى، ئەمما ئۇ خانىم
ئالمىغاچقا، ئۇ خاتىرە دەپتەرلەرنىڭ ۋاراقلىرىدىن قەغەز كېمە
ياساپ كارتخۇلد ئۆستىڭىگە قويۇپ بەردى.

يەكشەنبىلىك دىنىي مەكتەپتىكى خانىم ئۆزىنىڭ نېمىدەپ
ئېمىلدىن ئۇ خاتىرە دەپتەرلەرنى سېتىۋالدىغانلىقىنى
چۈشەنمەي:

— مەن ئۇلارنى سېتىۋېلىپ نېمە قىلىمەن؟ — دەپ
سورىدى.

— رايونىمىزدىكى بالىلارنىڭ مەندەك كەچىسىز بولماسلىقى
ئۈچۈن، — دەپ جاۋاب بەردى ئېمىل.

بۇ گەپ ناھايىتى توغرا ئىدى، ئۆزىنىڭ كەچىسىزلىكىنى
ئېمىل ئۆزىمۇ بىلەتتى. ئۇ ئۇنتۇپ قالسا، كارتخۇلد قورۇقىدىكى
ئايال خىزمەتچى لىنا ھەر ۋاقىت سەمىگە سېلىپ قوياتتى.

— سەن يەكشەنبىلىك دىنىي مەكتەپكە بارساڭمۇ بىكار،
چۈنكى سېنى ھېچكىم باشقۇرالمىدۇ، ئۇ يەرگە بارغان بىلەنمۇ
بەربىر جەننەتكە كىرەلمەيسەن. ساڭا چاقماق بىلەن گۈلدۈرماما
ياردەم قىلسا ھەيتاڭ! — دەيتتى لىنا.

لىنانىڭ دېمەكچى بولغىنى، ئېمىل نەگىلا بارسا شۇ يەرنىڭ

ئىت - مۈشۈكىگىمۇ ئارام بەرمەي، ھەممە كىشىنى پاراكەندە قىلاتتى.

— مۇنداق بالىنى مەن ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان، — لىنا شۇنداق دېگەچ ئىمدانى كالا فېرمىسىغا ئېلىپ كەتتى. ئىدا ئۇ يەردە ياۋا بۆلجۈرگەن تەرسە، لىنا كالىلارنى ساغدى. ئىدا ئۆزى تەرگەن ياۋا بۆلجۈرگەننى تاياققا ئۆتكۈزۈپ بەش زىخ قىلىپ ئۆيگە ئېلىپ بارسا، ئېمىل ئالداپ ئىككىنى ئېلىۋالدى، بۇ قېتىم ئۇ خېلى ئىنساب قىلغانىدى.

سىز ئېمىلنى لىنا، ئىدالار بىلەن كالا فېرمىسىغا بىللە بېرىشنى خالايدۇ، دەپ قالماڭ. ئۇنداق ئويلىسىڭىز خاتالاشقان بولىسىز، ئۇ ئەرەكسەن - ئازادە يۈرۈشكە ئامراق. شۇڭا، ئۇ كەپكىسىنى كىيىپ، مىللىقنى ئېسىپ ئۈدۈل ئاتخانغا باردى، بىرلا سەكرەپ لۇكاسقا مېنىپ، ئورمان ياڭىقى دەرىخى قاپلىغان يولدا ئات چاپتۇردى، چىم تېگىدىكى لايىلار ئات تۇيىقى ئاستىدا تەرەپ - تەرەپكە چاپچىرىدى. ئۇ ھازىر «سىمالاندلىق ئاتلىق ئەسكەر ھۇجۇمغا ئاتلاندى» دېگەن ئويۇننى ئوينىۋاتاتتى، بۇنى ئۇ گېزىتتىكى بىر پارچە سۈرەتتىن كۆرگەنىدى، شۇڭا ھۇجۇمغا قانداق ئاتلىنىشنى بىلەتتى.

شەپكە، مىللىق،

لۇكاس — بۇ ئۈچ ئەر -

سە ئېمىلنىڭ بۇ دۇنيا -

دىكى ئەڭ قىممەتلىك

نەرسىلىرى ئىدى. ئۇ

ئېتى لۇكاسنى ۋىمورىي

بازىرىدا كارامەت كۆر -

ستىپ ئۇتۇۋالغانىدى؛

شەپكىسى سەت كۆك رەڭلىك جىپكى بار شەپكە بولۇپ، دادىسى شەھەرگە كىرگەندە ئۇنىڭغا ئالغاچ چىققانىدى؛ مىلتىقى ياغاچ-تىن ياسالغان، كارتخۇلد قورۇقىنىڭ يىللىقچىسى ئارفەلد ئې-مىلىنى بەك ياخشى كۆرگەچكە ئۇنىڭغا ياساپ بەرگەنىدى. ئەسلىدە ئېمىل ئۆزىمۇ ياسىيالايتتى. ياغاچ ئويۇشقا كەلگەندە ئېمىلدىن ئۈستى ئادەم يوق، چۈنكى ئۇ دائىم تىرىشىپ مەشىق قىلىدۇ. ئەسلىدە ئىش مۇنداق، ئېمىل ھەر قېتىم كەپسىزلىك قىلىپ بالا تېرىغاندا ياغاچچىلىق ئۆيىگە سولاپ قويۇلاتتى، مۇشۇنداق چاغلاردا ئۇ قىزىقارلىق قىلىپ ياغاچ بوۋايدىن بىرنى ياسايتتى. ئاخىر ئۇ ئۈچ يۈز ئاتمىش توققۇز ياغاچ بوۋاي ياسىدى، ئۇ ياغاچ بوۋايلار تا ھازىرغىچە ساقلانماقتا، پەقەت بىرسىنى ئاپىسى كاش-تان دەرىخىنىڭ كەينىگە كۆمۈپ قويدى، چۈنكى ئۇ بوۋاينىڭ چىرايى باستىرغا تولىمۇ ئوخشاپ قالغانىدى.

— باستىرنى بۇنداق ئۇسۇل بىلەن ئىپادىلىگىلى بولمايدۇ! —

دېدى ئاپىسى.

خوش، سىز ئەمدى ئېمىلنىڭ قانداقراق بالا ئىكەنلىكىنى بىلىدىڭىز، يەنى ئۇنىڭ يىل بويى — مەيلى ياز بولسۇن، قىش بولسۇن، كەپسىزلىك قىلىپ يۈرىدىغانلىقىنى بىلىدىڭىز. مەن كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتەرلەرنىڭ ھەممىسىنى ئوقۇپ چىقتىم، ئۇنىڭ بىرنەچچە كۈندىكى ئىشلىرىنى تاللاپ سىزگە سۆزلەپ بېرى. ئاڭلىغاندىن كېيىن سىز ئېمىلنىڭ ياخشى ئىشلارنىمۇ قىلغانلىقىنى بايقايسىز. ئادەم ئىش بېجىرگەندە ئادىل بولۇشى، ئومۇمىيلىقنى كۆزدە تۇتۇشى كېرەك، ئېمىلنىڭ كەپسىزلىكىگىلا ئېسىلىۋالساق بولمايدۇ، ئۇنىڭ قىلغان كەپسىزلىكلىرىنىڭ ھەممىسىلا يامان ئىشلار ئەمەس، ئۇ زىيىنى

STORA EMILBOKEN

يوق كەپسىزلىكلەرنىمۇ قىلغان. ئەمەلىيەتتە، ئۇنىڭ 3 - نوپاىر كۈنى قىلغىنى پۈتۈنلەي ساراڭلارچە قىلىق، شۇڭا مەن مەڭگۈ دېمەيمەن، دەپ ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا ماقۇل بولغان. ئەمدى بىز ئومۇمىي جەھەتتىن ئالغاندا ئېمىل خېلى يامان ئەمەس، ئەمما ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇنداق قارىمايدىغان كۈنلەردىن بىر كۈننى تاللاپ كۆرەيلى.

12 - ئىيۇن، شەنبە

ئېمىل باكخۇۋا كىمئارتۇق سودىسىدا ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويدى

ئىيۇننىڭ بىر شەنبە كۈنى، باكخۇۋادا كىمئارتۇق سودىسى بولدى، ھەممە كىشىنىڭ ئۇنىڭغا قاتناشقۇسى بار ئىدى، چۈنكى بۇ لۇنئابىيە ۋە پۈتۈن سمالاندتىكى ئەڭ قىزىيدىغان پائالىيەت ئىكەنلىكىنى ھەممە ئادەم بىلەتتى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئانتون سۇپىسون ئەلۋەتتە باراتتى، ئارفىلد بىلەن لىنامۇ يالۋۇرۇپ يۈرۈپ بارماقچى بولدى. ئەلۋەتتە، ئېمىلنىڭ ئىچىدە.

ئەگەر سىز كىمئارتۇق قىلىپ سېتىشقا قاتنىشىپ باققان بولسىڭىز، كىشىلەرنىڭ ئۇ يەردە نېمە قىلىدىغىنىنى بىلىسىز. ئەگەر بىرسى ئۆزىنىڭ بىرەر نەرسىسىنى ساتماقچى بولسا، كىمئارتۇق قىلىپ سېتىش ئېلىپ بارىدۇ. باكخۇۋادىكىلەر ئامېرىكىغا كۆچۈپ كەتمەكچى بولغاچقا ئۆزلىرىنىڭ بارلىق نەرسىلىرىنى كىمئارتۇق قىلىپ سېتىۋەتمەكچى بولغانىدى. ئۇ چاغلاردا نۇرغۇن كىشىلەر مۇشۇنداق قىلاتتى، چۈنكى ئۇلار ساپا، قازان، كالا، توخۇ دېگەندەك نەرسىلىرىنى ئۇ يەرگە ئەكەپتەلمەيتتى. شۇڭا، ئۇلار باش يازنىڭ ھاۋا ئوچۇق بىر كۈنى باكخۇۋادا كىمئارتۇق سودىسى ئۆتكۈزدى.

ئېمىلنىڭ دادىسى ئەرزان باھادا بىر ئىنەك، بىر مېكىچىن،

بىرنەچچە مېكىيان سېتىۋالماقچى بولدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ
باكخۇۋاغا بارماقچى، سېتىۋالغان نەرسىلەرنى ئۆيگە ئەكىلىشكە
ياردەملىشىدۇ، دەپ ئارقىلىق بىلەن لىنانىڭمۇ بېرىشىغا ماقۇل
بولدى.

— ئېمىل بېرىپ نېمە قىلىدۇ، ھېچ چۈشەنمىدىم، — دېدى
دادىسى.

— توغرا دەيسىز، ئۇ يەردە جېدەل بولۇپ قېلىشى مۇمكىن،
ئېمىلنى بىللە ئېلىپ بېرىشنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق، — دېدى
لىنا.

لىنا لۇنناپىيە ۋە سمالاندتىكى كىمئارتۇق سودىسىدا دائىم
جېدەل بولۇپ تۇرىدىغانلىقىنى بىلەتتى، شۇڭا ئۇنىڭ دېگىنىمۇ
ئورۇنلۇق ئىدى. شۇنداقتىمۇ ئېمىلنىڭ ئاپىسى لىناغا ئاللىيىپ:
— سېنىڭ كارىڭ بولمىسىمۇ بولىدۇ، ئېمىلنىڭ بارغۇسى
بولسا بارسۇن، ئەكسىچە سەن ئۆزۈڭنىڭ كۆپچىلىك ئالدىدىكى
سۆز — ھەرىكىتىڭگە ئوبدانراق دىققەت قىلغىن! — دېدى.
لىنا بۇ گەپنى ئاڭلاپ غەڭ قىلىمىدى. ئېمىل شەپكىسىنى
كىيىپ يولغا چىقىشقا تەييارلاندى.

— ماڭا بىرەر نەرسە ئالغاچ كېلەرسىلەر، — دېدى ئىدا
بېشىنى سىڭار يان قىلىپ سەمىمىي تەلەپپۇزدا.
ئۇ بۇ گەپنى مەخسۇس بىرسىگە دېمىگەنىدى، پەقەت مۇنداقلا
دەپ قويغانىدى، لېكىن بۇنى ئاڭلىغان دادىسى شۇ زامانلا
قاياقلىرىنى تۈردى:

— ئېلىپ بەر، ئېلىپ بەرلا دېگەن، بۇ گەپتىن باشقا
گەپتىمۇ ئاڭلارمەنمۇ! يېقىندىلا تېخى تۇغۇلغان كۈنۈڭدە ساڭا
ئون ئېرلىق ناۋات ئېلىپ بەرمىدىمۇ، ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ؟
ئېمىلنىڭمۇ پۇل سورىغۇسى بار ئىدى، چۈنكى يانچۇقتا پۇل

بولمىسا كىمئارتۇق سودىسىغا قانداق قاتناشقىلى بولىدۇ؟
لېكىن، ئۇ بۇ خىيالىدىن دەرھال ياندى، ھازىر دادىسىدىن پۇل
ئالىدىغان ياخشى پەيت ئەمەس، ئۇ بۇنى ئوبدان بىلەتتى. ھازىر
بولمايدۇ، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى ئالدىراش، دادىسى ئادەتتە
سۈت توشۇيدىغان ھارۋىغا چىقىپ بولغان. پۇل ئېلىشنىڭ يەنە
باشقا ئامالى بارغۇ، دەپ ئويلىدى ئېمىل. ئۇ ئەستايىدىل
ئويلىغاندىن كېيىن:

— سىلەر مېڭىۋېرىڭلار، مەن لۇكاسنى مىنىپ ئارقاڭلاردىن
يېتىمەن! — دېدى.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئېمىلنىڭ دادىسىدا گۇمان پەيدا بولدى،
لېكىن ئۇ يولغا ئالدىراپ تۇرغاچقا، ئېمىلغا:

— بولىدۇ، بولىدۇ، ئۆيدە ئولتۇرۇپ تۇرساڭ تېخى ياخشى، —
دېدى.

شۇ گەپتىن كېيىنلا قامچىسىنى تاراسلاتقىنىچە يولغا
چىقتى. ئارقىلىق ئېمىلغا، لىنا ئىداغا قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ
خوشلاشتى، ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئېرىگە ئارقىسىدىن ۋارقىرىدى:

— دىققەت قىلىڭلار، پۇت — قولۇڭلار ساق قايتىپ
كېلىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن !

ئۇنىڭ بۇنداق دېيىشىدىكى سەۋەب، ئۇ كىمئارتۇق سودىسىدا
ھەر خىل جېدەللەرنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلەتتى.

ھارۋا دوقمۇشتىن قايرىلىپ تېزلا كۆزدىن غايىب بولدى.
ئېمىل ئات تۇيىقىدىن كۆتۈرۈلگەن چاڭ — توزان ئىچىدە ئۇلارغا
قاراپ قول پۇلاڭلىتىپ قويدى. ئەمدى ئالدىراش نۆۋىتى ئۇنىڭغا
كەلدى، ئۇ چوقۇم پۇل تېپىشى كېرەك، لېكىن قانداق قىلىش
كېرەك؟ سىز بىلەمسىز؟

ئەگەر ئېمىل كىچىك ۋاقتىدا سىزمۇ سىمالاندىكى بىر
كىچىك بالا بولغان بولسىڭىز كۆرگەن بولاتتىڭىز، ئەينى چاغدا
ئۇ يەردىكى يوللاردا ناھايىتى كۆپ رېشاتكىلىق دەرۋازىلار بار
ئىدى، ئۇلاردىن ئۆتۈش بىر ئاۋارچىلىك ئىدى، بۇ بەلكىم
سىمالاندىكى ئۆكۈز، ئىنەك، قويلا ئايرىم — ئايرىم ئوتلاققا
ئوتلايدىغان بولغاچقىمۇ ياكى سىمالاندىكى كىچىك بالىلار ئات
ھارۋىلىرىنى ھەيدەپ بۇ يەردىن ئۆتىدىغان، ھارۋىدىن سەكرەپ
چۈشۈپ ئۆزلىرى دەرۋازىنى ئېچىش خۇشايمايدىغان ھۇرۇن
دېھقانلارغا دەرۋازىنى ئېچىپ بېرىپ ئىككى ئېرلىق تەڭگە
تاپماقچى بولغانلىقىنىڭ سەۋەبىدىن بولۇشىمۇ مۇمكىن ئىدى.

كارخۇلدىتىمۇ دەل مۇشۇنداق بىر دەرۋازا بار، لېكىن ئېمىل

بۇ يەردە ئىككى ئېرلىق تەڭگىنى راستلا كۆپ تاپالمىغانىدى، چۈنكى كارتخۇلد قورۇقى رايونىنىڭ چېتىدە بولغاچقا، بۇ يەرگە كېلىپ ئىش بېجىرىدىغان كىشىلەر تولىمۇ ئاز ئىدى، پەقەت بىرلا قورۇق تېخىمۇ يىراق جايدا ئىدى، ئۇ بولسىمۇ باكخۇۋا بولۇپ، ئۇ يەردە دەل بۈگۈن كىمئارتۇق سودىسى بولاتتى.

— قالتىس بولدى، ئۇ يەرگە بارىدىغان ھەربىر كىشى بىزنىڭ دەرۋازىمىزدىن ئۆتىدۇ، — دەپ ئويلىدى ئېمىل. قاراڭ بۇ شاكىچىكى، نېمىدېگەن زېرەك — ھە!

ئېمىل تولۇق بىر سائەت دەرۋازىۋەن بولۇپ، بەش كرونا يەتمىش تۆت ئېرل پۇل تاپتى، ئويلىمىغان ئىش — دە. ئات ھارۋىلىرى ئۈزۈلمەي كېلىپ تۇردى، بىر ھارۋا ئۆتۈپ دەرۋاز يېپىلماستىنلا يەنە بىر ھارۋا كېلىپ بولاتتى، ھەممە كىشى شۇنداق خۇشال، ئېمىلنىڭ شەپكىسىگە ئىككى ئېرل ياكى بەش ئېرل تاشلايتتى، ھەتتا بىرنەچچە باي بىر قېتىمدىلا ئۇنىڭغا ئون ئېرل بېرىۋەتتى، گەرچە ئۇلار بېرىپ بولۇپلا پۇشايمان قىلغان بولسىمۇ.

لىكىن، ئېمىل كرۇكستوپتىن كەلگەن بىر دېھقاننىڭ ئېتى دەرۋازىدىن ئۆتەي دېگەندە دەرۋازىنى دەرھال يېپىۋالدى، دېھقان ئاچچىقى كېلىپ ۋارقىردى:

— نېمىشقا دەرۋازىنى يېپىۋالمىسەن؟

— ياپقاندىن كېيىن ئاندىن ئاچقىلى بولىدۇ ئەمەسمۇ، — دەپ چۈشەندۈردى ئېمىل.

— مۇشۇنداق بىر كۈندە نېمىدەپ دەرۋازىنى ئوچۇق قويمايسەن؟ — دېدى دېھقان غەزەپلىنىپ.

— مېنىڭ بېشىم ئىششىپ قالمايدى، بۇ مېنىڭ تۇنجى قېتىم بۇ كونا بىر كەتكەن دەرۋازىدىن پايدىلىنىپ ئاز — تولا پۇل

تېپىشىم !
ئەمما، كرۇستوپتىن كەلگەن دېھقان ئۇنىڭغا پۇل بەرمەكتە
يوق، قامچا بىلەن بىرنى ئۇرۇپ قويۇپ كەتتى.
كىمئارتۇق سودىسىغا بارىدىغانلارنىڭ ھەممىسى ئېمىلنىڭ
دەرۋازىسىدىن ئۆتۈپ بولۇپ، پۇل تېپىش ئىمكانىيىتى
قالمىغاندا، ئېمىل بىر سەكرەپلا ئاتقا مىنىپ بازارغا قاراپ
ئۇچقان دەك چاپتى، يانچۇقىدىكى تەڭگىلەر توختىماي
جىرىڭلايتتى.

باكخۇۋادىكى كىمئارتۇق سودىسى جىددىي ئېلىپ
بېرىلىۋاتاتتى. سېتىلىدىغان نەرسىلەر تۈرى بويىچە قورۇنىڭ
ھويلىسىغا تىزىلغان، كىشىلەر قىستىلىشىپ يۈرۈپ
سېتىلىدىغان نەرسىلەرنى ئايلىنىپ كۆرمەكتە ئىدى. رىياسەتچى
كىشىلەرنىڭ ئارىسىدىكى بىر ياغاچ تۇڭ ئۈستىدە تۇراتتى، ئۇ

تۆمۈر قازان، قەھۋە
ئىستاكانى، كونا چاق،
يەنە مەن بىلمەيدىغان
نەرسىلەرنى ياخشى باھادا
سېتىپ بەردى. بەلكىم
بىلىشىڭىز مۇمكىن،

كىمئارتۇق قىلىپ سېتىش مۇنداق بولىدۇ: ئەگەر بىر كىشىگە
بىرنەرسە يارىسا، ئۇ بەرمەكچى بولىدىغان باھاسىنى رىياسەتچىگە
دەيدۇ، ئەگەر بۇ نەرسىگە يەنە بىرسى تېخىمۇ يۇقىرى باھا
چىقارسا، بۇ نەرسە كېيىنكى كىشىگە تەۋە بولىدۇ.
ئېمىل لوكاسنى مىنىپ ھويلىغا كىرگەندە، كىشىلەر
ئارىسىدا غۇلغۇلا پەيدا بولدى:

— كارتخۇلد قورۇقنىڭ ھېلىقى بۇزغۇنچىسى كەلدى، ئەڭ
ياخشىسى تېزرەك ئۆيىگە كېتىۋالايلى!

شۇنداقتىمۇ ئېمىل ناھايىتى ئاكتىپلىق بىلەن سودىغا
قاتناشتى، يانچۇقىدىكى پۇلىنىڭ جىقلىقىدىن ئۇنىڭ بېشى
قېتىپ، ئاتتىن چۈشۈپلا ئۈچ كروناغا بىر كونا كارىۋات
سېتىۋالدى - يۇ، ئارقىدىنلا يالتيىپ، «ئالمايمەن» دەپ
تۇرۇۋالدى. بەختىگە يارىشا بىر موماي تۆت كرونا چىقىرىپ
ئالماقچى بولۇۋىدى، ئاندىن بۇ كارىۋاتنى قولىدىن چىقىرىۋەتتى.
كېيىن ئۇ نېمىنى كۆرسە شۇنى ئېلىۋەردى، بىر قېتىمدىلا ئۈچ
نەرسە سېتىۋالدى. بىرى، رېڭى ئۆچۈپ كەتكەن، ئۈستىگە كۆك
قۇلۇلە ئورنىتىلغان مەخمەل قۇتا، بۇنى ئىمداغا سوۋغا قىلسا
بولىدۇ؛ يەنە بىرى، بولكا كەپكۈرى، ئۇنىڭ سېپى ئۇزۇن،
بولكىنى دۇخوپكىنىڭ ئىچىگە سالغىلى بولىدۇ؛ ئۈچىنچىسى، دات
بېسىپ كەتكەن ئوت ئۆچۈرگۈچ، پۈتۈن لۇنئابىيەدە ئون ئېرىل

چىقىرىپ ئۇنى ئالىدىغان كىشى چىقمايتتى، ئېمىل بولسا ئۇنىڭغا يىگىرمە بەش ئېرىل خەجلىدى.

«قۇتقۇزۇڭلار، بۇنى مېنىڭ ئالغۇم يوق» دەپ ئويلاۋاتسا، ۋاقىت ئۆشۈپ قالدى، مەيلى ئالغۇسى بولسۇن - بولمىسۇن، ئوت ئۆچۈرگۈچ ئۇنىڭ بولدى.

ئارقىلىق كېلىپ ئۇنىڭ ئوت ئۆچۈرگۈچىنى كۆرۈپ كۈلۈپ كەتتى.

— بۇنداق بىر «ئەنگۈشتەر» نى ئېلىپ نېمە قىلىسەن؟ — دەپ سورىدى ئۇ. ئېمىل:

— ئەگەر ئاسماندىن چاقماق چۈشۈپ بىرەر نەرسىنى كۆيدۈرۈۋەتسە، بۇ كارغا كېلىدۇ ئەمەسمۇ، — دەپ تۇرۇشىغا، راستلا چاقماق چۈشتى. ئېمىل تېخى چاقماق چۈشتىمىكىن، دەپ تۇرسا، ئەسلىدە دادىسى ئۇنىڭ ياقىسىدىن تارتىپ تۇرۇپ ئۇنى تازا سىلكىگەنمىكەن، بۇنىڭدىن ئۇنىڭ چاچلىرى يەلپۈنۈپ كەتتى.

— سەن ھارامزادە، نېمە قىلىۋاتىسەن؟ — دەپ ۋارقىرىدى دادىسى.

ئەسلىدە دادىسى مال قوتىنىنى ئايلىنىۋېتىپ، بىر ئىنەككە كۆزى چۈشكەنىدى، دەل شۇ پەيتتە لىنا ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ يۈگۈرۈپ كېلىپ:

— غوجايىن، غوجايىن، ئېمىل ئاۋۇ يەردە بىرمۇنچە پۇل خەجلىپ ئوت ئۆچۈرگۈچ ئالماقچى بولۇۋاتىدۇ، ئۇ ئالسۇنمۇ؟ — دېدى.

ئېمىلدا پۇل بارلىقىنى دادىسى ئەلۋەتتە بىلمەيتتى. ئۇ ئېمىل سېتىۋالغان نەرسىگە مەن پۇل تۆلەپ قالارمەنمىكىن، دەپ قالغاچقا، بۇنى ئاڭلاپ ئاچچىقىدىن رەڭگى ئوڭۇپ،

تتريگىنچە بېرىپ
ئېمىلغا ئېسىلغاندى.

— مېنى قويۇۋەت،
پۇلىنى ئۆزۈم تۆلەيمەن، —
دېدى ئېمىل ئۈنلۈك
قىلىپ. ئۇ ئاخىر دادىسىغا
ئۆزىنىڭ دەرۋازىۋەنلىك
قىلىپ خېلى كۆپ پۇل

تاپقانلىقىنى چۈشەندۈردى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئوغلىنىڭ
قولىدىن خېلى ئىش كېلىدىكەن، دەپ ئويلىغان بولسىمۇ، لېكىن
پۇلىنى بۇزۇپ بىر ئوت ئۆچۈرگۈچ ئېلىشنى ھاماقەتلىك دەپ
ئويلايتتى.

— شۇنداقتىمۇ سېنىڭ قالايمىقان نەرسە ئالماسلىقىڭنى
ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى ئۇ كەسكىنلىك بىلەن، ئېمىلغا
سېتىۋالغان بارلىق نەرسىلىرىنى ئۆزىگە كۆرسىتىشنى بۇيرۇدى.
نەرسىلەرنى كۆرگەندىن كېيىن ئېمىلنى زەرب بىلەن ئىتتىرىپ
ۋارقىرىدى:

— نېمە! ھېچنېمىگە پايدىسى يوق بىر كونا مەخمەل قۇتا،
بىر بولكا كەپكۈرى، ئۆيدە بۇنىڭدىنمۇ ياخشىسى بار تۇرسا!
ھەي، نېمىشقا بۇنداق قالايمىقان نەرسىلەرنى ئالغانسەن، ئەڭ
ناچىرى ماۋۇ ئوت ئۆچۈرگۈچ! — ئۇ ئاخىرىدا قوشۇپ قويدى، —
گېپىمنى ئېسىڭدە چىڭ تۇت، ئادەم دېگەن ئۆزىگە زۆرۈر،
ئېھتىياجلىق نەرسىنى سېتىۋېلىشى كېرەك!

مەيلى قانداقلا بولمىسۇن، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرى ئاز - تولا
يوللۇق ئىدى، لېكىن قايسى نەرسىلەرنىڭ مۇتلەق زۆرۈرلۈكىنى
قانداق بىلگىلى بولىدۇ؟ مەسىلەن، گازلىق سۇ زۆرۈرمۇ -

ئەمەسمۇ؟ ئېمىل زۆرۈر دەپ قارايتتى. ئېمىل دادىسىنىڭ ئەيىبلىشىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆڭلى پەرىشان ھالدا كېتىۋېتىپ، قەلەمپۇر دەرىخى ئاستىدىكى چەلىدە پىۋا ۋە گازلىق سۇ ساتىدىغان بىر يايىمچىنى كۆردى. تەۋەككۈلچىلىكنى ياخشى كۆرىدىغان باكخۇۋالىق بۇ يايىمچى ۋىمورىيىدىكى ئىچىملىك زاۋۇتىدىن يەشكەپ ئىچىملىك ئەكەلىپ، كىمئارتۇق سودىسىغا قاتنىشىپ ئۈمىدلىك كەتكەنلەرگە سېتىۋاتاتتى.

ئېمىل مۇشۇ يېشىغا كەلگۈچە گازلىق سۇنى ئاران بىر قېتىملا ئىچىپ باققانىدى، ئەمدى بۇ ياخشى پۇرسەتنى قولدىن بەرمەسلىك كېرەك، بۇ يەردە گازلىق سۇمۇ بار، يانچۇقىدا پۇلمۇ بار، نېمىدېگەن تەلەيلىك، ئۇنىڭغا قوش ئامەت كەپتۇ!

ئېمىل ئارقا - ئارقىدىن ئۈچ بوتۇلكا ئىچىشنى نىيەت قىلدى. بىراق، گۈلدۈرماما يەنە گۈلدۈرلىدى، قەيەردىن پەيدا بولدى، دادىسى تۇيۇقسىز يېنىدا ئۇنۇپ، يەنە ئۇنىڭ ياقىسىدىن قاماللىغىنىچە قاتتىق سىلكىشلىۋىدى، ئىچكەن گازلىق سۇنىڭ ھەممىسى ئېمىلنىڭ بۇرىنىدىن يېنىپ كەتتى.

— ھۇ ھارامزادە، تۆت تەڭگە پۇل تېپىپ، بۇ يەرگە كېلىپ ئىچىملىك ئىچكۈدەك بولدۇڭمۇ!

بۇ قېتىم ئېمىلنىڭ راستلا ئاچچىقى كەلدى، ئۆلۈپ كېتىدىغان ئىش بولسىمۇ گېپىنى ئېنىق دەۋالماقچى بولدى:

— مېنىڭ راستلا ئاچچىقىم كەلدى، پۇلۇم يوق ۋاقتىدا گازلىق سۇ ئىچسەم بولمىسا، پۇلۇم بولسىمۇ ئىچسەم بولمىسا، ئۇنداقتا زادى قانداق «ئۆلگۈر» ۋاقىتتا ئىچسەم بولىدۇ؟ ئېمىلنىڭ دادىسى ئېمىلغا قاراپ كەسكىنلىك بىلەن ۋارقىرىدى:

— ئۆيگە بارغاندىن كېيىن ياغاچچىلىق ئۆيىگە كىرگىن!

ئۇ ئوشۇق گەپ قىلمايلا مال بازىرى تەرەپكە يۈرۈپ كەتتى. ئېمىل ئورنىدا تۇرۇپ قالدى، تولىمۇ خىجىل بولدى، ئۆزىنىڭ بايا چېكىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلىكىنى، دادىسىغا گەپ ياندۇرماستىقى كېرەكلىكىنى، بولۇپمۇ «ئۆلگۈر» دېمەسلىكى كېرەكلىكىنى ھېس قىلدى، بۇ ئادەم تىللايدىغان سۆز بولغاچقا، كارتخۇلد قورۇقىدا بۇنداق سۆزنى قىلىش مەنىنى قىلىناتتى. ئېمىلنىڭ دادىسى دىنىي رايونىنىڭ ئىش بېجىرگۈچىسى بولۇپ، ھەممىنى بىلەتتى. ئېمىلنىڭ خىجىللىقى بىرنەچچە مىنۇتلا داۋاملاشتى، ئارقىدىنلا يەنە بىر بوتۇلكا گازلىق سۇ ئېلىپ ئارقىلىققا بەردى. ئۇلار باكخۇۋا قورۇقىنىڭ ئوتۇنخانىسىنىڭ تېمىغا يۆلىنىپ پاراڭ سالغاچ ئولتۇردى، ئارقىلىق گازلىق سۇنى ئىچىپ بولغاندىن كېيىن:

— ئۆمرۈمدە بۇنداق ياخشى ئىچىملىكنى ئىچىپ باقماپتىكەنمەن، — دېدى.

— سەن لىنانى كۆردۈڭمۇ؟ — دەپ سورىدى ئېمىل.

ئارقىلىق لىنا تۇرغان جايىنى كۆرسىتىپ قويدى. ئۇ چىم ئۈستىدە رېشاتكىغا يۆلىنىپ ئولتۇراتتى، يېنىدا بولسا كرۇكستوپىتىن كەلگەن، ئېمىلنى قامچا بىلەن ئۇرغان ھېلىقى دېھقان تۇراتتى. قاراپلا بىلگىلى بولاتتى، لىنا ئۆيىدە ئېمىلنىڭ ئاپىسى قىلغان نەسىھەتلەرنى ئاللىقاچان ئۇنتۇپ كەتكەنىدى، چۈنكى ئۇ يەنە بۇرۇنقىدەكلا ئۇ ئەر بىلەن ئىچ پەش تارتىشىپ يۈرەتتى. ھېلىقى دېھقاننىڭ تۇرقىدىنمۇ لىنانىڭ شاللاقلىقىنى ياقتۇرۇپ قالغانلىقىنى بىلىۋالغىلى بولاتتى. بۇنى كۆرگەن ئېمىل خۇش بولۇپ:

— قارا، ئارقىلىق، ئەگەر بىز لىنانى ئۇ دېھقانغا چېتىپ قويساق ئېمىلدىن ياخشى بولاتتى — ھە! ئۇنداقتا سەنمۇ

ئۇنىڭدىن قۇتۇلاتتىڭ! — دېدى ئۈمىدكە تولغان ھالدا.
 ئەسلىي ئىش مۇنداق ئىدى، لىنا ئارفىلىدى ئۆزىنىڭ
 بولغۇسى ئېرى قىلىپ تاللاپ، ئۇنىڭ بىلەن توي قىلماقچىدى،
 ئەمما ئارفىلىد ھەر خىل باھانە - سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ
 ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرۇۋاتاتتى. ئارفىلىد بىلەن ئېمىل خېلى
 ئۇزاقتىن بۇيان ئارفىلىدىنىڭ قانداق قىلسا لىنادىن
 قۇتۇلالايدىغانلىقى توغرىسىدا ئويلىنىۋاتاتتى. شۇ تاپتا ئۇلار ئۇ
 ئىككىسىنى كۆرۈپ شۇنداق روھلىنىپ كەتتى. ئويلاپ بېقىڭە،
 ئۇلار بۇ دېھقانغا لىنانى ئېلىپ كەت دېسىلا بولىدۇغۇ! گەرچە ئۇ
 ئەللىكتىن ئاشقان، چاچلىرى قالمىغان قېرى بولسىمۇ، ئۇنىڭ
 ئۆزىگە تەۋە بىر قورۇسى بار - دە، لىنامۇ كرۇكستوپتا بىر
 ئۆيىنىڭ ئايال غوجايىنى بولسا قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلىپ
 باقسا ياخشى ئەمەسمۇ!

— ئىككىمىز ئۇلارغا دەخلى قىلمايلى، — دېدى ئېمىل.
 لىنا قاش - قاپاقلىرىنى تازا سۈزۈپ، سۈيىنى چىقىرىۋاتسا،
 ھېلىقى كرۇكستوپلۇق دېھقان چوقۇم ئۆزىنى تۇتالماي قىلتاققا
 چۈشىدۇ - دە، ئەلۋەتتە.

كىشىلەر مال بازىرىدا ماللىرىنى سېتىشقا باشلىدى، ئېمىل
 بىلەن ئارفىلىد ئۇ يەرگە كۆرگىلى باردى.

ئېمىلنىڭ دادىسى تۇغاي دەپ قالغان بىر مېكىنجىغا
 ئېرىشتى، ئەمما ئىنەككە كەلگەندە رىقابەت بەك كەسكىن بولدى.
 باستىقاردىن كەلگەن بىر دېھقاننىڭ يەتتە ئىنەكنىڭ ھەممىسىنى
 سېتىۋالغۇسى بولغاچقا، ئېمىلنىڭ دادىسى ئامالسىز بۇ
 ئىنەكلەرنىڭ ئىچىدىكى ئۆزىگە يارىغان بىرىگە سەكسەن كرۇنا
 باھا قويدى. ئۇ بۇ پۇلنى تۆلەۋېتىپ، ھەي، ئەمدى مېكىيان
 ئېلىشقا پۇل قالمىدى - دە، دەپ كۆڭلى يېرىم بولدى.

باستقاردىن كەلگەن ھېلىقى دېھقانمۇ مېكىيانلارغا باھا قويۇپ
ئۇلارنى سېتىۋالدى، لېكىن ئارىسىدىكى بىرىنى ئالغۇسى
كەلمىدى.

— توكۇر مېكىياننى ئېلىپ نېمە قىلىمەن؟ بولدى، ئۇنى
ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىڭلار، — دېدى ئۇ.

بۇ مېكىيان مەلۇم سەۋەبتىن بىر پۇتى سۇنۇپ كېتىپ،
ساقايغاندىن كېيىن ئاقساقاپ ماڭىدىغان بولۇپ قالغانىدى.
ئېمىلنىڭ يېنىدا تۇرغان بىر باكخۇۋالىق بالا ئېمىلغا:

— توكۇر لوتانى ئالمايمەن دېگەن بۇ قېرى تازىمۇ دۆت
ئىكەن، بۇ بىزنىڭ ئەڭ كۆپ كاكىلايدىغان مېكىيىنىمىز، —
دېدى.

بۇنى ئاڭلاپ ئېمىل يۇقىرى ئاۋازدا ۋارقىرىدى:

— مەن توكۇر لوتاغا يىگىرمە بەش ئېرل چىقىرىمەن!
ئېمىلنىڭ دادىسىدىن باشقا، ئەتراپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى
كۈلۈپ كەتتى. دادىسى بىر سەكرەپ كېلىپ، ئېمىلنىڭ
ياقىسىدىنلا ئالدى:

— قاپاقباش، بىر كۈن ئىچىدە قانچە كېرەكسىز نەرسە
سېتىۋالسىەن؟ سېنى ئىككى ھەسسىلەپ جازالىمىسام!
گەپ ئېغىزدىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ئىگە بولۇش
كېرەك. مەيلى ئۇنىڭ دادىسى قوشۇلسۇن — قوشۇلمىسۇن،
توكۇر لوتا ئېمىلغا تەۋە بولدى.

— ئاخىر ئۆزۈمگە تەۋە ئىككى ھايۋانغا — بىر ئات بىلەن
بىر مېكىيانغا ئېرىشتىم، — دېدى ئېمىل.

— توغرا، بىر ئات بىلەن بىر مېكىيان، — دەپ جاۋاب بەردى
ئارفىلدا ئىلگىرىكىدە كلا سەممىيلىك بىلەن.

ئېمىل لوتانى بىر يەشكەك سېلىپ، باشقا ئەڭگۈشتەرلىرى

بىلەن بىللە ئوتۇنخانغا قويۇپ قويدى، بۇلارنىڭ ئىچىدە ئوت
ئۆچۈرگۈچ، بولكا كەپكۈرى، مەخمەل قۇتىمۇ بار ئىدى، ئۇنىڭ
لۇكاس دېگەن ئېتىمۇ مۇشۇ يەردە ئىدى. ئېمىل ئۆزىنىڭ مال -
دۇنياسىغا قاراپ رازىمەنلىك بىلەن كۈلۈپ قويدى.

ئەمدى لىنا بىلەن كرۇكستوپىدىن كەلگەن ھېلىقى دېھقانغا
كېلەيلى. ئېمىل بىلەن ئارفىلد سودىسىنى تۈگىتىپ بولۇپ،
ئىشنىڭ تەرەققىياتىنى كۆرۈپ باقماقچى بولدى. بۇ يەرگە كېلىپ
ئۇلار لىنانىڭ خېلى ھۈنرى بارلىقىنى بايقىدى. ھېلىقى دېھقان
لىنانىڭ بېلىدىن قۇچاقلىۋاپتۇ، لىنا تازا سۈيىنى چىقىرىپ
نايىنقاۋېتىپتۇ، تېخى ئۇ دېھقاننى ئىتتىرىپ يىقتىپمۇۋەتتى.
— ئۇ كىشى لىنانىڭ بۇنداق قىلىقلىرىنى ياقىتۇرىدىغان
ئوخشايدۇ، شۇنداقتىمۇ ئۇ بەك قوياللىق قىلمىسا بولاتتى، —
دېدى ئېمىل.

ئېمىل بىلەن ئارفىلد لىنانىڭ بۇ قىلمىشىدىن خۇش بولدى،
لېكىن خۇش بولمىغان بىر كىشى بار ئىدى، ئۇ بولسىمۇ بوپ
بوردون.

بۇ كىشى پۈتۈن لۇنئابىيەدە داڭقى چىققان جېدەلخور ۋە ھاراقكەش ئىدى، كىمئارتۇق سودىسىدا يۈز بەرگەن ۋەھشىي مۇشتلىشىش ۋەقەلىرىگە ئاساسەن شۇ باشلامچى بولاتتى. ئۇ دەۋرلەردە يىللىقچىلارنىڭ يەكشەنبىسى يوق، يىل بويى ئىشلەيتتى، كۆڭۈل ئاچىدىغان پائالىيەتلەرمۇ يوق بولغاچقا، كىمئارتۇق قىلىپ سېتىش دېگەندەك بۇنداق ئىشلار ئۇلارغا نىسبەتەن ناھايىتى كۆڭۈللۈك تۇيولاتتى، بۇنداق پۇرسەتتە ئۇلارنىڭ شۇنداق مۇشتلاشقۇسى كېلەتتى، چۈنكى ئۇلار ئۆز بەدىنىدىكى كۈنساين كۈچىيىۋاتقان ياۋايىلىقنى چىقىرىشنىڭ بۇنىڭدىن باشقا ئۇسۇلنى بىلمەيتتى، بولۇپمۇ بىرنەچچە رومكا ئاق ھاراق قورساققا كىرگەندىن كېيىن تېخىمۇ شۇنداق بولۇپ كېتەتتى. ھەممە كىشى گازلىق سۇ ئىچىپلا بولدى قىلمايدۇ - دە، بولۇپمۇ بوب بوردون.

مانا ئۇ كەلدى، لىنانىڭ كرۇكستوپىدىن كەلگەن دېھقان بىلەن ئىچ پەش تارتىشىپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ:

— ھەي، ئومۇس قىلمايمەن، لىنا، بۇ قېرى قوتۇر ئېشەك بىلەن نېمە قىلىۋاتىمەن؟ ساڭا نىسبەتەن ئۇ بەك قېرى ئىكەن، بۇنى ھېس قىلىمىدىڭمۇ؟ — دەپ ۋارقىرىدى.

مۇشتلىشىش مانا شۇنداق باشلاندى.

ئېمىل بىلەن ئارفىلد ئۇ يەردە تۇرۇپ، كرۇكستوپىلۇق دېھقاننىڭ دەرغەزەپكە كېلىپ لىنانى قويۇپ بەرگىنىنى كۆرۈپ تۇردى. ھەي، ئەمدى ئىشنىڭ چوڭى چىقىدىغان بولدى. بوب بوردوننىڭ كېلىشى بىلەن ئېمىل بىلەن ئارفىلدنىڭ پىلانى يوققا چىقتى!

— بولدى، ئولتۇرۇۋېلىڭ، مەيلى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئاۋۋال ئولتۇرۇۋېلىڭ، بوردونغا مېنىڭ ئاماللىم

بار، — دېدى ئېمىل ئەنسىرەپ تۇرۇپ كرۇكستوپتىن كەلگەن دېھقانغا.

ئۇ كەپكۈرنى ئېلىپ بوردوننىڭ كاسسىغا كېلىشتۈرۈپ بىرنى سالىدى، ئۇ بۇنداق قىلمىسا بولاتتى. بوردون ئۆرۈلۈپلا ئېمىلنى قاماللاپ تۇتۇۋالدى، ئاچچىقىدىن كۆز چاناقلىرى كېرىلىپ كەتكەنىدى. ئېمىل ئۇنىڭ چاڭگىلىدا ساڭگىلاپ تۇرغاندا، ئۆزىنىڭ ئەجىلى توشقانلىقىنى ھېس قىلغاندەك بولدى.

بۇ چاغدا ئارقىلىد:

— بۇ بالىغا چېقىلغۇچى بولما، بولمىسا ئۆيۈڭگە پۇت — قولۇڭ ساق قايتالمايسەن، چاقچاق قىلىۋاتقىنىم يوق! — دەپ ۋارقىردى.

ئارقىلىدۇ قاۋۇل، يامان ئەمەس مۇشتلىشىپ قوپاتتى، ئىككىسى كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە تۇتۇشۇپ كەتتى. بۇ كۆرۈنۈش كۆپچىلىك تەسەۋۋۇر قىلغاندەكلا ئىدى.

نېمىگە قاراپ تۇرىمىز، دېگەندەك قىلىپ تەرەپ — تەرەپتىن كەلگەن يىللىقچىلارمۇ بۇ ئوپقا قوشۇلۇپ كەتتى.

بۇنى كۆرگەن لىنا:

— ھەممىسى مېنىڭ سەۋەنلىكىم، ھەي، قانلىق ۋەقە يۈز بېرىدىغان بولدى! — دەپ ۋارقىراپ كەتتى.

يىللىقچىلار خۇددى ھەرە توپىدەك چىرىشىپ، بىر - بىرىنىڭ كىيىم - كېچەكلىرىنى يىرتىشىپ، توۋلىشىپ، تىللىشىپ، چىشلىشىپ، مۇشتلىشىپ، دۇمبالىشىپ، جېدەلنى خېلىلا ئەۋجىگە چىقاردى. ئارقىلىد، بوردون، كرۇكستوپىلۇق دېھقان قاتارلىق بىرنەچچە كىشى غۇزمەكلىشىۋالغان كىشىلەرنىڭ ئەڭ ئاستىدا قالغانىدى.

ئېمىل ئۇلارنىڭ ئارقىلىدىن بېسىپ مېچىۋېتىشىدىن ئەنسىرەپ، قولىدا كەپكۈر، يىللىقچىلار توپىدا خۇددى قىلىچ ئوينىتىۋاتقان چەۋەندازدەك ئۇيان - بۇيان چېپىپ يۈرۈپ ئۇنى چىقىرىۋالماقچى بولدى، ئەمما ئۇنداق قىلالىمىدى. ئېمىل قايسى تەرەپكە ئۆتسۇن، ھامان بىر غەزەپلىك مۇشت ئۇنىڭغا تېگىپ، ئۇنى مۇشتلاشچىلار توپىغا سۆرەپ كىرمەكچى بولاتتى. ئېمىلنىڭ بۇ توپقا كىرگۈسى يوق ئىدى، شۇڭا لۇكاسنى

مىنىپ كىشىلەر توپىنى چۆرىدەپ ئايلاندى. ئېمىلنىڭ چاچلىرى شامالدا يەلپۈنەتتى. ئۇ كەپكۈرىنى ئېگىز كۆتۈرۈۋالغان، بۇ ئۇنى خۇددى بىر قولىدا نەيزە تۇتۇپ جەڭگاھتا جان تىكىپ ئېلىشۋاتقان چەۋەندازغا ئوخشىتىپ قويغانىدى. ئېمىل ئات ئۈستىدە كەپكۈرىنى پۇلاڭلىتىپ، ئەڭ ئۈستىدىكى يىللىقچىلارنى يانغا قوغلاۋاتقان بولسىمۇ، يەنە توختىماي يېڭى كىشىلەر قوشۇلۇۋاتاتتى، ئېمىل شۇنچە كۈچەپمۇ ئارقىلىق تارتىپ چىقىرىۋالدى.

كىمئارتۇق سودىسىغا كەلگەن ئاياللار، بالىلار قورققىنىدىن قىيقاس - چۇقان سېلىشىپ يىغلىشاتتى، ئېمىلنىڭ دادىسى ۋە مۇشتلىشىشقا قاتناشمىغان ئەقلى - ھوشى جايدا يىللىقچىلار بىر ياندا تۇرۇپ:

— ھەي، بولدى قىلىڭلار، يىگىتلەر، بۇنداق بازار يەنە كۆپقۇ، كۈچۈڭلارنى ئاياڭلار، كېلەركى قېتىمغىمۇ قالسۇن، — دەيتتى ئامالسىز ھالدا.

ئەمما، يىللىقچىلار مۇشتلىشىش بىلەنلا بولۇپ كەتكەن، ئۇلارنىڭ گېپىنى ھېچكىم ئاڭلىمىدى، داۋاملىق ئورۇشۇۋەردى. ئېمىل قولىدىكى كەپكۈرىنى تاشلىۋېتىپ:

— ھەي لىنا، ۋارقىراپ تۇرىۋەرمەي كېلىپ ياردەملەشكىن، ئەڭ ئېگىدە قالغىنى سېنىڭ بولغۇسى ئېرىڭ ئىكەنلىكىنى ئويلاپ قوي! — دېدى

ئېمىل كاللىسى تولىمۇ ئىشلەيدىغان بالا ئىكەنلىكىنى سىزگە دېگەندىمغۇ. قېنى تېپىپ بېقىڭ، ئۇ نېمە قىلماقچى؟ ئۇنىڭدا ئوت ئۆچۈرگۈچ بار، قۇدۇقتا سۇ بار ئىدى. ئۇ لىناغا سۇ پومپىسىنى باستۇرۇپ، ئۆزى شىلەڭكىنى ئېلىپ، ئۇرۇشۇۋاتقان كىشىلەر توپىغا قارىتىپ سۇ چېچىشقا باشلىدى.

مۇزدەك سوغۇق سۇ پوملاقلىشىپ مۇشتلىشىۋاتقان كىشىلەرگە ئوقتەك تەگكەندە، مەيلى ئىشىنىڭ - ئىشەنمەڭ، ئۇلار شۇ زامانلا جىم بولۇشتى. ئېمىل سۇنى بىرنەچچە مىنۇت چېچىشى بىلەنلا مۇشتلىشىش توختىدى. ئاغزى - بۇرنى قانغا بويىلىپ كەتكەن يىللىقچىلار بىر - بىرلەپ ئادەم تۈپىدىن تارقىلىشتى.

ئېسىڭىزدە بولسۇن، ئەگەر مۇشتلىشىۋاتقان كىشىلەرنى ئۇچرىتىپ قېلىپ، ئۇلارنى ئاجرىتىپ قويماقچى بولسىڭىز... كەپكۈرگە قارىغاندا سوغۇق سۇنىڭ بەكرەك كارغا كېلىدىغانلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماڭ.

يىللىقچىلار ئېمىلدىن قىلچە ئاغرىنىمىدى. ئۇلار روھىيىتىدىكى ياۋايىلىقمۇ تۈگەپ، پۇخادىن چىقىپ قالغان ئوخشايدۇ.

— ھە راست، كېلەر ھەپتە كىناسخورتتا كىمئارتۇق سودىسى بار، — دېدى يىللىقچى بوب بوردون بۇرنىدىن ئېقىۋاتقان قاننى توختىتىش ئۈچۈن ئازراق مۇخنى تىقىپ تۇرۇپ. بۇ چاغدا ئېمىل تاماشا كۆرۈپ تۇرغان كىناسخورتلۇق بىر

دېھقاننىڭ يېنىغا بېرىپ، ئوت ئۆچۈرگۈچنى ئۇنىڭغا ئەللىك ئېرغا سېتىپ بەردى.

— يىگىرمە بەش ئېرل پايدا ئالدىم، — دېدى ئۇ ئارقىلىق. بۇنى ئاڭلاپ ئارقىلىقنىڭ كاللىسىغا كەلگۈسىدە ئېمىل كاتتا بىر سودىگەر بولۇشى مۇمكىن، دېگەن خىيال كەلدى.

كىمئارتۇق سودىسى ئاخىرلاشقاندىن كېيىن ئېمىلنىڭ دادىسىمۇ باشقا كىشىلەرگە ئوخشاش ئۆزىنىڭ سېتىۋالغان نەرسىلىرىنى ئېلىپ ئۆيىگە قايتتى. مېككىننى ھارۋىغا سالىدى، توكۇر لوتامۇ ھارۋىغا چىقتى، ئۇ ھېلىقى يەشكىتە ياتاتتى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇنىڭغا غەزەپ بىلەن ھومىيىپ قاراپ قويدى. ئىنەك لورانى ھارۋىنىڭ كەينىگە باغلاپ ماڭدى. ھېچكىم لورادىن بۇنداق قىلىشقا رازىمۇسەن، دەپ سوراپمۇ قويمىدى.

سىز بەلكىم بۇقنىڭ ئەسەبىيلەشكەنلىكىنى كۆرگەن بولغىدېڭىز، لېكىن ئىنەكنىڭ ئەسەبىيلەشكەنلىكىنى كۆرۈپ باققانمۇ؟ كۆرۈپ باقمىغان بولسىڭىز، مەن سىزگە ئېيتىپ بېرەي. ئەگەر ئىنەكنىڭ ئەسەبىيلىكى تۇتىدىغان بولسا، ھەتتا ئەڭ يامان بۇقمۇ قورققىنىدىن پۇتلىرى تىترەپ، يوشۇرۇنىدىغانغا جاي ئىزدەپ تەرەپ - تەرەپكە قاچىدۇ. لورا ئىسىملىك بۇ ئىنەك ئەڭ مۇلايىم، ئەڭ ياۋاش بىر جانئۇار ئىدى، ئۇنىڭ نەقەدەر گەپ ئاڭلايدىغىنىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايتتىڭىز. لېكىن، ئارقىلىق بىلەن لېنا ئۇنى يولغا ئېلىپ چىقىپ، كارتخۇلدا ئېلىپ كەتمەكچى بولغاندا، ئۇ تۇيۇقسىز ئارغامچىدىن بوشىنىپ، كۈچىنىڭ بارىچە بىر مۆرىۋىدى، بازارغا كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى چۆچۈپ كەتتى. يىللىقچىلارنىڭ ئۇرۇشقىنىنى كۆرۈپ، بۇ يەرگە كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى مۇشۇنداق قىلىشى كېرەك ئىكەن، دەپ قالىدۇ، قانداق؟ ئۇنىڭمۇ ئۆزىنى بىر

كۆرسىتىپ قويغۇسى كەلگەندەك قىلاتتى. ئۇ قالايمىقان چېپىشقا باشلىدى، ئالدىغا كەلگەنلىكى نەرسىنى ئۈسەتتى. بۇ ئەھۋالدا ئۇنىڭغا يېقىن كەلگەن كىشىنىڭ جېنىدىن جۇدا بولۇشىدا گەپ يوق ئىدى. ئالدى بىلەن ئارقىلىد، ئاندىن ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ ئۇنى بويسۇندۇرماقچى بولدى، ئەمما لورا يوغان كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، مۇڭگۈزلىرىنى ئۇلارغا توغرىلاپ، قاتتىق ھۆركىرىگەن پېتى ئۇلارغا قاراپ ئېتىلدى، ئارقىلىد بىلەن ئېمىلنىڭ دادىسى خۇددى تۈلكىگە ئوخشاش بەدەر تىكىۋەتتى. ياردەمگە كەلگەنلەرمۇ ئاز بولمىدى، لېكىن لورا ھېچكىمنىڭ ئۆزىگە يېقىنلىشىشىغا يول قويماي، ھەممە ئادەمنى مال بازىرىدا سۈر - توقاي قىلىۋەتتى.

— بۇ بىر كومېدىيە بولىدۇ! — دېدى لىنا باكخۇۋا، كرۇكستوپ، باستفار، كىناسخۇرت ۋە بوردوندىن كەلگەن دېھقانلارنىڭ بىر ئىنەكنى بويسۇندۇرالمىي تەرەپ - تەرەپكە تىكىۋەتكىنىنى كۆرۈپ. ئاخىردا ئېمىلنىڭ دادىسىمۇ چىدىيالمىستىن:

— بۇ ئۆلگۈر ھايۋان ئۈچۈن مەن سەكسەن كرونا تۆلىگەندىم، ئەمدىلىكتە ماڭا بوي بەرمەيۋاتىدۇ، ماڭا بىر مىلتىق بېرىڭلار، ئۇنى ئېتىۋېتىپلا قۇتۇلاي، — دەپ ۋارقىرىۋەتتى.

ئۇ بۇ گەپلەرنى قىلغاندا ئاچچىقتىن پۈتۈن بەدىنى تىترەپ كەتتى. ئەمما، بۇنچە ئاچچىقلىنىشنىڭ غالجىرلاشقان بىر ئىنەككە نىسبەتەن ھېچقانداق پايدىسى يوقلۇقىنى ئۆزىمۇ ۋە باشقىلارمۇ ئېنىق بىلەتتى، شۇڭا باكخۇۋادىن كەلگەن ھېلىقى دېھقان بەتلەنگەن مىلتىقتىن بىرنى ئېمىلنىڭ دادىسىغا بەردى.

— ئەڭ ياخشىسى ئۆزۈڭ بىر تەرەپ قىلغىن، — دېدى ئۇ.

بۇ چاغدا ئېمىل ۋارقىرىدى:

— تۇرۇپ تۇرۇڭلار!

مەن دېگەندىمغۇ، ئۇنىڭ ئامالى تولا دەپ. ئۇ دادىسىنىڭ

يېنىغا بېرىپ مۇنداق دېدى:

— ئۇنى ئېتىپ ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كۆرە، ماڭا بېرىۋەتكىن.

— سەن بۇ غالجىر ئىنەكنى ئېلىپ قېلىپ نېمە قىلسەن؟

شىر ئوۋلاي دەمسەن؟ — دەپ سورىدى دادىسى.

ئېمىلنىڭ ھايۋانلار بىلەن مۇئامىلە قىلىشقا ماھىر

ئىكەنلىكىنى دادىسى نەدىن بىلسۇن، شۇڭا ئۇ:

— ئەگەر ئېمىل بۇ ئىنەكنى كارتخۇلد قورۇقىغا ئېلىپ

بارالسىلا، ئۇ ئېمىلغا تەۋە، — دېدى.

ئېمىل ئالتە ئىنەك سېتىۋالغان ھېلىقى باستىقارلىق

دېھقاننىڭ يېنىغا بېرىپ:

— ئەگەر ئىنەكلىرىڭىزنى كارتخۇلدتەك يىراق جايغا ھەيدەپ

ئاپىرىشىپ بەرسەم، ماڭا قانچە پۇل بېرىسىز؟ — دەپ سورىدى.

باستىقار ناھايىتى يىراق، بۇ رايوننىڭ يەنە بىر چېتىدە ئىدى.

بۇ دېھقان ئالتە ئىنەكنى ئۇ يەرگە ھەيدەپ بىرىشنىڭ خېلى بىر ئاۋازچىلىك ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلگەچكە، يانچۇقىدىن دەرھال يىگىرمە بەش ئېرىل چىقاردى:

— پۈتۈشتۇق، مانا بۇ پۇل سېنىڭ!

دەپ بېقىڭە، ئېمىل نېمە قىلدى؟ ھوي، ئۇ دەرھال مال بازىرىغا باردى، لورانىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ، باغلاقلق ئىنەكلەرنىڭ ھەممىسىنى باغلاقتىن بوشىتىۋەتتى، باغلاقتىن بوشىغان ئىنەكلەر لورانىڭ يېنىغا كېلىشىگىلا، لورا پەسكويغا چۈشۈپ، مۇرىشىنى توختاتتى، خۇددى بايا قىلغانلىرىدىن خىجىل بولغاندەك، بېشىنى ئەگگىنىچە جىمىپ كەتتى. بىر ئىنەك ئۆز قوتىنىدىن، بىللە ياشىغان ھەمراھلىرىدىن مەجبۇرىي ئايرىۋېتىلگىنىدە غالجىرلاشماي قالامتى؟ ئۇ كۆڭلى رەنجىگەچكە شۇنداق قىلدى، بۇنى پەقەت ئېمىللا بىلەتتى.

لورا باشقا ئىنەكلەر بىلەن ئالدىغا قاراپ ئاستا مېڭىشقا باشلىدى، ئۇنىڭ مۇلايىم، رايىشلىقغا گەپ توغرا كەلمەيتتى. بازارغا كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى قايىل بولغاندەك بېشىنى لىڭشىتىپ:

— كارتخۇلد قورۇقىدىكى بۇ شاكىچىكنىڭ راستلا كاللىسى ئىشلەيدىكەن جۇمۇ! — دېيىشتى.

ئارفىلىدۇم كۈلۈپ تۇرۇپ:

— كاتتا چارۋىدار ئېمىل سۆڭىسىن، ھازىر سېنىڭ بىر ئېتىڭ، بىر توكۇر مېكىينىڭ، بىر ئەسەبىي ئىنىكىڭ بار بولدى، يەنە باشقا نەرسە ئالامسەن؟ — دەپ سورىدى.

— ئەلۋەتتە، كەلگۈسىدە مېنىڭ تېخىمۇ كۆپ چارۋىلىرىم بولىدۇ، — دەپ جاۋاب بەردى ئېمىل ئۆزىنى تۇتۇۋالغان قىياپەتتە گىدىيىپ تۇرۇپ.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئاشخانىنىڭ دېرىزىسىدىن ئۇلارنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى، چوڭ يولدا «ھەيۋەت بىلەن كېلىۋاتقان زور قوشۇن» نى كۆرۈپ كۆزلىرى پىيالىدەك بولۇپ كەتتى. ئالدىدا كېلىۋاتقىنى كالا ھارۋىسى، ھارۋىدا ئېمىلنىڭ دادىسى، ئارقىلىق، لىنا، يەنە تېخى يېڭىلا بىرنى كاكىلاپ خۇشلۇقىدىن قاقاقلاۋاتقان توكۇر لوتا بار ئىدى؛ ھارۋىنىڭ ئارقىسىدا يەتتە ئىنەك تىزىلىپ كېلىۋاتاتتى، ئەڭ كەينىدە لۇكاسقا مىنگەن ئېمىل كېلىۋاتاتتى. ئۇ ئىنەكلەرنى سەپتىن چۈشۈپ قالمىسۇن، دەپ كەپكۈرى بىلەن تەرتىپكە سېلىۋاتاتتى.

بۇنى كۆرگەن ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئالدىراپ سىرتقا ماڭدى، كەينىدىن ئىدا ئەگەشتى.

— ۋاي خۇدايىمەي، يەتتە ئىنەك! سىز ساراڭ بولىدىڭىزمۇ ياكى مەنمۇ؟ — دەپ ۋارقىرىدى ئۇ ئېمىلنىڭ دادىسىغا.

— ھە، ئۇ ئىنەكلەر... — بىرنەمبەلەرنى دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى يەرلىك شېۋىدە.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئىشنىڭ باش - ئاخىرىنى ئاخىر چۈشىنىپ، ئېمىلغا قاراپ سۆيۈنۈپ:

— خۇدايىم ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن سېنى، ئېمىل! لېكىن، بالام، بايا بولگىنى دۇخوپكىغا سېلىۋېتىپ كەپكۈرنىڭ سېپىنى

سۇندۇرۇۋەتكىنىمنى سەن قانداق بىلىدىڭ؟ — دېدى — دە، ئارقىدىنلا ۋارقىرىۋەتتى، چۈنكى ئۇ ئارفىلىدىن بۇرنىنىڭ ئەسلىدىكىدىن بىر ھەسسە چوڭىيىپ كەتكەنلىكىنى بايقاپ قالغانىدى.

— ۋاي خۇدايىم، بۇرۇنقىنى نەدە مۇنداق قىلىۋەتتىڭ؟ — دەپ سورىدى ئۇ.

— باكخۇۋانىڭ بازىرىدا، — دەپ جاۋاب بەردى ئارفىلىد، — كىمئارتۇق سودىسى كېلەر ھەپتە كىناسخورتتا ئۆتكۈزۈلىدىغان بولدى.

لىنا قاپاقلىرىنى ساڭگىلىتىپ ھارۋىدىن چۈشتى. ئۇ ھازىر ناز — خۇلقلاردىن قالغانىدى.

— ھوي، ساڭا نېمە بولدى؟ مىجەزىڭ يوقمۇ؟ — دەپ سورىدى ئېمىلىنىڭ ئاپىسى.

— چىشم ئاغرىۋاتىدۇ، — دەپ ئاددىيلا جاۋاب بەردى لىنا. كرۇكستوپتىن كەلگەن دېھقان ئۇنىڭغا توختىماي كەمپۈت يېگۈزۈپ، ئۇنىڭ قۇرت يېگەن ئېزىق چىشىنى ئاغرىتىپ قويغانىدى، ئاغرىقتىن بېشى يېرىلىپ كېتەي دەۋاتاتتى. ئەمما، چىشى ئاغرىسۇن — ئاغرىمسۇن، ئۇ يەنىلا دەرھال قوتانغا بېرىپ ئىنەكلەرنى ساغمىسا بولمايتتى، چۈنكى ئىنەكلەرنى سېغىش ۋاقتى ئاللىبۇرۇن ئۆتۈپ كەتكەنىدى.

لورا بىلەن باشقا ئالتە ئىنەكنىڭمۇ سېغىش ۋاقتى ئۆتۈپ كەتكەن بولغاچقا، ئۇلار خۇددى كىشىلەرنى ئەسكەرتىۋاتقانداك توختىماي مۆرەشمەكتە ئىدى.

— ھەي، نېمە ئامال، ھېلىقى باستىقارلىق دېھقان بۇ يەردە يوق، ئىنەكلىرىنى ساغالمايدۇ — دە، — دېدى ئېمىل، ئاندىن ئۆزى سېغىشقا چۈشتى. ئالدى بىلەن لورانى، ئاندىن قالغان

ئالتە ئىنەكنى ساغدى، جەمئىي ئوتتۇز لىتىر سۈت ساغدى.
ئاپىسى بۇ سۈتنى يەر ئاستى ئۆيىگە قويۇپ قويۇپ، كېيىن
ئۇنىڭدىن پىشلاق ياسىدى. پىشلاقلارنى كۆرۈپ ئېمىل شۇنداق
خۇش بولدى.

ئېمىل توكۇر لوتا يېرىم يولدا كاكىلىغان تۇخۇمنى دەرھال
پىشۇرۇپ ئاشخانىدىكى شىرەنىڭ ئۈستىگە قويدى، دادىسى
كالپۇكلىرىنى پۈرۈشتۈرگىنىچە ئۇ يەردە ئولتۇرۇپ كەچلىك
تاماقنى ساقلاۋاتاتتى.

— بۇنى توكۇر لوتا كاكىلىغان، — دېدى ئېمىل.
ئاندىن ئۇ دادىسىغا بىر ئىستاكىن سۈت قويۇپ بەردى:
— بۇ لورانىڭ سۈتى.

دادىسى گەپ - سۆز قىلماي تۇخۇمنى يېدى، سۈتنى ئىچتى،
بۇ چاغدا ئاپىسى ئېمىل سېتىۋالغان ھېلىقى كەپكۈردە بولكىنى
دۇخوپكىغا سېلىۋاتاتتى. لىنا بولسا قىزىق بىر بەرەڭگىنى
ئاغرىغان چىشىغا باسقانىدى، ئالدىن پەرەز قىلغىنىدەك، چىشى
بۇرۇنقىدىنمۇ بەتتەر ئاغرىپ كەتتى.

— سەنمۇ تېتىپ باققىن، ئۇنداق قازانغا مۇنداق چۆمۈچ، —
دېدى لىنا ئاغرىغان چىشىغا.

بۇنى ئاڭلاپ ئارقىلىق كۈلۈپ كەتتى.

— كرۈكستوپلۇق ھېلىقى دېھقان ساڭا چىداپ تۇرۇپ
كەمپۈت ئېلىپ بەرگەندىن كېيىن، — دېدى ئارقىلىق، — سەن
ئۇنىڭ بىلەن توي قىلىشىڭ كېرەك، لىنا.

بۇنى ئاڭلاپ لىنا كۈلۈپ تۇرۇپ:

— ئاشۇ قېرى بىلەنمۇ؟ ئۇ ئەللىككە كىرگەن تۇرسا! مەن
تېخى ئەمدى يىگىرمە بەشكە كىردىم! سەن مېنىڭ ئۆزۈمدىن
قېرى ئادەم بىلەن توي قىلىشىمغا راستلا ئىشىنەمسەن؟ —

دېدى.

— چوڭ بولسا نېمە بوپتۇ، ئۇنىڭ نەرى يامان؟ — دېدى
ئېمىل ئۆزىنى تۇتالماي.

— ئەلۋەتتە يامان يېرى بار. ھازىرغۇ بىلىنمەيدۇ، لېكىن
ئويلاپ باقىدىغۇمۇ، مەن ئەللىككە كىرگەندە ئۇ يەتمىش بەشكە
كىرىدۇ، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش تولىمۇ ئاۋارچىلىك -
دە، — دېدى لىنا.

— مۇنداق يەرلەرگە كەلگەندە كاللاڭ ماشىنىدەك ئىشلەيدىكەن
جۇمۇ، لىنا، — دېگىنىچە ئاخىرقى بىر بولكىنى دۇخوپكىغا
سېلىپ ئاغزىنى ياپتى ئېمىلنىڭ ئاپىسى، — بۇ كەپكۈر ئەجەب
ئەپچىل ئىكەن.

ئېمىلنىڭ دادىسى تۇخۇمنى يەپ، سۈتنى ئىچىپ بولغاندىن
كېيىن، ئېمىل:

— ئەمدى مەن ياغاچچىلىق ئۆيىگە باراي، — دېدى.

ئېمىلنىڭ دادىسى ئاغزىنى ئۆمەللەپ، بۈگۈن كەپسىزلىك
قىلمىغاندىكىن، ئۇ يەرگە بېرىشىڭنىڭ ھاجىتى يوق، دېگەندەك
مەنىدە بىرنەرسىلەرنى، دېدى لېكىن ئېمىل:

— ھېچقىسى يوق، ئادەم گېپىدە تۇرۇش كېرەك، — دېدى.

ئۇ ناھايىتى رازىمەنلىك بىلەن ياغاچچىلىق ئۆيىگە كىرىپ،
بىر يۈز يىگىرمە توققۇزىنچى ياغاچ بوۋايىنى ئويدى.

بۇ چاغدا توكۇر لوتا قونداققا چىقىپ بولغان، لورا كارتخۇلد
قورۇقىدىكى باشقا ئىنەكلەر بىلەن بىللە ئوتلاققا سەيلە
قىلىۋاتاتتى. كېيىن باستىقارلىق دېھقان ئۆزىنىڭ ئالتە
ئىنىكىنى ئېلىپ كەتكىلى كېلىپ، ئېمىلنىڭ دادىسى بىلەن
كىمئارتۇق قىلىپ سېتىش بازىرىدا يۈز بەرگەن باشقا ئىشلار
توغرۇلۇق خېلى ئۇزاق پاراڭلاشتى، خېلى بىر ۋاقىتتىن كېيىن

ئېمىلنىڭ دادىسى ئېمىلنى ياغاچچىلىق ئۆيىدىن چىقىرىۋەتتى، لېكىن ھېلىقى دېھقان كېتىشىگىلا ئېمىل يەنە ئۇ ئۆيگە قايتىپ كىرىۋالدى. سەۋەبى، ياغاچچىلىق ئۆيىدىن ئەمدىلا چىققان ئېمىل ئۆيگە يېقىنلاشقاندا، ئىداننىڭ ياغاچچىلىق ئۆيىنىڭ دېرىزىسى ئاستىدىكى ئۈستەلدە پۈتىنى ساڭگىلاتقىنچە ئولتۇرغىنىنى كۆردى. ئۇنىڭ قولىدا قۇلۇلە ئورنىتىلغان ھېلىقى مەخمەل قۇتا تۇراتتى، ئىدا ئۇنى ئۆمرىدە ئېرىشكەن ئەڭ قىممەتلىك سوۋغات، دەپ قارىغانىدى، ئەمەلىيەتتەمۇ شۇنداق ئىدى.

لېكىن، ئېمىلنىڭ دادىسى غودۇراپ:

— قالايمىقان نەرسە ئېلىپ! بىر كونا مەخمەل قۇتا! —

دېدى.

ئىدا دادىسىنىڭ كەلگىنىنى بايقىمىدى، شۇڭا ئېمىل

ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئۇنىڭغا ئۆگىتىپ قويغان بۇ گەپلەرنى توختىماي ئەينەن دورىدى. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان دادىسىنىڭ ئاچچىقتىن چىرايى تاتىرىپ كەتتى، نېمىلا بولمىسۇن، ئۇ دىنىي رايوننىڭ ئىش بېجىرگۈچىسى، كارتخۇلد قورۇقىدا ئەزەلدىن بىرەر كىشى ئۇنىڭغا بۇنداق قوپال، سەت گەپ قىلىپ باقمىغانىدى، تېخىمۇ يامان بولغىنى، ئىدا شۇنداق گۆدەك ئاۋازى بىلەن بۇ گەپلەرنى دەۋاتاتتى.

— ئاغزىڭنى يۇم، ئىدا! — دەپ ۋارقىرىدى دادىسى، ئاندىن دېرىزىدىن قولىنى تىقىپ ئېمىلىنىڭ ياقىسىدىن ئالدى، — ھوي، ھارامزادە، سەن تېخى مۇشۇ يەردە ئولتۇرۇپ سىڭلىڭغا ئاشۇنداق قىلىقسىز گەپلەرنى ئۆگىتىۋاتامسەن؟

— ئۇنداق قىلىمىدىم، مەن پەقەت ھەرقانداق ۋاقىتتا «ئۆلگۈر» دېگەن سۆزنى قىلغىلى بولمايدۇ، دېدىم، يەنە دېگىلى بولمايدىغان بىرمۇنچە سۆزلەرنى دەپ بەردىم. ئۇ خۇددى ئۆزىنىڭ كۆزىگە دىققەت قىلغاندەك، بۇ سۆزلەرنى قالايمىقان ئىشلەتمەسلىككە دىققەت قىلىشى كېرەك.

بولدى، سىز ئېمىلىنىڭ 12 - ئىيۇنىدىكى بارلىق ئىشلىرىنى بىلىدىڭىز، گەرچە ھەممىسىلا ياخشى ئىشلار بولمىسىمۇ، شۇنى ئېتىراپ قىلىمىساق بولمايدۇكى، ئۇ بۇ كۈنى ناھايىتى كارامەت سودىدىن بىرنەچچىنى قىلدى. قارىڭا، ئۇ بىر قېتىمدىلا شۇنچە كۆپ ياخشى نەرسىلەرنى سېتىۋالدى. سۈتلۈك ئىنەكتىن بىرنى، كۈن ئاتلىماي كاكىلاپ تۇرىدىغان مېكىياندىن بىرنى، ئەپچىل كەپكۈردىن بىرنى سېتىۋالدى، ئۇنىڭدىن باشقا، چوڭ بىر پارچە پىشلاق قىلغۇدەك باشقىلارنىڭ ئىنىكىدىن سېغىۋالغان سۈتمۈ بار تېخى.

دادىسى ياراتمايۋاتقان بىردىنبىر نەرسە ھېلىقى مەخمەل قوتا

ئىدى، ئۇ ئۇنى كېرەكسىز نەرسە، دەپ قارىدى، لېكىن ئىدا ئۇنىڭغا تولىمۇ ئامراق ئىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ ئويمانلىقىنى، قايچىسىنى، دىنىي مەكتەپ تارقىتىپ بەرگەن خىرىستىيان قەسىدىلەر توپلىمىنى، بىر چىرايلىق كۆك ئەينىكى ۋە قىزىل چازىسىنى ئۇنىڭ ئىچىگە سېلىپ قويدى. ئۇ قۇتا ئىچىدىن چىققان بىر باغلام كونا خەتنى ئېلىپ تاشلىۋەتتى. ئېمىل ياغاچچىلىق ئۆيىدىن قويۇپ بېرىلگەندىن كېيىن، كەچ بولغاندا ئاشخانا ئۆيىگە كىرگەندە، ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىغا تاشلاپ قويۇلغان خەتلەرنى كۆردى. ئارقىلىق ئاشخانىدىكى چىۋىنلەرنى ئۆلتۈرۈش بىلەن ئالدىراش ئىدى، چۈنكى بۇ كۈنى چىۋىن ئۆلتۈرۈشكە لىنا مەسئۇل ئەمەس ئىدى. ئېمىل خەتنى ئارقىلىق كۆرسەتتى. ئەڭ ئۈستىدىكىسى ئامېرىكىدىن كەلگەن خەت ئىدى. ئېمىل ئۇنى كۆرۈپلا ئىسقىرتىپ كەتتى.

— قارا، ئارقىلىق، قارا، بۇ ئادرىئاندىن كەلگەن خەت ئىكەن ! ئادرىئان دېگەن باكخۇۋانىڭ چوڭ ئوغلى بولۇپ، بۇرۇنلا ئامېرىكىغا چىقىپ كەتكەنىدى، شۇنىڭدىن بۇيان ئۇ ئۆيىدىكىلىرىگە پەقەت بىر پارچىلا خەت ئەۋەتكەنىدى، بۇنى پۈتۈن لۇئىسئېلىكلەر بىلەتتى، شۇڭا كۆپچىلىك ئۇنىڭ بۇ قىلمىشىدىن نەپرەتلىنەتتى. لېكىن، ئۇنىڭ بۇ بىردىنبىر خېتىدە نېمىلەرنى يازغانلىقىنى ھېچكىم بىلمەيتتى، باكخۇۋا قورۇقىدىكىلەرمۇ بۇنى ئاشكارىلىمىغانىدى...

— ئەمدى بىز بۇ خەتتە نېمىلەر يېزىلغانلىقىنى بىلەلەيدىغان بولىدۇق، — دېدى ئېمىل. ئۇ ناھايىتى ئەقىللىك بولۇپ، باسمىچە، يازمىچە خەتلەرنى ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىۋالغاچقا، بۇ خەتنى ئوقۇيالايتتى.

ئۇ خەتنى ئېچىپ يۇقىرى ئاۋازدا ئوقۇشقا باشلىدى. ئۇ

بىردەمدىلا ئوقۇپ بولدى، چۈنكى خەت تولىمۇ قىسقا ئىدى. خەتتە: «مەن بىر ئېيىق كۆردۈم، ئادىرىسىنى سىلەرگە ئەۋەتىپ بېرىي، خوش» دەپلا يېزىلغانىدى. — مېنىڭچە، بۇ خەتنىڭ لازىمى يوقتەك تۇرىدۇ، — دېدى ئېمىل.

لېكىن ئۇ بۇ گەپنى ئالدىراپ دەپ قويغانىدى. قاراڭغۇ چۈشتى، 12 - ئىيۇن — شەنبە ئاخىرلىشاي دەپ قالغانىدى. گۈگۈم پەردىسى پۈتكۈل كائىناتقا يېيىلدى، كارتخۇلد قورۇقمۇ بۇنىڭ ئىچىدە ئىدى، تىپتىنچ، گۈزەل ياز كېچىسى بۇ يەردىكىلەرگە تىنچلىق ۋە خاتىرجەملىك ئېلىپ كەلگەنىدى، لېكىن لىنالا بۇنىڭ سىرتىدا ئىدى، چۈنكى ئۇنىڭ چىشى ئاغرىۋاتاتتى. ئۇ ئاشخانىدىكى سافادا يېتىپ، ئاغرىق دەستىدە ھېلى تامغا، ھېلى يەرگە ئۈسۈپ ئۇخلىمايۋاتاتتى. ئىيۇندا تۈن تولىمۇ قىسقا بولغاچقا، بىردەمدىلا تاڭ ئاتتى، يېڭى بىر كۈن باشلاندى.

ئېمىلنىڭ ھاياتىدىكى يېڭى بىر كۈنمۇ باشلاندى !

13 - ئىيۇن، يەكشەنبە

ئېمىل لىنانىڭ ئېزىق چىشىنى تارتىۋېتىش ئۈچۈن ئۈچ
قېتىم دادىللىق بىلەن سىناپ كۆردى، ئىدانىڭ
يۈزىنى توق كۆك رەڭدە بويىپ قويدى

مەيلى يەكشەنبە بولسۇن ياكى ئادەتتىكى كۈنلەر بولسۇن،
ئىنەكنى ساغمىسا بولمايتتى. تاڭ ئاتقاندا ئاشخانىدىكى
قوغغۇراقلىق سائەت جىرىڭلىدى، لىنا ئورنىدىن تۇرۇپلا يەنە
يېتىۋالدى، چۈنكى ئۇنىڭ چىشى بەك ئاغرىۋاتاتتى. ئۇ
ئىشكاپتىكى ئەينەككە قاراپلا چىرىقىرىۋەتتى، ۋاي خۇدايىم!
ئۇنىڭ چىرايى نېمىلەرگە ئوخشاپ قالغان - ھە! ئوڭ مەڭزى
خۇددى بولدۇرۇلغان خېمىردەك ئىششىپ كېتىپتۇ، تولىمۇ
قورقۇنچلۇق كۆرۈنەتتى، لىنا يىغلاشقا باشلىدى.

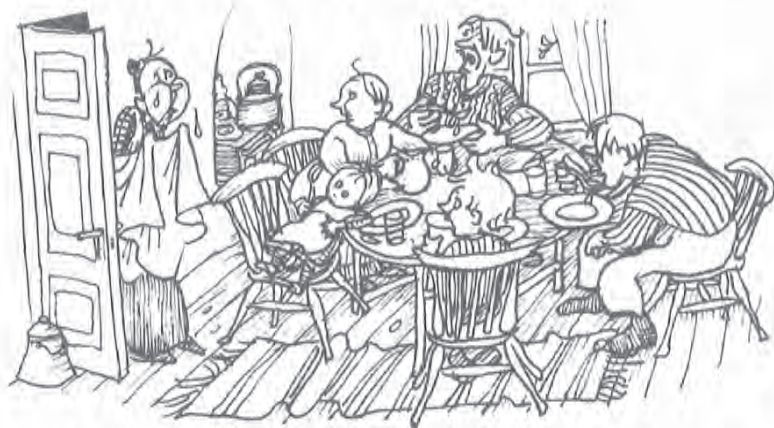
ئۇنى كۆرگەن كىشىنىڭ راستلا ئىچى ئاغرىيتتى. ئۇنىڭ
ئۈستىگە بۈگۈن پۈتۈن رايوندىكىلەر كارتخۇلدا يەكشەنبىلىك
قەھۋە زىياپىتىگە كېلەتتى.

— ئىككى مەڭزىم ئوخشاش بولمىسا، باشقىلارنىڭ ئالدىغا
قانداق چىقىمەن، — لىنا شۇنداق دەپ غوتۇلىدىغاچ، يىغلىغان
پېتى ئىنەكلەرنى ساغقىلى ماڭدى.

ئۇنىڭ كۆڭلى ئانچە ئۇزاق پاراكەندە بولمىدى، چۈنكى

ئىنەكلەرنى سېغىۋاتقىنىدا بىر ھەرە ئۇچۇپ كېلىپ سول مەڭزىنى چېقىۋالدى. ئۇ ئىككىلا مەڭزى ئوخشاش ئىششىغاندىن كېيىن مۇرادىغا يەتتى. ئەمدىغۇ رازى بولار، دەپ ئويلشىڭىز مۇمكىن، لېكىن ئۇ بايقىدىنمۇ بەكرەك يىغلىغىلى تۇردى. ئۇ ئاشخانا ئۆيىگە كىرگىنىدە باشقىلار شىرەنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپ ئاشتا قىلىۋاتاتتى، سىزگە دېسەم، يۈزلىرى ئىششىپ كەتكەن، يىغىدىن كۆزلىرى قىزارغان بىرسى تويۇقسىز ئىشىك ئالدىدا پەيدا بولغىنىدا، ھەممەيلەن كۆزلىرى چەكچىيىپ، ئۇنىڭ لىنا ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەيلا قالدى. بىچارە، ئۇ قانداقمۇ بۇنداق بولۇپ قالغاندۇ؟ ھەممەيلەننىڭ كۆڭلى يېرىم بولدى، پەقەت ئېمىللا كۈلۈۋەتتى، قارا ئۇنىڭ ئەپتىنى! لىنا ئۆيىگە كىرگەندە ئۇ ئەمدىلا ئىستاكاندىكى سۈتنى ئىچەي دەپ تۇرغانىدى، كۆزى لىناغا چۈشۈش بىلەنلا «پىخ» قىلىپ كۈلۈپ تاشلىدى - دە، ئاغزىدىكى سۈتنىڭ ھەممىنى پۇرقۇۋەتتى، سۈت ھەتتا دادىسىنىڭ يەكشەنبىدە تىلاۋەت قىلغاندا كىيىدىغان چىرايلىق جىلتىكىسىگىمۇ چاپراپ كەتتى. بۇنى كۆرۈپ ئارفلىدىمۇ ئۆزىنى

تۇتۇۋالماي كۈلۈپ سالدى. ھەي، لىنا راستلا بىچارە بولۇپ قاپتۇ!

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئېمىل بىلەن ئارفىلىدغا ھومىيىپ بىر قارنۇپتى:

— بۇنىڭ كۈلگۈدەك نېمىسى بار؟ — دېدى.

ئېمىلنىڭ دادىسى جىلتىكىسىدىكى سۈتنى سۈرتكەچ لىناغا قاراپ، ئېمىلنىڭ شۇنچىۋالا كۈلۈپ كەتكەنلىكىنىڭ ئورۇنسىز ئەمەسلىكىنى چۈشەندى ھەم لىناغا ئىچى ئاغرىدى.

— بىچارە قىز، سېنىڭ تۇرقۇڭ ھەقىقەتەن غەلىتە بولۇپ قاپتۇ ئەمەسمۇ. بولدى، كۆپچىلىكنىڭ ئالدىغا چىقما. ئېمىل، سەن يۈگۈرۈپ بېرىپ كلۇشا مايانى بىزگە قەھۋا قاينىتىشقا ياردەملىشىشكە چاقىرىپ كەلگىن، — دېدى ئۇ.

لۇنابىيەلىكلەر يەكشەنبەدە يىغىلىپ قەھۋە ئىچىشنى ئەڭ ياخشى كۆرىدۇ، بۇ كۈنى پۈتۈن قورۇق كۈلكە - چاقچاق بىلەن تولىدۇ. تەكلىپنامىنى ئېمىلنىڭ ئاپىسى يازغان، مەزمۇنى تۆۋەندىكىدەك ئىدى:

ھۆرمەتلىك خانىملار، ئەپەندىلەر، يەكشەنبە كۈنى كارتخۇلدىكى قەھۋە زىياپىتىگە قەدەم تەشرىپ قىلغايىسىلەر،
ئېھتىرام بىلەن:

ئارما ۋە ئانتون سۆپىسون
كارتخۇلد قورۇقىدىن

ھازىر تىلاۋەت ۋاقتى بولغاچقا، ئېمىلنىڭ ئاتا - ئانىسى چىركاۋغا قاراپ يولغا چىقتى. ئۇلار بېرىپ تىلاۋەت قىلىپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئاندىن «قەھۋە ئىچىش سورۇنى» نى

ئورۇنلاشتۇرىدۇ.

ئېمىل بۈگۈن بەك گەپ ئاڭلىدى، ئۇ كلۇشا ماياغا گەپ يەتكۈزگىلى ماڭدى. بۈگۈن ھاۋا تولىمۇ ياخشى ئىدى، ئۇ خۇشال ھالدا ئىسقىرتىپ كېتىۋاتاتتى. كلۇشا مايا ئورماندىكى يىللىقچىلارنىڭ كىچىك ئۆيىدە تۇراتتى.

گەر سىز ئىيۇننىڭ يەكشەنبىلىرى سەھەردە سمولاندىكى ئورمانغا بېرىپ باققان بولسىڭىز، ئۇ يەرنىڭ نەقەدەر گۈزەل ئىكەنلىكىنى ھېس قىلالايتتىڭىز، كاككۇكنىڭ، ئاق قاش قارىقۇشقاچىلارنىڭ سايرىغىنىنى ئاڭلىيالايتتىڭىز؛ يالاڭ ئاياغ ماڭغىنىڭىزدا قارىغاي يوپۇرمىقى، شەمشاد يوپۇرمىقى بىلەن قاپلانغان يوللارنىڭ نەقەدەر تۈزلۈكىنى ھېس قىلالايسىز؛ ئۈستىڭىزگە ئىللىق قۇياش نۇرى چۈشۈپ سىزگە شۇنداق ھۇزۇر بېغىشلايدۇ؛ قارىغاي مەدىكىدىن چىقىۋاتقان سۇس مەزىزلىك پۇراقىلار، بەس - بەستە ئېچىلغان ياۋا بۆلجۈرگەن گۈللىرى سىزنى مەستخۇش قىلىدۇ. ھازىر ئېمىلنىڭ ھېسسىياتىمۇ خۇددى سىزنىڭكىدەكلا ئىدى، شۇڭا ئۇ بۇ مەزىرىلەردىن كۆپرەك ھۇزۇرلىنىۋېلىش ئۈچۈن ئالدىرىماي ماڭدى، ئاخىر كلۇشا مايانىڭ تولىمۇ كوناىپ كەتكەن، كىچىك كۈل رەڭ ئۆيىگە يېتىپ باردى، شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن، بۇ ئۆي ئورماندا ئانچە كۆزگە چېلىقمايتتى.

ئېمىل ئۆيگە كىرگەندە كلۇشا مايا «سمالاند گېزىتى» نى كۆرۈپ ئولتۇرغانىكەن، گېزىتتىكى خەۋەرنى كۆرۈپ بىر تەرەپتىن خۇش بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن گەندىشىگە چۈشكەنىدى.

— كېزىك كېسىلى يونكوپىڭغا تارقاپ بوپتۇ، — دېدى ئۇ ئېمىلدىن ئەھۋال سوراشنىمۇ ئۇنتۇپ، گېزىتنى ئېمىلغا

كۆرسىتىپ تۇرۇپ.
راست، گېزىتتە
ئىككى يۈنكۈپىڭلىق ئىد-
غىر كېزىك بولدى، دەپ
يېزىلغانىدى. كلۇشا مايا
بېشىنى لىڭشىتىپ تۇرۇپ
گېپىنى داۋاملاشتۇردى:
— كېزىك ناھايىتى

قورقۇنچلۇق بىر خىل كېسەل، ئۇزاق ئۆتمەي لۇنئابىيەگىمۇ
يېتىپ كېلىدۇ، گېپىمگە ئىشەن. بۇ كېسەل مامكانىڭ
توزغىقىدەك پۈتۈن سىمالاند زېمىنىدىن ئۈچۈپ ئۆتىدۇ، ئۇ چاغدا
بۇ يەردە تۇرغان ھەرقانداق ئادەمگە يۇقۇشى مۈمكىن، ھەتتا
ساڭگىمۇ يۇقىدۇ. كۆرمىڭلىغان كېزىكنىڭ ئۇرۇقى! ئاھ!
خۇدايىم كېزىك ئۇرۇقىنىڭ بەدەنلىرىمىزدە يىلتىز تارتىپ
كۆكلىشىدىن ئۆز پاناھىڭدا ساقلىغايىسەن!

— زادى قانداق كېسەل ئۇ؟ چۇماغا ئوخشاپ كېتىمدۇ؟ — دەپ
سورىدى ئېمىل.

كلۇشا مايا ئىلگىرى ئۇنىڭغا چۇما توغرۇلۇق سۆزلەپ
بەرگەنىدى، ئۇ ھەر خىل كېسەل ۋە يۇقۇملۇق كېسەللەرنىڭ
كۆپىنچىسىنى بىلىدۇ. چۇما ئەڭ قورقۇنچلۇق كېسەلنىڭ بىرى،
خېلى يىللار ئىلگىرى بۇ خىل كېسەل سىمالاندىكى بارلىق
كىشىلەرنى ھاياتىدىن ئايرىغىلى تاسلا قالغانىدى. ئويلاپ بېقىڭ،
بۇ كېسەلمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئوخشاش قورقۇنچلۇق بولسا...

كلۇشا مايا بىر ئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

— توغرا، چۇماغا ئوخشاپ كېتىدۇ، — دېدى سالماقلىق
بىلەن. ئېمىلنىڭ بۇنداق سورىشى خۇددى ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى

ئىش بولغاندەك، تەپسىلىي چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى، — مەنمۇ تازا ئېنىق بىلىپ كەتمەيمەن، لېكىن ئېسىمدە قېلىشچە، بۇ خىل كېسەل يۇققان كىشىنىڭ ئالدى بىلەن يۈزلىرى كۆكرىپ، ئاندىن ئۆلۈپ كېتىدۇ. ھەي، بۇ كېزىك دېگەن ناھايىتى قورقۇنچلۇق كېسەل، ھەي، ھەي!... — ئۇ بېشىنى توختىماي چايقايتتى.

قېرىشقاندەك، قەھۋە زىياپىتى بېرىشنىڭ ئالدىدا لىنانىڭ چىشى ئاغرىپ، ئىككى مەڭزىنىڭمۇ ئىششىپ كەتكىنىنى ئۇققاندىن كېيىن، ئۇ كارتخۇلد قورۇقچا بېرىشقا تېزلا ماقۇل بولدى.

ئېمىل ئۆيگە قايتىپ كېلىپ، پەشتاققا ئولتۇرغان لىنانى ئىزدەپ تاپتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ چىش ئاغرىقى جېنىنى ئالايلادەپ قالغانىدى، ئۇنىڭ يېنىدا ئارقىلىق بىلەن ئىدا ئامالسىز قاراپ تۇراتتى.

— سەن يەنىلا سېمىل پېرېرنىڭ يېنىغا بارغىن، — دېدى ئارقىلىق.

سېمىل پېرېر لۇنابىيەدىكى بىر تۆمۈرچى ئىدى، بۇ يەردىكىلەرنىڭ چىشى ئاغرىسا ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ چوڭ ئامبۇردا تارتقۇزۇۋېتەتتى.

— بىر تال چىش تارتىش ئۈچۈن قانچە پۇل ئالىدۇ؟ — يىغلاپ تۇرۇپ سورىدى لىنا.

— سائىتىگە ئەللىك ئېرل، — دېدى ئارقىلىق.

بىر تال چىشنى تارتىش ئۈچۈن شۇنچە ئۇزاق ۋاقىت، شۇنچە كۆپ پۇل كېتىدىغىنىنى ئاڭلاپ لىنا قورقۇپ كەتتى.

لېكىن، ئېمىلنىڭ كالىسىغا چاقماق تېزلىكىدە بىر چارە كەلدى.

— مېنىڭچە، مەن لىنانىڭ چىشىنى تارتىۋېتەلەيمەن،
ئۇنىڭدىن تېز ھەم ئەرزان. مېنىڭ چارەمنى ئاڭلاڭلار، — ئۇ
ئويلاپ تاپقان ئەپچىل چارىسىنى ئېيتىشقا باشلىدى، — ماڭا
پەقەت ئىككى نەرسىلا كېتىدۇ، لۇكاس بىلەن ئۇزۇن ھەم
پىششىق يىپ. يىپنىڭ بىر ئۇچىنى چىشىڭغا باغلاپ، يەنە بىر
ئۇچىنى بەلبېغىمغا چىگىپ، لۇكاسنى مىنىپ چاپىدىغان
بولسام، «ھۇشت!» گەپ يوق چىشىڭنى يۇلۇۋالىمەن.
— ھۇشت ئىمىش، تاپقان ئەقلىڭنى قارا. بولدى، رەھمەت
ساڭا، ئات مېنى سۆرىگىنىچە يۈگۈرتۈپ يۈرمىسۇن يەنە، — دېدى
لىنا.

ئەمما، ئۇنىڭ چىشى بايقىدىنىمۇ بەكرەك ئاغرىپ كەتتى،
بۇنداق ئەھۋالدا دەرھال بىرەر چارە تاپماي بولمايتتى.
ئۇ چوڭقۇر بىر تىندى — دە، ئېمىلنىڭ چارىسىنى سىناپ
باقماقچى بولدى.

— قېنى، بىر سىناپ باقايلى، خۇدانىڭ مەندەك بىر بىچارىگە
ئىچى ئاغرىسا ئەجەب ئەمەس، — ئۇ شۇنداق دېگىنىچە يىپ
ئاچىقلىقلى ماڭدى.

ئېمىلمۇ ئۆزىنىڭ دېگىنى بويىچە ئىشقا تۇتۇش قىلدى. ئۇ
لۇكاسنى ئاشخانا ئۆيىنىڭ پەشتىقىغا ئېلىپ كەلدى، يىپ
بەلگىلەنگەن ئورۇنلارغا باغلىنىپ تەييار بولغاندىن كېيىن ئۇ
ئاتقا مىندى. بىچارە لىنا قورقىنىدىن تىترەپ كېتىۋاتاتتى،
چۈنكى ئۇنىڭ چىشى يىپقا باغلاقلىق ئىدى. ئۇ ئاتنىڭ كەينىدە
تۇردى، ئىدىمۇ قورقىنىدىن تىترەۋاتاتتى، پەقەت ئارقىلىقلا
رازىمەنلىك بىلەن:

— ئەمدى بىز «ھۇشت!» دېگەن ئاۋازنى كۈتۈپ تۇرايلى، —

دېدى.

ئېمىل ئېتىنى قويۇپ بەردى.
 — ھە، تېزلا بىر تەرەپ بولغۇدەك، — دېدى ئىدا سەل
 ئۆمىدىلىنىپ.

لېكىن، ئىش ئۈنچە ئوڭۇشلۇق بولمىدى، چۈنكى لىنامۇ ئات
 بىلەن بىللە يۈگۈرۈشكە باشلىغانىدى. پەقەت ھېلىقى يىپ چىڭ
 تارتىلغاندىلا، ئۇ چىش ئاندىن «ھۇشت!» قىلىپ چۈشەتتى.
 لېكىن، لىنانىڭ قورققىنىدىن جېنى چىقايلا دېگەنىدى، شۇڭا
 ئالاقىزەدە بولۇپ كېتىپ لۇكاسقا ئەگىشىپ تېز يۈگۈرۈشكە
 باشلىدى. گەرچە ئېمىل ئۇنىڭغا «مىدىرلىماي جايىڭدا جىم تۇر»
 دېگەن بولسىمۇ، پايدىسى بولمىدى، لىنا يەنىلا ئات بىلەن تەڭ
 يۈگۈردى، يىپ چىڭ تارتىلمىغاندىن كېيىن ئەلۋەتتە «ھۇشت!»
 بولمايدۇ — دە.

ئېمىلنىڭ مەقسىتى لىنانى ئازابىتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن
 ئۇنىڭ چىشىنى تارتىۋېتىش ئىدى، شۇڭا ئۇ ئاتنى دەرھاللا ئەڭ
 يېقىن يەردىكى رېشاتكىغا قاراپ چاپتۇردى، لۇكاس رېشاتكىدىن

بىر سەكرەپلا ئۆتۈپ كەتتى، لېكىن ئەپسۇسلىنارلىقى، ئارقىسىدىن قالماي كېلىۋاتقان، قورقىنىدىن تاتىرىپ كەتكەن لىنامۇ بىر سەكرەپلا ئۆتۈپ كەتتى. ئىدا كۆز ئالدىدىكى بۇ كۆرۈنۈشنى بىر ئۆمۈر ئۇنتۇپ قالمايدىغان بولدى، ئىككى مەڭزى قىپقىزىل، كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ كەتكەن، ئاغزىدا بولسا بىر تال يىپ سۆرىلىپ تۇرغان لىنانىڭ رېشاتكىسىدىن قانداق ئۆتۈپ، يالۋۇرغىنىچە: «توختا! توختا! بولدى، مەن ئەمدى ھۇشت!» قىلدۇرمايمەن! — دەپ ۋارقىرىغىنىنى ئىدا ھەرگىزمۇ ئۇنتۇمايدىغان بولدى.

لىنا ئۆزىنىڭ ئىشنى بۇزۇپ قويغىنىدىن كېيىن ناھايىتى خىجىل بولدى. لېكىن، ئەمدى ئورنىغا كەلمەيدۇ — دە. ئۇ يەنىلا ئاشخانىنىڭ پەشتىقىدا ئېڭىكىنى چاڭگاللىغىنىچە ئولتۇراتتى، روھى ناھايىتى چۈشكۈن ئىدى.

لېكىن، ئېمىل بوشاپ كەتمىدى.

— مەن يەنە بىر چارە تاپتىم، — دېدى ئۇ.

— بولىدۇ، لېكىن سۈرئەتنىڭ بەك تېز بولۇپ كەتمەسۇن، — دەپ يېلىندى لىنا، — ئۇ ئۆلگۈر قۇرت يېگەن چىشنى «ھۇشت!» قىلىپلا تارتىۋەتكىلى بولمايدۇ، ئاستىراق تارتساڭمۇ بولىدۇ. سەل ئويلاڭاندىن كېيىن ئېمىل قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى بىلدى.

ئۇ لىنانى چوڭ بىر تۈپ نەشپۈت دەرىخىنىڭ ئاستىغا ئولتۇرغۇزدى، ئارقىلىق بىلەن ئىدا قىزىقىش ئىچىدە قاراپ تۇردى، ئاندىن ئېمىل ناھايىتى پىششىق تانا بىلەن لىنانى دەرەخكە باغلىدى.

— ئەمدى يۈگۈرگىنىڭنى كۆرەي، — ئۇ يىپنىڭ بىر ئۇچى بىلەن لىنانىڭ چىشنى باغلىدى، يەنە بىر ئۇچىنى ئارقىلىق

دائىم ئورغاق چاقلايدىغان، دادىسى پالتا، پىچاق دېگەندەك نەرسىلەرنى چاقلايدىغان بىلەينىڭ چاقىغا باغلىدى. تەييارلىقنىڭ ھەممىسى پۈتتى، باشلىسىلا بولىدىغان بولدى.

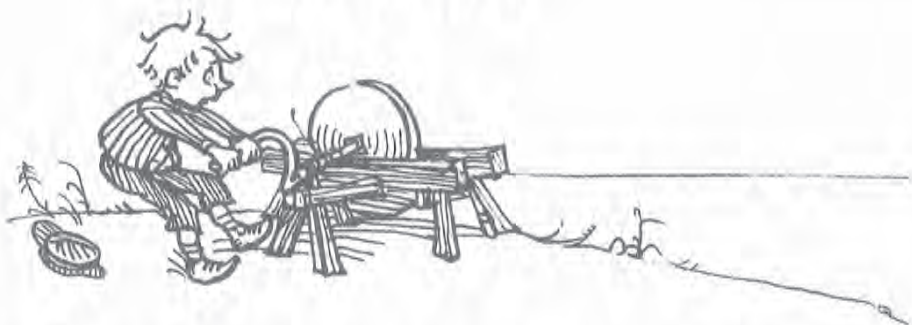
— ئەمدى بايىقىدەك «ھۇشت!» قىلىپ تارتىلماي، غىرىسلاپ تارتىلىدىغان، سەن تەلەپ قىلغاندەك ئالدىرىماي تارتىلىدىغان بولدى، — دېدى ئېمىل.

ئىدا يەنىلا قورققىنىدىن تىترەۋاتاتتى، لىنا بولسا ۋايىجان - ۋايىيەگە چۈشكەندى. ئېمىل چاقنى چۆرگۈلتىشكە باشلىدى، يىپ باشتا يەردە سۆرىلىپ ماڭدى، كېيىن ئاستا - ئاستا چىڭشىقا باشلىدى، يىپ چىڭغانسېرى، لىنانى تىترەك بېسىشقا باشلىدى. ئەمدى يۈگۈرۈش مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

— غىرىسلاشقا ئاز قالدى، — دېدى ئىدا.

دەل بۇ چاغدا لىنا:

— بولدى توختا، مەن تارتقۇزمايمەن! — دەپ ۋارقىردى - دە، چاقماق تېزلىكىدە يانچۇقىدىن بىر كىچىك قايچىنى چىقىرىپ يىپنى كېسىۋەتتى.

ئۇ يېنى كېسىپ بولۇپ ئۆزى خىجىل بولۇپ قالدى ھەم
كۆڭلى يېرىم بولدى، چۈنكى ئۇنىڭ ھېلىقى ئاغرىغان چىشىنى
تارتقۇزۇۋەتكۈسى بار ئىدى. بۇ قىلىقى ھەقىقەتەن بىر
قاملاشمىغان ئىش بولدى. ئېمىل، ئارفىلد، ئىدا خاپا بولدى.

— بولدى، قۇرت يېگەن قېرى چىشنىڭ بىلەن نەگە بارساڭ
بارغىن! ئىشقىلىپ مەن تىرىشتىم! — دېدى ئېمىل.

ئەمما، لىنا ئېمىلدىن ئەڭ ئاخىرقى بىر قېتىم سىناپ
بېقىشنى ئۆتۈندى ھەم تىنىقمىلا بولىدىكەن، ھەرگىز گەخمەقلىق
قىلمايمەن، دەپ ۋەدە بەردى.

— ئەمدى مەيلى قانداقلا ئۇسۇل بىلەن بولسۇن، بۇ چىشىمنى
تارتقۇزۇۋەتمەسمە بولمايدۇ، بولدى، بېشىمغا كەلگەننى كۆردۈم! —
دېدى لىنا، — يىپ ئەكەلڭلار!

ئېمىل يەنە بىر قېتىم سىناپ بېقىشقا قوشۇلدى، ئارفىلد
بىلەن ئىدامۇ قوللىدى.

— بۇ قېتىم تېز بىر تەرەپ قىلىشنىڭ يولىنى قىلايلى،
ئەمما بۇنىڭ ئالدىنقى شەرتى شۇكى، سەن گېپىڭدىن يېنىۋالساڭ
بولمايدۇ، ھەرقانچە قورقساڭمۇ چىدىغىن، — دېدى ئېمىل.

ئېمىلنىڭ ھىيلىسى تولا بولغاچقا، بىردەمدىلا يېڭى بىر چارە

تاپتى.

— بىز سېنى قوتاننىڭ ئۆگزىسىگە چىقىرىپ قويمايلى، سەن پەستىكى چۆپ دۆۋىسىگە سەكرىگىن، سەن چۈشۈپ بولغۇچە، چىشىڭ «ھۇشت!» قىلىپلا چۈشۈپ بولىدۇ، — دېدى.
— يەنە «ھۇشت!» ما؟ — دېدى ئىدا تىترەپ تۇرۇپ.
لېكىن، لىنا بايا ۋەدە قىلغان بولسىمۇ، ئەمدىلىكتە ئۆگزىگە چىقىشقا زادى ئۈنىمدى.

— سەن تاپقان چارىلەرنىڭ ھەممىسى شۇنداق قورقۇنچلۇق ئىكەن، ئېمىل، — دېدى لىنا ئاشخانىنىڭ پەشتىقىدا تۇرۇۋېلىپ ماڭغىلى ئۈنماي.

لېكىن، چىشىنىڭ ئاغرىقى يەنىلا يامان كەلدى بولغاچ، ئاخىر ئورنىدىن تۇرۇپ، چوڭقۇر بىر تىنىۋېلىپ:
— بوپتۇ، گەرچە بۇنداق قىلسام باقىي ئالەمگە بېرىپ قىلىشىم مۇمكىن بولسىمۇ، يەنىلا بىر سىناپ باقايلى، — دېدى.

ئارقىلىق دەرھال بىر شوتا ئەكىلىپ قوتانىنىڭ تېمىغا تىكلىدى، ئېمىل شوتىغا ياماشتى، قولىدا يېنى چىڭ تۇتۇپ، خۇددى بىر ئىتنى سۆرىگەندەك لىنانى تارتىپ ماڭدى. لىنا رەنجىسمۇ، قورققىنىدىن بويسۇنۇپ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ چىقىۋاتاتتى.

ئېمىل بولقىدىن بىرنى، ئالتە سانتىمېتىر كېلىدىغان مىخنى بىرنى ئېلىۋالغانىدى. ئۇ مىخنى ئۆگزىنىڭ گىرۋىكىگە قاقىتى، ئاندىن يېپىنىڭ بىر ئۇچىنى لىنانىڭ ئاغرىق چىشىغا باغلىدى. ھەممە تەييارلىق پۈتتى.

بىچارە لىنا، ئۇ ئۆگزىنىڭ گىرۋىكىدە ئولتۇرۇپ پەسكە قاراپ ناھايىتى ئازابلاندى. پەستە ئارقىلىق بىلەن ئىدا ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. ھەي، ئۇلار ھازىر لىنانىڭ خۇددى قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزدەك چۆپ دۆۋىسىگە چۈشۈشنى كۈتۈپ تۇرماقتا... لىنانىڭ يۈرىكىدىكى ۋەھىمە ھەممىنى بېسىپ چۈشتى.

— سەكرەشكە جۈرئەت قىلالىمىدىم، راستلا جۈرئەت قىلالىمىدىم! — دېدى لىنا.

— بوپتۇ، كارغا كەلمەس چىشىڭنى ساقلاپ يۈرۈۋەر، ماڭا بەربىر، — دېدى ئېمىل.

بۇنى ئاڭلىغان لىنا شۇنداق بىر چىرقىرىدىكى، پۈتۈن
لۇنابىيەگە ئاڭلاندى. ئۇ پۇت - قوللىرى تىترىگەن ھالدا
دەلدەڭشىگەن پېتى ئورنىدىن تۇرۇپ، كۆزىنى يۇمۇپلا
سەكرىمەكچى بولدى. ئىدا ئۇنىڭغا قاراشقا جۈرئەت قىلالماي
كۆزلىرىنى ئېتىۋالدى.

— ۋاي ئانىمەي، ۋاي ئانىمەي! — دەپ يىغلىدى لىنا.
دېمىسىمۇ، قوتاننىڭ ئۆگزىسىدىن سەكرەش تولىمۇ
قورقۇنچلۇق، يەنە كېلىپ ئېزىق چىشىغا بىر تال يىپ باغلاقلق
تۇرسا. ئۇنىڭ ئۈستىگە، لىنا سەكرەپ چۈشكەندە «ھۈشت!»
دېگەن ئاۋاز چىقىدۇ، بۇنىڭغا ھەرقانداق بىر نورمال كىشى
بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ، ئەلۋەتتە.

— سەكرىگىن، لىنا، سەكرە، — دەپ توۋلىدى ئارفىلىد.

لىنا نارازى بولغاندەك كۆزلىرىنى يۇمۇۋالدى.

— مەن ساڭا ياردەملىشەي، — دېدى ئېمىل. ئۇ ھەمىشە
شۇنداق مېھرىبان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن
ئانچىمۇ تەس ئىش ئەمەس، لىنانىڭ كەينىدىن بىگىز بارمىقى
بىلەن تۇرتۇپ قويسىلا ئىش
پۈتەتتى. ئېمىل شۇنداقلا
بىر تۇرتۇشى بىلەن، لىنا
چىرقىرىغان پېتى ئۆگزىدىن
چۈشۈپ كەتتى. ھەممەيلەن
«ھۈشت!» دېگەن ئاۋازنى
ئاڭلىدى، لېكىن ھېلىقى
ئالتە سانتىمېتىرلىق
مىخىمۇ يۇلۇنۇپ كەتتى. لىنا
چۆپ دۆۋىسىدە ياتاتتى،

ئاغرىق چىشى يەنىلا جايدا ئىدى، يېپنىڭ يەنە بىر ئۆچىدا
ھېلىقى مىخ تۇراتتى.

ئەمدى ئېمىلغا ئاچچىقلاش نۆۋىتى لىناغا كەلگەنىدى:

— ھەي، سەن كەپسىزلىك قىلىپ چاتاق چىقىرىشنىلا
بىلىدىكەنسەن، چىش تارتىشقا كەلگەندە ھېچقانداق ئامالنىڭ يوق
ئىكەن.

لىنانىڭ ئاچچىقى كېلىپ ياخشى بولدى، چۈنكى ئۇ شۇ
ئاچچىقىدا سېمىل پېرىنىڭ يېنىغا باردى. ئۇ ئادەم پىششىق
ئامبۇرى بىلەن ئاغرىق چىشنى قىسىپ تۇرۇپ، «ھۇشت!»
قىلىپلا تارتىۋەتتى. لىنا ئۇ چىشنى غەزەپ بىلەن ئەخلەتخانغا
تاشلىۋەتتى.

سىز ئېمىلنىڭ ئەمدى قىلىدىغان ئىشى قالمىدى، دەپ
قالماڭ. ئارقىلىد نەشپۈت دەرىخىنىڭ ئاستىدا ئۇيقۇغا

كەتكەنىدى، شۇڭا ئېمىل ئوينىدىغان ئويۇن تاپالمىدى. ئۇ ئۇدۇل ئىداننىڭ ئۆيىگە كىرىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئوينىغاچ، ئاتا - ئانىسىنىڭ چىركاۋىدىن قايتىپ كېلىشىنى، قەھۋە زىياپىتىنىڭ باشلىنىشىنى كۈتمەكچى بولدى.

— بىز بىر ئويۇن ئوينايلى، مەن ماربئاننالىند دوختۇر بولاي. سەن مېنىڭ بىمارىم بولغىن، — دېدى ئېمىل.

ئىدا تېزلا ماقۇل بولدى. ئۇ كىيىملىرىنى سېلىپ كارىۋاتتا ياتتى، ئېمىل خۇددى ماربئاننالىند دوختۇر كېسەل كۆرگەنگە ئوخشاش، ئۇنىڭ گېلىنى، يۈرەك سوقۇشىنى تەكشۈردى.

— مەن نېمە كېسەل بولۇپ قاپتىمەن، دوختۇر؟ — دەپ سورىدى ئىدا.

ئېمىل بىر ئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

— سەن كېزىك بولۇپ قاپسەن، بۇ ناھايىتى قورقۇنچلۇق كېسەل، — دېدى.

شۇ زامان كلۇشا ماياننىڭ «كېزىك يولغان بىمارنىڭ چىرايى كۆكرىپ كېتىدۇ» دېگەن گېپى ئۇنىڭ يادىغا كەلدى. ئۇ ئەتراپقا قارىدى، بىرەر نەرسە تېپىپ بىمارنىڭ چىرايىنى كۆك قىلىش مەسىلىسىنى ھەل قىلماقچى بولدى، بۇنداق ئىشلارنى قىلىشقا ئېمىل ئۇستا ئىدى، شۇ ھامان ئۇنىڭ كۆزى نېرىدىكى شىرەدە تۇرغان ئاپىسىنىڭ سىياھ بوتۇلكىسىغا چۈشتى، ئۇنى ئاپىسى ئېمىلنىڭ كەپسىزلىكلىرىنى خاتىرىلەشكە، يەكشەنبىلىك قەھۋە زىياپىتىنىڭ باغاقلىرىنى يېزىشقا ئىشلىتەتتى. باغاقنىڭ كوپىيەسى تېخىچە شىرەنىڭ ئۈستىدە تۇراتتى. ئېمىل باغاقنىكى «ئېھتىرام بىلەن» دېگەن خەتنىلا ئوقۇيالىدى، ئۇ شۇ تاپتا ئاپىسىدىن تولىمۇ پەخىرلەندى، ئۇ نېمىدېگەن قابىلىيەتلىك! قاراڭ، خەتنى شۇنداق چىرايلىق يېزىپتۇ. ھېلىقى ئادرىئان

بولسا «بىر ئېيىق» دېگەن
خەتنى مىڭ تەسلىكتە ئاران
يازالغانىدى.

ئەمدىلىكتە ئاپىسىغا بۇ
كوپىيەنىڭ لازىمى قالمىغا.
ئىدى، شۇڭا ئېمىل ئۇ قە-
غەزنى پۈرلەپ سىياھقا مە-
لىدى، ئاندىن ئۇنى ئېلىپ
ئىدانىڭ يېنىغا كەلدى.

— مانا، مانا، ئىدا،
كېزىك كەلدى، — دېدى ئۇ.

ئىدا خۇشاللىقىدىن كۈلۈپ كەتتى.

— كۆزۈڭنى يۇمۇپ تۇر، سىياھ كۆزۈڭگە كىرىپ
كەتمىسۇن، — دېدى ئېمىل.

ئۇ ئىدانىڭ يۈزىنى ئالا قويماي چىرايلىق قىلىپ كۆك رەڭدە
بويىدى. ئۇ ناھايىتى ئەتراپلىق ئويلىغانىدى، ئىدانىڭ كۆزى
ئەتراپىنى بويىمىدى، بۇنىڭ بىلەن ئىدانىڭ كۆك يۈزىدە ھەم
چوڭ، ھەم ئاپپاق، خۇددى كامارغا ئوخشاش ئىككى كۆز چانقىلا
كۆرۈنۈپ قالدى، بۇنىڭ بىلەن ئىدا راستلا قورقۇنچلۇق كېسەل
ھالىتىگە كىردى، بۇنىڭدىن ھەتتا ئېمىل ئۆزىمۇ قورقۇپ
كەتتى، چۈنكى ئىدا ھازىر باستىرىنىڭ ئۆيىدە كۆرگەن
«ھايۋاناتلار دۇنياسى» دېگەن كىتابتىكى كىچىك ئالۋاستى
مايمۇنىنىڭ ئۆزىلا بولۇپ قالغانىدى.

— بەك ئوخشىدى، كلۇشا ماينىڭ دېگىنى راست ئىكەن،
كېزىك ھەقىقەتەن قورقۇنچلۇق كېسەل ئىكەن ئەمەسمۇ! —
دېدى ئېمىل.

دەل مۇشۇ چاغدا كلۇشا مايا ئورماندىن سەنتۇرۇلۇپ
 ماڭغىنىچە چىقىپ كەلدى، ئۇ قورۇ دەرۋازىسىدا ئەمدىلا
 تۆمۈرچىنىڭ يېنىدىن كەلگەن لىنانى ئۇچراتتى.
 — قانداقراق، چىشىڭ يەنە ئاغرىۋاتامدۇ؟ — دەپ سورىدى ئۇ
 قىزىققان ھالدا.

— بىلىمدىم.

— بىلىمدىم؟ بۇ نېمە دېگەننىڭ؟

— ئۇ ھازىر سېمىل پېررېنىڭ ئەخلەت دۆۋىسىدە، بېشىنى
 يەيدىغان ئۆلگۈر چىش! ئۇنى شۇ يەردە ئاغرىقتىن چىرقىراپ
 يىغلىۋەتسەكەن دەيمەن!

لىنا ئىككى مەڭزىدىكى ئىششىقنىڭ سەل يانغىنىدىن خۇش
 بولدى. ئۇ تارتىۋەتكەن چىشنىڭ ئورنىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن،
 نەشپۈت دەرەخى ئاستىدا ياتقان ئارفىلد تەرەپكە قاراپ ماڭدى.

كلۇشا مايا قەھۋە تەييارلاش ئۈچۈن
ئاشخانىغا كىردى. بالىلارنىڭ
ئاۋازىنى ئاڭلاپ، ئۆزى ئامراق
ئىدانى يوقلاپ ئۆتەي دەپ ھۇجرا
ئۆيگە كىردى.

لېكىن، ئۇ ئامراق قوزىسىنىڭ

كۆپكۆك يۈزى بىلەن ئاپپاق تېرىسى شۇنداق روشەن
سېلىشتۇرما ھالەتتە كارىۋاتتا ياتقىنىنى كۆرگىنىدە، ئەس -
ھوشىنى يوقاتقىنىچە ئەنسىز ۋارقىرىۋەتتى:

— يائىلا، ۋاي خۇدايىم! بۇ نېمە ئىش ئەمدى؟

— ئۇ كېزىك بولۇپ قاپتۇ، — دېدى ئېمىل ئىدانى
شەرەتلىگىنىچە كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ،

دەل شۇ ۋاقىتتا كۈچىدىن ھارۋىلارنىڭ تاراقشىغان ئاۋازى
كەلدى. چېركاۋغا كەتكەنلەر قايتىپ كەلگەنىدى، ئېمىلنىڭ ئاتا -
ئانىسىدىن باشقا دىنىي رايون باشلىقى قاتارلىق نۇرغۇن
مېھمانلارمۇ كەلگەنىدى. كۆپچىلىك قوتاننىڭ ئالدىدا ھارۋىلاردىن
چۈشۈپ ئۇدۇل زالغا قاراپ مېڭىشتى، ئۇلارنىڭ گاللىرى
قۇرۇپ، ئاللىبۇرۇن قەھۋە ئىچكۈسى كېلىپ كەتكەنلىكى مانا
مەن دەپ چىقىپ تۇراتتى. لېكىن، كلۇشا مايا يۈگۈرگىنىچە
ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ، پەشتاقىلا تۇرۇپ ئەنسىزلىك بىلەن
ۋارقىرىغىلى تۇردى:

— كىرمەڭلار! كىرمەڭلار! قورۇقىمىزدا كېزىك بار!

كۆپچىلىك ھودۇقۇپ تۇرۇپلا قېلىشتى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى:

— قالايىمقان سۆزلىمە، نېمىلەرنى دەۋاتىسەن؟ كىم كېزىك

بولۇپ قاپتۇ؟ — دەپ سورىدى.

بۇ چاغدا ئاپپاق ئىچ كۆڭلەك كىيگەن كۆك يۈزلۈك «ئالۋاستى

مايمۇن» ئىدا تۇيۇقسىز كلۇشا ماينىڭ ئارقىسىدا پەيدا بولدى -
دە، تاتلىق كۈلۈپ:

— بۇ مەن، — دېدى.

ئېمىلنىڭ دادىسىدىن باشقا ھەممەيلەن كۈلۈپ كەتتى.

— ئېمىل قېنى؟ — دەپ سورىدى ئېمىلنىڭ دادىسى ئۈزلۈك
ئازدا.

ئەمما، ئېمىل قاياققىدۇر غايىب بولغانىدى. ئۇ مېھمانلار
قەھۋە ئىچكەن چاغدىمۇ كۆرۈنمىدى. قەھۋە ئىچىپ بولۇپ
ئاشخانىدا ئولتۇرغان كلۇشا ماينىڭ كۆڭلىنى ياساپ قويۇش
ئۈچۈن، رايون باشلىقى ئۇ يەرگە كىردى، كلۇشا مايا ئۆزىنىڭ
يالغانچى بولۇپ قالغانلىقىدىنمۇ ياكى كېزىكنىڭ يوق
بولغىنىدىنمۇ، گەيتاۋۇر بىرنەرسىدىن خاپا بولۇپ ئولتۇراتتى.

مانا مۇشۇ چاغدا مۆجىزە يۈز بەردى، دىنىي رايون باشلىقى ئېمىل
ئورۇندۇق ئۈستىگە تاشلاپ قويغان بىر باغلام كونا خەتنى
تۈيۈقسىز كۆرۈپ قالدى.

ئۇ خۇشاللىقىدىن توۋلىۋەتتى، دەرھال بېرىپ ئادىرىئان
ئامېرىكىدىن ئەۋەتكەن خەتنى قاماللىغىنىچە قولىغا ئالدى.
— ۋاي - ۋۇي، سىلەردە قانداقسىغا بۇ خىل ماركا بولىدۇ،
مەن ئۇنى ئىزدىگىلى ئۇزاق بولغان!

دىنىي رايون باشلىقى ئەسلىدە ماركا توپلاش ھەۋەسكارى
ئىدى، ئۇ بۇنداق ئاز ئۇچرايدىغان ماركىنىڭ قىممىتىنى ئوبدان
بىلەتتى. شۇڭا، يانچۇقىدىن دەرھاللا قىرىق كرونا چىقىرىپ بۇ
ماركىنى سېتىۋالماقچى بولدى.

ئېمىلنىڭ دادىسى بۇنچە كۆپ پۇلنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ
جىددىيلەشكەنلىكىدىن تەمتىرەپ كەتتى. ئويلاپ بېقىڭا،
مۇشۇنداق كىچىككىنە بىر پارچە قەغەز قىرىق كروناغا يارىسا -
ھە! ماۋۇ ئىشنى كۆرۈڭ! ئۇ ئاچچىقىدىن بېشىنى چايقىدى...
ھەي، ئېمىل نېمىدېگەن تەلەپلىك! مانا بۇ ئېمىلنىڭ ھېلىقى

كونا مەخمەل قۇتتى سېتىۋېلىشى ناھايىتى ياخشى بىر سودا بولغانلىقىنىڭ ئىسپاتى ئەمەسمۇ؟ يەنە كېلىپ، بۇ ئۇنىڭ تۈنۈگۈنكى كىمئارتۇق سودىسىدا قىلغان ئەڭ ياخشى بىر سودىسى - دە !

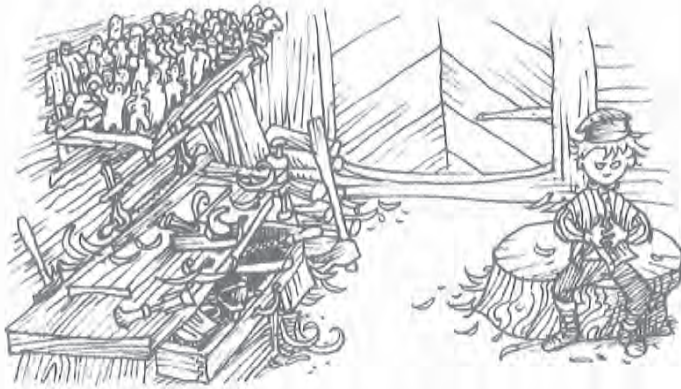
— قىرىق كرونا، بۇ پۇلغا مەن يېرىم ئىنەك سېتىۋالالايمەن، — دېدى دادىسى دىنىي رايون باشلىقىغا نارازى بولغاندەك. بۇنى ئاڭلىغان ئېمىل مۇكۇۋالغان ياغاچ ساندۇقتا تۇرالماي، ئالدىراپ ساندۇقنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ، بېشىنى چىقاردى - دە: — ئۇنداقتا، كالىنىڭ مۇڭگۈزى بار تەرىپىنى ئالامسەن ياكى قۇيرۇقى بار تەرىپىنىمۇ؟ — دەپ سورىدى. — تېزدىن ياغاچچىلىق ئۆيىگە بارغىن، ئېمىل، — دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى دادىسى.

ئېمىل كەتتى. نېمىلا بولمىسۇن، شاراقشىپ تۇرىدىغان ئون كرونالىق پۇلدىن تۆتكە ئېرىشتى. ئۇ ئەتىسىلا باكخۇۋاغا بېرىپ، ئادىرىئاننىڭ خېتىنى، پۇلنىڭ يېرىمىنى قايتۇرۇپ بېرىپ، باكخۇۋالىقنىڭ ياخشى تىلىكىنى ئېلىپ، ئېتىغا مىنىپ قايتىپ كەلدى ھەم يېڭى - يېڭى كەپسىزلىكلىرىنى باشلىدى.

— مەن كىمئارتۇق سودىسىغا كۆپرەك قاتنىشىپ تۇرسام بولغۇدەك، دەپ ئويلاپ قالدىم، — دېدى ئۇ ئۆيىگە كەلگەندىن كېيىن، — سېنىڭچە قانداق، دادا؟

دادىسى بىر نېمىلەرنى دەپ غوتۇلىدىدى، لېكىن ئۇنىڭ نېمە دېگەننى ھېچكىم بىلەلمىدى.

ئەمما، ئېمىل قەھۋە زىياپىتىدىن كېيىن دادىسىنىڭ دېگىنى بويىچە پۈتۈن بىر ئاشام ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئولتۇردى. ئۇ بىر يۈز ئوتتۇزىنچى ياغاچ بوۋايىنى ئويۇپ بولغاندىن كېيىنلا، بۈگۈن يەكشەنبە ئىكەنلىكى يادىغا يەتتى، يەكشەنبىدە پىچاق بىلەن نەرسە ئويسا بولمايتتى، بۇ راستلا بىر گۇناھ. بەلكىم چىش تارتىسمۇ، باشقىلارنىڭ يۈزىنى كۆككە بويسىمۇ بولمايدىغاندۇ. ئېمىل قولىدىكى ياغاچ بوۋايىنى تاختاينىڭ ئۈستىدىكى بوۋايىلار قاتارىغا تىزىپ قويدى. ئۇ كۆتەكتە ئولتۇرۇپ، ئۆزىنىڭ گۇناھلىرى ئۈستىدە ئويلىنىدى. قاراڭغۇ چۈشۈشكە باشلىدى، ئۇ ئاخىرىدا قوللىرىنى جۈپلەپ تىلاۋەت قىلىشنى باشلىدى:

— سۆيۈملۈك پەرۋەردىگار، مەن قايتا كەپسىزلىك قىلماسلىققا قەسەم بىرەي! سەمىمىي سالام بىلەن، لۇئىپىيە، كارتخۇلدىكى ئېمىل سۆيىنىۋاتىدۇ.

10 - ئاۋغۇست، سەيشەنبە

ئېمىل پاقىنى قەھۋە سېۋىتىگە سېلىپ قويۇپ، ئارقىدىن ئېغىزغا ئالغۇسىز بالا تېرىدى

ئېمىلنىڭ دادىسىغا كىشىنىڭ بەزىدە گىچى ئاغرىپ قالىدۇ. قايسى كۈندىكى كىم ئارتۇق سودىسىدا ئوغلى بولغان ئېمىل ئۈنچە كۈچەپ كەتمەيلا ئارقا - ئارقىدىن كارامەت ياخشى سودا قىلغان يەردە، دادىسى تۇرۇپ ئاران بىر مېككىننىلا سېتىۋالالىدى. ھەي، كىم بىلسۇن، بۇ جانۋار ئادەمنى قورقۇتۇپ بىر كېچىدە ئون بىرنى كۈچۈكلىدى، لېكىن شۇ كېچىسى ئون بالىسىنى چىشلەپ ئۆلتۈرۈپ قويۇپتۇ. ئېمىل دېگەن بىلەن بەربىر ھايۋان - دە. ئەگەر ئېمىل بولمىغان بولسا، ئاخىرقى بىرسىنىمۇ چىشلەپ ئۆلتۈرۈۋېتەركەن. شۇ كۈنى كېچىدە ئېمىل قورسىقى ئاغرىپ، سىرتقا چىقىپ قوتان تەرەپتىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا، بىر تورايىنىڭ جېنىنىڭ بارىچە چىرقىراۋاتقىنىنى ئاڭلاپ قالدى، شۇنىڭ بىلەن دەرھاللا ئىشىكىنى ئېچىپ كىرىپ، ھېلىقى رەزىل مېككىننىڭ يېنىدىن ئەڭ ئاخىرقى بىر تورايىنى ئېلىپ چىقىشقا ئۈلگۈردى. ھەي، بۇ تازىمۇ نەس باسقان مېككىن ئىكەن، بۇ ئىشتىن كېيىنلا غەيرىي بىر كېسەل بولۇپ قېلىپ، ئۈچىنچى كۈنلا ئۆلۈپ قالدى. شۇنداق قىلىپ، ئېمىلنىڭ دادىسىغا تەۋە ئەمدى بىر تورايلا قالغانىدى، مانا بۇ

ئۇنىڭ كىمئارتۇق سودىسىدىن سېتىۋالغان بىردىنبىر نەرسىسى بولۇپ قالغان تۇرسا، قانداقمۇ روھى چۈشمەي تۇرالىسۇن!
 — باكخۇۋادا ئەسكى ئادەملەر بىلەن ئاپەتتىن باشقا نەرسە يوق ئىكەن، — دېدى ئۇ ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا شۇ كۈنى كەچتە ئۇخلاشنىڭ ئالدىدا، — ئېنىقكى، ئۇلارنىڭ ھەممە ماللىرىغا جىن تېگىپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ قالغان ئېمىل دەرھال بېشىنى كۆتۈرۈپ:
 — ئۇنداقتا، بۇ تورايىنى ماڭا بېرىۋەتكىن، مېنىڭ ئۇنىڭغا جىن تەگكەن — تەگمىگەنلىكى بىلەن كارىم يوق، — دېدى.
 ئەمما، ئېمىلنىڭ دادىسىغا بۇ گەپ پەقەتلا ياقمىدى.
 — ماڭا بەر، ماڭا بەرلا دەيدىكەنسەن، ئۇنداقتا مەنچۇ، مېنىڭ ھېچنېمە قالمىدۇ ئەمدى؟ — دېدى بېخىللىق بىلەن.

ئېمىل ئوشۇق گەپ قىلمىدى، خېلىغىچە بۇ توغرۇلۇق ئېغىز ئاچمىدى. بۇ يەردە شۇنى قىستۇرۇپ ئۆتەي، بۇ توراي ھەقىقەتەنمۇ ناھايىتى كىچىك، ئورۇق، پۈتۈن بەدىنى كۆكرىپ كەتكەن، جېنى تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغانىدى. «ئۇنىڭغا چاپلاشقان جىن بەدىنىدىكى پۈتۈن كۈچ — قۇۋۋەتنى سۈمۈرۈپ كېتىۋاتقان ئوخشايدۇ، — دەپ ئويلىدى ئېمىل، — ئەگەر راست شۇنداق بولسا نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق! بۇ جىن دېگەن نەرسە نېمىدەپ بىر بىگۇناھ تورايغا چاپلىشىۋالدىغاندۇ؟»

ئېمىلنىڭ ئاپىسىمۇ ئوخشاش ئويلايتتى.

— بىچارە جانىۋار، — دېدى ئۇ.

سىمالاندا كىشىلەر كىچىك جانىۋارلارغا ھېسداشلىق قىلغاندا دائىم مۇشۇنداق دەيتتى.

لىنانىڭمۇ كىچىك ھايۋانلارغا باغرى يۇمشاق ئىدى، بولۇپمۇ بۇ تورايعا شۇنداق بولدى.

— بىچارە جانىۋار، ئۇ ئۇزاق ئۆتمەي ئۆلۈپ قالدىغان ئوخشايدۇ، — دەيتتى ئۇ.

ئەگەر ئېمىل ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالمىغان بولسا، چوقۇم شۇنداق بولاتتى. ئېمىل ئۇنى ئاشخانا ئۆيىگە ئېلىپ كىرىپ، ئىچىگە يۇمشاق رەخت سېلىنغان بىر سېۋەتكە ياتقۇزدى، بوۋاقلارغا سۈت بېرىدىغان ئېمىزگۈدە ئۇنىڭغا سۈت بەردى، ئۇ شۇ تۇرقىدا بۇ توراينىڭ ئاپىسىغىلا ئوخشاپ قالغانىدى.

ئارقىلىق ئېمىلنىڭ بىر ئاماللارنى قىلىپ بۇ بىچارە جانىۋارغا سۈت بېرىۋاتقىنىنى كۆرۈپ:

— ئەھۋالى قانداقراق؟ — دەپ سورىدى.

— ئۇنىڭغا جىن چاپلىشىپتۇ، بىرنەمە يېگۈسى يوق، — دېدى ئېمىل.

— شۇنداقمۇ، ئۇ خۇيلىنىپ قاپتۇمۇ؟ — دەپ سورىدى ئارقىلىق.

— بۇ توراى خۇيلىنىپ قالمىدى، — دېدى ئېمىل، — ئۇنىڭغا جىن چاپلىشىپ تېنى ئاجىزلاپ كەتكەچكە شۇنداق كۆرۈنۈۋاتىدۇ، ئەمما مەن ئۇنى چوقۇم داۋالىيالايمەن، ئۇنىڭ جېنىنى چوقۇم ساقلاپ قالىمەن، مەن قارار قىلىپ بولدۇم. ئۇ راست دېگىنىنى قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي توراى سەمرىپ، تۈكلىرى پارقىراپ جانلىنىپ كەتتى.

— بىچارە جانىۋار، مەن ئۇنىڭ ئوڭشالغىنىغا راستلا
ئىشەندىم. بىچارە جانىۋار، — دېدى لىنا ئۇنى كۆرۈپ. شۇنىڭدىن
كېيىن بۇ تورايىنىڭ ئىسمى «بىچارە جانىۋار» بولۇپ قالدى.
— توغرا، ئۇ ھەقىقەتەن تىرىلدى. ياخشى قىلدىڭ، ئېمىل، —
دېدى دادىسى.

دادىسىنىڭ ئۆزىنى ماختىغىنىدىن ئېمىل خۇش بولۇپ كەتتى
ھەم پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ سورىدى:

— مەن ئۇنىڭ جېنىنى قانچە قېتىم قۇتقۇزسام، ئاندىن ئۇ
مېنىڭ بولىدۇ؟

ئېمىلنىڭ دادىسى چىرايىنى پۇرۇشتۇرگىنىچە دىمىقنى
قېقىپ قويدى، بۇنى كۆرۈپ ئېمىل گەپ قىلمىدى، خېلى
ئۇزاققىچە بۇ توغرىلۇق قايتا گەپ ئاچالمىدى.

ئەمدى بىچارە جانىۋار قوتانغا قايتسا بولىدىغان بولدى،
لېكىن ئۇنىڭ ئۇ يەردە تۇرغۇسى يوق ئىدى. ئۇ خۇددى ئىتقا
ئوخشاش ئېمىلغا ئەگىشىپ يۈرۈشنى بەكرەك خالايتتى،
ئېمىلمۇ كۈنبويى ئۇنى تالادا ئايلاندۇرۇپ يۈرەتتى.

— سېنى ئۆزىنىڭ ئاپىسى دەپ قالدى ئۇ، — دېدى ئىدا. بۇ
بىچارە جانىۋار راستلا شۇنداق دەپ قالغان ئوخشايدۇ، چۈنكى ئۇ

ئېمىلىنى كۆرسىلا خۇشاللىقى ئىچىگە پاتماي يۈگۈرۈپ كېلەتتى. ئۇ ئېمىل بىلەن بىللە يۈرۈشنى ياقتۇراتتى، بولۇپمۇ بىرەر يىلنىڭ دۈمبىسىنى قاشلاپ قويۇشنى بەك ياخشى كۆرەتتى. ئېمىل ئۇنىڭ بۇ تەلىپىنى زادى رەت قىلمايتتى.

— قىچىشقان يېرىنى قاشلاپ قويۇشقا مەن ماھىر، — دەيتتى ئۇ، گىلاس دەرىخىنىڭ ئاستىدىكى لىڭگىرتاقتا ئولتۇرۇپ بىچارە جانىۋارنىڭ قىچىشقان يەرلىرىنى قاشلاپ قوياتتى. بىچارە جانىۋار كۆزلىرىنى يۇمۇپ خىرتىلىدىغىنىچە تۇرۇپ بېرەتتى.

ياز پەسلىمۇ ھەش — پەش دېگۈچە ئۆتۈپ كەتتى، گىلاسلاز پىششىقا باشلىدى. بىچارە جانىۋار دائىم دېگۈدەك گىلاس دەرىخىنىڭ ئاستىدا قىچىشقان يەرلىرىنى قاشلاقتۇراتتى. بىچارە جانىۋار يەنە تېخى گىلاسقا بەك ئامراق بولغاچقا، ئېمىل ئاندا — ساندا تۇتاملاپ — تۇتاملاپ ئۈزۈپ بېرەتتى. بىچارە جانىۋار ئېمىلغا بەك ئامراق بولۇپ كەتكەنىدى. ھەي ئىسىت، ۋاقىت نېمىدېگەن تېز ئۆتكەن! ياخشى كۈنلەر تېزلا ئۆتۈپ كەتتى، بۇ بىچارە بەختىگە يارىشا ئېمىل ياشاۋاتقان بۇ جايغا كېلىپ مۇشۇنداق ياخشى تۇرمۇشقا ئېرىشەلەيدى ئەمەسمۇ!

ئېمىل بۇ بىچارە جانىۋارغا بارغانسېرى ئامراق بولۇپ كېتىۋاتاتتى، بىر كۈنى ئۇ لىڭگىرتاقتا ئولتۇرۇپ ئۇنىڭ قىچىشقان يەرلىرىنى قاشلاۋېتىپ، ئۆزىنىڭ بۇنىڭغا نەقەدەر ئامراق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى، ئۇ يەنە ئويلاپ قالدى، بۇنىڭدىن باشقا ئۇ يەنە كىمنى ياخشى كۆرىدۇ؟

«ئالدى بىلەن ئارفىلىد، — دەپ ئويلىدى ئۇ، — ئاندىن لۇكاس، ئىدا، ئاندىن قالسا بىچارە جانىۋار... ۋاي، ئاپامنى ئۇنتۇپ قاپتىمەنغۇ... ئەلۋەتتە، ئاندىن ئارفىلىد، لۇكاس، ئىدا، ئاندىن قالسا بىچارە جانىۋار.»

ئۇ قوشۇمىسىنى تۈرۈپ، خېلى ئۇزاق ئويلايدى.
«يەنە دادام بىلەن لىنامۇ بار، — دەپ ئويلىدى ئۇ يەنە، —
ھەي، مەن بەزىدە دادامنى ياخشى كۆرىمەن، بەزىدە ياخشى
كۆرمەيمەن. لىناغا كەلسەم، ياخشى كۆرمەيمەن — كۆرمەيمەن،
بىلەلمىدىم... ئۇنىڭ يۈرۈش — تۈرۈشى مۈشۈككە ئوخشاپ
كېتىدۇ.»

ئەمەلىيەتتە، ئېمىل ھەر كۈنى دېگۈدەك كەپسىزلىك قىلىپ
كېلىۋاتاتتى، ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئولتۇرىدىغان قېتىم سانىمۇ
كۆپەيمەكتە، بۇنى كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتەر ئارقىلىقلا
ئىسپاتلىغىلى بولىدۇ. لېكىن، كۈزلۈك يىغىم مەزگىلىدە
ئېمىلنىڭ ئاپىسى تولىمۇ ئالدىراش بولۇپ كېتىدۇ، شۇڭا بەزىدە
«ئېمىل ياغاچچىلىق ئۆيىدە» دېگەندىن باشقا گەپ يازمايتتى.

ھازىر ئېمىل ھەر قېتىم ياغاچچىلىق ئۆيىگە سولانغىنىدا
بىچارە جانىۋارنىمۇ بىللە ئېلىۋالدىغان بولغانىدى، ئوماق بىر
توراي ھەمراھ بولسا ۋاقىتنىڭ قانداق ئۆتكىنىنىمۇ بىلگىلى
بولمايتتى. ئۇ ھازىر ياغاچچىلىق ئۆيىدىكى ھەممە ۋاقىتنى ياغاچ
بوۋاي ئويۇشقىلا ئىشلەتمەي، بەلكى ۋاقىت چىقىرىپ بىچارە
جانىۋارغا ھەر خىل ماھارەتلەرنى ئۆگىتىۋاتاتتى، پۈتۈن
لۇنابىيەدە كىشىلەر ئادەتتىكى بىر تورايىنىڭ بۇنداق
ماھارەتلەرنى ئىگىلىيەلىشىنى ئويلاپمۇ باقمايتتى. مەشىق
مەخپىي ئېلىپ بېرىلدى، بىچارە جانىۋار ئەقىللىك ھەم
چىداملىق ئىدى، ھەر قېتىم بىر يېڭى ماھارەتنى ئۆگىنىپ
بولغاندىن كېيىن ئېمىلدىن ياخشى يېمەكلىككە
ئېرىشىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. ئېمىلنىڭ بىر مەخپىي
يېمەكلىك ئامبىرى بار ئىدى، ئۇ خىزمەت ئۈستىلىنىڭ
كەينىدىكى ساندۇق ئىدى. ئۇنىڭدا ھەمىشە قاتتىق بولكا،

پېچىنە، گىلاس قېقى ۋە باشقا يېمەكلىكلەر ساقلاقلىق بولاتتى، چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ قانداق ۋاقىتتا بۇ يەرگە سولىنىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى ھەم بۇ يەردە ئاچ قورساق ئولتۇرغۇسىمۇ يوق ئىدى. — بىرنەچچە ئال گىلاس قېقى بىلەن ئازراقلا يېمەكلىك تەسەككىز بىر چوشقىغا ھەرقانداق ماھارەتنى ئۈگەتكىلى بولىدۇ، — دەپ ماھارەت ئۆگىتىش جەريانىنى چۈشەندۈردى ئېمىل ئارفىلد بىلەن ئىداغا.

بۇ ھەپتە ئاخىرىدىكى بىر كېچە ئىدى، ئېمىل بىچارە جانئۇار بىلەن ئۇلارغا ئىلگىرى ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان ھەر خىل ماھارەتلەرنى كۆرسىتىپ بەردى. ئويۇن قەلەمپۇر چەللىسىدە ئۆتكۈزۈلدى، ئېمىل بىلەن بىچارە جانئۇارغا نىسبەتەن بۇ بىر تەستە قولغا كەلگەن ياخشى پۇرسەت ئىدى. ئارفىلد بىلەن ئىدا يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقتا ئولتۇردى، ھەيرانلىقتىن ئېغىزلىرى ئېچىلىپ قالغىنىچە بىچارە جانئۇارنىڭ ھەر خىل ئاجايىپ ماھارەتلىرىنى كۆردى. ئۇلار ئەزەلدىن بۇنداق بىر چوشقىنى كۆرۈپ باقمىغانىدى، ئېمىل «تۇرغىن» دېسە، ئۇ ئىتقا ئوخشاش تىكىلىنىپ تۇرالايدىكەن؛ «ئۆلگىن» دېسە، خۇددى ئۆلگەندەك

يەردە يېتىۋالدىكەن؛ گىلاس قېقىغا ئېرىشكەندە ئوڭ پۇتىنى چىقىرىپ رەھمەت ئېيتىدىكەن.

ئىدا خۇشاللىقىدىن چاۋاك چېلىپ كەتتى.

— يەنە باشقا ماھارەتلىرى بارمۇ؟ — دەپ سورىدى ئۇ ئۆزىنى باسالماي.

بۇ چاغدا ئېمىل «يۈگۈر» دەپ بۇيرۇق بېرىۋىدى، بىچارە جانىۋار شۇ زامان قەلەمپۇر چەللىسىنى ئايلىنىپ يۈگۈرۈشگە باشلىدى، ئېمىل تۇرۇپ - تۇرۇپ «سەكرە» دېسە، بىچارە جانىۋار ئېگىزگە سەكرەيتتى، ئاندىن ئۆزىدىن قانائەتلىنەندەك قىلىپ يۈگۈرۈشنى داۋاملاشتۇراتتى. مەيداننىڭ كەيپىياتى ناھايىتى جانلىنىپ كەتتى.

— ۋاھ! ئۇ نېمىدېگەن ئوماق، — دېدى ئىدا. بىچارە جانىۋار چەللىدە ھەر خىل سەكرەش ماھارىتىنى كۆرسەتكەندە قىلىقلىرى ھەقىقەتەن ئوماق ئىدى.

— لېكىن، بىر تورايغا نىسبەتەن بۇ خىل ماھارەت تازا دېگەندەك تەبىئىي كۆرۈنمەيدىكەن، — دېدى ئارفىلد.

لېكىن، ئېمىل ئۇنىڭدىن تولۇمۇ رازى بولدى ھەم پەخىرلەندى. چۈنكى، پۈتۈن لۇنئابىيە بويىچە، ھەتتا پۈتۈن سىمالاند بويىچىمۇ بىچار جانىۋاردەك چوشقىدىن يەنە بىرنى تېپىش مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئۇ ئوبدان بىلەتتى. «چوقۇم شۇنداق، ھەرگىز يەنە بىرنى تاپقىلى بولمايدۇ» دەيتتى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە.

ئېمىل كېيىنچە بىچارە جانىۋارغا ئارغامچا سەكرەشنى ئۆگەتتى. سىز تورايىنىڭ تانا سەكرىگىنىنى كۆرۈپ باققانمۇ؟ ياق، چوقۇم كۆرۈپ باقمىغان، ئېمىلنىڭ دادىسىمۇ كۆرۈپ باقمىغانىدى. لېكىن، بىر كۈنى ئۇ قوتان تەرەپتىن كېلىۋېتىپ،

ئېمىل بىلەن ئىدانىڭ قولىدا بىر تاننى چۆرگۈلىتىۋاتقىنىنى،
 بىچارە جانىۋانىڭ تۈپقىدىن «تاق، تاق» ئاۋاز چىقىرىپ
 سەكرەۋاتقىنىنى كۆردى.

— بۇ ئۇنىڭغا چوقۇم قىزىق تۇيۇلۇۋاتىدۇ، — دەپ
 جەزملەشتۈردى ئىدا.

لېكىن، دادىسى دەرھاللا رەددىيە بەردى:

— بۇ بىر ھايۋان تۇرسا، قىزىق — قىزىق ئەمەسلىكىنى
 نەدىن بىلىدۇ؟ بىز ئۇنى مىلاد بايرىمىدا سويۇپ يەيمىز، ئۇنى
 تايغاندەك سەكرىتىپ يۈرسەڭلار، ئۇ ئورۇقلاپ كېتىدۇ، بۇنداق
 قىلىشىڭلارغا قوشۇلمايمەن.

بۇنى ئاڭلاپ ئېمىل چۆچۈپ كەتتى. ئۇ بىچارە جانىۋانىڭ
 مىلاد بايرىمىنىڭ قۇربانى بولۇپ كېتىشىنى ئويلايمۇ باقمىغانىدى!
 ئۇ: «بۈگۈن دادامنى ئەڭ ياخشى كۆرمەيدىغان كۈنۈم» دەپ
 ئويلىدى.

10 - ئاۋغۇست، سەيشەنبە، ئېمىل دادىسىنى ئەڭ ياخشى كۆرمەيدىغان كۈن بولدى. بۇ دەل قۇياش ئىللىق نۇر چېچىپ تۇرغان ياز كۈنلىرىنىڭ بىرى ئىدى. مۇشۇنداق بىر ياخشى كۈنى سەھەردە دادىسى ئۇنىڭ كۆڭلىنى تولمۇ يېرىم قىلىدىغان ئاشۇنداق گەپنى قىلىپ كېتىپ قالدى، چۈنكى بۇ كۈنى كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر قارا بۇغداي ئورۇشنى باشلايتتى. ئېمىلنىڭ دادىسى قاش قاراغۇچە ئېتىزدا بولاتتى.

— ساڭا دېسەم، بېچارە جانىۋار، سېنىڭ قىلىدىغان ئىشنىڭ تايغاندەك ئورۇقلۇقۇڭنى ساقلاش، شۇندىلا سەن ياشىيالايسەن، بولمىسا... سەن دادامنى چۈشەنمەيسەن، — دېدى ئېمىل دادىسى كەتكەندىن كېيىن.

ئېمىل پۈتۈن بىر كۈن بېچارە جانىۋارنىڭ ئىشى بىلەن خاپا يۈرگەچكە، جىق كەپسىزلىك قىلالىدى، ھېچكىم بۇنى سەزمىدى. ئۇ ئىدانى ئات - كالىلارنى سۇغىرىدىغان كونا ئولاققا سېلىپ، ئۇنى قېيىق قىلىپ ئوينىدى، ئاندىن قېيىققا سۇ كىرىپ كەتتى، دەپ ئىداغا سۇ چاپتى، ئىداننىڭ ئۈستىبېشى ھۆل بولۇپ كەتتى، شۇنداقتىمۇ ئىدا ناھايىتى خۇش بولدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇ رەگەتكە بىلەن كىرغاندىكى ئاپىسى قويۇپ قويغان جياڭيۇ ئىدىشىنى ئاتتى. ئەسلىدە ئۇ ئۆزىنىڭ رەگەتكە ئېتىش ماھارىتىنى سىناپ باقماقچىدى، كىم بىلسۇن، ئىدىش سۇنۇپ كەتتى. بۇ قېتىم دادىسى ئۆيدە بولمىغاچقا، ئاپىسى ئۇنى ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئۇزاق تۇرغۇزمايلا چىقىرىۋەتتى. ئاپىسى ئېمىلغا ئامراق ئىدى، يەنە بىر تەرەپتىن ئويلىغاندا، ئېمىل ھازىر ئورما ئورۇۋاتقانلارغا قەھۋە ئاپىرىپ بەرمىسە بولمايتتى. چۈنكى پۈتۈن لۇنئابىيە، پۈتۈن سمالاندتا ئادەتتە قەھۋەنى ئېتىزغا بالىلار ئاپىرىپ بېرەتتى.

سمالاندتىكى بالىلار ھەقىقەتەنمۇ خۇشاللىق ئەلچىلىرى ئىدى، ئۇلار قەھۋە قاچىلانغان سېۋەتنى كۆتۈرۈشۈپ، ئەگرى - بۈگرى چىغىر يوللاردا مېڭىپ، ئوتلاق بىلەن ئورماننىڭ ئوتتۇرىسىدىكى چىملىقتىن ئۆتكەندىن كېيىن ئۈنۈمسىز بىر ئېتىزغا يېتىپ باراتتى. ئېتىز تاشلىق بولغاچقا، بۇ يەرگە ھەر بىر قارىغىنىدا ئادەمنىڭ يىغلىۋەتكۈسى كېلەتتى. لېكىن، سمالاندتىكى بالىلارنىڭ بۇنداق قىلغۇسى يوق ئىدى، چۈنكى تاشلارنىڭ ئارىسىدا نۇرغۇن ياۋا بۆلجۈرگەن بار، يەنە كېلىپ ئۇلار بۆلجۈرگەنگە تولمۇ ئامراق ئىدى.

بۈگۈن ئاپىسى ئېمىل بىلەن ئىدانى قەھۋە ئاپىرىپ بېرىشكە ئەۋەتتى. ئۇلار دەل ۋاقتىدا ئۆيدىن چىقىپ، سېۋەتنى كۆتۈرۈپ ئېتىزغا قاراپ ماڭدى، لېكىن ئېمىل زادى تۈز ماڭمايتتى، بىرەر ياخشى نەرسە ئۇچراپ قالارمۇ، دەپ ئۇياق - بۇياققا قاراپ ماڭاتتى. ئېمىل نەگە ماڭسا، ئىدا كەينىدىن ئەگىشىپ ماڭدى. ئېمىل يولدىن قايرىلىپ بىر سازلىققا باردى، ئۇ يەردە ساز پاقىلىرى بار ئىدى، بۇ قېتىم ئۇ پاقىدىن يەنە بىرنى تۇتتى، ئۇ پاقىنى ئوبدان بىر تەتقىق قىلماقچى بولدى، ئېمىل پاقا مۇھىت

ئالماشتۇرۇشى، كۈنبويى سازلقتا تۇرىۋەرمەسلىكى كېرەك، دەپ قارايتتى. شۇڭا، ئۇ پاقىنى سېۋەتكە سېلىپ، ئاغزىنى يېپىپ قويدى، ئەمدى ئۇ قاچالمايدىغان بولدى.

— بولمىسا مەن ئۇنى ئەگە قويىمەن؟ — دېدى ئېمىل ئىدانىڭ «پاقىنى قەھۋە سېۋىتىگە سېلىپ قويسا بولامدۇ؟» دەپ سورىغان سوئالغا جاۋابەن. ئۇ يەنە ئارقىدىنلا قوشۇپ قويدى، — ئىشتىنىمنىڭ يانچۇقى تۆشۈك، ئۇنىڭغا سالسام بولمايدۇ، بىلىدىڭمۇ؟ يەنە كېلىپ، مەن ئۇنى ئازراقلا تۇتۇپ تۇرىمەن، ئاندىن ئۇنى سازلقتا قويۇپ بىرىمەن. قانداق، گېپىم يوللۇقتۇ؟

يىراقتىكى ئېتىزدا ئېمىلنىڭ دادىسى، ئارقىلىق چالغا بىلەن بۇغداي ئورۇۋاتاتتى، لېنا بىلەن كلۇشا مايا ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن مېڭىپ ئورۇغان بۇغداينى يىغىپ باغلاۋاتاتتى. بۇرۇن كىشىلەر ئېتىزدا ئاشۇنداق ئىشلەيتتى.

ئېمىل بىلەن ئىدا قەھۋە سېۋىتىنى كۆتۈرگىنىچە ئېتىزلىققا يېتىپ بارغاندا، ئۇلارنى خۇشاللىق ئەلچىلىرىدەك كۆرۈپ قارشى ئالماقتا يوق، ئەكسىچە ئەيىبلەپ كېتىشتى،

چۈنكى ئۇلار تولىمۇ كىچىك كەلگەندى. ئەسلىدە بۇ يەردىكى كىشىلەر ۋاقتىدا قەھۋە ئىچىشنى، بىر مىنۇتمۇ ئۇيان - بۇيان بولماسلىقىنى تەلەپ قىلاتتى.

— ھە، ئۇسساپ كەتكەندە قەھۋە ئىچىپ ئۇسسۇزلۇقنى بېسىش نېمىدېگەن ياخشى - ھە؟ — دېدى ئارفىلد ئېمىلنىڭ دادىسى يەنە بۇ ئىشقا ئېسىلۋالمىسۇن، دەپ گەپنى باشقا ياققا بۇراش ئۈچۈن.

ئەگەر سىز ئاۋغۇستنىڭ تومۇز كۈنلىرى لۇنابىيەگە كېلىپ، ئېتىز بويىدا قەھۋە ئىچىپ ئارام ئېلىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلسىڭىز، بۇ ئىشنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرگەن بولاتتىڭىز، كىشىلەرنىڭ يوغان تاش ئۈستىدە ئولتۇرۇشۇپ قەھۋە ئىچىشىپ، يەنە تېخى قەھۋەگە ساندۇۋاچنى تۈگۈرۈپ يېيىشكەچ ئۆز ئارا پاراڭلىشىپ ئارام ئالغىنىنى كۆرەتتىڭىز. لېكىن، ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ ئاچچىقى ياندىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇ ئېمىلنىڭ قولىدىن سېۋەتنى تارتىپ ئېلىپ ئاغزىنى ئاچتى. ماۋۇ چاتاقنى كۆرۈڭ! ھېلىقى پاقا سەكرەپ چىققىنىچە ئۇنىڭ مەيدىسىگە چاپلىشىپ، كېيىن كۆڭلىكى ئىچىدە غايىپ بولدى،

كۈن ئىسسىق بولغاچقا، دادىسى كۆڭلىكىنىڭ ئالدىنى ئېچىۋەتكەنىدى. پاقىنىڭ پۇتلىرى مۇزدەك بولغاچقا، ئېمىلىنىڭ دادىسى ئەندىكىپ كەتتى. ئۇ قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ ئۇرۇشقا باشلىدى، قولى قەھۋە چەينىكىگە تېگىپ كېتىپ ئۇرۇۋەتكىلى تاس قالدى، تەلىيىگە ئېمىل چاققانلىق بىلەن تۇتۇۋالدى، پەقەت ئازراقلا قەھۋە تۆكۈلۈپ كەتتى. پاقا يوقاپ كەتتى. ئەسلىدە ئۇ قورقۇپ كەتكىنىدىن ئېمىلىنىڭ دادىسىنىڭ ئىشتىنىنىڭ پۇچقىغىغا كىرىۋالغانىكەن. ئېمىلىنىڭ دادىسى بۇنى سەزگەندىن كېيىن ئاچچىقىدىن يېرىلاي دەپ قالدى. ئۇ قالايمىقان سەكرەپ، ئۇنى سىلكىپ چىقىرىۋەتمەكچى بولدى، لېكىن تولىمۇ ئەپسۇس، قەھۋە چاينىكىگە يەنە قولى تېگىپ كەتتى. بۇ قېتىم چاققان ئېمىل چەينەكنى تۇتۇۋېلىشقا ئۈلگۈرمىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىغان قەھۋەسى يوق بولدى. تازا نەس باستى - دە. ئۇ پاقىنىڭ ئېمىلىنىڭ دادىسىنىڭ پۇچقىقىدا پەقەت تۇرغۇسى

يوق ئىدى، شۇڭا ئۇ يەردىن تېزلا قېچىپ چىقتى، ئېمىل ئۇنى تۇتۇۋالدى. لېكىن، ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ ئاچچىقى ياندىغاندەك ئەمەس ئىدى، چۈنكى ئۇ بۇ قېتىمقى ئىشنى يەنىلا ئېمىلنىڭ كەپسىزلىك خۇمارى تۇتۇپ كېتىپ قىلغان ئىش، دەپ قارىغانىدى. ئەمەلىيەتتە، نەدىمۇ ئۇنداق بولسۇن؟ ئېمىل: «سېۋەتنىڭ ئاغزىنى لىنا ئاچسا، ئوماق بىر پاقنى كۆرۈپ چوقۇم خۇش بولۇپ كېتىدۇ»، دەپ ئويلىغانىدى. سىلەرگە بۇنى دېيىشتىكى مەقسىتىم، ئاساسلىقى سىلەرگە ئېمىلنىڭ ھەمىشە خۇشال يۈرەلمەيدىغانلىقىنى، بەزىدە ئۇنى كەپسىز دېسە ئۇنىڭغا ئۇۋال بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن. مەسىلەن، مېنىڭچە كىشىلەر ئېمىلنىڭ دادىسىدىن: «ئېمىلنىڭ ئىشتىنىنىڭ ئىككىلىك يانچۇقى يىرتىلىپ كەتكەنكەن، پاقنى قەھۋە سېۋىتىگە سالماي، نەگە سالسا بولاتتى؟» دەپ سورىسا بولىدۇ.

لىنا دائىم ئېمىلنى كۆرسىتىپ:

— مەن ئەزەلدىن بۇنداق كەپسىز بالىنى كۆرۈپ باقمىغان، ئۆزى كەپسىزلىك قىلماي دېسىمۇ، بۇنداق ئىشلار ئۇنىڭغا ئۇچراپ تۇرىدۇ! — دەيتتى.

«ئۇچراپ تۇرىدۇ!» لىنانىڭ بۇ گېپى راست ئىدى.

شۇ كۈنى يۈز بەرگەن يەنە بىر ئىش لىنانىڭ بۇ گېپىنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلىدى. ئېمىل چاتاققا يولۇقتى، ئۇنى قەستەن قىلدى، دېگىلى بولمايتتى، ھەتتا پۈتۈن لۇنابىيەدە بۇ ئىش توغرىلىق خېلىغىچە سۆز - چۆچەك بولدى. ئەمەلىيەتتە، بۇ ئىشنىڭ سەۋەبى، بىرى، ئېمىلنىڭ ئاپىسى ناھايىتى ئوڭلۇق، چاققان ئايال بولغانلىقىدىن بولسا، يەنە بىرى، كارتىخۇلد قورۇقىنىڭ بۇ يىل گىلاستىن مول ھوسۇل ئالغانلىقىدىن، دەپ

قاراشقىمۇ بولاتتى. مەيلى قانداقلا سەۋەب بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئېمىل بۇ ئىشقا ئۆزىمۇ بىلمەيلا يولۇقۇپ قالدى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسىنى ھەر خىل مېۋىلەرنى مۇراببا قىلىشنىڭ «پېشۋاسى» دېيىشكە بولاتتى، بۇ ئىشتا ھېچكىم ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتەلمەيتتى، مەيلى ئورماندا ئۆسكەن ياۋا مېۋىلەر بولسۇن ياكى ئۆزىنىڭ بېغىدىكى مېۋىلەر بولسۇن، ھەممىسىدىلا شۇنداق يېيىشلىك مۇراببا قىلالايتتى. ئۇ قىزىل ئېپىقۇزۇمى، كۆك شىرنىلىك مېۋە، تاغ بۆلجۈرگەنلىرىنى يىغاتتى، ئالما مۇرابباسى، زەنجىۋىل تەملىك نەشپۈت قىيامى، قىزىل قارىقات ئۇيۇتمىسى، بۆلجۈرگەن مۇرابباسى ۋە گىلاس شىرنىسى قاتارلىقلارنى قاينىتاتتى. ئۇ ئالما، نەشپۈت، گىلاس قاتارلىق مېۋىلەرنى قۇرۇتۇپ، ئۇلارنى ئاق داكا خالتىغا سېلىپ يېمەكلىك ساقلايدىغان ئۆينىڭ تورۇسىغا ئېسىپ قوياتتى. ھەي، بۇ يەردىكى ھەر خىل يېمەكلىكلەرنى كۆرۈشنىڭ ئۆزىمۇ بىر خىل ھۇزۇر ئىدى.

گىلاس ئۆزىدىغان مەزگىلدە ۋىمورىيىدىكى پېتىر خانىم كارتخۇلد قورۇقىغا مېھماندارچىلىققا كەلدى.

— بۇ يىل گىلاستىن بەك كۆپ ھوسۇل ئالدۇق، ئۇنىڭدىن نېمە قىلىشنى بىلەلمىدىم، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئاغرىغاندەك.

— مېنىڭچە، گىلاس ھارقى قىلىشىڭىز بولىدۇ، ئارما، — دېدى پېتىر خانىم.

— خۇدايىم ساقلىسۇن، ئۇنداق قىلسام بولمايدۇ، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

چۈنكى، ئۇ ھاراق توغرىلۇق گەپ ئاڭلاشنى خالىمايتتى.

كارتخۇلد قورۇقى ھاراق مەنى قىلىنغان جاي ئىدى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئاق ھاراق تۈگۈل، ھەتتا پىۋىمۇ ئىچمەيتتى. يەكشەنبىلىك بازارغا بارغاندا باشقىلار ئۇنى مېھمان قىلىپ قالغاندا ئەھۋال ئەلۋەتتە باشقىچە بولاتتى، ئۇ چاغدا ئىچمەي ئامال يوق. بىرسى زورلاۋاتسا، يەنە كېلىپ مېھمان قىلىۋاتسا، نېمە ئامال، ئامالسىز بىر ياكى ئىككى بوتۇلكا ئىچىپ قوياتتى. ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئايان، ئىككى بوتۇلكا پىۋا دېگەن ئوتتۇز ئېرل، ئوتتۇز ئېرلىنى شۇنداقلا تاشلىۋەتسە بولامدۇ؟ مەيلى خالىسۇن - خالىمىسۇن، مۇشۇ ئوتتۇز ئېرلىنى دەپ بولسىمۇ ئىچەتتى. لېكىن، ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ گىلاس ھارىقىنى ئەزەلدىن قوبۇل قىلمايدىغانلىقى ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا ئايان ئىدى.

— كارتخۇلد قورۇقىدا ئىچىدىغانلار بولمىسا، باشقا يەردە بار ئەمەسمۇ؟ — دېدى پېتىر خانىم، — ئۇلار ئاغزىدا دېمىگىنى بىلەن، بەلكىم بىر - ئىككى رومكا ئىچكۈسى باردۇ، — ئۇ چۈشەندۈرگەچ، ئۆزىنى ئېلىپ ئېيتسا بىرنەچچە بوتۇلكا گىلاس ھارىقىنى ساقلاپ ئىچكۈسى بارلىقىنى، گىلاسنى بىر كۈپكە سېلىپ بەرەڭگى ئورسىغا سېلىپ ئېچىتىپ قويسا، ھېچكىم بىلمەيدىغانلىقىنى، ۋاقتى كەلگەندە ئۆزىنىڭ قانچە پۇل دېسە شۇنچە پۇل بېرىپ ھاراقنى ئەكىتىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى باشقىلارنىڭ ھەرقانداق تەلىپىنى يەردە قويمايدىغان ئايال ئىدى، بۇنىڭدىن سىرت، ئۇ ناھايىتى ئېدىتلىق ئايال بولۇپ، ھېچ نەرسىنى ئىسراپ قىلمايتتى، شۇڭا يېتەرلىك گىلاس قېقىنى ئاللىبۇرۇن تەييارلاپ قويغانىدى. ھاراق ئېچىتىشقا كەلسەك، بۇ بەكلا تۇيۇقسىز بىر ئىش بولدى، گەرچە تازا ئىشەنچى بولمىسىمۇ، لېكىن پېتىر خانىمغا ماقۇل دېدى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئوغرىلىقچە ئىش قىلمايدىغان بولغاچقا، بۇنى

ئېمىلنىڭ دادىسىغا دېدى.

— ئۆزۈڭ بىلگىن، لېكىن ئۇ قانچە پۇل بېرىدىغىنىنى
ئېنىق دېگەندۇ؟ — دېدى دادىسى ئاخىرىدا بىر ئاز غوتۇلداپ.
پېتىر خانىم پۇل توغرۇلۇق ئېنىق بىرنېمە دېمىگەنىدى. بىر
نەچچە ھەپتىگىچە گىلاس ھاراقى بەرەڭگى ئورسىدا ئېچىتىلدى.
دەل ئاۋغۇستنىڭ مۇشۇ كۈنى ئېمىلنىڭ ئاپىسى ھاراقنى ئېچىپ
بولدى، دەپ قاراپ، بوتۇلكىغا قاچىلاپ قويماقچى بولدى. بۇ كۈنى
ئېمىلنىڭ دادىسى قارا بۇغداي ئورۇغلى ئېتىزغا كەتكەنىدى.
«بۆرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ئىشنى پۈتكۈزۈۋېلىش كېرەك، بولمىسا
ئۇ كۆرۈپ قالسا خۇددى گۇناھ قىلغاندەك تۇيغۇدا بولۇپ قالىدۇ.
قانداقلا بولمىسۇن، ئۇ ئۆزىنىڭ ئۆيىدە ئوغرىلىقچە ھاراق
ئىشلىدى ئەمەسمۇ؟» دەپ ئويلىدى ئۇ.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى بىردەمدىلا ئون بوتۇلكا قاچىلاپ بولدى،
بىرەرنىڭ ئىچىۋېلىپ ئىش تېرىپ قويماستىن ئۈچۈن،
سېۋەتكە سېلىپ بەرەڭگى ئورسىنىڭ بىر بۇلۇڭىغا قويۇپ
تۇرۇپ، پېتىر خانىم كەلگەندە ئېلىپ بەرمەكچى بولدى.
ئېمىل بىلەن ئىدا قەھۋە ئېلىپ بارغان سېۋەتنى كۆتۈرۈپ
ئېتىزدىن قايتىپ كەلگەندە ئاشخانا ئۆيىنىڭ سىرتىدا گىلاس
ھاراقى ئېچىتقان كۈپنى كۆردى.

— ئېمىل، ئاۋۇ كۈپنى ئاچىقىپ ئىچىدىكى گىلاسنى
ئەخلەتخانىغا كۆمۈۋەت، — دېدى ئاپىسى.

ئېمىلنىڭ قۇلىقى يۇمشاق بولغاچقا، كۈپنى كۆتۈرۈپ
ئەخلەتخانا تەرەپكە ماڭدى. ئەخلەتخانا چوشقا قوتىنىنىڭ
ئارقىسىدىلا ئىدى، بىچارە جانىۋار ئۇ يەردە ئۇياق — بۇياققا
مېڭىپ يۈرەتتى. ئۇ ئېمىلنى كۆرۈپلا ئۆزىنىڭ ئېمىل بىلەن
بىللە ئوينىغۇسى بارلىقىنى بىلدۈرمەكچى بولۇپ خورتۇلداشقا

باشلىدى.

— چىقساڭ بولىدۇ! — ئېمىل شۇنداق دېگىنىچە قولىدىكى كۈپنى قويۇپ قوتانىنىڭ ئىشىكىنى ئاچتى، بىچارە جانىۋار خۇش بولۇپ يۈگۈرۈپ چىقتى. ئۇ ئېمىلنى ئۆزىگە يەيدىغان نەرسە ئەكەلدى، دەپ ئويلاپ ئۇدۇل بېرىپ تۇمشۇقنى كۈپكە تىقتى. بۇنى كۆرۈپ ئاندىن ئېمىلنىڭ يادىغا ئاپسىنىڭ: «كۈپتىكى گىلاسنى ئەخلەتخانىغا كۆمۈۋەت» دېگىنى كەلدى. تازا غەلىتە ئىشقۇ بۇ، كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر ئەزەلدىن يەيدىغان نەرسىنى بىكاردىن - بىكار كۆمۈۋەتمەيتتى. بۇ گىلاسلىرىنى چوقۇم يېگىلى بولىدۇ، چۈنكى بىچارە جانىۋار بىرنەچچىنى يەپ بولىدى. ئېمىل ئاپسىنىڭ ئۇنىڭغا گىلاسلىرىنى كۆمۈۋەت دېگىنىنى بىر ئازدىن كېيىن دادىسى ئېتىزلىقتىن كەلسە كۆرۈپ قالسا بولمايدۇ، دېگىنى دەپ ئويلىدى.

«ئۇنداقتا، بىچارە جانىۋار بۇلارنىڭ ھەممىسىنى يەۋەتسۇن، ئۇ گىلاسقا شۇنداق ئامراق تۇرسا!» دەپ ئويلىدى ئېمىل.

قارىغاندا، بىچارە جانىۋار
كۈپتىكى گىلاسارنى
يېيىشنى تولىمۇ ياخشى
كۆرىدىغان ئوخشايدۇ، ئۇ
خورتۇلدىغىنىچە توختىماي
يەيتتى، تۇمشۇقى قىزىرىپ

كەتكەنىدى. ئۇنىڭغا قولايلق يارىتىپ بېرىش ئۈچۈن، ئېمىل
گىلاستى يەرگە تۆكۈپ بەردى. بۇنى كۆرۈپ ئۆيدىكى خورازمۇ
كېلىپ تەڭ بەھرىمەن بولماقچى بولدى. بىچارە جانىۋار ئۇنىڭغا
ھومىيىپ قارىدى - يۈ، يەنىلا يول قويدى. خوراز گىلاستى
بولۇشىغا يېدى. بۇ چاغدا توكۇر لوتا باشچىلىقىدىكى بىر توپ
مېكىيانلار خورازنىڭ قانداق نازۇنېمەت يەۋاتقانلىقىنى بىلمەكچى
بولۇپ كېلىشكەنىدى، لېكىن ئۇلارغا ئاشمىدى. بىچارە جانىۋار
بىلەن خوراز ئۇلار يېقىنلاپ كەلسىلا يۈز - خاتىر قىلماي
ھەيدىۋەتتى. ئېنىقكى، ئۇ ئىككىسى بۇ گىلاسارنى يالغۇز
يېمەكچىدى.

ئېمىل كۈپنى دۈم قىلىپ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، ئۆزى
ياسىۋالغان پۈشتەكنى چالغىنىچە ھېچنېمىنى ئويلىماستىن
ئۇلارغا قاراپ ئولتۇردى. لېكىن، ئۇ بىردىنلا ھېلىقى خورازنىڭ

دەلدۈگۈنۈپ يېقىلىپ كەتكەنلىكىنى، ئورنىدىن تۇرسىمۇ يەنە يېقىلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران بولدى. قوغلىۋەتكەن مېكىيانلار بولسا ئۆز ھەمراھىنىڭ غەلىتە قىلىقىنى كۆرۈپ قورققىنىدىن قاقاقلىشىپ كەتتى. بۇنى كۆرۈپ يەردە ياتقان خورازنىڭ ئاچچىقى كەلدى بولغاي، ئۇلارغا غەزەپ بىلەن قارىدى، ئەجەبا ئۇنىڭ خالىغاندا ياتىدىغان، خالىغاندا تۇرىدىغان ھوقوقى يوقمۇ؟

ئېمىل بۇ خورازغا زادى نېمە بولغىنىنى بىلەلمىدى، لېكىن ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىپ، بېرىپ ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزۇپ قويدى. خوراز ئورنىدا بىر ئاز تۇرۇۋېلىپ، پۇتلىرى كارغا كېلەمدۇ - يوق، سىناپ باقماقچى بولغاندەك، ئالدى - كەينىگە بىرنەچچىنى دەسسەپ باقتى، كېيىن خۇددى جىن چاپلاشقاندەك، تۇيۇقسىزلا قاناتلىرىنى قېقىپ قىچقىرىپ، غەزەپ بىلەن مېكىيانلار توپىغا قاراپ ئېتىلدى. بۇنى كۆرگەن مېكىيانلار ئۆز جېنىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن تەرەپ - تەرەپكە قاچتى، چۈنكى ئۇلار خورازنىڭ ئېلىشىپ قالغىنىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنىدى. ئېمىلمۇ كۆردى، ئۇ خورازنىڭ ساراڭلارچە ھەرىكەتلىرىگە قاراش بىلەن بولۇپ كېتىپ، بىچارە جانىۋارغا دىققەت قىلىشنى ئۇنتۇپ قالغانىدى. ساراڭ بولدى دېسە دەل بىچارە جانىۋار ساراڭ بولغانىدى. ئۇمۇ مېكىيانلارنى قوغلاشقا قانناشماقچى بولدى. ئۇ خورتۇلدغىنىچە خورازنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى. ئېمىل بارغانسېرى ھەيران بولغىلى تۇردى، ئۇ زادى نېمە ئىش بولغىنىنى چۈشەنەلمەيلا قالغانىدى. بىچارە جانىۋار يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپ ساراڭلاردەك خورتۇلدايتتى، قارىماققا ئىنتايىن خۇشالەك كۆرۈنىسمۇ، لېكىن پۇتلىرى راستلا ئۆزىگە بويسۇنمايۋاتاتتى، خۇددى كونتروللۇقنى يوقاتقاندەك دەلدەڭشىپ

قالغانىدى، ئەگەر تىرىشچانلىق كۆرسەتمىگەن بولسا ئۇمۇ چوقۇم يېتىپ قالغان بولاتتى. بۇ قېتىم ئېمىل ئۇنىڭغا ئۆگەتكەن سەكرەش ماھارىتىنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلاشقا زور پايدىسى بولغانىدى.

لېكىن، ئەڭ ئېچىنىشلىق ئەھۋالدا قالغىنى مېكىيانلار ئىدى. ئۇلار بىر چوشقىنىڭ بۇنداق چېكىدىن ئاشقان قىلمىشىنى ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان بولغاچقا، قورققىنىدىن قىچقىلىشىپ كەتتى. ئۇلارنىڭ ئەھۋالى تولىمۇ ئېچىنىشلىق ئىدى، ئۇلارنىڭ ھەمراھىنىڭ ئالجىغىنى يەتمىگەندەك، تېخى بىر ياۋايى توراي كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە ئۇلارنى قوغلاۋاتاتتى. بۇ ھەقىقەتەنمۇ ھەددىدىن ئاشقانلىق ئەمەسمۇ؟!

دېمىسىمۇ راست، تولىمۇ چېكىدىن ئېشىپ كەتتى! مېكىيانلار ھەددىدىن زىيادە قورقۇپ كەتسە، ئۆلۈپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى، بۇنى ئېمىل بىلەتتى، ئۇ شۇلارنى كالىسىدىن ئۆتكۈزۈۋاتاتتى. دەل شۇ چاغدا ئۇ مېكىيانلارنىڭ ئارقا - ئارقىدىن ئوق تەگكەندەك يىقىلىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئوتلاقنىڭ ھەممە يېرى توخۇ ئۆلۈكلىرى بىلەن توشۇپ، تولىمۇ قورقۇنچلۇق بىر مەنزىرە ھاسىل بولغانىدى. ئېمىل نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي يىغلاپ كەتتى. ئەگەر ئاپىسى بۇ يەرگە كېلىپ ئۆزىنىڭ توخۇلىرىنى بۇ ھالەتتە كۆرسە نېمىلەرنى دەپ كېتەر؟ ئاھ! توكۇر لوتا، ئېمىلنىڭ توخۇسىمۇ خۇددى جېنى يوق لايدەك يەردە ياتاتتى. ئېمىل ئۇنى يىغلاپ تۇرۇپ قولىغا ئالدى. راست، ئۇ ئۆلۈپتۇ، ئۇنىڭدا ھاياتلىقتىن قىلچىمۇ ئەسەر قالماپتۇ. بىچارە توكۇر لوتا، ئۇ تۈگىشىپتۇ، يەنە تېخى ئۇنىڭ توخۇملىرىمۇ تۈگەشتى! ئېمىلنىڭ بىردىنبىر قىلالايدىغىنى ئۇنىڭغا ئوبدان يەردىن يەرلىك تېپىپ دەپنە قىلىش. ئۇ قەبرىگە

يازىدىغان سۆزىنىمۇ ئويلاپ قويدى: «بۇ بىچارە جانىۋاردىن چۆچۈپ
ئۆلۈپ كەتكەن توكۇر لوتانىڭ قەبرىسى.»
ئېمىل بىچارە جانىۋارغا ئۆچ بولدى.

— مەن بۇ ئەبلەخنى چوقۇم قوتىنىغا سولاپ قويۇپ مەڭگۈ
چىققىلى قويمايمەن، — دېدى ئۇ.

ئۇ توكۇر لوتانى ۋاقتىنچە ياغاچچىلىق ئۆيىگە قويۇپ تۇرسا
بولىدۇ. ئۇ لوتانى ياغاچچىلىق ئۆيىدىكى ئۆزى ھەمىشە
ئولتۇرىدىغان ھېلىقى كۆتەكنىڭ ئۈستىگە پەم بىلەن ئاستا
قويدى، بۇ مېكىيان بۇ يەردە يەرلىكىدە يېتىشنى كۈتمەكتە
ئىدى، بىچارە لوتا!

ئېمىل ياغاچچىلىق ئۆيىدىن چىققىپ، خوراز بىلەن بىچارە
جانىۋارنىڭ يەنە گىلاسنىڭ يېنىغا بېرىۋالغانلىقىنى كۆردى. قارا
بۇ ئىككى ئەبلەخنى! بىرمۇنچە مېكىياننى قورقۇتۇپ
ئۆلتۈرۈۋېتىپمۇ ھېچ ئىش بولمىغاندەك يەنە يېيىشكە
چۈشكىنىنى! ھېچبولمىغاندا ھېلىقى خوراز خىجىل بولۇشى
كېرەككۇ؟ بىردەمدىلا ھەممە خوتۇنلىرىنى قورقۇتۇپ ئۆلتۈرۈپ

قويۇپ، غېمىدە يوق يۈرگىنىنى !

ئەمما، ئاچ قالغان بۆرىدەك گىلاس يەيدىغان ئىش قايتا يۈز بەرمىدى. دەل شۇ چاغدا خوراز يەنە دەلدەڭشىشكە باشلىدى، ئۇنىڭغا ئەگىشىپ بىچارە جانئۆرمۇ دەلدەڭشىگىلى تۇردى. ئېمىل ئۇلاردىن راستلا رەنجىگەندى، ھەتتا ئۇلارنىڭ ئۆلۈك - تىرىكى بىلەنمۇ كارى بولمىدى. تۇرۇپلا ئېمىل ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنىڭ ھېلىقى ئۆلۈك توخۇلارغا ئوخشىمايدىغانلىقىنى سەزدى. خوراز بوشقىنا بىر قىچقىرىپ قويۇپ پۇتلىرىنى سوزدى، بىچار جانئۆر بولسا كۆزلىرىنى يۇمۇپ يەردە ياتاتتى، تۇرۇپ - تۇرۇپ كۆزىنى ئېچىپ خىرتىلداپ قوياتتى.

ئوتلاققا يەنە خېلى كۆپ گىلاس ئېشىپ قالغانىدى، ئېمىل بىرنى ئاغزىغا سېلىپ تېتىپ باقتى. ئۇنىڭ تەمى ئادەتتىكى گىلاسنىڭ تەمىگە ئوخشىمايۋاتاتتى، تەمى راستلا خېلى بولىدىكەن ! ئاپامنىڭ قانداق بولۇپ بۇنداق ياخشى گىلاسلىرىنى كۆمۈۋەتكۈسى كەلگەندۇر؟

«ئاپا ! چاتاق !» ئۇ بېرىپ ئاپىسىغا توخۇلارنىڭ ئۆلگىنىنى دېمىسە بولمايتتى، لېكىن ئۇنىڭ زادى بارغۇسى يوق ئىدى. يەنە كېلىپ، ھازىرلا بېرىپ دېگۈسى يوق. ئۇ گىلاس يېگەچ ئويلىنىدى... ئارقىدىن يەنە بىرنەچچىنى يېدى... ياق، ھەرگىزمۇ ھازىرلا بېرىپ دېگۈسى يوق ئىدى !

ئاشخانا ئۆيدە ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئورما ئورۇپ كەلگەنلەرگە كەچلىك تاماق تەييارلاۋاتاتتى، ھازىر ئۇلار قايتىپ كەلگەنىدى، ئېمىلنىڭ دادىسى، ئارفىلىد، لىنا ۋە كلۇشا مايالار بىر كۈن ئورما ئورۇپ، باغ باغلاپ ھېرىپ ھالىدىن كەتكەنىدى. كۆپچىلىك شىرەنى چۆرىدەپ ئولتۇردى. ئېمىلنىڭ ئورنى بوش قالدى، بۇنى كۆرۈپ ئېمىلنىڭ ئاپىسى تۇيۇقسىز ئېمىلنى كۆرمىگىلى خېلى

ئۇزاق بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى،
— لىنا، چىقىپ قاراپ باققىن، ئېمىل بىچارە جانىۋارنىڭ
يېنىدا ئويناۋاتامدۇ، يوق؟ — دېدى ئۇ.

لىنا چىقىپ كېتىپ بىرھازادىن كېيىن قايتىپ كىردى. ئۇ
ئىشكىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئەكەلگەن قورقۇنچلۇق خەۋەرنى
كۆپچىلىك تەڭ ئاڭلىسۇن، دېگەندەك قىلىپ ھەم كۆپچىلىكنى
ئۆزىگە قارىتىش مەقسىتىدە بوسۇغىدا يۆلىنىپ تۇرۇۋالدى.

— ساڭا نېمە بولدى؟ نېمىدەپ ئۇ يەردە تۇرسەن؟ بىرەر ئىش
بولدىمۇ؟ — دەپ سورىدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.
لىنا كۈلۈپ كەتتى.

— ئەگەر بىرەر ئىش بولغان بولسا، ھەي، قانداق دېيىشىمنى
بىلەلمەيلا قالدىم... ئىشقىلىپ، توخۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆلۈپتۇ!
خوراز مەست بوپتۇ! بىچارە جانىۋارمۇ مەست بوپتۇ! ئېمىلغا
كەلسەك...

— ئېمىلغا نېمە بوپتۇ؟ چاپسان ئېيت ! — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئەنسىرەپ،

— ئېمىل، — دېدى لىنا چوڭقۇر بىر تىنىۋېتىپ، — ئېمىلمۇ مەست بولۇپ قاپتۇ !

ئېيتمايلا قويۇڭ ! كارتخۇلد قورۇقىنىڭ بۇ كېچىدىكى قالايمىقانچىلىقىنى سۆز بىلەن تەسۋىرلىگىلى بولمايدۇ !

ئېمىلنىڭ دادىسى ۋارقىراپ - جارقىرىسا، ئېمىلنىڭ ئاپىسى توختىماي يىغلىدى، ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كىچىك ئىدا، لىنامۇ يىغلىدى، كلۇشا مايا بولسا توختىماي ئۇھ تارتىپ، كەچلىك تاماقنىمۇ يېمەي كەنتكە قايتىپ كەتتى، بۇ ئىشنى بىرگە ئىككىنى قوشۇپ ھەممە كىشىگە يېيىۋەتتى:

— ۋاي خۇدايىم ! ۋاي خۇدايىم ! كارتخۇلد قورۇقىدىكى سۈپىتىسى ئائىلىسىدىكىلەرنى نەس باستى ! ئېمىل دېگەن جېدەلخور خۇدىنى بىلىمگۈدەك ھازاق ئىچىپ، ھەممە توخۇلىرىنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈپ قويۇپتۇ. ۋاي توۋا، خۇدايىم كۆرسەتمىسۇن !

ئارفىلىد بىردىنبىر ئەقلىنى يوقاتمىغان كىشى ئىدى. لىنا ئۇ شۇم خەۋەرنى كۆپچىلىككە يەتكۈزگەندىن كېيىن، ئارفىلىد دەرھال باشقىلار بىلەن بىللە يۈگۈرۈپ چىقىپ، خوراز بىلەن بىچارە جانىۋارغا يېقىن بىر چىملىقتىن ئېمىلنى تاپتى. ھەي، لىنانىڭ دېگىنى توغرا ئىكەن، ئېمىل راستلا غەرق مەست، بىچارە جانىۋارغا يۆلەنگىنىچە كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ يېتىپتۇ، چىرايىدىن ناھايىتى قىيىنچىلىق چىقىپ تۇراتتى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئوغلىنىڭ بۇ بىچارە تۇرقىنى كۆرۈپلا ئۇن سېلىپ يىغلىۋەتتى، ئۇنى كۆتۈرۈپ دەرھال ياتاق ئۆيگە ئەكىرمەكچى بولدى. لېكىن، بۇ جەھەتتە تەجرىبىلىك ئارفىلىد بۇنىڭغا قوشۇلماي:

— ئەڭ ياخشىسى سىرتتا تۇرسۇن، سىرتنىڭ ھاۋاسى ساپ، — دېدى.

ئارفىلىد ئېمىلنى قۇچىقىدا تۇتقىنىچە بىر كېچە ياتاق ئۆيىنىڭ ئالدىدىكى پەشتاقتا ئولتۇردى، ئېمىل ياندۇرماقچى بولغاندا ياردەم قىلدى، يىغلىغاندا تەسەللى بەردى. ھەي، ئېمىل بىردەم — بىردەم ئېسىنى يىغىپ ئۆزىنىڭ بەختسىزلىكىگە يىغلىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ مەست بولۇپ قالغىنىنى باشقىلاردىن ئاڭلىدى، لېكىن قانداق بولۇپ مەست بولۇپ قالغىنىنى بىلمەيتتى. گىلاستا ھاراق ياسىغاندا گىلاستى ئېچىتىدىغىنىنى، ئېچىتىلغان گىلاستىنى يېسە مەست بولىدىغانلىقىنى ئېمىل قانداقمۇ بىلسۇن؟ شۇنداق بولغاچقا ئېمىلنىڭ ئاپىسى گىلاستىلارنى كۆمۈۋەتكەن، دەپ جېكىلىگەن ئەمەسمۇ؟ لېكىن، ئۇ ئۇنداق قىلماي، ئەكسىچە ئۇنى يەۋالغان، خوراز بىلەن بىچارە جانىۋارمۇ يېگەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھازىر ئارفىلىدىنىڭ قۇچىقىدا غەرق مەست ھالدا ياتاتتى. ئۇ خېلى ئۇزاق ياتتى. كەچ بولدى، كۈن ئولتۇردى، ئايمۇ چىقتى، ئارفىلىد ئېمىلنى قۇچاقلاپ ئولتۇراتتى.

— قانداقراق بولۇپ قالدىڭ، ئېمىل؟ — دەپ سورىدى ئارفىلد ئېمىلنىڭ كۆزىنى چىمچىقلاشقىنىنى كۆرۈپ.

— ھە، مەن تېخى ھايات ئىكەنمەنغۇ؟ — دېدى ھالسىراپ كەتكەن ئېمىل ئارانلا، ئاندىن يەنە بوش ئاۋازدا قوشۇپ قويدى، — ئەگەر ئۆلۈپ كەتسەم، لۇكاس ساڭا قالىدۇ، ئارفىلد.

— سەن ئۆلمەيسەن، قالايمىقان سۆزلىمە، — دېدى ئارفىلد جەزملەشتۈرۈپ.

ئۇ توغرا دېگەنىدى، ئېمىلمۇ، بىچارە جانىۋارمۇ، خورازمۇ ئۆلمىدى، مېكىيانلارمۇ ئۆلمىدى. دېمىسىمۇ بۇ ھەقىقەتەن بىر مۆجىزە بولدى. ئىشنىڭ جەريانى مۇنداق ئىدى:

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ناھايىتى ئازابلانغىنىچە ئىدانى بىر سېۋەت ئوتۇن ئەكىرىشكە بۇيرۇدى. ئىدامۇ كۆڭلى يېرىم بولۇپ يىغلامسىرىغىنىچە ئوتۇنخانغا قاراپ ماڭدى، چۈنكى بۇ تولىمۇ ئەنسىز بىر كېچە بولغانىدى. ئۇ ئوتۇنخانىدىن قايتىپ چىققاندا يەنىلا يىغلاۋاتاتتى. دەل شۇ چاغدا ئۇ توكۇر لوتانى كۆرۈپ

قالدى.

— بىچارە لوتا، — ئۇ كىچىككىنە قوللىرى بىلەن لوتانى سىلىدى. شۇنىڭ بىلەن، مۆجىزە يۈز بېرىپ لوتا تىرىلدى! لوتا كۆزلىرىنى ئېچىپ غەزەپ بىلەن بىر قىنىقلىۋېتىپ، كۆتەكتىن سەكرەپ چۈشكىنىچە ئاقساپ مېڭىپ چىقىپ كەتتى. ئىدا كۆز ئالدىدا يۈز بەرگەن بۇ ئىشقا ئىشەنگۈسى كەلمەي تۇرۇپلا قالدى. سىزنىڭچە، ئۇنىڭ قولىدا سېھىر بارمىدۇ؟ ئەجەب بىر سىلاپ قويسىلا لوتا تىرىلىپ قالدۇغۇ؟

كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى ئېمىلدىن ئەنسىرەپ، يەردە ياتقان مېكىيانلار بىلەن كارى بولمىغانىدى. لېكىن، ئىدا كېلىپ ئۇلارنى بىر - بىرلەپ سىلىغانىدى، ھەممىسى تىرىلدى. ئەمەلىيەتتە، ئۇلار تېخى ئۆلمىگەنىدى، پەقەت بىچارە جانىۋار ئۇلارنى قوغلاپ قورقىتتۇرۇۋەتكەچكە ھوشىدىن كەتكەن، بەزىدە توخۇلاردا بۇنداق ئەھۋالنىڭ كۆرۈلۈشى نورمال ئىش ئىدى. ئىدا پەخىرلەنگەن ھالدا ئاشخانا ئۆيىگە كىرگەندە، ئاپىسى، دادىسى ئازابلىق كۆز ياشلىرىنى تۆككىنىچە غەمكىن ئولتۇرۇشاتتى. ئىدا ئۇلارغا خۇش خەۋەر ئېلىپ كىرگەنىدى.

— بولدى، غەم قىلماڭلار! مەن ھەممە توخۇلارنى ئۆلۈم

گىردابىدىن قايتۇرۇپ

كەلدىم، — دېدى ئۆز -

ئۆزىدىن پەخىرلەنگىنىچە.

خوراز، بىچارە جانىۋار،

ئېمىل ھەممىسى ئەتىسى

ئاساسەن ئەسلىگە كەلدى،

لېكىن خوراز ئۈچ كۈن

چىللىمىدى، ئۇنىڭ

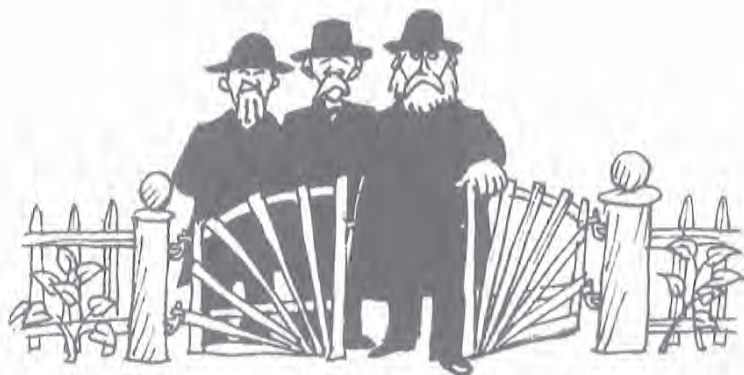
چىللىغۇسى يوق ئەمەس، بەلكى ئاۋازى پۈتۈپ قالغان، جاراڭلىق
ئاۋاز بىلەن «قى - قى - قىق...» دەپ سوزۇپ چىللىيالمىغاچقا
خىجىل بولغانىدى. مېكىيانلار ئۇنىڭغا ئەيىبلەش نەزىرى بىلەن
قارىشاتتى، بۇنداق چاغلاردا ئۇ خىجىل بولۇپ دەرەخلىككە
كىرىۋالاتتى.

بىچارە جانىۋار بۇنداق تۇيغۇدا بولمىدى. ئېمىل بولسا پۈتۈن
بىر كۈن خىجىللىقتىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولۇپ يۈردى.
لىناغا پۇرسەت كەلگەنىدى، ئۇ ئېمىلنىڭ چىشىغا تېگىپ:

— قارا سېنى، مەست بولۇپ بىر چوشقا بىلەن بىر يەردە
ياتقىنىڭنى، قالتىس ئىكەنسەن! بىر جۈپ مەست چوشقىلار،
بۇنىڭدىن كېيىن سېنى مۇشۇنداق چاقىرىمەن، — دېدى.

— بولدى قىلغىن ئەمدى، — دېدى ئارفىلد لىناغا ئاللىپ،
شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ زۇۋانى بېسىقتى.

لېكىن، ئىش بۇنىڭلىق بىلەن تۈگىمىدى. ئۇ كۈنى چۈشتىن
كېيىن چىرايىدىن قەتئىيلىك چىقىپ تۇرىدىغان ئۈچ كىشى
كارتخۇلد قورۇقىنىڭ دەرۋازىسىدىن كىرىپ كەلدى، ئۇلار
لۇنابىيە ھاراق چەكلەش كومىتېتىنىڭ ئەزالىرى ئىدى. ھە
توغرا، سىز بەلكىم ھاراق چەكلەش كومىتېتىنىڭ نېمە ئىش
قىلىدىغىنىنى بىلمەيسىز. مەن سىزگە دەپ بېرەي، بۇ ئىلگىرى
لۇنابىيە بىلەن سىمالاندتا چوقۇم بولۇشقا تېگىشلىك
تەشكىلاتلارنىڭ بىرى ئىدى. بۇ كومىتېتنىڭ ئەزالىرى
نۇرغۇنلىغان ئائىلىلەرنىڭ بەختسىز بولۇپ قېلىشىنى كەلتۈرۈپ
چىقارغان ھاراققا بېرىلىپ كېتىش ئەھۋالىنى ئومۇميۈزلۈك
تۈگىتىشكە مەسئۇل ئىدى. ھازىر ھويلىغا كىرىپ كەلگەن
كىشىلەر دەل شۇ تەشكىلاتنىڭ ئەزالىرى بولۇپ، بۇ تەشكىلات تا
ھازىرغىچە بار ئىدى.

دېمەك، كلۇشا مايا تارقاتقان ئېمىلنىڭ غەرق مەست بولۇپ قالغانلىق كوچا خەۋىرى ھاراق چەكلەش كومىتېتىدىكىلەرنى چۆچۈتۈۋەتكەنىدى. ھازىر بولسا ئۇلار بۇ يەرگە ئېمىلنىڭ دادىسى ۋە ئاپىسى بىلەن سۆھبەتلەشمەكچى بولۇپ كېلىشكەنىدى. ئۇلارنىڭ قارشىچە، ئەگەر ئېمىل ھاراق چەكلەش كومىتېتى ئۆتكۈزىدىغان كەچلىك پائالىيەتكە قاتناشسا، پاك دۇنياغا قايتىپ كېلەلەيتتى. بۇنى ئاڭلاپ ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ شۇنداق ئاچچىقى كەلدى، ئۇ كەلگەنلەرگە ئېمىلنىڭ ئېچىتىلغان گىلاسنى يەپ سالغانلىقىنى چۈشەندۈرسىمۇ، ئۇلارنىڭ چىرايمىدىن ئىشەنمىگەنلىكى چىقىپ تۇراتتى، ئارىسىدىكى بىرسى:

— ھە، لېكىن بىخ ھالىتىدە ئالدىنى ئالغانغا يەتمەيدۇ، بالىڭىز بۈگۈن كەچتە بېرىپ پائالىيەتكە قاتنىشىپ تەربىيە ئالسا، زىيىنى يوق ئەمەسمۇ، — دېدى.

ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇلارنىڭ بۇ قارشىنى قوللىغان بولسىمۇ، لېكىن خۇش بولۇپ كەتمىدى، چۈنكى كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا ئۆز پەرزەنتىنىڭ خاتالىقىنى بويىغا ئېلىش خۇش بولىدىغان ئىش ئەمەسقۇ. لېكىن، ئېمىلنىڭ كەلگۈسىنى ئويلىغاندا، ئۇ يەرگە

بارمسا بولمايتتى.

— ئۇنى مەن ئېلىپ باراي، — دېدى دادىسى مەيۇس ھالدا.
 — بولدى، بarmسا بولمايدىغان ئىش بولسا مەن ئېلىپ
 باراي. ئۆزۈم قىلغان ئىشقا ئۆزۈم ئىگە، مەن ھاراق ياسايمەن دەپ
 بولغان ئىش تۇرسا، مەسئۇلىيەتنى سىزگە ئىتتىرىپ قويسام
 بولمايدۇ — دە. ئەمەلىيەتتە، ھاراق چەكلەش تەربىيەسىنى مەنلا
 ئالسام بولاتتى، لېكىن سىلەر زۆرۈر دەپ قارىساڭلار، ئېمىلنى
 ئېلىپ بارمەن، — دېدى ئاپىسى. ئۇ نېمىدېگەن جۈرئەتلىك ئانا —
 ھە!

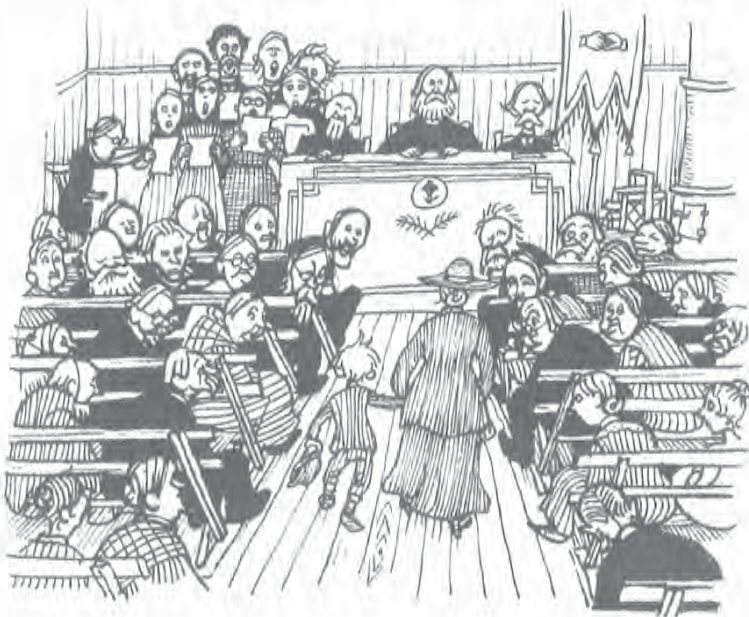
كەچ بولغاندا ئېمىل يەكشەنبىلىك كىيىمىنى، كەپكىسىنى
 كىيدى. ئۇ تەربىيە ئېلىشقا بېرىشنى خالايتتى. ئادەم كۆپ يەرگە
 بېرىپ ئايلىنىپ كەلسە چوقۇم كۆڭۈللۈك بولىدۇ.

بىچارە جانىۋارمۇ شۇنداق ئويلايتتى. ئېمىل ئاپىسى بىلەن يولغا چىققاندا، ئۇ غىغىشىپ كەينىدىن ئەگەشتى، ئۇنىڭمۇ بارغۇسى بار ئىدى. ئېمىل «يات!» دەپ بۇيرۇق بەرگەندە، گەپ ئاڭلاپ يەردە مىدىرلىماي يېتىپ قالغىنى بىلەن، كۆزى ئېمىلدا ئىمدى.

بۇ كۈنى كەچتە ھاراق چەكلەش كومىتېتىنىڭ زالىدا بوش ئورۇن قالمىدى، دېسەم پو ئاتقانلىق بولمايدۇ! پۈتۈن لۇنابىيەلىكلەر ئېمىلغا بېرىلىدىغان تەربىيەنى ئاڭلاشقا كەلگەنىدى. ھاراق چەكلەش كومىتېتىنىڭ خور ئۆمىكى رەئىس مۇنېرىنىڭ بىر يېنىدا تۇراتتى، ئېمىل ئىشكىتىن كىرىشىگىلا ئۇلار يۇقىرى ئاۋازدا ناخشا ئوقۇدى:

STORA EMILBOKEN

سەن، ھەي يىگىت، سەن كۆتۈرگەن رومكىدا
كىشىنى ئۆلۈمگە ئۆزىتىدىغان زەھەر باردۇر ...

— نەنىڭ رومكىسى ئىكەن ئۇ؟ — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى
ئاچچىقلىنىپ، ئەمما ئۇنىڭ گېپىنى ئېمىلدىن باشقا ھېچكىم
ئاڭلىمىدى.

ناخشا ئاخىرلاشقاندىن كېيىن بىر كىشى سەھنىگە چىقتى،
ئۇ ئېمىل بىلەن خېلى ئۇزاق ھەم جىددىي سۆزلەشتى. ئاخىرىدا
ئېمىلدىن:

— ئۆمۈرۋايەت ھاراق ئىچمەسلىككە كاپالەتلىك قىلالامسەن؟ —
دەپ سورىدى.

— كاپالەتلىك قىلىمەن، — دېدى ئېمىل.

دەل شۇ چاغدا كىشىلەر ئىشىكتىن كىرىپ كىلىۋاتقان
چوشقىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىدى. ئۇ ئوغرىلىقچە ئېمىلغا ئەگىشىپ
بۇ يەرنى تېپىپ كەلگەنىدى. ئۇ ئېمىلنىڭ ئالدى تەرەپتىكى
يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقتا ئولتۇرغىنىنى كۆرۈپ خۇش بولۇپ
يۈگۈرۈپ كەلدى. بۇنىڭ بىلەن زالىنىڭ ئىچىدە غەلىيان
كۆتۈرۈلۈپ كەتتى. چۈنكى، ئۇلار ئەزەلدىن چوشقىنىڭ ھاراق
چەكلەش زالىغا كەلگىنىنى كۆرۈپ باقمىغانىدى. كومىتېتنىڭ
ئەزالىرىمۇ بۇنداق بولۇشنى خالىمايتتى ھەم چوشقا بۇنداق
سورۇندا پەيدا بولسا مۇۋاپىق ئەمەس، دەپ قارايتتى. لېكىن
ئېمىل:

— ئۇمۇ قەسەم قىلىشى كېرەك، چۈنكى ئۇ گىلاسنى
مەندىنمۇ كۆپ يېگەن، — دېدى.

بىچارە جانىۋار ھاياجانلىنىپ كەتتى، شۇڭا ئېمىل ئۇنىڭغا
«تۇر!» دەپ بۇيرۇق بەرگەندە، ئۇ خۇددى ئىتتەك كەينى پۇتى

بىلەن ئۆرە تۇردى، بۇنى كۆرۈپ لۇنناپىيەلىكلەر ھەيران قالدى. ئۇنىڭ يەردە ياتقان قىياپىتى شۇنداق رايىش ھەم ئوماق كۆرۈنەتتى. ئېمىل يانچۇقىدىن بىرنەچچە تال گىلاس قېقىنى ئېلىپ بېرىۋىدى، ئۇ دەرھال ئوڭ پۇتىنى كۆتۈرۈپ رەھمەت ئېيتتى، لۇنناپىيەلىكلەر كۆزلىرىگە ئىشەنمەيلا قالدى. كۆپچىلىكنىڭ دىققىتى بىچارە جانىۋارغا يۆتكەلگەچكە، ئۇلار ھاراق تاشلاشقا قەسەم قىلىدىغان ئىشنى چورتلا ئۇنتۇپ قالغانىدى. بۇ ئىش يەنىلا ئېمىلنىڭ يادىغا كەلدى.

— قانداق قىلىمىز، مەن تېخى قەسەم بېرەتتىمغۇ؟ — دېدى ئېمىل.

ئارقىدىن ئۇ قەسەمنى باشلىدى:

— بۇنىڭدىن كېيىن ھاراققا ھەرگىزمۇ يېقىن يولسىمىمەن ھەم تەڭتۇشلىرىم ئىچىدە ئىلاجى بار ھاراق چەكلەش تەشۋىقاتىنى قانات يايدۇرىمەن.

بۇ چىرايلىق گەپلەرنىڭ مەنىسى «ئېمىل ئۆمۈرۋايەت ھاراققا يېقىن بارمايدۇ، يەنە باشقىلارنىڭ ھاراق ئىچىشىنى توسۇيدۇ»

دېگەنلىك ئىدى.

— سەن! سەنمۇ ھاراقنى تاشلايسەن، — دېدى ئېمىل قەسەم بېرىپ بولغاندىن كېيىن بىچارە جانىۋارغا.
كېيىن لۇنئابىيەلىكلەرنىڭ ھەممىسى:

— ئېمىلدىن باشقا ھېچكىم چوشقا بىلەن بىللە ھاراق تاشلاش قەسمنى بېرىپ باقمىغان، — دېيىشتى.
— ئەمما، كارتخۇلد قورۇقىدىكى ئۇ شۈمتەك ھەقىقەتەن يامان ئىكەن، — دېدى ئۇلار.

ئېمىل ئۆيگە قايتىپ كېلىپ بىچارە جانىۋار بىلەن ئالدى - كەينى بولۇپ ئاشخانىغا كىرگەندە، دادىسى ئۇ يەردە يالغۇز ئولتۇرغانىدى. جىنچىراغنىڭ يورۇقىدا ئېمىل دادىسىنىڭ يىغلىغىنىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ دادىسىنىڭ يىغلىشىنى ياخشى كۆرمەيتتى، لېكىن دادىسى ھازىر قۇلاققا تولمۇ خۇشياقلىدىغان چىرايلىق گەپلەرنى قىلىۋاتاتتى.

— ئاڭلاپ تۇرغىن، ئېمىل، — دېدى ئۇ ئېمىلنىڭ قولىنى چىڭ تۇتۇپ قەتئىيلىك بىلەن، — ئەگەر سەن ئۆمۈرۋايەت ھاراق ئىچمەسلىككە كاپالەتلىك قىلالىساڭ، ھېلىقى ئۆلگۈر چوشقا سېنىڭ بولسۇن... ماڭا ئۇنىڭ گۆشىمۇ لازىم ئەمەس، ئۇ سەكرەپ ئويناقتىپ يۈرسە، تېخى ھاراق ئىچىپ مەست بولۇپ ساراڭلىق قىلسا، ئۇنىڭ گۆشىنىڭ تەمىمۇ چوقۇم ياخشى چىقمايدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان ئېمىل خۇشاللىقىدىن سەكرەپ كەتتى. ئۇ ئۆمۈرۋايەت ھاراق ئىچمەسلىككە يەنە بىر قېتىم ۋەدە بەردى. ئۇ ۋەدىسىدە راستلا تۇردى، كېيىن تېخى بىردىنبىر ھاراق ئىچمەيدىغان ئاھالىلەر كومىتېتى رەئىسى بولدى، بۇنداق ئىشنى كىشىلەر لۇنئابىيەدە، ھەتتا پۈتۈن سىمالاندىمۇ ئۇچرىتىپ باقمىغانىدى. قارىغاندا، ئۇنىڭ ياز كۈنلىرىنىڭ بىرىدە

ئېچىتىلغان گىلاسنى بىلمەي يەپ قويۇپ، مەست بولۇپ قېلىشمۇ يامان ئىش بولماپتىكەن.

كەچتە ئېمىل كارىۋىتىدا يېتىپ، ئىدا بىلەن ئۇزاق پاراڭلاشتى.

— ھازىر مېنىڭ بىر ئېتىم، بىر ئىنىكىم، بىر چوشقام، يەنە تېخى بىر مېكىيىنىم بار بولدى، — دېدى ئۇ پەخىرلەنگەندەك.

— ئۇ مېكىيانى مەن ئۆلۈك توخۇلار ئارىسىدىن ئېسىگە كەلتۈرگەندىم، — دەپ ئەسكەرتىپ قويدى ئىدا. ئېمىل ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتتى.

ئۈچىنچى كۈنى ئارقىلىق بىلەن لىنانىڭ ئاشخانىدا قەھۋە ئىچكەچ پاراڭلىشىۋاتقىنى قۇلىقىغا كىرگەن ئېمىل بەك سەھەر ئويغاندى، ئۇ كارىۋاتتىن سەكرەپ چۈشۈپ، بىچارە جانىۋانىڭ ئۇنىڭ بولغانلىق خەۋىرىنى ئارقىلىق ئېيتماقچى بولدى.

— كاتتا چارۋىدار ئېمىل سۈپىسى، — دېدى ئارقىلىق كۈلۈپ تۇرۇپ، لېكىن لىنا بويىنى شىلتىڭ ئېتىپ، بايا ئىنەك ساغقاندا ئۆزى قارىغۇلارچە توقۇۋالغان مۇنۇ قوشاقنى ئېيتىشقا چۈشتى:

لېكىن، ئاپىسى ئۇنى ھاراق چەكلەش زالىغا ئېلىپ باردى،
ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن ئۇ مەست چوشقىغا ئايلاندى،
ئۇ شۇ چاغدا قەسەم قىلدى مەڭگۈ ھاراق ئىچمەيمەن دەپ،
ئەمدىلىكتە ئۇ بىر چوشقىغا ئىرىشتى، دەل ئىلگىرىكى
ئۆزى.

بۇنىڭدىنمۇ بىمەنە قوشاقنى ئاڭلاپ باقمىغان بولغىدىڭىز.

«ئەمدىلىكتە ئۇ بىر چوشقىغا ئېرىشتى، دەل ئىلگىرىكى ئۆزى»،
نېمىدېگەن تېتىقسىز، لېكىن بۇ قوشاقنى لىنا توقۇغان، ئۇ
ئانچە ئەقىللىك ئەمەس، ئەلۋەتتە ئۆزىگە لايىق بولىدۇ - دە.

ۋاقىت توشتى، ئارفىلد بىلەن لىنا، ئېمىلنىڭ دادىسى،
كلۇشا مايا قارا بۇغداي ئورۇغلى ئېتىزغا قاراپ ماڭدى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى بالىلار بىلەن ئۆيدە يالغۇز قالدى. ئۇ
بۇنىڭدىن خۇشال ئىدى، چۈنكى پېتىر خانىم بۈگۈن گىلاس
ھارىقىنى ئەكەتكىلى كېلەتتى، ئاپىسى بۇنداق چاغدا دادىسىنىڭ
ئۆيدە بولۇشىنى خالىمايتتى.

«ھاراقنى ئۆيدىن تېزىرەك كەتسە مەنمۇ خاتىرجەم بولاتتىم»
دەپ ئويلىدى ئۇ ئاشخانىدا ئۇنى - بۇنى قىلغاچ. پېتىر خانىم
ھەر ۋاقىت كېلىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. ئۇ ئەسلىدە يول
تەرەپتىن كەلگەن ھارۋا ئاۋازىنى ئاڭلىسا توغرا بولاتتى، لېكىن
ئۇنىڭ قۇلىقىغا باشقا بىر ئاۋاز - يىراقتىكى بەرەڭگى
ئورسىدىن كەلگەن بوتۇلكىنىڭ چېقىلغان ئاۋازى ئاڭلاندى.

ئۇ دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ ئېمىلنى كۆردى. ئۇنىڭ قولىدا
ئوت چۈخچىلىغۇچ، ئالدىدا بىر قاتار بوتۇلكىلار تىزىقلىق
تۇراتتى، ئۇ بوتۇلكىلارنى قولىدىكى ئوت چۈخچىلىغۇچ بىلەن
بىر - بىرلەپ چېقىۋاتاتتى، ئەينەك پارچىلىرى ئارىلاشقان
گىلاس ھارىقى تەرەپ - تەرەپكە چاپراۋاتاتتى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى دېرىزىنى ئىچىپ ۋارقىرىدى:

— ۋاي توۋا! سەن نېمە قىلىۋاتسەن، ئېمىل؟

ئېمىل بىرھازادىن كېيىن ئاپىسىغا جاۋاب بەردى:

— مەن ھاراق تاشلاشنى ئەمەلىيلەشتۈرۈۋاتىمەن، ئىشنى

ئالدى بىلەن پېتىر خانىمدىن باشلاي دېدىم!

ئادەتتىكى كۈنلەردە ئېمىلنىڭ كەپسىزلىكلىرىمۇ ئادەتتىكىچە بولدى، ئارىدا ياخشىلىقلىرىمۇ بار

نەس باسقان گىلاس ۋەقەسى چوڭ ئىش ھېسابلىناتتى، لۇنابىيەلىكلەر خېلى ۋاقىتقىچە بۇ ئىشنى ئۇنتۇمىدى. ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ بولسا تېزىرەك ئۇنتۇپ كەتكۈسى بار ئىدى. ئېمىلنىڭ ئاشۇ كۆڭۈلىسىز 10 - ئاۋغۇستتىكى قىلمىشى توغرىلۇق ئۇ كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتىرىگە ھېچنېمە يازمىغانىدى. لېكىن، 11 - ئاۋغۇست كۈنى ئاز - تولا بىرنېمە يېزىپتۇ، ئەگەر سىز بۇنى ئوقۇسىڭىز چوقۇم قورقۇپ كېتىسىز، لېكىن بۇنىڭغا نېمە ئامال.

پەرۋەردىگار مېنى ئوغلۇم ئۈچۈن ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن،
نېمىلا بولمىسۇن، ئۇ بۈگۈن ھاراق ئىچمىدى.

خاتىرە دەپتىرىگە مۇشۇلا يېزىلغان، بۇنىڭدىن ئارتۇق بىرمۇ سۆز يوق ئىدى. سىز ئوقۇپ بولۇپ نېمىلەرنى ئويلىدىڭىز؟ چوقۇم ئېمىلنىڭ ھاراق ئىچمىدىغان كۈنى ئاز بولسا كېرەك، دەپ چۈشەنگەنسۇر؟ مېنىڭچە، ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئىشنىڭ باش - ئايىغىنى ئېنىق دېيىشى كېرەك ئىدى، لېكىن ئالدىدا دېگىنىمدەك، بۇنداق قىلىشنى ئۇ خالىمايتتى.

15 - ئاۋغۇست كۈنى ئۇ يەنە ئازراق يازدى:

ئېمىل بىلەن ئارفىلد كېچىدە چوڭ راك لىچىنكىسىدىن جەمئىي بىر مىڭ ئىككى يۈزنى تۇتۇپتۇ، لېكىن كېيىن ئۇ يەنە چاتاق تېرىدى، ھەي، مېنىڭ يۈرەك پارەم...

بىر مىڭ ئىككى يۈز، سىز بۇنچە كۆپ چوڭ راك لىچىنكىسىنى كۆرۈپ باققانمۇ؟ نېمىدېگەن كۆپ - ھە! ئىشەنمىسىڭىز ئۆزىڭىز ساناپ بىقىڭ! سىزگە دېسەم، بۇ كېچە ئېمىل ئۈچۈن تولىمۇ كۆڭۈللۈك ئۆتكەن بىر كېچە بولدى. ئەگەر سىز ئاۋغۇستنىڭ قاراڭغۇ كېچىلىرىدە سىمالاندىڭىز كىچىك كۆلىگە چوڭ راك تۇتقىلى بېرىپ باققان بولسىڭىز، نەقەدەر كۆڭۈللۈك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلالايتتىڭىز، ئۈستىبېشىڭىز ھۆل بولۇپ كېتەتتى، ھەممە نەرسە سىزگە قىزىقارلىق تۇيۇلاتتى، كۆل ئەتراپىدىكى ئورمان قايىقارڭغۇ، جىمى جاھان جىمجىت ئىدى، پەقەت سۇنىڭ شىلدىرلاپ ئاققان ئاۋازىنىلا ئاڭلىغىلى بولاتتى، كىشىلەر بولسا قىرغاققا ئۇياق - بۇياققا مېڭىپ يۈرۈشەتتى. ئەگەر سىزنىڭمۇ قولىڭىزدا ئېمىل بىلەن ئارفىلدقا ئوخشاش مەشەل بولغان بولسا، كۆل ئاستىدا ھەم چوڭ، ھەم قارا راكلارنىڭ تاشلار ئارىسىدا ئۆمىلەپ يۈرگىنىنى كۆرەلىگەن بولاتتىڭىز. قولىڭىزنى سۇغا تىقىپلا ئۇلارنى دۈمبىسىدىن تۇتۇپ خالتىغا سالىسىڭىزلا ئىش پۈتەتتى. ئېمىل بىلەن ئارفىلد تاڭ سەھەر ئۆيىگە قايتقاندا تۇتقان چوڭ راكنىڭ كۆپلۈكىدىن كۆتۈرەلمەيلا قالدى. لېكىن، ئېمىل بەك خۇشال ئىدى، يول بويى ئىسقىرتىپ، ناخشا ئېيتىپ ماڭدى. «دادامنى تۇيۇقسىز خۇش قىلىۋېتىدىغان بولدۇم» دەپ

ئويلىدى ئۇ. گەرچە دائىم مەغلۇپ بولۇپ تۇرسىمۇ، ئۇ يەنىلا دادىسىنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويۇشنى تولىمۇ ياخشى كۆرەتتى. شۇ تاپتا دادىسىنىڭ ئويغىنىپ ئورنىدىن تۇرۇپلا، شۇنچە كۆپ چوڭ راكىنىڭ ئالدىدا تۇرغىنىنى كۆرۈشىنى ئۈمىد قىلاتتى، شۇڭا ئۇ چوڭ راكلارنى چوڭ مىس قازانغا تۆكۈپ، قازاننى ياتاق ئۆيىگە ئەكىرىپ دادىسى ياتقان كارىۋاتنىڭ يېنىغا قويۇپ قويدى.

«ئۇ ئويغىنىپ شۇنچە كۆپ راكىنى كۆرسە، قانچە ھەيران، قانچە خۇش بولۇپ كېتەر - ھە!» دەپ ئويلىدى ئۇ، ئاندىن ھاياجانلانغان ھالدا ھارغىن تېنىنى كارىۋاتقا تاشلاپ ئۇيقۇغا كەتتى.

ياتاق ئۆيى جىمجىت ئىدى، پەقەت دادىسىنىڭ يېنىك خورەك ئاۋازىلا ئاڭلىناتتى. بۇنىڭدىن باشقا يەنە چوڭ راكلارنىڭ ئۆز - ئارا چىشلىشىۋاتقان بوش ئاۋازىمۇ ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئېمىلنىڭ دادىسى ھەر كۈنى ئورنىدىن سەھەر تۇراتتى، بۈگۈنمۇ شۇنداق بولدى. ياتاق ئۆيىدىكى قوڭغۇراقلىق سائەت

بەشكە جىرىلغاندا قويۇپ، پۇتىنى كارىۋاتتىن ساڭگىلىتىپ بىردەم ئولتۇرۇپ ئۇيقۇسىنى ئاچاتتى، كېيىن تازا بىر كېرىلىۋېتىپ، ئەسنىۋېتىپ، باشلىرىنى قاشلىۋېتىپ، پۇت - بارماقلىرىنى ھەرىكەتلەندۈرەتتى. ئۇنىڭ سول پۇتىنىڭ باش بارمىقىنى ئېمىل قويغان تاختىمۇشۇك قىسۋالغاچقا، ئادەتتە ئۇيۇشۇپ قالاتتى، شۇڭا ھەر كۈنى ئەتىگىنى ئۇ بارمىقىنى ھەرىكەتلەندۈرۈشنى ئادەتكە ئايلاندۇرغانىدى. لېكىن، بۈگۈن ئۇ بارمىقىنى ھەرىكەتلەندۈرۈۋېتىپ تۇيۇقسىز ۋارقىرىۋەتتى، ئۇنىڭ ئەنسىز ۋارقىرىشى تاتلىق ئۇخلاۋاتقان ئېمىلنىڭ ئاپىسى بىلەن ئىمدانى چۆچۈتۈپ ئويغىتىۋەتتى. ئۇلار بىرەر ئېمىلنىڭ دادىسىغا قەست قىلغان ئوخشايدۇ، دەپ قالغانىدى. ئەمەلىيەتتە، ئېمىل دادىسىنى خۇش قىلىۋېتىش ئۈچۈن قويۇپ قويغان بىر چوڭ راك ئۇنىڭ تاختىمۇشۇك قىسۋالغان بارمىقىغا يامىشىپ چىقىۋالغانىدى. ئەگەر بىر چوڭ راك سىزنىڭمۇ بارماقلىرىڭىزنى قىسۋالغان بولسا، ئۇ ئاغرىقنىڭ تاختىمۇشۇك قىسقان چاغدىكى ئاغرىقتىن قېلىشمايدىغانلىقىنى ھېس قىلالايتتىڭىز. شۇنداق بولغانىكەن، ئېمىلنىڭ دادىسى ئەلۋەتتە ۋارقىراپ كېتىدۇ - دە، چوڭ راك ئىنتايىن جاھىل، ئۇ جېنىنىڭ بارىچە چىرمىشىپ،

بارغانسېرى چىڭ قىسىدۇ، شۇڭا ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ ۋارقىراپ -
 جارقىرىشى ھەيران قالارلىق ئىش ئەمەس ئىدى. شۇنىمۇ
 سەمىڭزگە سېلىپ قويماي، ئېمىلنىڭ ئاپىسى بىلەن ئىدامۇ
 قورققىنىدىن چىرقىرىۋەتتى، چۈنكى ئۇلار نەچچە يۈز چوڭ
 راكنىڭ پۇل ئۈستىدە ئۆمىلەپ يۈرگىنىنى كۆردى. ئەھۋال
 شۇنداق تۇرسا، ھەي، ئۇلار قانداقمۇ ھەيران بولماي تۇرالىسۇن؟

— ئېمىل! — دەپ ۋارقىرىدى دادىسى بارلىق كۈچىنى
 يىغىپ. ئۇ بىر تەرەپتىن ئاچچىقلاندى، يەنە بىر تەرەپتىن پۇتىنى
 قىسىۋالغان چوڭ راكنى ئاجرىتىۋېتىش ئۈچۈن ئامبۇر كېرەك
 بولغاچقا، ئېمىلنى ئامبۇر ئەكىلىشكە بۇيرۇماقچىدى. لېكىن،
 ئېمىل قاتتىق ئۇخلاۋاتاتتى، شۇ تاپتا ھەرقانداق نەرسە ئۇنى
 ئويغىتالمايتتى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئامالسىز بىر پۇتى بىلەن
 سەكرەپ مېڭىپ ئاشخانىدىكى سايمان ساندۇقىنىڭ يېنىغا بېرىپ
 ئامبۇرنى ئالدى، ئىدا دادىسىنىڭ پۇت بارمىقىنى چوڭ راك
 قىسىۋالغان ھالەتتە پۇلدا بىر پۇتى بىلەن سەكرەپ ماڭغىنىنى
 كۆرۈپ كۆڭلى بەك يېرىم بولدى، ئۇ ئېمىل دادىسىنىڭ بۇ
 تۇرقىنى كۆرەلمەي قالدىغان بولدى، دەپ ئويلىدى.

— تېز ئورنۇڭدىن تۇر، ئېمىل، چاققان بۇ يەرگە كەل،
 نېمىدېگەن قىزىقارلىق! — دېدى ئۇ بالىلارچە گۆدەكلىك
 بىلەن، ئارقىدىنلا دادىسىنىڭ ئۇنىڭغا ئالايىپ قارىغىنىنى
 كۆرۈپ دەرھاللا ئۇنىنى ئۆچۈردى. ئېنىقكى، بۇنىڭ نېمىسى
 قىزىقارلىق ئىكەنلىكىنى دادىسى چۈشەنمىگەنىدى.

شۇ تاپتا ئېمىلنىڭ ئاپىسى پۇلدا ئۆمىلەپ يۈرۈپ، تەرەپ -
 تەرەپكە قېچىۋاتقان چوڭ راكلارنى تۇتۇش بىلەن ئاۋارە ئىدى، ئۇ
 بۇنىڭغا ساق ئىككى سائەت سەرپ قىلدى، ئېمىل ئويۇقسىدىن
 ئويغانغىنىدا، ئاشخانا تەرەپتىن كېلىۋاتقان پىشۇرۇلغان چوڭ

راكىنىڭ مەرزىلىك پۇرىقى دىمىقىغا ئۇرۇلدى - دە، خۇشاللىقىدىن دەرھال كارىۋىتىدىن چۈشۈپ ئاشخانىغا يۈگۈردى. كارتخۇلد قورۇقىنىڭ ئۈچ ۋاخلىق تامىقىدا ئۈچ كۈنگىچە چوڭ راك ئۈزۈلمىدى، كۆپچىلىك بۇنىڭدىن ناھايىتى خۇش بولدى. بۇنىڭدىن سىرت، ئېمىل تاشلىۋېتىلگەن چوڭ راكنىڭ قۇيرۇقىنى يېغىپ باستىر قەسىرىدە تۇرىدىغان دىنىي رايون باشلىقىنىڭ خانىمىغا بىر لىتىرنى يىگىرمە بەش ئېرىلدىن سېتىپ بەردى، يەنە تېخى پۇلنىڭ يېرىمىنى ھەمىشە پۇلدىن قىسىلىپ يۈرىدىغان ئارفىلىدقا ناھايىتى ئادىللىق بىلەن بۆلۈپ بەردى، ئارفىلىد يەنە بىر قېتىم ئېمىلنىڭ ئەقلىگە بارىكالا ئېيتتى.

— سېنىڭ تىجارەتكە تولىمۇ ئېپىڭ بار ئىكەن، ئېمىل، — دېدى ئارفىلىد.

بۇ راست. ئېمىلنىڭ پۇل يىغىش ساندۇقىدا ئاللىبۇرۇنلا ھەر خىل ئۇسۇللار ئارقىلىق تاپقان ئەللىك كىرۇنا يىغىلىپ بولغانىدى، ئۇ ھازىر چوڭ بىر تىجارەتكە تۇتۇش قىلىۋاتاتتى، ئۇ بولسىمۇ ئۆزىنىڭ ھەممە ياغاچ بوۋايلىرىنى پېتىر خانىمغا سېتىپ بېرىش ئىدى. چۈنكى پېتىر خانىم بۇ ياغاچ بوۋايلارنى تولىمۇ ياخشى كۆرۈپ قالغانىدى، لېكىن بۇ سودا تېخى پۈتمىدى، شۇڭا ياغاچ بوۋايلار ھازىرچە يەنىلا جايىدا تۇراتتى. پېتىر خانىمنىڭ يەنە ئېمىلنىڭ ياغاچ مىلتىقىنى سېتىۋېلىپ، ئۇنى ئۆزى تونۇيدىغان، ئادەمنى تولىمۇ بىزار قىلىدىغان بىر كىچىك بالىغا سوۋغا قىلغۇسى بار ئىدى، لېكىن ئاقىۋەتتە بۇ سودىمۇ پۈتمىدى. چۈنكى، ئېمىل ئۆزىنىڭ چوڭ بولغانلىقىنى، ياغاچ مىلتىقىنىڭ ئەمدى ئۇنىڭغا ماس كەلمەيدىغانىنى ھېس قىلغان بولسىمۇ، ئۇنى سېتىۋېتىشكە زادىلا چىدىمىدى. ئۇ

مىلتىقنى ياغاچچىلىق ئۆيىنىڭ تېمىغا مېخلاپ قويدى، ئېخى ئۇنىڭ ئۈستىگە قىزىل قەلەم بىلەن: «ئارفىلىدىن يادىكار» دەپ يېزىپ قويدى.

بۇنى كۆرگەن ئارفىلىد كۈلۈپ كەتتى، بۇنىڭدىن ئۇنىڭ ئېمىلىنىڭ بۇ قىلغىنىنى ياقتۇرغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. شەپكىنى ئېمىل ئىزچىل ھالدا ئىشلىتىپ كەلدى، ئۇ شەپكىدىن ئايرىلالمايتتى، تۇنجى قېتىم مەكتەپكە بارغىنىدا شەپكىسىنى كىيىپ بارغانىدى. ھە راست، چوڭ بولۇپ قالغان ئېمىل مەكتەپ يېشىغا يەتكەنىدى. بۇنىڭدىن پۈتۈن لۇئىسبىيەلىكلەر جىددىيلىشىشكە باشلىدى. لىنا ئېمىلنىڭ مەكتەپكە بېرىشىنىڭ ياخشى ئىش ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەيتتى.

— ئۇ چوقۇم سىنىپنىڭ پارتىلىرىنى ئۆرۈپ، ئوقۇتقۇچىسىغا ئوت قويۇۋېتىدۇ، — دېدى. لېكىن، ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئۇنىڭغا دەرھاللا زەردە بىلەن رەددىيە بەردى:

— ئېمىل ئادەمنىڭ مەستلىكى كەلگۈدەك بالا، گەرچە ئۇ يېقىندا دىنىي رايون باشلىقىنىڭ خانىمىغا ئېھتىياتسىزلىقتىن ئوت قويۇپ بەرگەن بىلەن، بۇ ئىش ئۈچۈن ياغاچچىلىق ئۆيىگە سولىنىپ تېگىشلىك جازاسىنى تارتىشىغۇ؟ ئۆتۈپ كەتكەن ئىشلارنى تەرگەۋەرمىگەن.

ئۇ 17 - ئاۋغۇست كۈنى يۈز بەرگەن ئىش بولۇپ، ئېمىل دىنىي رايون باشلىقى خانىمىنىڭ چېچىغا ئوت قويۇۋەتكەنلىكى ئۈچۈن ياغاچچىلىق ئۆيىگە سولانغانىدى. شۇ كۈنى ئۇ خانىم كارتخۇلد قورۇقىغا ئېمىلنىڭ ئاپىسىدىن بىر كەشتە نۇسخىسىنى ئالغىلى كەلگەنىدى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئۇنى

قەلەمپۇر چەللىسىنىڭ ئاستىغا باشلاپ، قەھۋە ئىچكەچ كەشتە نۇسخىسىنى ئونىڭغا كۆرسىتىۋاتاتتى. دىنىي رايون باشلىقىنىڭ خانىمىنىڭ كۆزى تازا ياخشى كۆرمىگەچكە، سومكىسىدىن بىر لوپا ئەينەكنى چىقىرىپ شۇنىڭ بىلەن ئېنىقراق كۆرمەكچى بولدى. ئېمىل ئەزەلدىن ئۇ نەرسىنى كۆرۈپ باقمىغاچقا، بۇنىڭغا تولمۇ قىزىقتى.

— ئالغىن، بۇنى سەن ئويىناپ تۇرساڭ بولىدۇ، — دېدى دىنىي رايون باشلىقىنىڭ خانىمى مەردلىك بىلەن. ئۇ ئېمىلنىڭ قولغا چىققانلا نەرسە بىلەن كەپسىزلىك قىلالايدىغىنىنى ئەدىن بىلسۇن، لوپا ئەينەك كەپسىزلىك قىلىشقا تازا مۇۋاپىق نەرسە — دە. ئېمىل ئۇزاق ئۆتمەيلا ئۇنى فوكۇسلاش ئەينىكى ئورنىدا ئىشلەتكىلى بولىدىغىنىنى بىلىۋالدى. كۈن نۇرى ئەينەككە چۈشكەندە، نۇر مەلۇم بىر نۇقتىغا (فوكۇس نۇقتىسىغا) يىغىلىدىكەن. ئېمىل ھەقىقىي فوكۇسلىغىلى بولىدىغان نۇقتىنى تېپىش ئۈچۈن ئەتراپقا قارىدى. خانىم ئۇ يەردە ئۆز سالاپىتى بىلەن جىمجىت ئولتۇرۇپ ئېمىلنىڭ ئاپىسى بىلەن توختىماي پاراڭلىشىۋاتاتتى، قىممەت باھالىق شىلەپسىدىكى يۆگىشىپ تۇرغان تۆگىمۇش پېيى قارىماققا ناھايىتى مۇۋاپىق نۇقتا بولىدىغاندەك ئىدى. ئېمىل پەقەت سىناپ باقايلا دەپ ئويلىغان، سىناقنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇپ قېلىشىنى كىم بىلسۇن؟ ئۇ بىلىش ئۈچۈن چوقۇم تەجرىبە قىلىپ بېقىش كېرەك، دەپ قارايتتى، بولمىسا ئىنسانلار دۇنيادىكى نەرسىلەرنى قانداق چۈشىنىدۇ؟

ئاقىۋەت بۇ تەجرىبىمۇ كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتىرىگە خاتىرىلەندى.

بۇ چاغدا خانىمنىڭ شىلەپسىدىكى پەيدىن تۇيۇقسىز كۆيۈك پۇرىقى كەلدى، لېكىن كۆيىمدى، قارىداپ كەتتى. مەن تېخى ئېمىل ھاراق چەكلەش كومىتېتىنىڭ ئەزاسى بولغاندىن كېيىن ئوڭشىلامدىكىن، دەپتىكەنمەن. ھەي، بۇ مېنىڭ خام خىيالىم ئىكەن ئەمەسمۇ؟ ھاراق چەكلەش كومىتېتىنىڭ بۇ ئەزاسى ياغاچچىلىق ئۆيىگە قامىلىپ، شۇ كۈننىڭ قالغان ۋاقتىنى ئىلاجسىز ياغاچ بوۋايلارغا ھەمراھ بولۇپ ئۆتكۈزدى. ئىش مانا مۇشۇنداق بولدى.

25 - ئاۋغۇست كۈنى ئېمىل مەكتەپكە باردى. ئەگەر لۇنابىيەلىكلەر ئېمىلنى «تارتىنىدۇ» دەپ ئويلىغان بولسا، ئۇلار خاتالاشقان بولاتتى. ئوقۇتقۇچى بەلكىم دېرىزە تەرەپتە ئولتۇرغان بۇ بالىنىڭ كەلگۈسىدە ئاھالىلەر كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولىدىغانلىقىنى تۇنجى بولۇپ ھېس قىلغان ئادەم بولۇشى مۇمكىن. ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغىنى، ئېمىل سىنىپنىڭ ئالدى بولۇپ ئوقۇدى. مەكتەپكە كىرىشتىن بۇرۇنلا ئۇ خەت

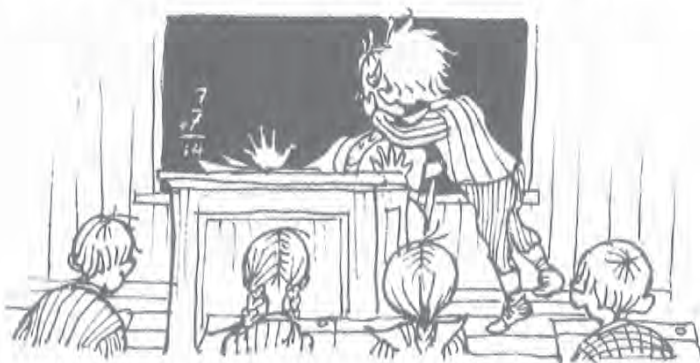

ئوقۇشنى، يەنە ئازراق يېزىشنىمۇ بىلەتتى، ھېسابنى ھەممە بالىلاردىن تېز ئىشلەيتتى. ئەلۋەتتە، ئۇ يەنە كەپسىزلىك قىلىشنى ئۇنتۇپ قالمايتتى، لېكىن كەپسىزلىكى ھەددىدىن ئېشىپ كەتمىگەن بولغاچقا، ئوقۇتقۇچى بەرداشلىق بېرەتتى... ھە راست، ئۇ تېخى بىر قېتىم ئوقۇتقۇچىنى سۆيۈپ قويدى، لۇنابىيەلىكلەر بۇ توغرۇلۇق خېلىغىچە سۆز - چۆچەك قىلىشىپ يۈردى.

ئىشنىڭ جەريانى مۇنداق بولغانىدى. ئېمىل دوسكىغا چىقىپ ناھايىتى قىيىن بىر ھېسابنى تېز ھەم توغرا ئىشلىدى، ئۇ ئىشلەپ بولغاندىن كېيىن ئوقۇتقۇچى ئۇنىڭغا: — ناھايىتى ياخشى، ئېمىل، ئەمدى ئورنۇڭغا قايتسالاڭ بولىدۇ، — دېدى.

ئۇ ئوقۇتقۇچىنىڭ دېگىنى بويىچە قىلدى، لېكىن ئۇ دوسكىدىن چۈشۈپ كېتىۋېتىپ، سەل ئېڭىشكىنچە مۇنبەردە ئولتۇرغان ئوقۇتقۇچىنىڭ لېۋىگە ناھايىتى قىزغىنلىق بىلەن سۆيۈپ قويدى.

ئەزەلدىن بۇنداق ئىشقا يولۇقۇپ باقمىغان ئايال ئوقۇتقۇچى

قىزىرىپ كەتكىنىچە دۇدۇقلاپ تۇرۇپ:

— سەن... نېمە... نېمە دەپ بۇنداق قىلىسەن، ئېمىل؟ —
دەپ سورىدى.

— ياخشى نىيەت بىلەن، — دەپ جاۋاب بەردى ئېمىل قىلچە تەمتىرىمەستىن. بۇ گەپ كېيىن لۇنئابىيەدە ئايىغى چىقماس بىر گەپكە ئايلىنىپ قالدى.

«كارتخۇلدىق ئوغۇل بالىنىڭ ئۆز ئايال ئوقۇتقۇچىسىنى سۆيۈپ قويۇشى ياخشى نىيەت بىلەن.» ئۇلار بۇ گەپنى دائىم تىلغا ئالاتتى. بىلىشىمچە، تا ھازىرغىچە ئۇلار مۇشۇنداق دەپ كېلىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن.

دەرس ئارىلىقىدىكى ئارام ۋاقتىدا، چوڭراق بىر ئوغۇل بالا ئېمىلنىڭ ئالدىنى توسۇپ، ئۇنى شۇ ئىش توغرۇلۇق زاڭلىق قىلماقچى بولدى.

— ئوقۇتقۇچىنى سۆيۈۋالغان سەن ئىكەنسەن — دە؟ — دەپ غەلىتە ھىجايىدى ئۇ.

— توغرا، يەنە بىر سۆيۈپ باقسۇن دەمسەن؟ — دەپ سورىدى ئېمىل.

ئەمما، ئۇ ئۇنداق قىلمىدى. شۇ بىر قېتىملا، شۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق ئىش يۈز بەرمىدى. ئوقۇتقۇچىمۇ بۇ ئىش تۈپەيلى ئېمىلدىن قىلچە رەنجىمىدى.

ئېمىلنىڭ قىلغان ئىشلىرى كۆپىنچە ۋاقىتلاردا ياخشى نىيەت بىلەن قىلغان ئىشلار ئىدى. مەكتەپتە ئاشتا قىلىپ بولغاندىن كېيىنكى دەم ئېلىش ۋاقىتلىرىدا ئۇ ھەمىشە نامراتلار ساناتورىيەسىگە بېرىپ، ستوللېر يوك ۋە باشقا ئىگە — چاقىسىز قېرىلارغا «سمودلاند گېزىتى» نى ئوقۇپ بېرەتتى، شۇڭا «ئېمىل پەقەت ياخشى ئىش قىلىپ باقمىدى» دېگەن گەپلەرگە ھەرگىز

ئىشەنمەڭ !

ئېمىل كەلگەن كۈنلەرنى سانائەتورىيەدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئەڭ كۆڭۈللۈك كۈن دەپ قارايدۇ. ستوللېر يۈك بەلكىم تازا ئاڭلاپ چۈشەنەلمەيدۇ، چۈنكى ئېمىل ئېكسىيو شەھەر مېھمانخانىسى ھەپتە ئاخىرىدا چوڭ تىپتىكى تانسا كېچىلىكى ئۈيۈشتۈرىدىكەن، دېگەن خەۋەرنى ئوقۇپ بەرگەندە، ئۇ خۇشاللىقىدىن چاۋاك چېلىپ:

— ئامىن، ئامىن ! ياخشى بوپتۇ، ئۆتكۈزۈلسۇن ! — دەپ كەتتى.

ئەڭ مۇھىمى، ستوللېر يۈك بىلەن باشقىلار ئېمىلنىڭ گېزىت ئوقۇپ بەرگىنىنى ئاڭلاشنى بەك ياخشى كۆرەتتى، پەقەت ئايال باشلىقلا ياخشى كۆرمەيتتى. ئېمىل كەلگەندە ئۇ ئۆزىنىڭ بالىخانىسىدىن چۈشمەيتتى، چۈنكى ئۇ ئېمىل كولىغان ھېلىقى بۆرە تۈزىقىغا چۈشۈپ قالغان ئەمەسمۇ؟ شۇڭا، تا ھازىرغىچە ئۇنىڭ قورساق كۆپۈكى بوشىمىغانىدى.

سىز بەلكىم ئېمىل ئەمدى مەكتەپكە بارغاندىن كېيىن
كەپسىزلىك قىلىشقا چولپىسى تەگمەي قالارمۇ، دەپ ئەنسىرەپ
قېلىۋاتقان بولۇشىڭىز مۇمكىن. بۇنداق ئەنسىرىشىڭىزنىڭ
زۆرۈرىيىتى يوق! قاراڭ، ئېمىلنىڭ كىچىك ۋاقىتلىرىدا
مەكتەپلەر بىر كۈن دەرس ئۆتسە، بىر كۈن قويۇپ بېرەتتى، ئۇ
ئېمىدېگەن تەلەپلىك - ھە!

— شاكىچىك، ھازىر نېمە قىلىۋاتىسەن؟ — دەپ سورىدى
ستولىېر يوك بىر كۈنى ئېمىل گېزىت ئوقۇپ بەرگىلى
ساناتورىيەگە بارغاندا.

ئېمىل بىر ئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن راستىنى ئېيتتى:
— بىر كۈن مەكتەپكە بارسام، يەنە بىر كۈن كەپسىزلىك
قىلىمەن.

14 - نويابر ، يەكشەنبە

كارتخۇلد قورۇقىدا ئائىلە دىنىي ئەقىدىسىدىن ئىمتىھان
ئېلىنىۋاتقاندا ، ئېمىل دادىسىنى ھاجەتخانىغا
سولاپ قويدى

كۈز كېلىپ قالدى ، ھاۋامۇ بارغانسېرى كۈزنىڭ ھاۋاسىغا
ئوخشىغىلى تۇردى . كارتخۇلدىنىڭ ، پۈتۈن لۇنىناپىيەنىڭ ، پۈتۈن
سىمالدىنىڭ كۈندۈزى كۈندىن - كۈنگە قىسقىرىدى .

— ئەجەب زېرىكتىم ، — دېدى لىنا ، مەيلى كۈن ھەرقانچە
بالدۇر ئولتۇرۇپ ، قانچىلىك قاراڭغۇ چۈشۈپ كېتىشىدىن
قەتئىينەزەر ، ئۇ سائەت بەشتە چوقۇم قوتانغا بېرىپ ئىنەكلەرنى
ساغمىسا بولمايتتى . گەرچە بىر پەنەر بولسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭ
بېرىدىغان يورۇقىمۇ چاغلىق ئىدى . گۇڭگا ، تۈگمىگەن
گۇڭگىلىق ، پۈتۈن كۈز پەسلى مانا مۇشۇنداق گۇڭگىلىق
ئىچىدە ئۆتەتتى ، بۇنداق گۇڭگىلىقلارغا پەقەت بىر - ئىككى
قېتىم زىياپەت بەرگەندىلا ياكى ئائىلە دىنىي ئەقىدىسى توغرىسىدا
سوئال - جاۋاب قىلىنغاندىلا ئاز - تولا خاتىمە بېرىلەتتى .

ئائىلە دىنىي ئەقىدىلىرى توغرىلىق مېنىڭچە سىز
ھېچنېمىنى بىلمەيسىزغۇ دەيمەن . ئەينى چاغلاردا كىشىلەردە
چوقۇم «ئىنجىل» ، «دىنىي ئەقىدىلەر ھەققىدە سوئال - جاۋابلار»

دىكى مەزمۇنلار توغرىلىق چۈشەنچە بولۇشى كېرەك بولغاچقا، كىشىلەرنىڭ بۇ ھەقتىكى بىلىملەرنى ئىگىلەش ئەھۋالىنى نازارەت قىلىش ئۈچۈن، باستىر ئائىلىلەرگىچە كىرىپ ئەھۋال ئىگىلەپ تۇراتتى. مەيلى چوڭ ئادەم بولسۇن ياكى كىچىك بالا بولسۇن، بۇ سوئال - جاۋاب ئۆتكىلىدىن ئۆتمەي بولمايتتى. بۇ خىل ئىمتىھان لۇنابىيەدىكى ھەربىر قورۇدىن ئايرىم - ئايرىم ئېلىناتتى. ئىمتىھان قىزمايدۇ، لېكىن ئىمتىھان ئاياغلاشقاندىن

كېيىن بېرىلىدىغان زىياپەت ئالامەت قىزىدۇ. بۇنداق زىياپەتكە رايوندىكى ھەرقانداق كىشىنىڭ قاتنىشىشىغا رۇخسەت قىلىنىدۇ، ھەتتا ياشانغانلار ساناتورىيەسىدىكىلەرمۇ كەلسە بولىدۇ. گەپنىڭ قىسقىسى، مىدىرلىيالايدىغانلىكى ھەرقانداق ئادەم كېلىپ قاتناشسا بولىۋېرىدۇ، چۈنكى ھەر قېتىملىق ئىمتىھان ئاخىرلاشقاندىن كېيىن بىرىلگەن بۇنداق زىياپەتتە خالىغانچە يەپ - ئىچسە بولىۋېرىدۇ، شۇڭا كۆپ ساندىكىلەر بۇ خىل ئىمتىھاننى ياخشى ئىش، دەپ قارايتتى.

نويابىرنىڭ بىر كۈنى كارتخۇلد قورۇقىدا دىنىي ئەقىدە ئىمتىھانى ئېلىندى، كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى، بولۇپمۇ لىنا ناھايىتى خۇشال بولدى، چۈنكى ئۇ بۇنداق ئىمتىھاننى تولىمۇ ياقىتۇراتتى.

— گەرچە سورىغان سوئالنىڭ ھەممىسىگە تولۇق جاۋاب بېرەلمىسەممۇ، ھەتتا بەزىدە نېمە دېيىشىمنى بىلەلمىسەممۇ، يەنىلا بۇ خىل ئىمتىھاننى ياقىتۇرىمەن، — دېدى ئۇ.

ئېنىقكى، لىنا «ئىنجىل» دىكى مەزمۇنلارغا دېگەندەك پىششىق ئەمەس ئىدى، بۇنى دىنىي رايون باشلىقىمۇ بىلەتتى، شۇڭا ئۇ لىنادىن ئاددىي سوئاللارنى سورايتتى، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مېھرىبان كىشى ئىدى. ھازىر ئۇ خېلى ئۇزاق ۋاقىت سەرپ قىلىپ، ئېرەمباغدا ياشايدىغان ئادەملەر بىلەن ھەۋا ئانا توغرىلۇق سۆزلىدى، ئۇلارنىڭ يەر شارىدىكى ئىنسانلارنىڭ ئەڭ دەسلەپكى ئەجدادى ئىكەنلىكى توغرىلۇق توختالدى. ئۇ بىز، ھەتتا لىنانىڭمۇ بۇنى بىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىدۇ، شۇڭا لىنادىن سوئال سوراىش نۆۋىتى كەلگەندە، ئۇ ناھايىتى سىپايلىك بىلەن: — خوش، لىنا، بىزنىڭ ئەڭ دەسلەپكى ئەجدادىمىزنىڭ ئىسمى نېمە؟ — دەپ سورىدى.

— تور بىلەن فرېيا، — دەپ جاۋاب بەردى لىنا قىلچىمۇ ئىككىلەنمەي. لىنانىڭ ئەخمىقەنە جاۋابىنى ئاڭلىغان ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ خىجىللىقتىن يۈزلىرى قىزىپ كەتتى. ھەي، تور بىلەن فرېيا دېگەن مىڭ يىل ئىلگىرى غەيرىي دىنغا ئېتىقاد قىلغان دەۋرلەردىكى سىمالانلىقلار ئېۋىنغان قەدىمكى ئىلاھلار بولۇپ، ئەينى ۋاقىتتا ئۇلار «ئىنجىل» دىكى ھېكايىلەر ھەققىدە ھېچنەمە بىلمەيتتى.

— سەن مەڭگۈ بىر بىدئەتچى بولىدىغان ئوخشايسەن، — دېدى كېيىن ئېمىلنىڭ ئاپىسى لىناغا. لېكىن لىنا: — ئۇلار ھەممىسى بىر — بىرىگە شۇنداق ئوخشىشىپ كېتىدىغان تۇرسا، نېمىدەپ مەنلا ھەممىنى شۇنداق ئېنىق بىلىشىم كېرەك ئىكەن؟ — دېدى.

شۇنداقتىمۇ، دىنىي رايون باشلىقى سوئال سوراش جەريانىدا ناھايىتى مۇلايىم بولدى. ئۇ لىنانىڭ خاتا جاۋابىنى ئاڭلىمىغانغا سېلىپ، پەرۋەردىگارنىڭ دۇنيانى قانداق بارلىققا كەلتۈرگەنلىكى، بارلىق كىشىلەرنىڭ خۇدا ياراتقان مۇشۇ زېمىندا ياشايدىغانلىقى، ھەتتا لىنانىڭمۇ خۇدا ياراتقان ھەقىقىي بىر ئادىر ئەسەر ئىكەنلىكىنى ئېيتتى، ئاندىن لىنادىن:

— تەڭرىنىڭ پۈتكۈل مەۋجۇدات ياشايدىغان بۇ دۇنيانى ياراتقانلىقىنىڭ نەقەدەر ئۇلۇغ ئىش ئىكەنلىكى ھەققىدە ئويلىنىپ باقتىڭمۇ؟ — دەپ سورىدى.

لىنا ئۆزىنىڭمۇ بۇ ئىشتا ئوخشاش كۆز قاراشتا ئىكەنلىكىنى دېدى، ئاندىن ئويلىنىپ:

— توغرا، ئەلۋەتتە شۇنداق، لېكىن مېنىڭ ئادىر ئەسەر دېگەنلەر بىلەن ئانچە مۇناسىۋىتىم يوق، شۇنداقتىمۇ قۇلىقىم ئاڭلىغان ھەر خىل — ھەر ياڭزا ئىشلارنى ھازىرغىچە ئېسىمدە

تۇتالغىنىمغا قارىغاندا، مەنمۇ قالتىس ئىكەنمەن! — دېدى.

ئېمىلىنىڭ ئاپىسى يەنە بىر قېتىم بويۇنلىرىغىچە قىزىرىپ كەتتى، چۈنكى ئۇنىڭ قارىشىچە، لىنانىڭ بۇ ئەخمىقانه جاۋابى تۈپەيلى كارتخۇلد قورۇقىنىڭ يۈزى پۈتۈنلەي تۆكۈلگەنىدى. بىچارە ئېمىلىنىڭ ئاپىسىنىڭچە بولغاندا، دىنىي ئەقىدە ئىمتىھانى ئېلىنىۋاتقاندا ھەرگىزمۇ ئويۇن — كۈلكە قىلماسلىق كېرەك ئىدى، دەل مۇشۇ پەيتتە ئېمىل تۇرغان بۇلۇڭدىن كۈلكە كۆتۈرۈلدى. ئاپىسى ئاچچىقتىن بىر قىزىرىپ، بىر تاتارغىنىچە ئولتۇردى، ئىمتىھان تۈگىگەندىن كېيىن ئاندىن خاتىرجەم بولغاندەك چوڭقۇر نەپەس ئالدى، ئارقىدىن زىياپەت باشلاندى.

ئېمىلىنىڭ دادىسى غودۇراپ تۇرغان بولسىمۇ، ئېمىلىنىڭ ئاپىسى زىياپەت ئۈچۈن بۇرۇنقىدەكلا نۇرغۇن تائاملارنى تەييارلىدى.

— قانداقلا بولمىسۇن، يەنىلا «ئىنجىل» بىلەن «دىنىي ئەقىدىلەر ھەققىدە سوئال — جاۋابلار» بەكرەك مۇھىم، لېكىن سەن شۇنچە كۆپ گۆش كۈمىلىچى بىلەن پىشلاق قاتلىمىسى تەييارلىۋېتىپسەن! — دەپ ئاغرىندى دادىسى.

— مەيلى «دىنىي ئەقىدىلەر ھەققىدە سوئال — جاۋابلار» بولسۇن ياكى پىشلاق قاتلىمىسى بولسۇن، ھەرقايسىسىنىڭ ئۆز ئالدىغا رولى بولىدۇ، — دەپ جاۋاب بەردى ئاپىسى ئاقىللارچە، توغرا دېدى، پىشلاق قاتلىمىسىنى كەلگەنلەر توپىغۇچە يېدى، كارتخۇلد قورۇقىدىكى «دىنىي ئەقىدىلەر ھەققىدە سوئال — جاۋابلار» پائالىيىتىگە قاتناشقانلارنىڭ ھەممىسى رازى بولدى. ئېمىل پىشلاق قاتلىمىسى بىلەن مېۋە ئۇيۇتمىسى ئارىلاشتۇرۇلغان قايماقنى بولۇشىغا يەۋالدى، ئەمدى يەپ بولۇپ تۇرۇۋېدى، ئاپىسى كېلىپ ئۇنىڭغا:

— ئېمىل، بېرىپ سىرتتىكى توخۇلارنى كاتەككە سولىۋەت،
گېپىمنى ئاڭلا، تېز بولغىن! — دېدى.
توخۇلار بۈگۈن بىر كۈن سىرتتا ئەركىن لاغايلىۋالغانىدى،
ئۆيىنىڭ دوقمۇشىدا يوشۇرۇنۇپ تۇرغان تۈلكىنىڭ ئۇلارنى
يەۋالماسلىقى ئۈچۈن كەچتە كاتەككە سولاپ قويۇش كېرەك
ئىدى.

بۇ چاغدا ئاللىبۇرۇن قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكەن، سىرتتا
يامغۇر يېغىۋاتاتتى، شۇنداقتىمۇ گەرچە پىشلاق قاتلىمىسىنى
ئەمدى يېپەلمىسىمۇ، لېكىن ئۆيدىكى دىمىقچىلىقتىن، ۋاراڭ -
چۇرۇڭدىن بىردەم بولسىمۇ قۇتۇلغىنىغا ئېمىل يەنىلا خۇش
بولدى. ھەممە توخۇلار دېگۈدەك كاتەككە سولىنىپ قونداققا
چىقىپ بولدى، پەقەت توكۇر لوتا بىلەن ساراڭلىقى تۇتۇپ قالغان
مېكىيانلا يامغۇردا پەرۋاسىزلارچە سەيلىسىنى
داۋاملاشتۇرۇۋاتاتتى، لېكىن ئېمىل يەنىلا بىر ئاماللارنى قىلىپ
ئۇلارنى ھەيدەپ كاتەككە كىرگۈزۈپ، ئىشكىنى قۇلۇپلاپ
قويدى، ئەمدى تۈلكە كىرىمەن دەپ خام خىيال قىلمىسۇن.

كاتەكنىڭ يېنىدا چوشقا قوتىنى بولغاچقا، ئېمىل قايتىچا بىچارە جانىۋارنى يوقلاپ ئۆتتى ھەم كەچتە ئۇنى راۋرۇس تويدۇرىدىغانغا ۋەدە بەردى.

— ئۇ ئاچ بۆرىلەر يەپ — ئىچىپ بولغاندىن كېيىن تەخسىلىرىدە چوقۇم ئېشىپ قالغان يېمەكلىكلەر بولىدۇ، — دېدى ئېمىل. بىچارە جانىۋار بولسا زور ئۈمىد بىلەن خورتۇلداپ قويدى.

— مەن سەل تۇرۇپ كېلىمەن، — دېگەچ ئېمىل قوتانىڭ ئىشىكىنىڭ ئىلغۇچىنى ئېلىپ قويدى.

قوتانىڭ ئارقىسىدا خالا بار ئىدى. ھە، ئەينى ۋاقىتتا ھاجەتخانىنى مانا مۇشۇنداق ئاتاپتتى. مۇنداق ئاتىلىش سىزگە سەل قوپال ئاڭلانسىمۇ، لېكىن ئارقىلىدىن ئۇ يەرنى نېمىدەپ ئاتايدىغانلىقىنى ئاڭلاپ بېقىڭ، ئۇ بۇ يەرنى... بولىدىلا، سىزگە بۇنداق سەت گەپلەرنى ئۆگىتىپ يۈرمەي! كارتخۇلد قورۇقنىڭ خالاسىنىڭ ئەمەلىيەتتە چىرايلىق بىر ئىسمى بار ئىدى، ئۇلار ئۇ يەرنى «ترىس» دەپ ئاتاپتتى، بۇ بىر يىللىقچىنىڭ ئىسمى ئىدى، چۈنكى ئۇ يىللىقچى ئېمىلنىڭ بوۋىسىنىڭ ۋاقتىدا كەم بولسا

بولمايدىغان بۇ كىچىك ئۆيىنى سالغان كىشى ئىدى.

ئېمىل كاتەك بىلەن قوتانىڭ ئىشىكىنى ئېتىپ بولغاندىن كېيىن ترسىنىڭ ئىشىك ئىلغۇچىنىمۇ ئېلىپ قويدى. ئەسلىدە ئۇ ئىچىدە ئادەم بار - يوقلۇقىغا قاراپ بېقىشى كېرەك ئىدى، لېكىن ئۇ ھەممە ئىشتا ئالدىراڭغۇ، كاللىسىنى تازا ئىشلەتمەيدىغان بولغاچقا، ئىشىكىنى ئىلىۋېتىپلا يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى، يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپ:

— ئەمدى ئىشىكىنى تاقاپ بولدۇم، تاقاپ بولدۇم، ھەممە ئىشىكىنى تاقاپ بولدۇم! — دەپ ناخشا توۋلىدى.

خالادا ئولتۇرغان ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇنىڭ بۇ زوق بىلەن ئېيتىۋاتقان ناخشىسىنى ئاڭلاپلا جىددىيلەشكىنىدىن دەرھاللا ئۆزىنى ئىشىككە ئاتتى. خاتالاشماپتۇ، ئىشىك تېشىدىن تاقىۋېتىلگەنىدى.

— ئېمىل... ئېمىل! — دەپ كۈچىنىڭ بارىچە توۋلىدى

ئېمىلنىڭ دادىسى.

لېكىن، ئېمىل «ھەممە ئىشنى تاقاپ بولدۇم» دېگەن ناخىسىنى بار ئاۋازى بىلەن ئېيتىپ ئاللىبۇرۇن پېشىنى قېقىپ كېتىپ بولغانىدى، دادىسىنىڭ توۋلىغان ئاۋازى قانداقمۇ ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرسۇن؟

بىچارە ئېمىلنىڭ دادىسى

ئاچچىقىدىن يېرىلىپ كېتەيلا دەپ قالدى. بۇ ئېمىل دېگەن قورقۇنچلۇق، ۋاي خۇدايىم، ئۇ ئەمدى قانداق چىقىپ كېتەر؟ ئۇ خۇددى ساراڭدەك ئىشنى ئۇرۇشقا باشلىدى، لېكىن كارغا كەلمىدى، كەينىدىن زەرب بىلەن ئىشنى تېپىشكە باشلىدى، پۇتى ئاغرىپ كەتتى، لېكىن يەنىلا پايدىسى بولمىدى، ھېلىقى ترىس دېگەن نېمە ئىشنى تولىمۇ پۇختا قىپتىكەن، ئىشك تەپكەنگە ئېچىلىدىغاندەك ئەمەس. ئېمىلنىڭ دادىسى ساراڭ بولايلا دەپ قالدى، قەلەمىتىرىنى ئېلىپ بىر يۈچۈك چىقىرىپ، قەلەمىتىرىنىڭ ئۇچى بىلەن ئىلغۇچنى ئېچىۋېتەي دېسە، قېرىشقاندا قەلەمىتىرىشى خىزمەت كىيىمىنىڭ يانچۇقىدا قاپتۇ. ئۇ بۈگۈن ئەڭ ياخشى، ئەڭ چىرايلىق كىيىملىرىنى كىيۋالغانىدى. ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇ يەردە خېلى ئۇزاققىچە تۇردى، ئاچچىقتىن مېڭىسىدىن تۈتۈن چىقىپ كەتتى، لېكىن ئادەم تىللىمىدى، راستلا تىللىمىدى، چۈنكى ئۇ دېگەن چېركاۋنىڭ ئىش بېجىرگۈچىسى - دە! ئەمما، ئېمىل بىلەن ھېلىقى ترىسنى بولۇشقا ئەيىبلىدى، ھېلىقى ترىس دېگەن نېمە

دەپ بۇ خالاغا ئىشىكنىڭ ئۈستىدىكى كۆزنەكتىن باشقا دېرىزە ئورناتمىغان بولغىنىدى ! ئېمىلىنىڭ دادىسى كۆزنەككە غەزەپ بىلەن قارىدى، ئاندىن ئىشىكنى يەنە بىرنەچچىنى تەپتى، ئاخىردا ئولتۇرۇپ ساقلاشقا مەجبۇر بولدى.

بۇ خالانىڭ تەرەت قىلىدىغان يېرى ئۈچ تۆشۈكلۈك بولۇپ، ئۇ بىرىدە ئولتۇردى، ئاچچىقىدا چىشلىرى غۇچۇرلاپ كېتىۋاتاتتى، شۇنداقتىمۇ ئۆزىنى بېسىپ تۇرۇپ، بىرەر يەرنىڭ خالاغا كېلىشىنى ساقلىدى.

«كەچۈرۈڭ، كىم بىرىنچى بولۇپ كەلسە، شۇنى گېلىدىن بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىمەن» دەپ ئويلىدى ئۇ. ئېمىلىنىڭ دادىسى تولىمۇ ئەسكى ئىكەن، بۇنداق قىلسا ئادىل بولامدۇ؟ شۇنداقتىمۇ كىشىلەر ئۇنى چۈشەندى، چۈنكى ئۇنىڭ بەكلا ئاچچىقى كەلگەنىدى.

تېرىسىنى قاراڭغۇلۇق قاپلاشقا باشلىدى، ئېمىلىنىڭ دادىسى ئۇ يەردە ئولتۇرۇپ ساقلىدى، ساقلىغاندىمۇ ئۇزاق ساقلىدى، ھېچكىم كەلمىدى. ئۇ يامغۇرنىڭ تورۇسقا ئۇرۇلۇۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئولتۇردى، ئۇ ئاۋاز شۇنداق ئېچىنىشلىق ئاڭلىناتتى. ئۇنىڭ غەزىپى بارغانسېرى ئاشتى، دېمىسىمۇ بۇ تازا قاملاشمىغان ئىش بولدى، ئۇ قاپقاراڭغۇ خالادا يالغۇز ئولتۇرۇپ ساراڭ بولاي دېدى، باشقىلار بولسا يوپيورۇق زالدا خۇشال - خۇرام يەپ - ئېچىشۋاتاتتى. بۇنداق بولمۇرەمسۇن، ئەمدى ئاخىرلاشسۇن، ئۇ چىقىپ كېتىشى كېرەك! كاماردىن چىقىشقا توغرا كەلسىمۇ چىقىپ كېتىشى كېرەك!

— مېنىڭ راستلا ئاچچىقىم كەلدى، چىدىمدىم! — ئۇ ۋارقىرىغىنىچە ئورنىدىن دەس تۇردى.

خالادا ۋاقتى ئۆتكەن گېزىتلەرنى سېلىپ قويىدىغان بىر ساندۇق بار ئىدى. ئۇ ساندۇقنى تىكلەپ ئۈستىگە چىقتى - دە، ئېگىز - پەسلىكىنىڭ ناھايىتى مۇۋاپىقلىقىنى بايقىدى، سىرتتىكى ھەممە نەرسىنى كۆرگىلى بولىدىكەن. ئۇ ھېچقانچە كۈچىمەيلا كۆزنەكنىڭ ئەينىكىنى چىقىۋېتىپ، ياردەم سوراش ئۈچۈن بېشىنى كۆزنەكتىن چىقاردى.

لېكىن، ئۇ ھېچقانداق ياردەمگە ئېرىشەلمىدى، بەلكى قاتتىق يېغىۋاتقان يامغۇر ناھايىتى تېزلا ئۇنىڭ بويۇنلىرىدىن سارقىپ چۈشۈشكە باشلىدى. ئەمما، ئېمىلىنىڭ دادىسىنىڭ بۇنىڭ بىلەن كارى بولمىدى، شۇ تاپتا ھەتتا «ئىنجىل» دا دېيىلگەن توپان سۈيى ئۇنى ئېقىتىپ كەتسىمۇ پەرۋايى پەلەك ئىدى.

ئۇ خېلى كۈچەپ ئاران دېگەندە بىلىكى بىلەن مۇرىسىنى كۆزنەكتىن چىقىرىپ، ئاندىن ئاستا - ئاستا سىرتقا قاراپ سۈرۈلدى.

«غەزەپ بەزىدە مۆجىزە يارىتىدۇ» دەپ ئويلىدى ئۇ. دەل شۇ چاغدا ئۇنىڭ بېلى كۆزنەككە قىسىلىپ قالدى، قىسىلغاندىمۇ ناھايىتى چىڭ قىسىلىپ قالدى! ئاغرىق دەستىدىن ئۇنىڭ چىرايى كۆكرىپ كەتتى، پۇتلىرىنى تېپىرلىتىپ، دەسسەپ تۇرغان

ساندۇقنى ئۆرۈۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ يا چىقالماي، يا چۈشەلمەي ئېسىلىپ قالدى، ھەي بىچارە!

چېركاۋنىڭ ئىش بېجىرگۈچىسى بولغان بىر ئادەم ئۈچۈن نېمە سەتچىلىك بۇ! ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ ئۈستى قىسمى يامغۇردا، ئاستى قىسمى خالادا قالدى، قانداق قىلىش كېرەك؟ «قۇتقۇزۇڭلار» دەپ توۋلاش كېرەكمۇ؟ ياق، ئۇنداق قىلىشقا ھەرگىزمۇ بولمايتتى، چۈنكى ئۇ بىر چېركاۋنىڭ ئىش بېجىرگۈچىسى، يەنە كېلىپ ئۇ لۇنئابىيەلىكلەرنى ئوبدان بىلەتتى، ئەگەر بۇ ئىش تارقىلىپ كەتسە، خەقنىڭ كۈلكە دەستىكى بولۇپ قالىدىغىنىنى، لۇنئابىيە بىلەن سىمالاندا ئادەملەر ھاياتلا بولىدىكەن، بۇ ئىشنىڭ ھەرگىزمۇ ئۇنتۇلۇپ كەتمەيدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى، شۇڭا جان چىقىپ كېتىدىغان ئىش بولسىمۇ «قۇتقۇزۇڭلار» دەپ ۋارقىرىسا بولمايتتى.

ئىشنى كۆڭلىدىكىدەك پۈتكۈزگەن ئېمىل خۇشال ھالدا زىياپەتكە قايتىپ كەلگەنىدى. ھازىر ئۇ ھەر ئاماللارنى بىلەن سىڭلىسى ئىدەننى خۇش قىلىپ ئوينىتىۋاتاتتى.

ئىدا: «ئائىلە دىنىي ئەقىدىلەر ھەققىدىكى سوئال - جاۋابىنىڭ

STORA EMILBOKEN

ۋاقتى بەك ئۇزاق ئىكەن» دېگەچكە، ئېمىل ئۇنى ئايۋانغا ئېلىپ چىقىپ ئوينىتىۋاتاتتى. ئۇلار بىر - بىرىگە كەش كىيدۈرۈپ ئوينىدى. كەشلەر قاتار تىزىقلىق تۇراتتى، چوڭلىرىمۇ، كىچىكلىرىمۇ بار ئىدى. ئېمىل دىنىي رايون باشلىقىنىڭ كەشىنى كىيىۋېلىپ ئۇنىڭ ئاۋازىنى دوراپ: «بۇ... بۇ... ھە...»، «ئۇ... ئۇ... ھە...» دېگەندە، ئىدا خۇشاللىقىدىن كۈلەتتى. ئاخىرىدا ئايۋاندىكى پۇل قالايمىقان تاشلانغان كەشلەر بىلەن تولۇپ كەتتى. ئېمىل ئېدىتلىق بالا بولغاچقا، كەشلەرنى تېرىپ كېلىپ پۇلنىڭ ئوتتۇرىسىغا دۆۋىلىۋىدى، كەشلەر خۇددى بىر كىچىك تاغدەك دۆۋىلەندى.

تۇيۇقسىز، ئۇنىڭ يادىغا بىچارە جانىۋار كەلدى. ئۇ كەچلىك تاماقتا ئۇنى راسا تويىدۇرۇشقا ۋەدە قىلغان ئەمەسمۇ؟ ئۇ دەرھال ئاشخانا ئۆيىگە كىرىپ، ئېشىپ قالغان تاماقلارنى بىر داسقا تۆكتى، بىر قولىدا داسنى، بىر قولىدا پەنەرنى كۆتۈرۈپ، ئاشۇ تورايىنى خۇش قىلىش ئۈچۈنلا يامغۇردا قاراڭغۇلۇق ئىچىگە

شۇنچىغۇدى.

ئەمما، دەل شۇ چاغدا... ھەي! ئويلساملا پۈتۈن بەدىنىمنى تىترەك باسىدۇ. ئۇ دادىسىنى كۆردى! دادىسىمۇ ئۇنى كۆردى. ھەي - ھەي - ھەي... بەزىدە ئىشلار مانا مۇشۇنداق ئۇدۇل كېلىپ قالىدۇ.

— تېز... يۈگۈر! ئارقىلىدى... چاقىر! — دەپ ھۆركىرىدى دادىسى، — ئۇنىڭغا دېگىن، بىر كىلو پارتلاتقۇچ دورا ئالغاچ كەلسۇن، بۇ ئۆلگۈر ترىنى يەر بىلەن يەكسان قىلىۋەتمەسمە! ئېمىل ئارقىسىغا بۇرىلىپلا يۈگۈردى. ئارقىلىد كەلدى، ئۇ پارتلاتقۇچ دورا ئەمەس، بەلكى بىر ھەرە ئەكەلگەنىدى. چۈنكى، خالانى پارتلىتىۋېتىش دادىسىنىڭ ھەقىقىي مەقسىتى ئەمەس ئىدى. ئارقىلىد ئەكەلگەن ھەرە ئېمىلنىڭ دادىسىنى قۇتقۇزۇپ چىقىشتىكى زۆرۈر سايمان بولۇپ، بۇنى ئىشلەتمەكتىن باشقا ئامال يوق ئىدى.

ئارقىلىد ئىشكىنىڭ ئۈستۈنكى رامكىسىنى ھەرىدەشكە باشلىدى، ئېمىل بولسا شوتىغا چىقىپ، لاغىلىداپ تىترەپ كېتىۋاتقان بىچارە دادىسىغا كۈنلۈك تۇتۇپ بەردى. سىز بەلكىم ئېمىلنىڭ ھازىرقى كۆڭۈلىسىز كەيپىياتىنى چۈشىنەلەيسىز، چۈنكى دادىسى ئېمىل ئۇنىڭ ئۈچۈن شۇنچە ئەتراپلىق مۇلازىمەت قىلىپ كۈنلۈك تۇتۇپ بېرىۋاتسا، رەھمەت دېمەكتە يوق، كۈنلۈك ئاستىدا تۇرۇپ:

— بۇ يەردىن چىقىپلا ئېمىلنىڭ ئەدىپىنى بېرىمەن، — دەپ توختىماي ۋارقىراپ - جارقىراۋاتاتتى.

— پۈتۈن بەدەن ھۆل بولۇپ بولغاندا كۈنلۈك تۇتقاننىڭ نېمە پايدىسى، چوقۇم زۇكامداپ ئۆپكە ياللۇغى بولۇپ قالىدىغان بولىدۇم، — دەيتتى دادىسى.

— ياق، سىز زۇكام بولمايسىز، چۈنكى ئەڭ مۇھىمى پۇت ھۆل بولمىسا بولدى، — دېدى ئېمىل.

بۇ گەپكە ئارقىلىق قوشۇلدى.

— توغرا دەيدۇ، ئەڭ مۇھىمى پۇت ھۆل بولمىسا بولدى.

ئېمىلنىڭ دادىسىنىڭ پۇتى ئەلۋەتتە ھۆل بولمىغانىدى، بۇنى ئۆزىمۇ ئىنكار قىلالمايتتى، لېكىن ئۇ بۇنىڭلىق بىلەن ھەرگىز بولدى قىلمايدۇ. شۇڭا، ئېمىل دادىسىنىڭ بۇ يەردىن ئازادلىققا چىقىدىغان دەقىقىلىرىنىڭ يېتىپ كېلىشىدىن ئەنسىرەپ تۇردى.

ئارقىلىق كۈچەپ ھەرىدىدى، ھەرە كېپىكى تەرەپ - تەرەپكە چاچرايتتى، ئېمىل بولسا ھەر ۋاقىت قېچىشقا تەييارلىق كۆرمەكتە ئىدى. ئارقىلىق ھەرىدەپ بولۇپ، دادىسى «پوك» قىلىپ

يەرگە چۈشۈشى بىلەن تەڭ، ئېمىل كۈنلۈكنى تاشلاپلا، ياغاچچىلىق ئۆيىگە قاراپ ئۇچقاندەك يۈگۈردى. ئۇ ئەڭ ئاخىرقى بىر سېكۇنتتا — دادىسى تۇتۇۋالايلا دەپ قالغاندا ئىشكىنى قۇلۇپلىۋالدى. دادىسى ئىشكىنى تولا ئۇرۇپ تويۇپ كەتكەن بولسا كېرەك، ئېمىلغا بىرنەچچە ئېغىز ۋارقىراپ قويۇپلا كېتىپ قالدى. ھازىرقى ئەڭ مۇھىم ئىش ئېمىلنى جازالاش بولماستىن، بەلكى ئۆيگە كىرىپ مېھمانلار ئالدىدا پەيدا بولۇش ئىدى. شۇنداقتىمۇ، ئۇ ئالدى بىلەن ھۇجرا ئۆيىگە كىرىپ كىيىمىنى ئالماشتۇرۇپ ئاندىن چىقتى.

— شۇنچە ئۇزاق يوقاپ كېتىپ نەگە باردىڭىز؟ — خاپا بولۇپ سورىدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

— كېيىن دەپ بىرەي، — دەپ جاۋاب بەردى ئېمىلنىڭ دادىسى غودۇڭشىپ.

كارتخۇلد قورۇقىدىكى ئائىلە دىنىي ئەقىدىلەر ھەققىدە سوئال — جاۋاب پائالىيىتى مانا مۇشۇنداق ئاخىرلاشتى. دىنىي رايون باشلىقى ھېلىقى ئاددىي مۇناجاتنى ئوقۇدى، لۇنئابىيەلىكلەر چىن

دېلىدىن ئىخلاسمەنلىك بىلەن ئەگىشىپ ئوقۇدى، ئوقۇمىغان بىرمۇ ئادەم قالمىدى.

«بۇ بىر كۈن مانا مۇشۇنداق ئاخىرلىشىپ مەڭگۈ كەلمەسكە كەتتى» دەپ ئوقۇشتى ئۇلار. ئاندىن نوياپىرنىڭ ئاي قاراڭغۇسىدا ئۆيلىرىگە قايتماقچى بولدى، لېكىن ئۇلار كەشلىرىنى كىيگىلى ئايۋانغا چىققاندا، غۇۋا جىنچىراغنىڭ يورۇقىدا كەشلىرىنىڭ پولىنىڭ ئوتتۇرىسىغا تاغدەك دۆۋىلەپ قويۇلغانلىقىنى كۆردى.

— بۇنداق يامان ئىشنى پەقەت ئېمىللا قىلىدۇ، — دېدى لۇنابىيەلىكلەر.

ئاندىن دىنىي رايون باشلىقى ۋە ئۇنىڭ خانىمى قاتارلىق كۆپچىلىك پولدا ئولتۇرۇپ كەشلىرىنى ئىككى سائەتچە ئىزدەشتى، ئاخىرىدا ئۇلار ئاغزىنىڭ ئۈچىدىلا رەھمەت ئېيتىشىپ خوشلاشتى — دە، قاراڭغۇلۇق ئىچىدە غايىب بولدى. ئۇلار ئېمىل بىلەن خوشلاشمىدى، چۈنكى ئۇ ياغاچچىلىق ئۆيىدە ئولتۇرۇپ بىر يۈز سەكسەن تۆتىنچى ياغاچ بوۋاينى ئويۇۋاتاتتى.

18 - دېكابر ، شەنبە

ئېمىل ئۆزىنىڭ ئۇلۇغۋار ھەرىكىتى ئارقىلىق پۈتكۈل
لۇئىزابىيەلىكلەرنىڭ ماختىشىغا ئېرىشتى ، ئۇنىڭ
بارلىق كەپسىزلىكلىرىنى كىشىلەر
كەچۈردى ھەم ئۇنتۇدى

مىلاد بايرىمى يېقىنلىشىپ قالدى . كەچتە كۆپچىلىكنىڭ
ھەممىسى ئاشخانا ئۆيىدە ئۆزىنىڭ ئىشلىرى بىلەن ئالدىراش
ئىدى . ئېمىلنىڭ ئاپىسى چاقنا يىپ ئېگىرىۋاتاتتى ، دادىسى ئاياغ
ياماۋاتاتتى ، لىنا يۇڭ تىتىۋاتاتتى ، ئارفىلد بىلەن ئېمىل
تىرنىنىڭ چىشىنى ئۇچلاۋاتاتتى ، ئىدا بولسا بارماق ئويۇنى
ئويناپلى ، دەپ لىناغا چاپلىشىۋالسىمۇ ، لىنا قولىدىكى ئىشنى
قويۇپ قويىمىدى .

— بىراق ، قاراپ تۇر ، غىدىقلاشتىن قورقىدىغان بىر كىشى
بار ، — دېدى ئىدا . لىنا ئەلۋەتتە ئەڭ مۇۋاپىق نامزات ئىدى .
ئىدا لىنانىڭ كۆڭلىكىنى بويلاپ بارمىقىنى مىدىرلاتقاچ
قوشاق ئېيتتى :

سۆيۈملۈك ئاپا - دادا ،
ئازراق ئۇن - تۇز بەرسەڭلار ماڭا ،

STORA EMILBOKEN

مىلادىلىق قاۋاننى ئۆلتۈرمەك ئىدىم،
تىقسام پىچاقنى، قىلىدۇ نالە.

ئىدا «قىلىدۇ نالە» دېگەن سۆزنى دېيىش بىلەن تەڭ،
بارمىقىنى لىناغا سانجىيتتى، ھەر قېتىمدا لىنا چىرقىراپ
كۈلۈپ كېتەتتى، تاكى ئىدا رازى بولغۇچە كۈلەتتى.
ئېمىلىنىڭ دادىسى «مىلادىلىق قاۋاننى ئۆلتۈرمەك ئىدىم»
دېگەن گەپنى ئاڭلاپ، بىر ئىش يادىغا كەلدى - دە، تۇيۇقسىز
ھېلىقى قورقۇنچلۇق ئىشنى يەنە تىلغا ئالدى:

— ھە، مىلاد بايرىمى يېقىنلىشىپ قالدى، ئەمدى سېنىڭ
ھېلىقى چوشقاڭنى ئۆلتۈرىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى، ئېمىل.
ئېمىل بۇ گەپتىن چۆچۈپ كېتىپ، قولىدىكى پىچاقنى يەرگە
چۈشۈپ كەتتى. ئۇ دادىسىغا ھاڭۋاققىنچە تىكىلىپ قارىدى.

— نېمە؟ بىچارە جانىۋارنى ئۆلتۈرمەسەن، بولمايدۇ، ئۇ...
مېنىڭ... مېنىڭ... ھاراق تاشلىغان چوشقام، ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ؟
ئۇ ئەلۋەتتە ئۇنتۇمىدى. بىراق ئۇ ئېمىلغا:

— پۈتۈن سىمالاندا چوشقىنى ئۆزى بىلەن بىللە ئويناش
ئۈچۈن باقىدۇ، دېگەن ئىشنى ھېچكىم ئاڭلاپ باقمىغان، — دېدى
دادىسى.

بىر ياخشى دېھقاننىڭ چوشقا بېقىشتىكى مەقسىتى ئۇنى
ئۆلتۈرۈپ يېيىش ئىكەنلىكى ئېمىلنىڭمۇ كۆڭلىگە ئايان ئىدى،
بولمىسا ئۇنى بېقىپ نېمە قىلىدۇ؟

— ئەجەب، بۇنى سەن بىلمەمسەن؟ — سورىدى ئېمىلنىڭ
دادىسى.

ئۇ ئەلۋەتتە بىلىدۇ، بىراق دەماللىققا جاۋاب بېرەلمەي قالدى.
بىر ئازدىن كېيىن ئوبدان جاۋابتىن بىرنى ئويلاپ چىقتى.

— بىر ياخشى دېھقاننىڭ قانداق قىلىدىغانلىقىنى ئەلۋەتتە بىلىمەن، يەنە شۇنىمۇ بىلىمەنكى، بەزى قاۋانلارنى ساقلاپ قېلىپ نەسىللىك قاۋانغا ئايلاندۇرغىلى بولىدۇ، مەن بىچارە جانىۋارنىمۇ شۇنداق قىلماقچى.

بۇنى ئېمىل بىلگىنى بىلەن، سىز بىلىمەسلىكىڭىز مۇمكىن. نەسىللىك قاۋان دېگەن بىر توپ تورايىلارغا دادا بولىدىغان قاۋان، ئېمىل: «ئەگەر بىچارە جانىۋار بۇ كەسىپ بىلەن شۇغۇللانسا ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قالىدۇ» دەپ ئويلىغانىدى، ئۇنىڭ كالىسى ئىشلەپ قويىدۇ جۇمۇ! ئۇ دادىسىغا بىچارە جانىۋارغا بىر مېكىچىن تېپىپ بېرىدىغانلىقىنى، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىككى چوشقىنىڭ نۇرغۇن تورايلىق بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى. بۇنىڭغا ئېمىلنىڭ ئىشەنچى بار ئىدى.

— ھە، ئاڭلىماققىغۇ خېلى بولىدىغاندەك تۇرىدۇ، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى، — ئۇنداقتا، كارتخۇلد قورۇقىنىڭ مىلاد بايرىمى غورىگىل ئۆتىدىغان بولدى، سۈرلەنگەن سان، قېزا دېگەندەكلەرنى قىلغۇدەك گۆش يوق بولدى، چوشقا قېنىدا قىلىنىدىغان پۇرچاق ئۈيۈتمىسىمۇ يوق بولدى، ھەممە نەرسە يوققا چىقتى.

ئازراق ئۇن - تۇز بەرسەڭلار ماڭا،
پىشۇراتتىم قاندا پۇرچاق ئۈيۈتما.

دەپ قوشاق توقۇدى ئىدا، لېكىن ئېمىل ئۇنىڭغا:
— ئاغزىڭنى يۇم، ئىككىنچى قاندا قىلىنىدىغان پۇرچاق ئۈيۈتمىسىنى تىلغا ئالغۇچى بولما! — دەپ ۋارقىردى.
چۈنكى، ئۇ قاندا قىلىنىدىغان پۇرچاق ئۈيۈتمىسى ئېتىش

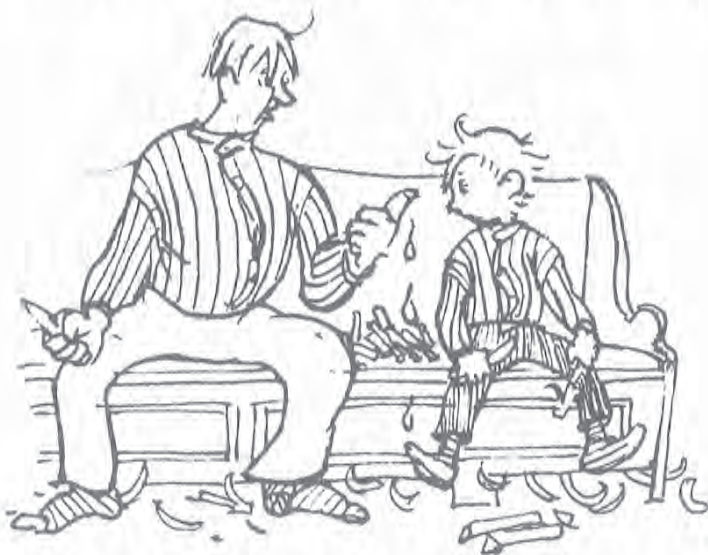

ئۈچۈن تۈز بىلەن ئۇندىن باشقا يەنە چوشقا قېنى
كېتىدىغانلىقىنى بىلەتتى. بىراق، بىچارە جانىۋارنىڭ قېنىنى
ئىشلىتىشكە ھەرگىز بولمايدۇ ! ئېمىل ھاياتلا بولىدىكەن،
چوقۇم بولمايدۇ !

ئاشخانىنىڭ ئىچى خېلىغىچە ئادەمنىڭ ئىچىنى سىقىدىغان
سۈكۈتكە چۆمدى، دەل شۇ چاغدا ئارقىلىق تۇيۇقسىز ئاغزىنى
بۇزۇپ ۋايساپ كەتتى. چۈنكى، ئۇ ھېلىقى ئۆتكۈر پىچاقتا باش
بارمىقىنى كېسىۋالغان، ئۇ بارمىقىدىن قان توختىماي
ئېقىۋاتتى.

— ئاغزىڭنى بۇزمىساڭ بولمامدۇ، ئۆيۈمدە بۇنداق سەت
گەپنى ئاڭلىغۇم يوق، — دېدى ئېمىلنىڭ دادىسى جىددىي
يوسۇندا.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى پاكىز داكا ئەكىلىپ ئارقىلىقنىڭ

بارمىقىنى تېڭىپ قويدى. ئارقىلىق يەنە ئىشىنى داۋاملاشتۇردى. بۇ تولىمۇ ياخشى قىشلىق ئەمگەك بولۇپ، ھەممە تىرىشكەننىڭ چىشىنى يېڭىلاشقا توغرا كېلەتتى، شۇندىلا ئەتىيازدا خاتىرجەم ئىشلەتكىلى بولاتتى.

— بايا مەن دېگەندەك، كارتخۇلد قورۇقى غۇربەتچىلىكتە قالىدىغان بولدى، — دېدى ئەمىلنىڭ دادىسى غەمكىن ھالدا ئالدى تەرەپكە قاراپ.

ئۇ كۈنى كەچتە ئەمىل خېلى ئۇزاققىچە ئۇخلىيالمىدى، ئەتىسى پۇل يىغىدىغان قۇتسىنى چېقىپ، ئىچىدىكى ئوتتۇز بەش كرونانى ئالدى، لۇكاسقا كونا بىر چاننى قېتىپ، باستارغا قاراپ يولغا چىقتى، ئۇ يەردە چوشقا كۆپ ئىدى، ئۇ شۇ يەردىن بىر سېمىز چوشقىنى سېتىۋېلىپ كېلىپ، بىچارە جانۋارنىڭ قوتىنىغا سولاپ قويدى، ئاندىن دادىسىنىڭ يېنىغا باردى.

— ئەمدى قوتاندا چوشقا ئىككى بولدى، بىرىنى ئۆلتۈرسەڭ بولىدۇ، لېكىن ئەسكەرتىپ قوياي، خاتا ئۆلتۈرۈپ سالما.

بەزىدە ئەمىل ئۆزى بىلەن گەپ قىلىشۇاتقان ئادەم كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ئاچچىقلىنىپ كېتىدۇ. باشقا بىر چوشقىنى ئۆلتۈرۈش ئارقىلىق بىچارە جانۋارنىڭ جېنىنى ساقلاپ قىلىش تولىمۇ رەھىمسىزلىك، لېكىن ئۇنىڭدا نېمە ئامال، ئەگەر بۇنداق قىلمىسا، دادىسىنىڭ توختىماي كۈتۈلۈپ قۇلاق - مېڭىسىنى يەۋىتىدىغانلىقى ئۇنىڭغا ئايان، چۈنكى دادىسى چوشقا بىلەن بىللە ئويناشنىڭ نەقەدەر كۆڭۈللۈك ئىكەنلىكىنى قىلچە چۈشەنمەيتتى.

ئەمىل ئۈچ كۈنگىچە قوتان تەرەپكە ئۆتمىدى، چوشقىنىڭ يېمىكىنى لىنادىن ئەۋەتىپ تۇردى. ئۈچىنچى كۈنى سەھەردە

ئويغانغىنىدا، تېخى تالڭ يورۇمىغانىدى. ئۇ بىر چوشقىنىڭ جېنىنىڭ بارىچە چىرقىراۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى، كېيىن ئۇنىڭ ئاۋازى خىرىلداشقا ئۆزگەردى - دە، بىردىنلا يوقاپ كەتتى.

ئېمىل ئاغزىنىڭ ھورى بىلەن دېرىزىدىكى قىروۋنى ئېرىتىپ سىرتقا قارىدى. چوشقا قوتىنىدا پەنەر ئېسىقلىق بولۇپ، ئۇيان - بۇيان مېڭىۋاتقان ئادەم كۆلەڭگىسى كۆرۈنۈۋاتاتتى. شۇندىلا ئېمىل ھېلىقى چوشقىنىڭ جان بەرگەنلىكىنى بىلدى. لىنا ئۇ يەردە چوشقا قېنىنى ئىلەشتۈرمەكتە ئىدى، ئەمدى ئېمىلنىڭ دادىسى بىلەن ئارفىلىد چوشقا تۈكلىرىنى ئادالاپ، تېرىسىنى پاكىزلاپ، گۆشلىرىنى پارچىلايدۇ، كلۇشا مايامۇ كېلىدۇ، لىنا ئىككىسى چوشقىنىڭ پاچاقلىرىنى يۇيىدۇ. ئېمىل باستىقاردىن سېتىۋالغان چوشقا مانا مۇشۇنداق تۈگەشتى،

ئېمىل «تېقىسام پىچاقنى، قىلىدۇ نالە» دېگەن قوشاقنى غىڭشىغاچ، كارىۋىتىغا چىقىپ خېلى ئۇزاققىچە يىغلىدى.

لېكىن، ئادەم دېگەن بەزى ئىشلارنى تېزلا ئۇنتۇپ كېتىدۇ، ئېمىلمۇ شۇنداق بولدى. چۈشتىن كېيىن ئۇ چوشقا قوتىنىغا بېرىپ بىرھازا ئولتۇرۇپ، بىچارە جانىۋارنىڭ دۈمبىسىنى قاشلاپ قويدى. ئۇ ناھايىتى غەمكىن ھالدا:

— سەن تېخى ھايات ئىكەنسەن، بىچارە جانىۋار! دۇنيادىكى ئىشلار راستلا ھەر خىل بولىدىكەن، سەن تېخى ھايات ئىكەنسەن! — دېدى.

كېيىن ئۇ باستىقاردىن سېتىۋالغان ھېلىقى چوشقىنى تېزرەك ئۇنتۇپ كېتىشنى نىيەت قىلدى. ئەتىسى كلۇشا مايا بىلەن لىنا ئاشخانا ئۆيىدە ئولتۇرۇپ گۆش توغراش، ئاپىسى قېزا تەييارلاشقا كېتىدىغان خۇرۇچلارنى تەييارلاش، چوشقا قېنى بىلەن پۇرچاق ئۇيۇتمىسى تەييارلاش، مىلاد بايرىملىق سۈرلەنگەن چوشقا

سېنى تەييارلاپ ئۇنى كوزغا سېلىپ چىلاپ قويۇش دېگەندەك
ئىشلار بىلەن ئالدىراش بولدى، لىنا «كەلدى دېڭىزدىن سالقىن
شامال» دېگەن ناخشىنى ئېيتىۋاتتى، كلۇشا مايا باستېرنىڭ
قەسىرىنىڭ بالخانىسىدىكى بېشى يوق ئالۋاستىنىڭ ھېكايىسىنى
ئېيتىۋاتتى. ئېمىل ھازىر يەنە بۇرۇنقى تۇرمۇشقا كۆنۈپ
قالدى، باستىقاردىن سېتىۋالغان ھېلىقى چوشقىنى ئويلىماي،
بەلكى يېقىنلاپ كېلىۋاتقان مىلاد بايرىمىنى ئويلىدى. يەنە قار
ياغدىغاندەك تۇراتتى، شۇنداق بولسا نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى —
ھە !

— قار ئادەم بويىدىنمۇ ئېشىپ كېتىدىغان بولدى، — دېدى
ئىدا. قار بەك كۆپ ياغقاندا سىملىقلار مۇشۇنداق دەيتتى.
قار راسا يېغىشقا باشلىدى، چۈنكى كەچكە يېقىن ھاۋا
بارغانسېرى ناچارلاشقىلى تۇرغانىدى، تېخى شۇرغان چىقىپ
قارلارنى ئۇچۇرتۇپ، ھەتتا ئۇدۇلدىكى ئوتلاقنىمۇ كۆرگىلى
بولمايدىغان دەرىجىگە يەتتى.

— ھەي، ناچار ھاۋانىڭ ھەممىسى يېغىلىپ بىر كەلدىمۇ
نېمە، ئۆيگە قانداق بېرىۋالارمەن؟ — دېدى كلۇشا مايا.

— مۇشۇ يەردە قونۇپ قالغىن، لىنا بىلەن بىللە ئاشخانا
ئۆيدىكى سافادا ياتساڭلار بولىدۇ، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى.

— بۇنىڭغا بولىدۇ، لېكىن ئۆتۈنۈپ قالاي، ياتقاندا ئۇيان —
بۇيان مىدىرلىماي ياتسىڭىز. بىلىسىزغۇ، مېنىڭ غىدىقىم بەك
يامان، — دېدى لىنا.

— بارمىقىم بەك ئاغرىپ كېتىۋاتىدۇ، — دېدى ئارقىلىق
كەچلىك تاماق ۋاقتىدا.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى داكىنى ئېچىپ زادى نېمە بولغانلىقىنى،
نېمە ئۈچۈن ساقايدىغانلىقىنى بىلمەكچى بولدى.

ئەھۋال بەك چاتاق ئىدى، ھەي، بەك قورقۇنچلۇق، يارا
ئېغىزى قىزىرىپ، يىرىڭلاپ، بىر تال قىزىل سىزىق بېغىشنى
بويلاپ يۇقىرىغا قاراپ ماڭغىلى تۇرۇپتۇ.
كلۇشا ماينىڭ كۆزلىرى پارقىراپ كەتتى.
— قان زەھەرلىنىپتۇ، بۇ بەك خەتەرلىك، — دېدى ئۇ.
ئېمىلىنىڭ ئاپىسى يود ئەكېلىپ ئارفىلىدىنىڭ قولى ۋە
بىلىكىگە سۈرۈپ قويدى.

— ئەگەر ئەتە يەنە ساقايمىسا، ئەڭ ياخشىسى مارتىئاننالىوندىقا
بېرىپ دوختۇرغا كۆرۈنگىن، — دېدى ئۇ.

كېچە سمالاندىتا قار تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى. بۇ يەردىكى
كىشىلەرنىڭ بىلىشىچە، بۇ يەردە ئەزەلدىن بۇنداق ناچار ھاۋا
كۆرۈلۈپ باقماپتىكەن. ناچار ھاۋا داۋاملىشىۋاتاتتى، يېغىۋاتقان
قاتتىق قار بىلەن ئۇشقىرتىپ چىقىۋاتقان شۇرغان كىشىلەرنى

ئۆيىگە سولنىپ ئولتۇرۇشقا مەجبۇرلاۋاتاتتى، شۇنىڭغا ھەتتا مۇرىدىن غۇيۇلداپ ئۆيىگە كىرەتتى. ۋاي - ۋوي، بۇنداق ناچار ھاۋانى ئەمدى نېمە دېگۈلۈك؟

— ئەمدى ئارقىلىق كۈندە قار تازىلايدىغان ئىش چىقتى، — دېدى لىنا، — لېكىن قار توختىمىسا، تازىلىغاننىڭ پايدىسى يوق.

ئارقىلىق بۇ كۈنى قار تازىلىمىدى. ئەتىگەنلىك تاماق ۋاقتىدا ئۆينىڭ ئورنى بوش قالدى، تاماققا كەلمىدى. ئېمىل ئەنسىرەپ قالدى. ئۇ شەپكىسىنى ئېلىپ، پاختىلىق چاپىنىنى كىيىپ، ئالدىراپ سىرتقا چىقتى. ئاشخانا ئۆينىڭ ئىشىكى يېنىدىكى گۈرچەكنى ئېلىپ، ياغاچچىلىق ئۆيىگە بارىدىغان يولنى ئاچماقچى بولدى. دېرىزىدىن بۇنى كۆرگەن لىنا ئۆيىدىن تولىمۇ رازى بولۇپ:

— ئېمىل قارلارنى تازىلاپ يولنى ئېچىپ قويسا، ياغاچچىلىق ئۆيىگە بېرىش ئاسانغا توختايدۇ، چۈنكى ھېچكىم ئۆينىڭ قانداق ۋاقىتتا ئۆيىگە پالانىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ - دە، ئۆينىڭ كالىسى بەك ئىشلەيدۇ جۈمۈ؟ — دېدى.

كالۋا لىنا، ئۇ ئېمىلنىڭ ئارقىلىقنىڭ يېنىغا بارماقچى

ئىكەنلىكىنى قانداقمۇ بىلسۇن !
ئېمىل يىللىقچىلار ئۆيىگە كىردى، ئۇ يەر بەك سوغۇق
ئىدى. ئارقىلىق قاتلىنىدىغان سافادا ياتاتتى، ئۇنىڭ ئورنىدىن
تۇرغۇسى، ھەتتا تاماقمۇ يېگۈسىمۇ يوق ئىدى.
— قورسىقىم ئاچمىدى، — دېدى ئۇ.

بۇنى ئاڭلاپ ئېمىل تېخىمۇ ئەنسىرىگىلى تۇردى. ئەگەر
ئارقىلىقنىڭ بىرىنچە يېگۈسى بولمىسا، بۇ ئۇنىڭ كېسىلىنىڭ
ئېغىر ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى.

ئېمىل ئالدى بىلەن مەشكە ئازراق ئوتۇن سېلىپ، ئوت
ياقتى، ئاندىن بېرىپ ئاپىسىنى چاقىردى. ئاپىسى كەلدى،
ئېمىلنىڭ دادىسى، لىنا، كلۇشا مايا ۋە كىچىك ئىدامۇ كەلدى،
چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئارقىلىقنىڭ كېسىلىدىن
ئەنسىرىگىلى تۇرغانىدى.

بىچارە ئارقىلىق كۆزلىرىنى چىڭ يۇمۇپ ياتاتتى. بەدىنى
ئوتتەك قىزىپ كەتكەن بولسىمۇ، توڭلىغاندەك ھېس
قىلىۋاتاتتى. بىرنەچچە قىزىل سىزىق قولتۇقىغا يېقىنلىشىپ
قالغان، قارماققا بەك قورقۇنچلۇق ئىدى.

كلۇشا مايا بېشىنى چايقىغىنىچە:

— ئۇ قىزىل سىزىقلار يۈرىكىگە بارسا، ئۇ تۈگىشىدۇ،
جېنىدىن ئايرىلىدۇ، — دېدى ئاشۇرۇپ.

— تولا جۆيلۈمىگىنە، — دېدى ئېمىلنىڭ ئاپىسى. لېكىن،
كلۇشا مايانىڭ ئاغزىنى بېسىشمۇ ئاسان ئىش ئەمەس. ئۇ
لۇنابىيەدىلا ئۆلگەن ئادەملەرنىڭ يېرىمى دېگۈدەك قان
زەھەرلىنىشتىن ئۆلگەنلىكىنى بىلەتتى، ھەتتا ئۇلارنىڭ
ئىسىملىرىنى بىر - بىرلەپ ئېيتىپ بېرەلەيتتى.

— لېكىن، بىز بۇنىڭلىق بىلەن ئارفىلدىن ۋاز كەچسەك
بولمايدۇ، — دېدى ئۇ.

ئۇ ئەگەر ئارفىلدىنىڭ بىر تۇتام چېچى بىلەن كۆڭلىكىنىڭ
بىر بۇرجىكىدىن ئازراق كېسىپ، يېرىم كېچىدە ئۆينىڭ شىمال
تەرىپىگە كۆمۈپ قويۇپ، ئاندىن دۇرۇت ئوقۇسا، ئۈمىد بارلىقىغا
ئىشىنەتتى.

— دۇرۇتنى ئۆزۈم ئوقۇيمەن، سۇف - سۇف - سۇف، قايسى
جېنىنىڭ يېنىدىن كەلگەن بولساڭ شۇ يېرىڭگە كەت، شۇنداق
قىلغىن، سۇف - سۇف - سۇف، — دېدى ئۇ.

ئېمىلنىڭ دادىسى ئېغىز ئاچتى:

— ئارفىلدى قولىنى كېسىۋالغاندا دۇرۇت ئوقۇغان، يەنە
ئوقۇشنىڭ ھاجىتى يوق، شۇ يېتىدۇ. ھاۋا بۇنداق ناچار تۇرسا،
ئەگەر چوقۇم يېرىم كېچىدە ئۆينىڭ شىمال تەرىپىگە بىرنېمە
كۆمۈشكە توغرا كەلسە، ئۇنداقتا كلۇشا مايانى ئاۋارە قىلىشقا
توغرا كېلىدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ كلۇشا مايانىڭ يېلى چىقتى.

— ھەي، ئۇنداقتا پىشانىگە پۈتۈلگەننى كۆرمىي ئامال يوق،
ھەي - ھەي! — دېدى ئۇ بېشىنى چايقاپ.

ئېمىلنىڭ ئاچچىقى كەلدى:

— بۇ قېرىنىڭ نېمە دېگىنى! ئارفىلىد ساقىيىپ كېتىدۇ،
ئاڭلىدىڭمۇ؟

بۇ چاغدا كلۇشا مايا دەرھال گېپىنى ئۆزگەرتتى:

— توغرا دېدىڭ، ئۇ ئوڭشىلىپ كېتىدۇ، چوقۇم شۇنداق
بولدۇ.

ئۇ باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى تىندۇرماقچى بولغاندەك، يەنە ياتقان
ئارفىلىدىنى پەپىلەپ قويۇپ، زور ئىشەنچ بىلەن:

— ماڭا ئايان، چوقۇم ئوڭشىلىپ كېتىسەن، ئارفىلىد، —

دېدى. ئارقىدىن يىللىقچىلار ئۆيىنىڭ ئىشىكىگە قاراپ تۇرۇپ،
ئۆزىگە ئۆزى سۆزلىگەندەك شىۋىرلىدى، — لېكىن ئىشىك
شۇنچە تار تۇرسا، مېيىت ساندۇقىنى قانداق ئەكىرىش كېرەك.

ئېمىل بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئاۋازىنى قويۇپ يىغلىۋەتتى. ئۇ
ئەنسىرىگىنىچە دادىسىنىڭ پېشىگە ئېسىلىپ تۇرۇپ:

— ئاپام دېگەندەك، ئارفىلىدى ماريئاننانىڭكى ھېلىقى
دوختۇرنىڭ يېنىغا ئاپىرىپ باقايلى، — دېدى.

بۇ چاغدا ئېمىلنىڭ ئاتا - ئانىسى «قانداق قىلىمىز؟»

دېگەندەك بىر - بىرىگە قاراشتى. بۇنداق ھاۋادا ئۇ يەرگە
قانداقمۇ بارغىلى بولسۇن؟ بولمايدۇ، بۇ ئۇلارغا ئايان ئىدى.

راستلا چارە قالمايىدى، لېكىن ئېمىلغا بۇنى چۈشەندۈرۈش تولىمۇ
تەس ئىدى. دادىسى بىلەن ئاپىسىنىڭ ئەلۋەتتە ئامال قىلىپ

ئارفىلىدقا ياردەم قىلغۇسى بار، پەقەت قانداق قىلىشىنى
بىلمەيتتى، شۇڭا ئۇلار ئېمىلنىڭ سوئالىغا قانداق جاۋاب

بېرىشنى بىلمەيمىدى. ئېمىلنىڭ دادىسى ھېچنېمە دېمەي سىرتقا
چىقىپ كەتتى، لېكىن ئېمىل بولدى قىلمىدى. ئۇ دادىسىنىڭ

كەينىگە كىرىپلىۋالدى. دادىسى نەگە بارسا شۇ يەرگە باردى،

خۇددى ساراڭدەكلا يىغلىدى، غەلۋە قىلدى، ئۆتۈندى، ۋارقىرىدى،
 ھەتتا قورقۇتتى. خۇداغا شۈكۈر، ھەرنېمە بولسا دادىسى
 ئاچچىقلانمىدى، پەقەت ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن:
 — ئامال يوق، ئېمىل، سەنمۇ بىلىسەن، ئامال قىلالمايمىز، —
 دېدى.

لېنا بولسا ئاشخانا ئۆيدە ئولتۇرۇپ خىرتىلداپ يىغلاۋاتاتتى:
 — ئەسلىدە ئەتىيازدا توي قىلارمىز دېگەندىم، ھەي،
 ئەمدىلىكتە ھەممىسى كۆپۈككە ئايلاندى. ئارفىلىد ئۆلۈپ كېتىش
 ئالدىدا تۇرىدۇ، مەن يالغۇز بۇ يەردە ئولتۇرۇۋاتىمەن، تۆت دانە
 يوتقان قېپى، نېمىدېگەن چىرايلىق ئىدى - ھە!
 ئارفىلىدقا ھېچكىمنىڭ ياردەم قىلالمايدىغانلىقىنى ئېمىل
 ئاخىر چۈشەندى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ يىللىقچىلار ئۆيىگە قايتىپ
 بېرىپ ئارفىلىدىنىڭ يېنىدا ساق بىر كۈن ئولتۇردى، بۇ كۈن
 ئېمىلنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ ئۇزاق بىر كۈن بولدى. ئارفىلىد
 كۆزلىرىنى چىڭ يۇمغان پېتى ياتاتتى، ئاندا - ساندا كۆزىنى
 ئېچىپ قاراپ قويۇپ:
 — سەنمىدىڭ، ئېمىل! — دەپ قوياتتى،

ئېمىل دېرىزە سىرتىدىكى لەپىلىدەپ يېغىۋاتقان قارغا قارىدى. شۇ تاپتا ئۇ قارغا شۇنداق ئۆچ بولۇپ كەتتىكى، ئۇنىڭ غەزەپ ئوتلىرى پۈتۈن لۇنابىيە، پۈتۈن سىمالاندىكى قارلارنى ئېرىتىۋەتكۈدەك دەرىجىدە ئىدى. قارىغاندا، تەڭرىم پۈتۈن دۇنيانى قار بىلەن كۆمۈۋەتمەكچى ئوخشايدۇ، چۈنكى قار توختىماي يېغىۋاتاتتى.

قىش پەسلىنىڭ كۈندۈزى تولىمۇ قىسقا بولسىمۇ، لېكىن ئېمىلغا ئوخشاش بىمارنىڭ كارىۋىتى يېنىدا ئولتۇرغان كىشىگە تولىمۇ ئۇزاق تۇيۇلىدۇ. كۈن بىردەمدىلا ئولتۇرۇپ، ھەممە يەرنى قاراڭغۇلۇق قاپلىدى.

— سەنمىنىڭ، ئېمىل، — دېدى ئارفىلىد يەنە بىر قېتىم، ئۇنىڭ گەپ قىلىشى بارغانسېرى قىيىنلىشىپ قېلىۋاتاتتى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئېمىل بىلەن ئارفىلىدىنى ئىچسۇن دەپ شورپا ئەكىردى، لېكىن ئارفىلىدىنىڭ تاماققا راھى يوق ئىدى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئېغىر ئۆھ تارتقىنىچە چىقىپ كەتتى.

قاراڭغۇ چۈشۈپ خېلىدىن كېيىن لىنا ئېمىلنى قايتىپ كىرىپ ئۇخلاشقا دەۋەت قىلىپ كىردى. ھەي، قارا ئۇلارنى، مۇشۇنداق چاغدىمۇ ئۇخلاش يادىغا كەلگىنىنى!

— مەن ئارفىلىدىنىڭ يېنىدىكى پولىدىلا ئۇخلايمەن، — دېدى ئېمىل، ئۇ راستلا شۇنداق قىلدى.

ئۇ كونا بىر تۆشەك بىلەن ئاتقا يېپىپ قويىدىغان ئەدىيالىنى تېپىپ چىقتى، بۇنىڭدىن ئوشۇق نەرسىنىمۇ ئۇ كېرەك قىلمايتتى، يەنە كېلىپ ئۇنىڭ ئۇيقۇسىمۇ كەلمىگەندى. ئۇ مۇشۇ يەردە ئوچاقتىكى قىپقىزىل ئوت يالقۇنىغا قارىغىنىچە سائەتنىڭ چىكىلىدىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ ياتتى، ئارفىلىدىنىڭ تۇرۇپ - تۇرۇپ ئىگىرىغىنى ۋە تېز - تېز نەپەس ئالغىنى ئاڭلىناتتى.

بەزىدە ئۇنىڭ كۆزىمۇ ئۇيقۇغا كېتىپ قالاتتى، لېكىن ھەر قېتىم تېزلا چۆچۈپ ئويغىنىپ كېتەتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇنىڭ قەلبى قاتتىق ئازابلىناتتى... كېچە ئۇزارغانسېرى، بىرەر ئىش چىقىدىغاندەك، بۇ ئىشنى ئورنىغا كەلتۈرگىلى بولمايدىغاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى، ياق، بۇنداق بولۇشىغا يول قويماسلىق كېرەك.

بۇ چاغدا تاڭ سەھەر سائەت تۆت بولغانىدى، ئېمىل يولدا ئۆلۈپ قالدىغان ئىش بولسىمۇ، تېزدىن ھەرىكەتكە كېلىپ، ئارفىلدىنى ماربئاننالىوندا ئېلىپ بېرىپ دوختۇرغا كۆرسىتىش قارارىغا كەلدى.

«سەن بۇ يەردە ئۆلۈمنى كۈتۈپ ياتساڭ بولمايدۇ، ئارفىلدى، ياق، سەن بۇنداق قىلساڭ ھەرگىز بولمايدۇ!»

ئۇ بۇ گەپنى تېشىغا چىقارماي، پەقەت ئىچىدە ئويلىدى، لېكىن ئۇ نېمىدېگەن ئەتراپلىق ئويلىغان - ھە! ئۇ دەرھال ھەرىكىتىنى باشلىدى. باشقىلار ئويغىنىشتىن بۇرۇن ياكى توسالغۇغا ئۇچراشتىن بۇرۇن يولغا چىقىپ كېتىشى كېرەك. لىنانىڭ ئورنىدىن تۇرۇپ ئىنەكلەرنى سېغىشىغا يەنە بىر سائەت بار، بۇ بىر سائەت ئىچىدە ئۇ بارلىق ئىشلىرىنى پۈتكۈزۈشى كېرەك.

بىر سائەت ئىچىدە ئېمىل قانچىلىك تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ بارلىق تەييارلىقلىرىنى قانداق پۈتكۈزگىنىنى ھېچكىم تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى. ئۇ لاپاستىن چاننى، ئېغىلدىن لۇكاسنى ئاچىقىپ ئۇنىڭغا چاننى قاتتى، ئارفىلدىنى كارىۋاتتىن يۆلەپ تۇرغۇزۇپ، بىر ئاماللارنى قىلىپ چانغا چىقاردى، ئارفىلدى ھەممە سالماقنى ئېمىلغا چۈشۈرگەنلىكتىن، ئۇنى ھارۋىغا چىقىرىش كىچىككىنە ئېمىلغا تولمۇ تەسكە توختىدى. ئارفىلدى چانغا ئەپلەپ چىقىۋالغاندىن كېيىن، قوي تىرىسى

ئۈستىگە ئۆزىنى تاشلاپ ئۆلۈكتەك يېتىپ قالدى.
ئېمىل ئۇنىڭ ھەممە يىرىنى مەھكەم يۆگەپ، پەقەت بۇرنىنىلا ئوچۇق قويدى، ئاندىن ئۆزى چانغا چىقىپ ئولتۇرۇپ، لۇكاسنىڭ بوجىسىنى يېنىكىگە بىر سىلكىدى - دە، چاننى ئورنىدىن قوزغىدى. لۇكاس گۇمان بىلەن ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ ئېمىلغا قاراپ قوياتتى. دېمىسمۇ، بۇنداق قېلىن قاردا سىرتقا چىقىش زادىلا بولۇپ باقمىغان تەۋەككۈلچىلىك - دە، بۇنى ئېمىل بىلمەمدۇ؟

— مۇشۇنداق بولسۇن، مەن بىر نىيەتكە كېلىپ بولدۇم، بۇ ساڭا باغلىق، لۇكاس! — دېدى ئېمىل لۇكاسنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلگەندەك.

ئاشخانا ئۆيىنىڭ چىرىغى يورۇدى، دېمەك لىنا ئورنىدىن تۇرغانىدى. ئاخىرقى بىر مىنۇتتا ئېمىل چاننى ھەيدەپ كارتخۇلد قورۇقىنىڭ دەرۋازىسىدىن ئۇچقانداك چىقتى - دە، قار - شۇيرىغان قاپلىغان يولدا كۆزلىگەن مەنزىلىگە يۈرۈپ كەتتى.
ۋاھ! نېمىدېگەن ناچار ھاۋا بۇ! قارلار ئۇنىڭ قولاڭلىرىغا

كېرىپ، كۆزلىرىنى توسۇۋېلىۋاتاتتى. ئۇ ھېچنېمىنى پەرق
 ئېتەلمىدى، ھېچبولمىغاندا يولنى بولسىمۇ پەرق ئېتەلسە
 بولاتتى. يۈز - كۆزلىرىدىكى قارنى سۈرتۈپ تۇرسىمۇ، يەنىلا
 يولنى كۆرەلمىدى، چاندىكى ئىككى پەنەرمۇ كارغا كەلمىدى. يەر
 يۈزىدە يولنىڭ ئىزناسى يوق، ھەممە يەر قېلىن قار بىلەن
 قاپلانغانىدى. لېكىن، لۇكاس ماريئاننالىوندىقا كۆپ قېتىم
 بارغاچقا، ئۆزىنىڭ ھايۋانلارغا خاس تۇغما سېزىمىگە تايىنىپ
 يولنى توغرا تېپىپ كېتىۋاتقاندا قىلاتتى. ئۇ بۇ قېتىم
 ئۆزىنىڭ ھەقىقىي كارامىتىنى كۆرسەتتى، قېلىن قار ئىچىدە
 چاننى بىخەتەر سۆرەپ كېتىۋاتاتتى، ھەر قېتىم چانا پېتىپ
 قالغاندا، ئۇ پۈتۈن كۈچى بىلەن ئالدىغا سىلجىيتتى، شۇڭا ئۇلار
 بىر قەدەم - بىر قەدەمدىن ئالغا ئىلگىرىلەۋاتاتتى. ئېمىل پات -
 پات چاندىن چۈشۈپ ئالدىنى توسۇۋالغان قارلارنى بىر يانغا
 تۈرتۈپ تۇراتتى، ئۇنىڭ قوتازدەك كۈچى بار تۇرسا! ئېمىل بۇ
 كېچىدە قار تۈرتكىنىنى مەڭگۈ ئۇنتۇمايدۇ.

— ئادەم ماڭىدىغان يولى قالمىغاندا قەيسەر بولۇپ كېتىدۇ، — دەپ چۈشەندۈردى ئۇ لۇكاسقا.

ئېمىل راستلا قەيسەر ئىكەن، ئالدىنقى بەش كىلومېتىر يولنى خېلى ئوڭۇشلۇق باسقىنى بىلەن، كېيىنكى يولنى ماڭماق تەس بولۇپ، ئېمىلغا نىسبەتەن بىر ئاپەت بولدى. ئۇ ھارغانىدى، قولىدىكى گۈرجەكمۇ بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقاندا كىيىن، ئېمىل ئاخىر ئۇنى تۇتالمايلا قالدى. ئۆتكىنىڭ ئىچى قار بىلەن توشۇپ كەتكەچكە، پۇتلىرى مۇزلاپ كېتىۋاتاتتى، قوللىرى، قۇلاقلىرى ئاللىقاچان ئۇششۇپ قالغان، گەرچە شۇرغاندا ئۇچۇپ كەتمەسۇن دەپ قۇلاقچىسىنىڭ سالپىڭىنى چۈشۈرۈۋالغان بولسىمۇ، يەنىلا دال بولمىدى. ھەقىقەتەن ئاپەت بولۇۋاتاتتى، ئېمىل بارا - بارا جۈرئىتىنى يوقاتقىلى تۇردى، ئويلاپ باقسا، دادىسىنىڭ: «ئامال يوق، ئېمىل، سەنمۇ بىلىسەن، ئامال قىلالمايمىز» دېگىنى پۈتۈنلەي توغرا چىقىۋاتاتتى. لۇكاسمۇ بېلىنى قويۇۋەتتى. چانا تولا پېتىپ قېلىپ، سۆرىمەك بارغانسېرى تەسكە توختاۋاتاتتى. ئېمىل ئەنسىرىگەن ئىش ئاخىر يۈز بەردى — چانا تۇيۇقسىز سۇ ئازگىلىغا چۈشۈپ كەتتى.

شۇنداق، ئۇلار سۇ ئازگىلىغا چۈشۈپ كەتتى، لۇكاس قانچە كۈچەپ تارتىسمۇ، ئېمىل قانچە كۈچەپ ئىتتىرىسمۇ پايدىسى بولمىدى، بەك كۈچەپ كەتكەنلىكتىن ئېمىلنىڭ بۇرنىدىن قان چىقىپ كەتتى، لېكىن چانا جايىدىن مىدىرلاپمۇ قويمىدى.

بۇ چاغدا ئېمىل دەرغەزەپكە كەلدى، ئۇ شۇرغاندىن، قاتتىق يىغىۋاتقان قاردىن، چاندىن، سۇ ئازگىلىدىن ... ھەممە نەرسىدىن شۇنداق بىزار بولدى، بۇ نەرسىلەر ئۇنىڭ ئەقلىنى خورىتىپ بولغانىدى. ئۇ غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ شۇنداق

بىر ۋارقىرىدىكى، خۇددى ئەلمىساقىتىن بۇيان بۇنداق ئاۋازنى
ئاڭلاپ باقمىغاندەك، لۇكاس قورققىنىدىن چۆچۈپ كەتتى،
ئارقىلىدىمۇ قورقۇپ كەتتىغۇ دەيمەن، لېكىن ئۇنىڭ زادىلا
ماغدۇرى قالمىغانىدى. ئېمىل ئۆزىمۇ تۇرۇپلا قورقۇپ قالدى، ئۇ
قايتا يەنە ۋارقىرىمىدى.

— سەن ھاياتمۇ، ئارقىلىدۇ؟ — دەپ سورىدى ئۇ ئەنسىرەپ.
— ياق، مەن ئۆلدىمغۇ دەيمەن، — دېدى ئارقىلىد بوش، غاراڭ —
غۇرۇڭ ئاۋازدا. بۇنى ئاڭلاپ ئېمىلنىڭ ئاچچىقى ياندى، قەلبىدە
پەقەت ئازابلا قالدى. ئۇ شۇنچىلىك غېرىبلىق ھېس قىلدى،
گەرچە ئارقىلىد چاندا ھايات ياتقان بولسىمۇ، ئۇ ئۆزىنى يەنىلا
يۆلەنچۈكسىز، غېرىب ھېس قىلدى. ئىش بۇ يەرگە كەلگەندە ئۇ
قانداق قىلىشىنى بىلمەي، ئۆزىنى قار ئۈستىگە تاشلاپ تاتلىق
بىر ئۇخلىۋېلىش ئارقىلىق بۇ ئىشتىن بىراقلا قۇتۇلغۇسى
كەلدى.

يولدىن ئانچە يىراق بولمىغان يەردە بىر قورۇ بولۇپ، ئۇ دەل
ئېمىل تورت ياسايدىغان ئۆي دەپ ئاتايدىغان يەر ئىدى. ئۇ ئۆيىنىڭ
ئېغىلى تەرەپتىن كېلىۋاتقان يورۇقنى كۆرۈپ ئېمىلدا ئازراق
ئۈمىد پەيدا بولدى.

— مەن ياردەم سوراپ كېلەي، ئارقىلىد، — دېدى ئۇ، لېكىن
ئارقىلىد جاۋاب بەرمىدى. ئېمىل ئۇ تەرەپكە قاراپ ماڭدى. قېلىن
قارنى كېچىپ ئۆتۈپ ئېغىلغا كىرگەندە، ئۇ بىر قار ئادەمگە
ئايلىنىپ قالغانىدى.

تەلىيىگە، تورت ياسايدىغان ھېلىقى دېھقان قوتاندا ئىدى، ئۇ
كارتخۇلد قورۇقىدىكى ئېمىلنىڭ ئىشىك ئالدىدا قارغا كۆمۈلۈپ
تۇرغىنىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى، بالىنىڭ بۇرىندىن قان،
كۆزىدىن توختىماي ياش ئېقىۋاتاتتى.

ئېمىل ئۇنى كۆرۈپلا يىغلىۋەتتى، ئۇ راستلا ئامالسىز قالغانىدى، ئۇ بۇ دېھقاننى بۇنچە قاتتىق قاردا سىرتقا چىقىرىشنىڭ ئۈنچە ئاسانغا توختىمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. دېھقان ئائىلاج ماقۇل بولدى، چۈنكى ئۇ چوقۇم ياردەم قىلمىسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلغانىدى، گەرچە كۈتۈلۈپ تۇرسىمۇ، يەنىلا ئات، تانا، كالتەكلەرنى تېپىپ كېلىپ، چاننى سۇ ئازگىلىدىن تارتىپ چىقتى.

ئەگەر بۇ دېھقاندا ئازراق ئىچ ئاغرىتىش دەيدىغان نەرسە بولغان بولسا، ئېمىلنىڭ مارىئانالوندا بېرىۋېلىشىغا بىر ئامال قىلىپ ياردەم قىلغان بولاتتى، لېكىن ئۇ ئۇنداق قىلمىدى. ئېمىل بىلەن لۇكاس تەنھا، يۆلەنچۈكسىز ھالدا قار دۆۋىلىرىنى كېچىپ داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلىدى. گەرچە ھەر ئىككىلىسى تەن بەرمەيۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن قەتئىي مادارى قالمايدىغانىدى، مىڭ تەستە بىر قەدەم - بىر قەدەمدىن ئىلگىرىلەيتتى، ئاخىر ئېمىلدا گۈرچەكنى مىدىرلاتقۇدەكمۇ مادار قالمىدى.

— مەن بولالمىدىم، ئارفىلىد، — دېدى ئۇ يىغلامسىراپ. بۇ چاغدا ماربئاننالوندا پەقەت بىرنەچچە كىلومېتىرلا قالغانىدى، نىشانغا شۇنچە يېقىنلاپ قالغان تۇرسا، ۋاز كەچمەك شۇنچە ئوڭايىمۇ؟

ئارفىلىدىن ئاۋاز چىقمىدى. ئېمىل ئۇنى «ئۆلۈپ قالغان ئوخشايدۇ» دەپ قالدى. لۇكاس خۇددى بۇنىڭغا ئۆزى سەۋەبچىدەك بويىنىنى ساڭگىلىتىپ تۇراتتى، ئۇنىڭمۇ مادارى قالمىغانىدى. ئېمىل چانغا چىقىپ ئولتۇرۇپ ئۇن - تىنسز يىغلىدى، ئۇنىڭ ئۈستىبېشىغا قار توختىماي چۈشۈۋاتاتتى، ئۇ مىدىرلىماي ئولتۇراتتى. ئەمدى ھەممە ئىش تۈگىدى، قانداق ياغقۇسى كەلسە يېغىۋەرسۇن، قانچىلىك ياغسىمۇ پەرۋايى پەلەك.

ئۇ كۆزلىرىنى يۇمىدى، لەپىلدەپ يىغىۋاتقان قاردا ئولتۇرغان پېتى ئۇخلىماقچى بولدى، بۇنداق ئۇخلىسا نېمىدېگەن پەيزى ! بۇ چاغدا قاتتىق قار بىلەن زىمىستان سوغۇق يوقالدى، كۆز ئالدىدا ياز مەنزىرىسى، ھەممە يەرنى يېشىللىق قاپلىغانىدى. ئۇ ئارفىلىد بىلەن كارتخۇلد قورۇقىنىڭ كۆلىدە سۇ ئۈزۈۋاتاتتى. ئارفىلىد تېخى ئېمىلغا سۇ ئۈزۈشنى ئۆگەتمەكچى بولۇۋاتىدۇ. ۋاي دۆت ! ئېمىلنىڭ سۇ ئۈزۈشنى ئاللىبۇرۇن ئۆگىنىپ بولغىنىنى ئۇنتۇپ قالدىمىكەن؟ بىرنەچچە يىل ئىلگىرى ئۆزى ئۆگەتكەنغۇ، ئۇنتۇپ قالغىنىنى قارا ! ئۆزىنىڭ قالتىس ئۆزىدىغىنىنى ئارفىلىدقا بىر كۆرسىتىپ قويمىسا ! كېيىن ئىككىسى بىللە سۇ ئۈزۈپ بارغانسېرى يىراقلاپ كەتتى، سۇ ئىچى نېمىدېگەن راھەت !

— سەن بىلەن مەن، ئارفىلىد ! — دېدى ئېمىل. ئۇ ئارفىلىدىن ئۆتۈنمەك: «مەن ئىشىنىمەن، سەن بىلەن مەن، ئېمىل» دەپ جاۋاب بېرىشنى كۈتتى، لېكىن قۇلىقىغا

ئاڭلانغىنى قوڭغۇراق ئاۋازى بولدى، چوقۇم خاتا ئاڭلاپ قالدى،
سۇ ئىچىدە قوڭغۇراق ئاۋازى نېمە قىلسۇن؟

ئېمىل چۈشىدىن ئويغاندى، ئۇ كۆزىنى تەستە ئېچىپ بىر
قار تازىلاش ماشىنىسىنى كۆردى! ئاھ! راستلا ماريئاننالوندى
تەرەپتىن كەلگەن قار تازىلاش ماشىنىسى ئىدى. ماشىنىدىكى
ئادەم ئېمىلنى كۆرۈپ، لۇنئابىيە رايونىدىكى كارتخۇلد
قورۇقىدىن كەلگەن، ئۈستىبېشىنى قار باسقان غەزەپتەك بىر
ئوغۇل بالىنى ئەمەس، بەلكى بىر ئەرۋاھنى كۆرگەندەك بولدى.

— ئېچىلغان بۇ يول ماريئاننالوندىغا بارامدۇ؟ — دەپ سورىدى
ئېمىل تاقەتسىزلىك بىلەن.

— شۇنداق، ئەگەر ۋاقىتنى چىڭ تۇتمىسەڭ، يېرىم سائەتتىن
كېيىن يول يەنە ئېتىلىپ قالىدۇ، — دەپ جاۋاب بەردى شوپۇر.

يېرىم سائەت ئېمىلغا نىسبەتەن يېتىپ ئېشىپ قالاتتى.

ئېمىل دوختۇرنىڭ نۆۋەت كۈتۈش ئۆيىگە يۈگۈرۈپ
كىرگەندە، ئۇ يەر ئادەم بىلەن لىق تولغانىكەن. دوختۇر كېسەل

كۆرۈش ئۆيىدىن بېشىنى چىقىرىپ كىمگە نۆۋەت كەلگەنلىكىنى بىلمەكچى بولغانىدى، دەل شۇ چاغدا ئېمىل قاتتىق ۋارقىرىغىنىچە:

— ئارقىلىق تالادىكى چانا ئۈستىدە، ئۇ ئۆلدى، — دېدى.
ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ گېپىدىن ئەمەس، بەلكى پەيلىدىن قورقۇپ كېتىشتى.

دوختۇر ئوبدان ئادەم ئىدى. ئۇ نۆۋەت ساقلاپ تۇرغان بىرنەچچە كىشى بىلەن بىللە تېزدىن ئارقىلىقنى ئۆيگە ئەكىرىپ، ئوپېراتسىيە ئۈستىلىگە قويدى، ئارقىلىقغا سەپسىلىپ قارىغاندىن كېيىن يۇقىرى ئاۋازدا:

— ئۆيۈڭلەرگە قايتىپ كېتىڭلار، خانىملار، ئەپەندىلەر!
ھازىر مېنىڭ قىلىدىغان جىددىي ئىشىم چىقىپ قالدى، — دېدى.

ئېمىل ئەسلىدە ئارقىلىقنى دوختۇرنىڭ يېنىغا بارسىلا ساقىيىپ كېتىدۇ، دەپ ئويلىغانىدى، لېكىن ئۇ دوختۇرنىڭمۇ كلۇشا مايدەك بېشىنى چايقىغىنىنى كۆرۈپ قورقتى. ئويلاپ بېقىڭ، شۇنچە جاپا تارتىپ، ئاخىردا يەنىلا ئۆلگۈرەلمىگەن

بولسا... ئەگەر ئارفىلىدىنى راستلا قۇتقۇزغىلى بولمىسا قانداق قىلغۇلۇق؟ ئۇ بۇلارنى ئويلاپ ئىنتايىن ئازابلاندى، كۆزلىرىگە ياش ئالغىنىچە دوختۇرغا ئىلتىجا قىلدى:

— ئەگەر ئۇنى ساقايتىشىڭىز، مېنىڭ ئېتىمنى ئالسىڭىزمۇ، چوشقامنى ئالسىڭىزمۇ مەيلى، پەقەت ئۇنى ساقايتىشىڭىزلا بولدى، سىز ئۇنىڭ ساقىيىشىغا ئىشىنىشىڭىز كېرەك!
دوختۇر ئېمىلغا ئۇزاق قاراپ كەتكەندىن كېيىن:

— تىرىشمەن، لېكىن كاپالەت بېرەلمەيمەن! — دېدى.
ئارفىلىد باياتىن خۇددى تىنىقتىن قالغان ئادەمدەك ياتقانىدى، بىردىنلا كۆزىنى ئېچىپ، ھەيرانلىق بىلەن ئېمىلغا قاراپ:
— سەن ئىكەنسەنغۇ، ئېمىل؟ — دېدى.

— شۇنداق، ئۇ ئېمىل، — دېدى دوختۇر، — ئۇ ئەڭ ياخشىسى چىقىپ تۇرسۇن، چۈنكى مەن ھازىر سېنى ئوپېراتسىيە قىلىمەن، ئارفىلىد!

بۇ چاغدا كىشىلەر ئارفىلىدىنىڭ كۆزلىرىدىن ئاز - تولا ئەندىشنى كۆرگەندەك بولدى. ئۇ ئوپېراتسىيەدىن قورقاتتى.
— ئۇ سەل قورقۇۋاتقاندەك قىلىدۇ، ئەڭ ياخشىسى مەن ئۇنىڭ يېنىدا تۇراي، — دېدى ئېمىل.
دوختۇر بۇنىڭغا قوشۇلدى.

— بولىدۇ، سەن ئۇنى بۇ يەرگە ئەكېلەلگەندىن كېيىن، بۇنچىلىك ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايسەنغۇ دەيمەن، — دېدى ئۇ.

ئېمىل ئارفىلىدىنىڭ ساق قولىنى مەھكەم تۇتتى، دوختۇر ئۇنىڭ يەنە بىر قولىنى ئوپېراتسىيە قىلدى. ئارفىلىد غىڭ قىلىپمۇ قويمىدى، يا ۋارقىراپ - جارقىرىمىدى، يا يىغلىمىدى، پەقەت ئېمىل بوش ئاۋازدا ئازراقلا يىغلىدى، لېكىن بۇنى

ھېچكىم بايقىمىدى. مىلاد كېچىسىنىڭ ئالدىنقى كۈنى ئاندىن ئېمىل ئارقىلىق ئۆيگە ئېلىپ كەتتى. بۇ چاغدا ئۇنىڭ كارامەت ئىش ئىزلىرىدىن خەۋەر تېپىپ بولغان پۈتۈن لۇئىسبىيەلىكلەر ئۇنىڭغا ئاپىرىن ئېيتماي تۇرالمىدى.

— كارتخۇلد قورۇقىدىكى ئۇ بالىنى مەن ئەزەلدىنلا ياخشى كۆرەتتىم، — دېيىشتى ئۇلار بىردەك، — ھېچ چۈشەنمىدىم، بەزىلەر نېمە ئۈچۈن ئۇنى توختىماي ئەيىبلەيدىغاندۇ؟ ئازراق كەپسىزلىك قىلىپ قويىدىغان يېرىلا بارغۇ شۇ، لېكىن ئوغۇل بالا دېگەننىڭ قايسى بىرسى ئۇنداق ئەمەس؟

ئېمىل يەنە دوختۇرنىڭ ئاپىسى بىلەن دادىسىغا يازغان بىر پارچە خېتىنىمۇ ئالغاچ كەلگەنىدى، خەتتە مۇنداق بىر جۈملە سۆز بار ئىدى:

«سىلەرنىڭ پەخىرلىنىشكە ئەرزىگۈدەك بىر ئوغۇلۇڭلار بار ئىكەن.»

ئېمىلنىڭ ئاپىسى بولسا ئۆزىنىڭ كۆك تاشلىق خاتىرە دەپتىرىگە مۇنداق دەپ يازدى:

«پەرۋەردىگار، دائىم ئۇنىڭ ئۈچۈن غەم يەپ يۈرىدىغان مېنىڭدەك بىر ئانىنىڭ قەلبىگە مۇشۇ بىر جۈملە گەپلا نېمىدېگەن زور تەسەللى — ھە! بۇنى پۈتۈن رايوندىكىلەرگە يەتكۈزۈپ بولمايدۇ.»

لېكىن، كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەرنىڭ بۇ كۈنلەرنى قانچىلىك ئەنسىزچىلىك ئىچىدە ئۆتكۈزگەنىنى بىلەمسىز؟ ئاشۇ كۈنى سەھەردە ئېمىل بىلەن ئارقىلىقنىڭ غايىب بولغىنىنى بايقىغاندىن

كېيىن، ئېمىلنىڭ دادىسى زىيادە جىددىيلەشكەنلىكتىن قورسىقى ئاغرىپ يېتىپ قالدى، ئەمدى بۇ ئۆمرىدە ئېمىلنى قايتا كۆرەلەيدىغانلىقىدىن ئۈمىدىنى ئۈزدى. كېيىن ماريئاننانىڭ خەۋەر كەلگەندىن كېيىنلا، ئاندىن ئۇنىڭ كۆڭلى ئارامغا چۈشتى، ئېمىل ئۆزىنىڭ ساق - سالامەت قايىتىپ كەلگەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن يۈگۈرگىنىچە دادىسى ياتقان ھۇجرىغا كىرگىنىدىمۇ، دادىسىنىڭ قورساق ئاغرىقى تېخى توختىمىغانىدى. ئېمىلنى كۆرۈپ خۇشاللىقتىن دادىسىنىڭ كۆزلىرى نۇرلىنىپ كەتتى:

— سەن مېنىڭ ياراملىق ئوغلۇم، ئېمىل، — دېدى ئۇ.
بۇنى ئاڭلاپ ئېمىلنىڭ يۈرەكلىرى ياپراپ كەتتى. بۇ ئېمىلنىڭ دادىسىنى ئەڭ ياخشى كۆرگەن كۈنلىرىنىڭ بىرى بولۇپ قالدى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى پەخىرلەنگەن ھالدا:
— توغرا، بىزنىڭ ئېمىلنىڭ قولىدىن ھەقىقەتەن ئىش كېلىدۇ، — دېدى ئۇنىڭ بۇدۇر چاپلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ.
ئېمىلنىڭ دادىسى ئىسسىق ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن قورسىقىنىڭ ئۈستىگە قىزىتىلغان تۇۋاقنى قويۇپ كارىۋاتتا ياتاتتى، چۈنكى ئۇ مۇشۇنداق قىلسا سەل راھەت ھېس قىلىۋاتاتتى. ھازىر تۇۋاق سوۋۇپ قېلىپ، قايتا قىزىتىشقا توغرا كەلگەنىدى.
— بۇنى مەن قىلالايمەن، — دېدى ئېمىل تەشەببۇسكارلىق بىلەن، — ھازىر بىمارغا قاراشقا ئۇستا بولۇپ كەتتىم.
ئېمىلنىڭ دادىسى خۇش بولۇپ، رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى.

— ئەمىسە سەن ماڭا بىر ئىستاكەن مېۋە شەرىپىنى ئەكىرىپ بەرگىن، — دېدى ئۇ ئېمىلنىڭ ئاپىسىغا. راست، ئۇ ھازىر كارىۋاتتا بەھۇزۇر ياتىدۇ، ھالىدىن خەۋەر ئالىدىغان كىشىمۇ بار

تېخى ! شۇڭا، ئۆزىنى ناھايىتى ياخشى ھېس قىلىۋاتاتتى.
ئەمما، ئېمىلنىڭ ئاپىسىنىڭ قىلىدىغان باشقا ئىشى چىقىپ
قېلىپ، مېۋە شەرىپىتىنى ئەكرىشكە سەل كېچىكىپ قالدى. ئۇ
ئەمدىلا مېۋە شەرىپىتىنى قۇيۇپ تۇرۇشىغا، ياتاق ئۆيى تەرەپتىن
ۋارقىرىغان ئاۋاز ئاڭلاندى. ئۇ دەل ئېمىلنىڭ دادىسى ئىدى.
ئېمىلنىڭ ئاپىسى ھىيال بولمايلا ياتاق ئۆيىگە كىردى، ئۇ كىرىشى
بىلەن تەڭ تۇۋاق ئۇنىڭغا قاراپ ئۇچۇپ كەلدى. ئۇ ئۆزىنى
قاچۇرۇۋىدى، مېۋە شەرىپىتىنىڭ ھەممىسى تۇۋاق ئۈستىگە
تۆكۈلۈپ، پىزىلىدىغان ئاۋاز چىقىپ كەتتى.

— ھەي پالاكەت بالام، كىم سېنى تۇۋاقنى شۇنچە قىزىتىۋەت
دېدى؟ — دەپ سورىدى ئۇ نېمە قىلىشنى بىلەلمەي بىر ياندا
تۇرغان ئېمىلدىن.

— مەن تېخى داغمالدەك قىزىق بولۇشى كېرەك دەپ
قايتىمەن، — دېدى ئېمىل.

كېيىن ئىش ئايدىڭ بولدى، ئەسلىدە ئېمىل تۇۋاقنى
قىزىتىپ كىرگۈچە ئېمىلنىڭ دادىسى ئۇخلاپ قالغانىكەن،
ئېمىل قايتىپ كىرىپ دادىسىنىڭ تاتلىق ئۇخلاۋاتقىنىنى كۆرۈپ
ئۇنى ئويغاتقۇسى كەلمەي، تۇۋاقنى ئاستىلا يوتقاننىڭ ئىچىگە

سېلىپ دادىسىنىڭ قورسىقىغا قويۇپ قويغان. ھەي ! ئەپسۇس،
تۇۋاق بەك قىزىپ كەتكەنىدى.
ئېمىلىنىڭ ئاپىسى بىر ئامال قىلىپ ئېرىنىڭ كۆڭلىنى
ياسىدى.

— بولدى، بولدى، سىزگە دورا ئەكىلىپ بىرەي.
ئېمىلىنىڭ دادىسى ئورنىدىن تۇردى ۋە ئېمىلىنىڭ ئۆيىگە ساق –
سالامەت قايتىپ كەلگەنلىكىنى، ئۆزىنىڭمۇ كېسىلىنىڭ
ساقىيىپ قالغانلىقىنى، ئەمدى ئارفىلىدى يوقلاپ چىققۇسى
بارلىقىنى ئېيتتى.

بىر بىلىكى تېڭىقلىق ئارفىلىد ئاشخانا ئۆيدە ئولتۇراتتى،
ئۇنىڭ چىرايىدىكى سېرىقلىق تېخى كۆتۈرۈلۈپ كەتمىگەن،
شۇنداقتىمۇ ناھايىتى خۇشال ھەم رازى ئىدى. لىنامۇ
خۇشاللىقىدىن ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەرۋاندەك ئايلىنىپ يۈرەتتى،
ئۇ ئەسلىدە بۈگۈن كلۇشا مايا بىلەن مىلاد بايرىمىدىن بۇرۇن
بارلىق مىس بۇيۇملارنى — قازان، تەخسە، چەينەكلەرنى
پارقىرىتىۋەتمەكچى بولغانىدى، لېكىن لىنا زادى بېسىپ ئىش
قىلالىمىدى، ئۇ بىر قولىدا دەسمال، بىر قولىدا پەتنۇس، خۇددى
ئاشخانىدىن تۇيۇقسىز بىر پارچە ئالتۇن تېپىۋالغاندەك،
ئارفىلىدىنىڭ يېنىدىن كېتەلمىدى. كىچىك ئىدامۇ ئارفىلىدىدىن
كۆزىنى ئۈزلەلمىدى، چۈنكى شۇ تاپتا ئالدىدا ئولتۇرغىنىنىڭ
يەنىلا بۇرۇنقى ئارفىلىد ئىكەنلىكىگە ئۇنىڭ ئىشەنگۈسى
كەلمەيۋاتاتتى.

كلۇشا مايا بۇ ئۆمرىدە ئۆزىنى كۆرسىتىدىغانغا تازا بىر
پۇرسەت تاپقانىدى. ئۇ قاندىن زەھەرلىنىش توغرىلىق ئاغزىدىن
كۆپۈك قاينىتىپ بولۇشىغا سۆزلىدى، ئۇنىڭ دېيىشىچە،
ئارفىلىدىنىڭ يەيدىغان رىزقى بار ئىكەن، بۇنىڭدىن خۇش بولۇشى
كېرەك ئىكەن.

— لېكىن، ئالدىراپ خۇش بولۇپ كەتمە، سەنمۇ بىلىسەن،
قاندېن زەھەرلەنسە ئۇزاققا ساقىيدۇ، ساقايغاندىمۇ قايتىلىنىشى
مۇمكىن. راست شۇنداق بولىدۇ، يالغان دەيدىم، — دېدى
ئارقىدىنلا.

كارتخۇلد قورۇقىدىكىلەر شۇ كۈنى كەچنى شاد - خۇرام
ئۆتكۈزدى. ئېمىلنىڭ ئاپىسى يېڭىدىن تەييارلىغان قېزىنى
ئاچتى، ئۇلار ئىسمى جىسمىغا لايىق قېزا زىياپىتى ئۆتكۈزدى.
كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى — ئېمىل، ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسى، ئىدا،
ئارفىلد، لىنا بىلەن كلۇشا مايا ھەقىقىي مىلاد بايرىملىق
كەيپىياتقا چۆمۈپ تاماقخانىدا ئولتۇرۇشائتى، شىرەنىڭ ئۈستىدە
شام يېقىقلىق، يەنە باشقا نەرسىلەرمۇ تىزىقلىق ئىدى. پاھ! بۇ
كېچە ھەقىقەتەن بىر مىلاد كېچىسىگە ئوخشىغانىدى. كۆپچىلىك
قېزا يېيىشكە باشلىدى، ماي بىلەن سۇس سارغايىتىلغان
مەزىزلىك قېزا، تېخى ئۈستىگە يېڭى قايناتقان ئېيىقئۈزۈمى
مۇرابباسى سۈرتۈلگەن، ئادەمنىڭ ئىشتىھاسىنى ئاچاتتى.

بولۇپمۇ ئارقىلىد، گەرچە ئۇ بىر قولى بىلەن تازا
ئەپلىشەلمەيۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن بوش كەلمەي ھەممىدىن كۆپ
يېدى.

لىنا مۇھەببەتلىك نەزىرى بىلەن ئۇنىڭغا خېلىغىچە قاراپ
كەتتى، چۈنكى بىر ياخشى ئىش ئۇنىڭ يادىغا كەلگەنىدى.

— ھەي، ئارقىلىد، سەن قاندىن زەھەرلەنمىگەندىن كېيىن،
بىز ئەتىيازدا توي قىلىۋالساق بولار؟

بۇنى ئاڭلاپ چۆچۈپ كەتكەن ئارقىلىد ئېيىقئۇزۇم
مۇرابباسىنى ئىشتىنىغا تۈكۈۋالدى.

— بۇنىڭغا ئېنىق بىرنەمە دېيەلمەيمەن، — دېدى ئۇ، —
مېنىڭ يەنە بىر چوڭ بارمىقىم بار، كىم بىلىدۇ، ئۇ قاندىن
زەھەرلەنمەدۇ، يوق؟

— ئەگەر راست شۇنداق بولۇپ قالساڭ، — دېدى ئېمىل، —
ئۇ چاغدا سېنىڭ بىرەر نەرسەڭنى ئۆيىنىڭ شىمال تەرىپىگە
كۆمۈپ باقمىەن، چوقۇم شۇنداق قىلىمەن، چۈنكى سېنى
مارىئاننالىوندا ھەرگىزمۇ ئېلىپ بارغۇم يوق.
كلۇشا مايا ئېمىلغا قاراپ ناھايىتى خىجىل بولغان ھالدا:
— ۋاي - ۋوي، ئۇنىڭ ھەممىسى يالغان، بۇ ئۆزۈمگە ئايان، —
دېدى.

كۆپچىلىك دەرەخەتتە ئولتۇرۇپ مىلاد بايرىمىلىق شام
يورۇقىدا خۇشال - خۇرام بايرامىنى تەبرىكلەۋاتقاندا، ئېمىلنىڭ
ئاپىسى پەشتامسىنىڭ يانچۇقىدىن دوختۇرنىڭ ئېمىل
توغرۇلۇق يازغان خېتىنى چىقىرىپ كۆپچىلىككە ئوقۇپ بەردى.
بۇنىڭ ھېچقانداق زىيىنى يوققۇ.

خەتنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن كۆپچىلىك جىممىدە
ئولتۇرۇشۇپ كەتتى. بۇنداق بولۇشنىڭ سەۋەبى، خەت
پاساھەتلىك، دەيدەبىلىك سۆزلەر بىلەن يېزىلغانىدى.
— خەتتە دېيىلگىنى دەل سەن، ئېمىل.

ئېمىل بەك خىجىل بولۇپ كەتتى، قايسى تەرەپكە
قارىۋېلىشنى بىلەلمەي قالدى. كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى
ئۇنىڭغا تىكىلىپ قالغانىدى، ئۇ بۇنداق بولۇشنى خالىمايتتى،
شۇڭا دېرىزە سىرتىغا قاراپ تۇرۇۋالدى. لېكىن، دېرىزىنىڭ
سىرتىدىكى مەنزىرىمۇ ئادەمنى خۇشال قىلالمايتتى، سىرتتا
يەنىلا قار يېغىۋاتاتتى. ئەتە سەھەردە قارنى كىمنىڭ
تازىلايدىغىنىنى ئۇ بىلمەيتتى.

ئۇ يەنە بىر تال قېزىنى ئېلىپ ئېڭىشكىنىچە يېيىشكە
باشلىدى، بىر چاغدا باشقىلارنىڭ ئۆزىگە يەنىلا قاراۋاتقان -
قارمايۋاتقانلىقىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن بېشىنى كۆتۈرۈپ

قارىدى.

ئاپىسى يەنىلا ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. ئۇ كۆزىنى ئوماق ئوغللىدىن ئۈزلەلمەيۋاتاتتى. ئۇنىڭ نەزىرىدە ئېمىل شۇنداق ئوماق، قىپقىزىل مەڭزىلىرى، سۇس بۇدۇر چاچلىرى، ئاق كۆڭۈللىكى چىقىپ تۇرىدىغان بىر جۈپ كۆك كۆزى... ئاپىسى ئۇنى خۇددى بىر مىلاد پەرىشتىسىدەك ھېس قىلدى. دوختۇر دېگەندەك، ئۇ ئېمىلدىن پەخىرلىنىشكە تامامەن ھەقلىق ئىدى. — غەلىتە ئىش، بەزىدە ئېمىلغا قاراپ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇ كاتتا بىر كىشى بولۇپ چىقامدىكىن، دەپ ئويلاپ قالمىمەن، — دېدى ئاپىسى.

ئېمىلنىڭ دادىسى بۇنى تازا چۈشەنمىگەندەك ئىدى.

— قانداق كاتتا ئادەم؟ — سورىدى ئۇ.

— ھە، مەندىن سوراۋاتامسىز؟ بەلكىم... ئاھالىلەر كومىتېتىنىڭ رەئىسى دېگەندەك.

بۇ چاغدا لىنا سوغۇق كۈلۈپ قويۇپ:

— كىشىلەرگە ئۇنداق كەپسىز ئاھالىلەر كومىتېتى رەئىسى لازىم ئەمەسمىكىن؟ — دېدى.

ئېمىلنىڭ ئاپىسى ئۇنىڭغا ئالىيىپ قاراپ قويدى — يۇ، ئارتۇق گەپ قىلمىدى، پەقەت كۆپچىلىككە قاراپ «قېزىدىن يەنە ئازراق يەڭلار» دەپ ئىشارەت قىلدى.

ئېمىل ئۆزىنىڭ تەخسىسىگە ئازراق قېزا ئالدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېيىققۇزۇمى مۇرابباسى سۈرتۈۋېتىپ، ئاپىسىنىڭ گېپىنى ئويلىدى: «چوڭ بولغاندا ئاھالىلەر كومىتېتى رەئىسى بولساممۇ بولىدۇ! بەربىر ئۇنىڭغا بىر ئادەم رەئىس بولۇشى كېرەك — دە؟»

ئاندىن ئۇ يەنە لىنانىڭ گېپىنى ئويلىدى: «ئەگەر ئۇ كەپسىز

ئاھالىلەر كومىتېتى رەئىسى بولسا، ئۇ چاغدا قانداق كەپسىزلىكلەرنى قىلار؟»

ئۇ ئۆزىگە بىر ئىستاكىن سۈت قۇيغاچ داۋاملىق ئويلىنىدى... ئاھالىلەر كومىتېتى رەئىسىنىڭ كەپسىزلىكى ئادەتتىكى كەپسىزلىكتىن پەرقلىق بولۇشى كېرەك، مۇنداقلا ئويلاپ چىققىلى بولمايدۇ. ئۇ ئىستاكىننى ئېغىزىغا ئاپارغىنىدا، ئاجايىپ قىزىق بىر كەپسىزلىك يادىغا كېلىپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۆزىنى تۇتۇۋالماي كۈلۈپ سالدى - دە، ئاغزىدىكى سۈتنى پۇرقۇۋەتتى، بۇرۇتقىدەك، سۈتنىڭ ھەممىسى يەنىلا دادىسىغا چاچرىدى. لېكىن، بۇ قېتىم دادىسى بەك ئاچچىقلاپ كەتمىدى، دوختۇرنىڭ ماختىشىغا ئېرىشكەن، كاتتا ئىش قىلغان شەخسنى قانداقمۇ كەلسە - كەلمەس سۈتلىغىلى بولسۇن؟ ئېمىلىنىڭ دادىسى ئۈستىبېشىدىكى سۈتنى پاكىز سۈرتۈۋېتىپ، سەل خاپا بولغاندەك:

— بولدى، ئۆيگە قايتىپ كەلگەن ئادەمنىڭ كىم ئىكەنلىكى قىلىقىدىن مەلۇم بولدى، — دېدى.

— بۇنداق دېسىڭىز بولمايدۇ، — دېدى ئېمىلىنىڭ ئاپىسى ئەيىلىگەندەك. شۇنىڭ بىلەن، ئېمىلىنىڭ دادىسى ئارتۇق بىر نېمە دېمىدى، ئۇ ئۆزى بىلەن ئوغلنىڭ كەلگۈسى توغرىسىدا ئويلىنىدى.

— ئېمىل ئاھالىلەر كومىتېتى رەئىسى بولامدۇ؟ ھەيتاڭغەي، تازا ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ، — دېدى ئۇ ئاخىرىدا، — ئەگەر پەرۋەردىگار ئۆز پاناھىدا ساقلاپ، تېنى ساغلام چوڭ بولالسىلا، ئۇ چوقۇم بىر جاسارەتلىك ئەزىمەت بولۇپ چىقىدۇ. ئېمىلىنىڭ ئاپىسى بېشىنى لىڭشىتىپ، قوشۇلىدىغانلىقىنى ئىپادىلىدى.

— توغرا، توغرا، ئەگەر پەرۋەردىگار قوللىسا !
— ئەگەر ئېمىل خالىسا، — دېدى ئىدا بوش ئاۋاز بىلەن.
ئېمىل كۈلۈپ قويدى.
— ئۇنداقتا كۈتۈپ تۇرۇڭلار ! — دېدى ئۇ، — ساقلاپ
تۇرۇڭلار !

ئەلىياتقۇ مەزگىلى بولدى، ھەممەيلەن خاتىرجەم ئۇيقۇغا
كېتىشتى. كارتخۇلد قورۇقىدا، پۈتۈن لۇئىناپىيە، ھەتتا پۈتۈن
سمولاندتا يەنىلا لەپىلدەپ قار يېغىۋاتاتتى.

يوقسۇ، يوقسۇ، دوختۇر ئېمىلنىڭ لۇكاسى بىلەن بىچارە
جانىۋىرىنى ئېلىپ كەتمىدى، بۇنىڭدىن ئەنسىرىمەڭ !

بۇ كىتاب جۇڭگو ئۆسمۈرلەر - بالىلار نەشرىياتىنىڭ 2009 - يىلى 10 - ئاي 1 - نەشرى، 2013 - يىلى 10 - ئاي بېيجىڭ 1 - باسىمىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据中国少年儿童出版社2009年10月第1版，2013年10北京月第13次印刷本翻译出版。

بۇ كىتاب ئاستىرىد لىندىگرېننىڭ ئىجازىتى بويىچە چىقىرىلدى

كەپسىز ئېمىل

ئاپتورى: ئاستىرىد لىندىگرېن (شۋېتسىيە)
تەرجىمە قىلغۇچىلار: گۈلنار غوجەش، قەلبىنۇر ئابلىز
مەسئۇل مۇھەررىرى: مۇنارجان توختاخۇن
مەسئۇل كوررېكتورى: سەنەۋەر ئىبراھىم
مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

تېلېفون: 2827472 - 0991

ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر

پوچتا نومۇرى: 830001

باسقۇچى: بېيجىڭ شۈنچىڭ رەڭلىك مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى

ساتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى

فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى: 11.375

نەشرى: 2016 - يىلى 3 - ئاي 1 - نەشرى

باسىمىسى: 2016 - يىلى 3 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تراژى: 1 - 3000

كىتاب نومۇرى: 4 - 19173 - 228 - 7 - ISBN978

باھاسى: 32.00 يۈەن